

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 500
Παρασκευή
7 Αυγούστου 1992
Δρχ. 250

500
ΤΕΥΧΗ

ΜΣ (92)

Ν Ε Α Β Ι Β Λ Ι Α 1 9 9 2

Ε Ε Ν Η Π Ε Ζ Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α - Π Ο Ι Η Σ Η

Π Ε Ζ Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

Ριουνουσούκε Ακουταγκάουα

Κάπα

(Μυθιστόρημα)

Ρασομόν

και άλλες ιστορίες

Ναντίν Γκόρντιμερ

Η ιστορία του γιου μου

(Μυθιστόρημα)

Σιουσακού Έντο

Σιωπή

(Μυθιστόρημα)

Μπόντο Κίρχοφ

Ινφάντα

(Μυθιστόρημα)

Εμανουέλ Κρεσι

Ράντου

ή Οι φυσικές γυαλιού του Λιποανί

(Μυθιστόρημα)

Καράρα Λάι

Το μαύρο αγόρι

(Μυθιστόρημα)

Σπάικ Μίλιγκαν

Μουρλό -

Μια ιρλανδέζικη φαντασία

(Μυθιστόρημα)

Γιούκιο Μισίρα

Η ΘΑΛΑΣΣΑ ΤΗΣ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑΣ

Ανοιξιάτικο χιόνι

(Μυθιστόρημα)

Πέδρο Γκαρδία Μοντάλβο

Μια ιστορία από τη Μαδρίτη

(Μυθιστόρημα)

Έλσα Μοράντε

Αραδέλι

(Μυθιστόρημα)

Ονορέ ντε Μπαλζάκ

Ο μπαρμπα-Γκοριό

(Μυθιστόρημα)

Στέφανο Μπένι

Ο μάγος Μπάολ -

Μια ήσυχη νύχτα της δικτατορίας

(Μυθιστόρημα)

Μπέρτιολντ Μπρεχτ

Διόρθωση παλιών μύθων

και άλλες ιστορίες

Κέιτ Σοπέν

Η αφύπνιση

και άλλες ιστορίες

Τζουνίτσιρο Τανιζάκι

Το πορτρέτο της Σούνκιν

(Διηγήματα)

Τζων Κένεντυ Τουλ

Συνασπισμός πλιδίων

(Μυθιστόρημα)

Π Ο Ι Η Σ Η

Τ.Σ. Έλιοτ

Τέσσερα κουαρτέτα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

Περίοδος Β'
Χρόνος 16ος
Τεύχος 500
Παρασκευή 7 Αυγούστου 1992
χ. 150

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΟΛΙΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60 • 115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.49.300
72.32.819 - 72.48.240
Κ: 72.26.107 • TELEX: 214179 ANTI

Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα

Διαφημίσεις:
ΠΟΛΥΝΑ ΓΚΙΟΚΑ

Γραμματεία-Λογιστήριο:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ

Σελιδοποίηση, Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
ΜΑΡΙΑ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

Φωτοστοιχειοθεσία —
Αναπαραγωγή φιλμ:

«ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
Δημοχάρους 60
Τηλ. 72.49.300

Εκτύπωση:
ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε.

Ιασιού 5 • Περιστέρι
121 31 Αθήνα
Τηλ. 5722201

Κάθε ενυπόγραφο άρθρο
εκφράζει τις απόψεις του
συγγραφέα του.
Χειρόγραφα δεν
επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού
αμ. 2.700 δρχ.
ήσια 5.400
ήσια Οργανισμών,
απεζών, κτλ.: 20.000 δρχ.
ετήσια: 4.800

Εσωτερικού
Ερώπη - Μέσογ. χώρες:
ζήτηση: δολ. 27
ήσια: δολ. 54
Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
Αυστραλία - Ωκεανία:
ζήτηση: δολ. 30
ήσια: δολ. 60

Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

ΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 250
ΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 350

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ANTI»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.48.240
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας:
Κέντρο του βιβλίου.
Α. Πουλουκτάκη και Σια Ε.Ε.
Λαοσάνη 9,
Τηλ. (031) 285.857
34 622 Θεσσαλονίκη

ΟΙ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ ΤΟΥ ANTI ΞΕΡΟΥΝ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΞΕΡΕΙ ΚΑΝΕΙΣ ΑΛΛΟΣ

ΜΟΝΟ ΕΜΕΙΣ
ΞΕΡΟΥΜΕ ΟΤΙ
ΤΟ ANTI ΕΧΕΙ
ΒΓΑΛΕΙ 500 ΤΕΥΧΗ

Σήμερα το ANTI
κυκλοφορεί
το τεύχος
500

Ορόσημο και,
ταυτόχρονα,
σημείο καμπής.
Με πρόταγμα το
σεβασμό στον
πολίτη
συνεχίζουμε στον
άγρονο στίβο της
ενημέρωσης και
της κριτικής.
Σύντομα θα
είμαστε πιο
δυναμικοί.

• Σήμερα, μεγάλο μέρος του περιοδικού είναι αφιερωμένο στο... ANTI. Συγχωρήστε μας, για μια μόνο φορά, αυτή την αυτοαναφορικότητα...

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΣΗΜΕΡΑ

Γιατί η κυβέρνηση προχωρεί δυναμικά στην ιδιωτικοποίηση των αστικών συγκοινωνιών; Γιατί επείγεται να «τακτοποιήσει» τις εκκρεμότητες της και στο ασφαλιστικό; Γιατί το Κυπριακό παραμένει στάσιμο; Γιατί έσπευσαν πολλοί να «κλέψουν» λίγη από τη δόξα του Ολυμπιονίκη Πύρρου; Γιατί η Μαφία κινδυνεύουμε να γίνει το 13ο μέλος της Κοινότητας; Γιατί οι μαθητές ομιλούν τα αρχαία ελληνικά ως να μιλούν την περσική; «Μολών λαβέ, ρε!...».

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Η Τζένη Καρέζη δεν είναι πια μαζί μας. Ο Νίκος Κεσσανλής δίνει μια ...ANTIσυνέντευξη, κεφάλτη και δηκτική. Ο Αλέξανδρος Ξύδης ολοκληρώνει την κρίση του για την έκθεση της Εθνικής Πινακοθήκης. Ποιοι είναι οι Μαύροι Άγιοι της Αμερικής;

500 ΞΕΝΥΧΤΙΑ

Αγαπητές φίλες και αγαπητοί φίλοι μας. Επιτρέψατέ μας να αναφερθούμε προς φίλους σε τόνο προσωπικό. Είναι το τεύχος αυτό που κρατάτε στα χέρια σας ένα από τα 500 τεύχη που έχουν εκδοθεί αυτά τα 19 χρόνια. Τίποτε περισσότερο, τίποτε λιγότερο. Και σε 15 μέρες ξανά για μας μια ίδια προσπάθεια. Αλλά οι αριθμοί έχουν τη δική τους μαγεία. Είναι μια ανθρώπινη συνήθεια να αναφέρεσαι σε δεκάδες, δωδεκάδες, εκατοντάδες κ.ο.κ. Οι αριθμήσεις είναι τα τέρματα μικρών διαδρομών. Τα περιμένεις. Λες, να, σε λίγο θα συμπληρωθεί αυτός ο αριθμός... Έτσι και για μας, πείτε ότι πρόκειται για μια ηλικιακή ημερομηνία. Είναι μια φενάκη και μια ματαιοδοξία αλλά είμαστε σήμερα πενταχοσίων τευχών...

Κι αυτό μας κάνει να αναθυμόμαστε τον παλαιότερο εαυτό μας. Τότε που ξεκινάσαμε με άλλους συνεργάτες και φίλους, και σε ένα κλίμα —αποκατάσταση της δημοκρατικής ομαλότητας— τόσο διαφορετικό και τόσα υποσχόμενο: όπως κάθε φορά που αισθάνεσαι ότι έφτασε η στιγμή να αλλάξει η συλλογική ζωή. Αν έχεις κιόλας πια το λόγο σου, φτάνει αυτή η αναθύμιση. Όμως...

Όμως οι μέρες οι σημερινές είναι μέρες κουρασμένες, χωρίς οράματα, χωρίς ουσιαστικές εντάσεις. Και αυτό βέβαια δεν συμβαίνει μόνο σε όσους πιστεύουν ότι είναι αριστεροί: τα οράματα έχουν για όλους θαμπώσει. Για το λόγο αυτό είναι και οι σημερινοί καιροί σοβαροί και απαιτητικοί. Γι αυτό και μεις συνεχίζουμε —αφού σκοπεύουμε το κουράγιο μας υπάρχει— και πρέπει να συνεχίσουμε ακόμα. Μπορούμε όμως με βεβαιότητα να αναλογιστούμε και να περιγράψουμε την επόμενη διαδρομή; Μάλλον όχι. Πρέπει όμως και μπορούμε να θέσουμε τα όρια που θα κινηθούμε, να θέσουμε τις επιθυμίες και να διατυπώσουμε τα δικά μας οράματα. Η ζωή έχει γίνει αφόρητη για τους πιο πολλούς από μας και μια άδικη και χωρίς αισθήματα αλληλεγγύης και συντροφικότητας εποχή έρχεται. Τι θα κάνουμε; Θα καθίσουμε με τα χέρια σταυρωμένα περιμένοντας τους νέους πολιτικούς και κοινωνικούς μεσίες; Το άμεσο περιβάλλον μας, οι δικοί μας φίλοι και οι δικές μας οικογένειες και οι δικοί μας γείτονες βρίσκονται χαμένοι στην ίδια με μας θάλασσα. Προδιαγραφές για ένα πλατφόρμα ζωής όπου ο καθένας θα βιώνει σε ένα περιβάλλον οικείο, είναι το αίτημα του καθενός από μας. Είναι συγκλονιστικό το πως η κοινωνία συμβιώνει και συμφιλιώνει όλες αυτές τις πολυμέρειες και πως στο τέλος όλα τα κατευνάζει και τα εφησυχάζει. Αυτή είναι η δική μας ελπίδα για το μέλλον.

Αξίζει να ψάξουμε πολλοί μαζί, σε ομάδες, σε κοινότητες, σε συντροφίες και να βρούμε τα κοινά μας χαρακτηριστικά και να τα υπερασπίσουμε ενάντια στη δυστυχία, την καταπίεση και την αλλοτρίωση. Η γη μας, ο κόσμος μας είναι ωραίος και μεγάλος και πρέπει να τον υπερασπιστούμε, να τον διατηρήσουμε και να ζήσουμε συμφιλιωτικά μαζί του.

Την ώρα αυτή άνθρωποι σε όλο τον πλανήτη ζουν, κυκλοφορούν, εργάζονται, παλεύουν, πεθαίνουν. Είναι δικοί μας φίλοι και πρέπει να μάθουμε γι' αυτούς και αυτοί πρέπει να μάθουν πως στη γωνιά αυτή, την Ελλάδα, ένας άλλος λαός μοχθεί. Ένας λαός γεμάτος αντιφάσεις, αδυναμίες, δυστυχείς στιγμές. Αλλά ένας λαός με τη δική του τόσο διαφορετική γλώσσα, τόσο διαφορετική ιστορία. Που αξίζει να συνεχιστεί να υπάρχει σε επόμενες γενιές και σε επόμενα χρόνια.

Είναι τόσα πολλά αγαπητές μας φίλες και αγαπητοί μας φίλοι που θέλουμε να ανασκαλίσουμε, να ερευνήσουμε, να γράψουμε. Τα 500 ξενύχτια και τα 500 τεύχη είναι μια πολύ μικρή στιγμή μέσα στη ζωή όλων μας.

αντί

Η ΕΚΔΟΣΗ
500⁰⁰ ΤΕΥΧΟΥΣ
ΕΙΝΑΙ ΑΔΙΚΗΜΑ...
... ΟΤΙ ΓΡΑΦΕΤΕ
ΘΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΕΙ
ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΣΑΣ!...

ΕΙΝΑΙ ΤΕΡΑΣΤΙΑ
Η ΣΥΓΚΙΝΗΣΗ ΜΟΥ, ΠΟΥ ΣΑΣ
ΣΥΛΛΑΜΒΑΝΩ!... ΚΙ ΕΓΩ ΤΗΣ
ΓΕΝΙΑΣ ΤΟΥ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ
ΕΙΜΑΙ!... ΕΝΑΣ ΑΠΛΟΣ ΜΠΑΤΣΟΣ
ΤΟΤΕ, ΑΛΛΑ ΓΕΜΑΤΟΣ ΖΩΗ...

Αθήνα, ανοχύρωτη πόλη

Η ΑΠΕΙΛΗ της λειψυδρίας, το πείσμον νέφος, το κυκλοφοριακό χάος, η δικτατορία των ταξιτζήδων, οι λόφοι των σκουπιδιών, οι κλειστές χωματερές, η καθιερωμένη θερινή αποφίλωση των δασών της Αττικής δια της πυράς των εμπρηστών, η τρομοκρατία, τα ναρκωτικά, η αυξανόμενη, οργανωμένη πλέον, εγληματικότητα κατά προσώπων και περιουσίας —και σήμερα το πρόβλημα της ΕΑΣ, ακρονύμιο πασίγνωστο στους Αθηναίους— έχουν μετατρέψει το πάλαι ποτέ «κλεινόν άστυ» σε πραγματική κόλαση. Ανοχύρωτη πόλη η Αθήνα. Υπερβολή; Κάθε άλλο. «Μετά από εισήγηση του υπουργού Μεταφορών και Επικοινωνιών κ. Ν. Γκελεστάθη και του αρχηγού ΓΕΕΘΕ στρατηγού Ι. Βερυβάκη, ο πρωθυπουργός κ. Κ. Μητσοτάκης ενέκρινε την κήρυξη της ευρύτερης περιοχής των Αθηνών σε κατάσταση πολιτικής κινητοποίησης από 4/8/92 για την επιστράτευση...» κ.τ.λ. κ.τ.λ. Θυμίζει διάταγμα προ γενικής επιστράτευσεως η ανακοίνωση.

ΕΝ ΜΕΣΩ της θερινής ραστώνης, η κυβέρνηση της ΝΔ επιδιώκει να σπάσει τη ραχοκοκαλιά ενός σκληρού συνδικάτου, καθόλου δημοφιλούς στην κοινή γνώμη, αλλά και προπύργιο του ΠΑΣΟΚ. «Καλύτερα νεκροί, παρά άνεργοι»; Πού οδηγεί η λογική αυτή; «Νόμος το δίκαιο του... καθενός»; Πού ξαναγυρίζουμε; Με την τακτική του καρότου και του μπαστουνιού, η κυβέρνηση ακολουθεί μια άθλια πολιτική πρακτική που στην ουσία στηρίζεται στην καταστολή, στην κινητοποίηση της κρατικής βίας, στα ΜΑΤ και τον αυταρχισμό. Αυτή η μέθοδος δεν είναι πολιτική. Εντάσσεται στη λογική του «ισχυρού κράτους» που ελάχιστα απέχει απ' την αυθαιρεσία, απ' τη φιλελεύθερη (sic) παράταξη! Το καρότο του κυβερνητικού πακέτου είναι «δεδεαστικό» στη γραμμή της «προτεραιότητας» για τη διατήρηση του δημόσιου χαρακτήρα της ΕΑΣ: ανάληψη από το κράτος των παλαιών χρεών, ανάληψη των δαπανών για την ανανέωση του

στόλου, ανάληψη των δαπανών για την επιδότηση του εισιτηρίου. Αντίτιμο: η απόλυση 1.025 εργαζομένων, το 1/8 περίπου του συνόλου και η επίδειξη «κατανόησης» εκ μέρους των υπολοίπων για την «εξυγίανση» της επιχείρησης και τον περιορισμό των ελλειμμάτων. Και κραδαίνει η κυβέρνηση το μπαστούνι της ιδιωτικοποίησης «μ' ένα καινούργιο σύστημα απ' την αρχή ή, όπως είπε ο κ. Κούβελας, ένα «εχσυχρονισμένο» ΚΤΕΛ. Τελεσίγραφο σαφές. Αλλά και αλαλούμ πέρα για πέρα. Ύστατες προσπάθειες συμβιβαστικές μέσα σ' ένα κλίμα κοινωνικής αντιπαράθεσης. Απορούν όμως οι πολίτες και δυστυχείς επιβάτες που ματαιώς περιμένουν στη στάση για να δουν τον αναθρώνσκοντα καπνόν των λεωφορείων της ΕΑΣ: Καλά, επί δύο χρόνια και δύο μήνες επιτροπές επί επιτροπών εντός και εκτός Βουλής, συζητήσεις, διαπραγματεύσεις και τα παρόμοια, διάλογος κουφών ήταν; Δεν έγινε δυνατό να βρεθεί μια λύση κι αναζητούνται τώρα από κυβέρνηση και αντιπάλους νέα σχήματα, φορείς και δεν συμμαζεύεται για να σώσουν το ήδη καταρρεύσαν και χρεοκοπημένο συγκοινωνιακό σύστημα της πρωτεύουσας;

ΥΠΑΡΧΕΙ ταυτόχρονα η πλευρά των εργαζομένων. Δεν είναι μόνο οι απολυόμενοι που σε συνθήκες αυξανόμενης ανεργίας θα δυσκολευθούν να επανέλθουν στην αγορά εργασίας. Δεν είναι αυτοί οι αποκλειστικά υπεύθυνοι για τα ελλείμματα. Η ηθική της αλληλεγγύης μεταξύ των εργαζομένων κάνει εξαιρετικά δύσκολη την αποδοχή των απολύσεων. Αλλά τι έκανε όλο αυτό το διάστημα η συνδικαλιστική ηγεσία της ΕΑΣ και τι λύσεις πρότεινε που θα καταστούσαν —έστω— λιγότερο επώδυνο αυτό το μέτρο, με βάση την υπόθεση ότι είναι—έστω και πάλι— αναγκαίο; Και τι αξιοπιστία μπορεί να διατηρήσει έναντι της κοινής γνώμης, αν αληθεύουν τα κυβερνητικά στοιχεία ότι από τις 452 εργάσιμες ημέρες τα δύο τελευταία χρόνια τις 234 οι Αθηναίοι «περί-

μεναν στη στάση» λόγω απεργιών ή στάσεων εργασίας; Τη μάχη αυτή —γιατί πάλι αυτής πρόκειται—κατά πάσα πιθανότητα την κερδίσει η κυβέρνηση. Μήπως όμως κινδυνεύει να χάσει τον πόλεμο; Κι αν ισχύει ότι διαφεντεύει τα συμφέροντα των άβουλων Αθηναίων επιβατών. Γιατί, μπροστά στην πολιτική αντιπαράθεση, ποιος το σκέφτεται; Τι διασφαλίζει ώστε να υπάρχουν στο τέλος του δρόμου αναβαθμισμένες υπηρεσίες, λογικά κόμιστρα, λειτουργικό σύστημα; Να ευρεθεί ως δια μαγείας η λύση; Ποιος το πιστεύει; Και ποιος βγαίνει κερδής; Θα περιμένουμε στη στάση για ποιο λόγο; Και γιατί οι μη Αθηναίοι να ανεχθούν η πολύ ακόμα να επιδοτούν από τον κρατικό προϋπολογισμό τις άθλιες συγκοινωνίες των ταλαιπωρων Αθηναίων;

Ανασφάλειες ασφαλισμένων

ΕΝ ΜΕΣΩ της επικύρωσης της συνθήκης του Μάαστριχ από τη Βουλή των Ελλήνων με συντριπτική πλειοψηφία, πλην του ΚΚΕ, διέφυγε της προσοχής η κλινική ψυχρότητα με την οποία ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας κ. Μάνος συνηθίζει να παραθέτει τα αδυσώπητους αριθμούς του για την κατάσταση της ελληνικής οικονομίας. Και αν διστάζει ο κ. Μάνος να επικαλείται και τη μετέωρη κλινική διάγνωση, όπως η μελέτη για το ασφαλιστικό, για να προσγειώσει τους αιθεροβάμονες και να συνταράξει με μια τακτική σοκ τους ολιγορούντες εντός και εκτός των τειχών. Ο καταγιγισμός των στοιχείων είναι ένα θέμα. Διαφορετικό είναι η επιλογή λύσεων, που είναι κατά την κρίση θέμα πολιτικό. Και ο διάλογος για την εξεύρεση λύσεων, που σε κανένα δεν είναι ευχάριστος, είναι αναγκαίος. Αλλά φαίνεται να έχει κιόλας καταρρεύσει εφ' όσον επί των βασικών αρχών συμφωνία δεν φαίνεται να ορίζονται. Χάσμα αγεφύρωτο; Καλό θα ήταν να μην ανοιχτεί ακόμα ένα μέτωπο ατακτης κοινωνικής αντιπαράθεσης και να βρεθούν από κοινού οι λύσεις για τα επόμενα 20 χρόνια. Κανείς δεν θέλει συνταξιο-

ηση στα 70. Αλλά και ποιος μπορεί να ι-
χυρισθεί ότι ο παροπλισμός στα 58 ή τα 60
ναι δίκαιος για τις ερχόμενες γενιές και
ν στερεί τη χώρα από ζωτικές δυνάμεις;
κ. Μάνος οφείλει να σκεφθεί πολιτικά.
αυτό σημαίνει ότι πρέπει να αναγνωρίσει
α όριο κοινωνικής αντοχής και συνοχής
εραν του οποίου ο πολιτικός αυτοχειρια-
μός της παράταξης του είναι βέβαιος. Κα-
ά μεταρρύθμιση σε δημοκρατική χώρα δεν
έτυχε χωρίς κοινωνική συγκατάθεση και
ινεργασία. Τη διάγνωση πολλοί χειροκρο-
νουν. Τη θεραπεία όμως;

«Φησυχασμός για τα Σκόπια

ΜΑΖΙ με το θέμα της ΕΑΣ, η Κυβερνη-
κή Επιτροπή συζήτησε (4/8) και το θέμα
των Σκοπίων, στη βάση φυσικά ότι υπάρχει
απόφαση της Λισσαβώνας και στην ελπίδα
ει ο κ. Γκλιγκόρφ θα δει το πραγματικό
ου συμφέρον και θα συμπλεύσει με την α-
όφαση αυτή. Φαίνεται, όμως, ότι τουλάχιστον
ρος το παρόν ο κ. Γκλιγκόρφ έχει
αφορετική γνώμη και προσπαθεί να ακυ-
ώσει την απόφαση αυτή, είτε με προσφυγή
τον ΟΗΕ για αναγνώριση είτε στηριζόμε-
ς στις δηλώσεις του Αμερικανού επιχειρη-
ατία και προέδρου της Γιουγκοσλαβίας κ.
Ιάνιτς είτε στην αναγνώριση της Ρωσίας,
ου έχει μεν κάποιο διπλωματικό αλλά όχι
ικονομικό αντίκρισμα. Τα Σκόπια προ-
παθούν να κερδίσουν χρόνο ελπίζοντας σε
λλαγή της στάσης των Ηνωμένων Πολι-
ειών μετά τις προεδρικές εκλογές, καθώς
αι στις δικές τους βουλευτικές εκλογές, ε-
ώ προβάλλουν με επίταση τώρα το επιχει-
ημα ότι θα γίνει κι εκεί «της Βοσνίας», αν
αθυστερήσει η αναγνώριση.

Ο ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ του Ευρωπαϊκού Συμ-
βουλίου, Βρετανός υπουργός Εξωτερικών,
ήταν σαφής και ωμός κατά την επίσκεψή
του στα Σκόπια στις 18/7, όμως δεν είναι
γνωστό πώς θα χειριστεί το θέμα μετά τις
πανευρωπαϊκές διακοπές του Αυγούστου.
Νέες ιδέες; Στο μεταξύ μερίδα του ξένου
Τύπου εξακολουθεί να ασχολείται με την
«παράνοια» των Ελλήνων στο θέμα της ο-
νομασίας των Σκοπίων, αλλά έντυπα εγγύ-
τερα στη ρεαλ πολιτική, όπως ο *Economist*,
προτείνουν σαν καλύτερη λύση τη διπλή ο-
νομασία. Η ελληνική πλευρά φαίνεται να έ-
χει επαναπαυθεί στις δάφνες της Λισσαβώ-
νας και δείχνει κάποια ακινησία, αφήνοντας
προφανώς τους περαιτέρω χειρισμούς στη
βρετανική προεδρία. Μήπως όμως θα ήταν
καλύτερα να αναλάβει αυτή πρωτοβουλίες;
Γιατί το θέμα δεν έληξε με την απόφαση της
Λισσαβώνας.

Κυπριακό αδιέξοδο

ΣΕ ΝΑΥΑΓΙΟ φαίνεται να οδηγούνται οι
συνομιλίες της Νέας Χάρκης για την επίλυ-
ση της «εκκρεμότητας» του Κυπριακού με-
τά την ανατολή της «νέας τάξης» πραγμά-
των στην περιοχή, λόγω της αδιαλλαξίας
του Ντενκτάς! Αλήθεια, πότε δεν ήταν α-
διάλλακτος ο Ντενκτάς από όλο και ισχυρό-
τερες κεκτημένες διαπραγματευτικές θέσεις;
Η παράταση κι αυτή την εβδομάδα των συ-
νομιλιών, που δεν αποκλείεται να επεκτα-
θούν «παράλληλα» και στο συνταγματικό,
μολονότι η Γραμματεία του ΟΗΕ επιμένει
ότι «θα άρχιζαν» και πάλι από το εδαφικό
και το προσφυγικό. Αλλά πλέον μόνο από
τρελούς και από Τούρκους μαθαίνουμε την
αλήθεια για τα διαμειβόμενα. Μπορεί άρα-

γε να αποδώσουν επιστολές και τηλεφωνή-
ματα προς τον Ντεμιρέλ από την αμερικανι-
κή ηγεσία; Και μήπως είναι όνειρο απατηλό
μια δυναμική παρέμβαση του Συμβουλίου
Ασφαλείας που θα έθετε —επιτέλους— την
Τουρκία στο εδώλιο του κατηγορουμένου,
θα την απομόνωνε διπλωματικά και θα υπο-
χρέωνε τον Ντενκτάς να διαπραγματευθεί
σοβαρά; Εγώ εμπιστεύομαι —πλέον— πε-
ρισσότερο την κρίση του αρχιεπισκόπου Ια-
κώβου που πέρυσι δήλωνε ότι όποια λύση
στο Κυπριακό δεν θα είναι δίκαια και φέτος,
αποδεκτός και τιμώμενος απ' όλους, ότι δεν
πιστεύει σε καμιά αμερικανική πίεση. Σε λί-
γο θα διαπιστώσουμε ποιος έκρινε καλύτε-
ρα.

★

ΟΣΟΙ δεν έχετε ακόμα αναχωρήσει για
τις διακοπές σας καλό είναι να μιμηθείτε
τους πολιτικούς αρχηγούς μας, που εγκατα-
λείπουν την Αθήνα στο έλεος των δαιμόνων
της. Ο κ. Παπανδρέου στην αγαπημένη του
Ελούντα και ο κ. Μητσοτάκης ετοιμάζεται
να αναχωρήσει προς άγνωστη κατεύθυνση
στο Αιγαίο, αφού μεταβεί πρώτα στα Χα-
νιά. Όσο για τον ανασχηματισμό δεν το
καταλάβετε; Το είπε ο Βύρων στο *Press
Room* την περασμένη Τρίτη όταν ερωτηθείς
πονηρώς «κλείνει η Βουλή, φεύγει ο πρωθυ-
πουργός στις 15/8 για διακοπές...», απάν-
τησε: «Καλή αυτή η εκτίμηση». Και το ε-
πανέλαβε, δοθείσης ευκαιρίας. Και ως έχων
βαθύτατη σχέση με το θείον, ο κ. Πολύδω-
ρας δεν θα ήθελε να επαληθεύσει τη ρήση ότι
το δις εξαμαρτείν ουκ ανδρός σοφού. Κάτι
ξέρει!

ANTI
του Αντήνορος

Ετοιμάστηκαν 4 ακόμα
τόμοι του περιοδικού
ANTI: Από το α'
εξάμηνο του 1990 (32ος)
έως το τέλος του 1991
(35ος), τεύχος 426 μέχρι
483.

Από τα γραφεία του
ANTI μπορείτε να
προμηθευθείτε τους
τελευταίους και
παλαιότερους τόμους του
περιοδικού.

Οι τόμοι του ANTI
αποτελούν το
πληρέστερο χρονικό
των ημερών μας.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΟΙ ΤΟΜΟΙ
ΤΟΥ «ANTI»

Ο ΧΑΡΤΗΣ, Η ΚΡΗΤΗ, ΟΙ ΕΚΔΟΤΕΣ, ΤΟ ΥΠΕΞ

Άμεση ήταν η αντίδραση του υπουργείου Εξωτερικών, μετά την αναδημοσίευση χάρτη από το βιβλίο «Emerging Dimensions of European Security», στον οποίο η Κρήτη προσεμετράτο στην Τουρκία.

Μετά από διάβημα του ΥΠΕΞ προς το Πανεπιστήμιο του Πρίνστον, ο εκδότης του βιβλίου απάντησε ότι όλα οφείλονται σε λάθος.

Με επιστολή του στο ANTI, ο κ. Δραγούμης, διευθυντής του τμήματος Σχεδιασμού και Εφαρμογής της διεύθυνσης Υπηρεσιών Εξωτερικού, μας πληροφορεί τα εξής:

«Αναφορικά με την αναδημοσίευση στο περιοδικό σας (τχ. 24.7.1992) χάρτη που δημοσιεύεται στο βιβλίο «Emerging Dimensions of European Security Policy» του Κέντρου Διεθνών Σπουδών του Πανεπιστημίου Princeton, σύμφωνα με τον οποίο «η Κρήτη χρεώνεται στην Τουρκία» και μετά από σχετικές ενέργειες του Γραφείου Τύπου Νέας Υόρκης προς τους υπεύθυνους έκδοσης του βιβλίου αυτού, σας στέλνουμε επιστολή του εκδότη Dr. Wolfgang F. Danspeckgruber με την οποία παραδέχεται παραδρομή στο χρωματισμό της Κρήτης στον επίμαχο χάρτη, διαβεβαιώνει ότι δεν υπήρξε πρόθεση εκ μέρους του ιδίου, του εκδοτικού οίκου ή οιοδήποτε άλλου που αναμειχθήκε στην έκδοση του βιβλίου να αλλάξουν το χάρτη και να αμφισβητήσουν την εδαφική κυριαρχία της χώρας μας, εκφράζοντας τη λύπη του για το τυπογραφικό λάθος και επισημαίνοντας ότι σε άλλο χάρτη του ίδιου βιβλίου ο χρωματισμός της Κρήτης αποδίδεται σωστά».

Εξάλλου, στην επιστολή του Dr. Danspeckgruber, που επισυνάπτεται, μεταξύ άλλων, σημειώνεται:

«Επιτρέψτε μου να πω ότι η νήσος Κρήτη είναι γνωστή ως κέντρο πολιτισμού αλλά και ως τόπος θαυμάσιων διακοπών στην Ελλάδα. Κανένας εξοικειωμένος με την ελληνική ιστορία και τον πολιτισμό δεν θα μπορούσε ποτέ να αρνηθεί την ελληνική κληρονομιά των νησιών και το ότι ανήκουν στη χώρα σας!».

ΤΑΞΙ: ό,τι ζητούν, παίρνουν

Το κυκλοφοριακό είναι ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα της πρωτεύουσας, το οποίο συντελεί μάλιστα σε μεγάλο βαθμό στη δημιουργία του δολοφονικού νέφους της Αθήνας.

Η Αθήνα είναι η πρώτη σε αριθμό ταξί πρωτεύουσα της Ευρώπης, αλλά παρουσιάζει ταυτόχρονα το μοναδικό φαινόμενο να μην μπορεί να βρει κανείς ταξί όταν το χρειάζεται. Και όχι μόνο αυτό. Το λόμπι των ταξιτζήδων είναι ένα κράτος εν κράτει, σε τέτοιο βαθμό μάλιστα που καμία κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ ή της ΝΔ, δεν κατάφερε ή δεν θέλησε να περιορίσει τις απαιτήσεις του.

Η κυβέρνηση Τζαννετάκη, και ενώ τα ταξί κυκλοφορούσαν μονά - ζυγά στο μικρό δακτύλιο της Αθήνας, αποφάσισε να κυκλοφορούν όλα τα ταξί σε αυτόν, προκαλώντας όχι μόνο πρόσθετη κυκλοφοριακή συμφόρηση αλλά και έντονες αντιδράσεις του κοινού. Ο Συνασπισμός, τότε κυβερνητικός εταίρος της ΝΔ, εξέδωσε μια ήπια ανακοίνωση και τίποτα παραπάνω.

Η σημερινή κυβέρνηση, με τις ρυθμίσεις για την κυκλοφορία, προσπάθησε να κάνει πιο ελκυστικές τις αστικές συγκοινωνίες της Αθήνας. Η κατασκευή λεωφορειοδρόμων όμως δεν άρεσε στους ταξιτζήδες, που απείλησαν με απεργία.

Η απειλή και μόνον προκάλεσε την υποχώρηση της κυβέρνησης της ΝΔ που αποφάσισε να κυκλοφορούν τα ταξί στους λεωφορειοδρόμους στη διάρκεια των απεργιών των αστικών συγκοινωνιών.

Και είναι απαράδεκτο η κυβέρνηση να υποκύπτει στις όποιες απαιτήσεις μιας μερίδας επαγγελματιών, που στην πλειοψηφία τους δεν τιμούν το επάγγελμα που κάνουν. Και όχι μόνο δεν προσπαθεί να βάλει φρένο στις παράλογες αυτές απαιτήσεις των ταξιτζήδων, αλλά τους επιβραβεύει και από πάνω ανακοινώνοντας ότι θα είναι και από τις ομάδες στις οποίες θα μοιρασθούν τα λεωφορεία της ΕΑΣ.

Για ακόμα μια φορά η κυβέρνηση για λίγες ψήφους λέει μπράβο στην επικίνδυνη οδήγηση, στον αντιεπαγγελματισμό, στους ασυνείδητους οδηγούς και στην «ευγένεια» της πλειοψηφίας των οδηγών ταξί της πρωτεύουσας. Μήπως λίγη από την ακαμψία που έδειξε η κυβέρνηση στους οδηγούς της ΕΑΣ, θα έπρεπε να δείξει και στους οδηγούς των ταξί; Έτσι για να φανεί και λίγο συνεπής στη θεωρία που αναπτύσσει.

T.M.

Πύρρος Δήμας εκ Βορείου Ηπείρου

Αυτή η κραυγή του νεαρού Δήμα στην τελική κίνηση στην άρση βαρών, που του χάρισε το χρυσό μετάλλιο στην Ολυμπιάδα της Βαρκελώνης, ήταν πράγματι συγκλονιστική και θα μείνει χαραγμένη στη μνήμη όλων. Αλλά ευτέλισε τη στιγμή αυτή η συχνή επανάληψή της από την αδηφάγο τηλεόραση, ωσάν ο πατριωτισμός και τέτοια γνήσια έκφραση συναισθημάτων να αποτελούν προϊόν αποστήθισης. Και του αξίζει του Δήμα κάθε λαμπρή υποδοχή μετά βαιών και κλάδων, του αξίζουν οι έπαινοι και οι ανταμοιβές. Αυτός ξέφυγε από το υ-

πόγειο της Σόλωνος. Ας γίνει παράδειγμα γνησιότητας, αγωνιστικότητας και θείας για επιτυχία, σε μια χώρα που έχει ανάγκη από τέτοιες εκλείπουσες αρετές. Γιατί θα ήταν λυπηρό να γίνει αντικείμενο περιφοράς και επίδειξης ανά την χώραν, εκμετάλλησης και κολακείας από τους καραδοκούντες παντός είδους εμπόρους. Δεν έχουμε τίχ να γκρεμίσουμε για να τον υποδεχτούμε. Μπορεί όμως η προσφορά του να αφυπνίσει όλους όσους παραγνώρισαν την αξιοπρέπεια που κρύβεται κάτω κι από τις πιο οδυνηρές συνθήκες.

B.K.

ΩΡΑ ΜΑΤ' ΜΟΥΔΩΝ

Συνεχίζεται η παραγωγή μαϊμούδων σ' τή τη χώρα, σε βαθμό που να αρωτιέται κανείς αν παράγουμε τίποτα άλλο εκτός απ' αυτό το είδος. Πρόσφατο βούσμα η Οδοντιατρική Σχολή Αθηνών, του διατάχθηκε εισαγγελική έρευνα μετά αποκαλύψεις του «Βήματος», για να πιστωθεί κάτω από ποιες συνθήκες ρηγήθηκαν πλαστά πτυχία και πώς ραποινήθηκαν οι εξετάσεις σ' ορισμένα θέματα. Για την πλαστογράφηση της τής μας, ποιος θα διαμαρτυρηθεί;

Κ.Β.

Ευημερούν τα αυτοκίνητα

Σε 180.000 αναμένεται να ανέλθουν οι πωλήσεις νέων ΙΧ αυτοκινήτων κατά το 1992, σε σχέση με 167.000 το 1991. Το κοινό «σπεύδει» να αγοράσει εκτιμώντας πιθανή άνοδο των τιμών. Με τέτοια συρροή αγοραστών, πώς να πιάσει το άπαξ εκτοξευθέν σύνθημα του κ. Παπανδρέου για «δωρεάν συγκοινωνίες»;

Σ.Τ.

Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΝΑΡΚΩΣΗΣ

Κραυγή διαμαρτυρίας από τα Χανιά της κρήτης. Πενήντα πέντε γιατροί μάς έστειλαν μια συγκινητική διαμαρτυρία για έναν ροαναγγεληθέντα «τυχαίο» θάνατο τοξικομανούς, του Αντώνη Καρανικόλα που από κρατητήρια της Ασφάλειας Χανίων μετέφέρθηκε στο νοσοκομείο, μαζί με έναν άλλο συγκαταρούμενό του, σε βαθύ κώμα. Ο ένας, μετά από υπεράνθρωπες προσπάθειες ου προσωπικού σώθηκε. Ο Καρανικόλας δηγήθηκε στον τάφο. Αυτός δεν βρέθηκε σε άνενα πάρκο, «θεωρούμε ότι είναι θύμα ου σωφρονιστικού συστήματος», λένε οι γιατροί του Νοσοκομείου Χανίων. «Εμείς αν γιατροί είμαστε με τη μεριά της ζωής αι η αντίληψή μας δεν χωρά στη λογική ής τιμωρίας», τονίζουν οι γιατροί. Και πιστεύουν ακράδαντα ότι το νέο θεσμικό πλαίσιο για τα ναρκωτικά πρέπει να κινείται στο ρόμο της αποποινικοποίησης της χρήσης κι τι το υπουργείο Υγείας πρέπει να αναλάβει την περίθαλψη των εξαρτημένων.

Αλλά και ο Ιατρικός Σύλλογος Χανίων,

με ανακοίνωσή του που υπογράφουν ο πρόεδρος Ευαγ. Λαμπουτσάκης και ο γενικός γραμματέας Κ. Νικηφοράκης, εκφράζει τη βαθιά του λύπη για το θάνατο του Καρανικόλα και αναφέρει:

«Εμείς δεν θέλουμε να είμαστε παθητικοί θεατές σε μια κοινωνία που σκορπά το θάνατο. Δεν βγάζουμε ανακοινώσεις μόνον εξαιτίας ενός θανάτου. Τα τελευταία χρόνια προσπαθούμε να παρέμβουμε με τη δημιουργία του Κέντρου για Τοξικοεξαρτώμενα άτομα "Η Συνάντηση", γιατί θεωρούμε ότι πρέπει επιτέλους να ταρακουνηθούν τα λιμνάζοντα νερά της αδιαφορίας και ο καθένας να πάρει τις ευθύνες που του αναλογούν.

Ζητάμε από την Πολιτεία να θεσμίσει ένα νομικό πλαίσιο, που να δίνει τη δυνατότητα σε κάθε γιατρό να προτείνει και να εφαρμόσει την καταλληλότερη θεραπεία για κάθε τοξικοεξαρτώμενο άτομο, συμπεριλαμβανομένης ακόμη και της θεραπείας με υποκατάστατα, που θα διασφαλίζει τη

δημόσια υγεία, θα περιορίζει δραστικά την εγκληματικότητα και την εμπορία.

Ζητάμε από το υπουργείο Υγείας να αναλάβει την περίθαλψη των εξαρτημένων, με την παροχή όλων των διευκολύνσεων, έξω από τα μέχρι τώρα καθιερωμένα μοντέλα, με πλουραλιστικές θεραπευτικές αντιλήψεις».

Οι γιατροί των Χανίων ορθά πιστεύουν ότι το πρόβλημα των ναρκωτικών είναι κατ' εξοχήν κοινωνικό και υγειονομικό. Διότι, όπως τονίζουν, «δεν σκοτώνει μόνο η ηρωίνη. Η κοινωνική αδιαφορία και ο εφησυχασμός προετοιμάζουν την κοινωνία της νάρκωσης».

Θα προσθέταμε ότι τη μεγάλη αυτή μάχη για την αντιμετώπιση της σημερινής μάστιγας των ναρκωτικών δεν θα πρέπει να την κερδίσουν τα χελιά και η καταστολή ως προς τους χρήστες, αλλά η κοινωνία.

Β.Κ.

ΜΙΚΡΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

1. Το τζαμί δεν πρόλαβε να ολοκληρωθεί. Ο σκελετός του μπετόν που 'χε στηθεί στον Υμηττό κατέρρευσε από τα κτυπήματα της μπουλντόζας της πολεοδομίας. Παρά τις διαμαρτυρίες της μουσουλμανικής κοινότητας της Αθήνας, το αυθαίρετο κατεδαφίστηκε.

Αν διαβάζατε μια τέτοια σύντομη καταγραφή ενός συμβάντος στις εφημερίδες μάλλον θα λέγατε «πολύ σωστά αφού δεν είχαν άδεια» και πάντως θα το προσπερνούσατε ως ένα τριτεύον γεγονός που δεν θα συγκρατούσατε για πολύ στη μνήμη σας. Αν έτσι έχουν τα πράγματα, γιατί όταν αντί για τζαμί είναι ορθόδοξη εκκλησία και αντί για Υμηττός είναι το Όρος των Ελαιών διαμαρτύρεται σύμπασα η εκκλησία, το κράτος (!), αρθρογραφούν εφημερίδες (ιδέ π.χ. κύριο άρθρο «Καθημερινής» 25/7), προβαίνει σε δηλώσεις και γι αυτό το θέμα ο αρχιεπίσκοπος Αμερικής Ιάκωβος (ο πρώην Σιάκωβος και νυν προνομιακός συνομιλητής για ορισμένους), γίνονται σκόμα και διπλωματικά διαβήματα;

2. Ο υφυπουργός Αθλητισμού ήταν σαφής: όχι άλλη γελοιοποίηση του κράτους και των νόμων μ' αυτές τις ελληνοποιήσεις ξένων παικτών του μπάσκετ. Παλαιότερα είχαμε τη γιαγιά ελληνικής καταγωγής που είχε γεννηθεί πάντα σε κάποια, ασαφή εθνολογικά, περιοχή της πρώην οθωμανικής αυτοκρατορίας, κάπου πάνω από τα βόρεια σύνορά μας, και τα αρχεία είχαν χαθεί. Πρόσφατα μας προέκυψε η φάμπρικα της «αναγνώρισης εξωγάμων», πράγμα που εκτός του σκοπού της ελληνοποίησης φαντάζομαι θα προσδίδει και κύρος «ανδρισμού» στον αναγνωρίζοντα «πατέρα» (και καλός οπαδός του σωματείου μας και γαμικός). Αν λοιπόν οι «πατέρες» είναι πατέρες τότε θα έπρεπε να έχουν μηνύσει τον υφυπουργό Αθλητισμού αλλά και διάφορους άλλους παράγοντες του μπάσκετ που κατήγγειλαν ως εικονικές αυτές τις αναγνωρίσεις εξωγάμων. Αν όμως ο υφυπουργός έχει δίκιο και πρόκειται για γελοιοποίηση των νόμων και του κράτους —όπερ και το πιθανότερο— σε ποιες ενέργειες προέβη αυτός, το υπουργείο Εσωτερικών και ο αρμόδιος εισαγγελέας εναντίον αυτών που ψευδώς και δολίως (όπως λέει ο υφυπουργός) αναγνώρισαν εξωγάμο και των παραγόντων, σωματείων, παικτών κ.λπ. που ενέχονται σ' αυτή την παρανομία; Και αν δεν έκαναν ενέργειες ήδη δεν πρέπει να κάνουν αμέσως; Και αν δεν κάνουν δεν παραμελούν τα καθήκοντά τους;

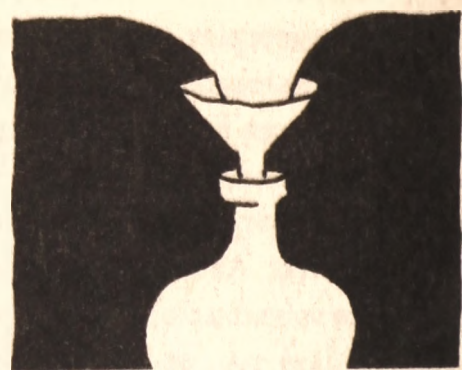
3. Η ιδέα είναι απλή. Όλοι μιλάνε για το περιβάλλον μα οι περισσότεροι δεν φροντίζουν ούτε για τα δικά τους σκουπίδια. Αφήνουν τα τενεκεδάκια τους, πετάνε τα παλιόχαρτά τους. Και κάποιοι άλλοι (ή και οι ίδιοι) διαμαρτύρονται γιατί οι ακτές δεν είναι καθαρές, γιατί έχει χαλάσει το περιβάλλον κ.λπ. Έτσι, διάφορες «καλές» εταιρείες αποφάσισαν να εκμεταλλευτούν αυτή την περιβαλλοντική ευαισθησία, φυσικά με το αζημίωτο, «υιοθετώντας» μια παραλία. Με δυο λόγια πληρώνουν κάποιον να μαζεύει τα παλιόχαρτα από μια αμμονδιά και αυτομάτως αποκτούν το δικαίωμα (;) να αναγράφουν το προϊόν που θέλουν να διαφημίσουν σε δεκάδες διαφημιστικά πανώ υπό τη βολική μορφή των ομπρελών παραλίας. Με αυτό τον τρόπο και διαφημίζουν τα προϊόντα τους και εισπράττουν και μπράβο έναντι του μηδαμινού κόστους αυτού που περνάει μια βόλτα μιας ώρας την ημέρα και μαζεύει τα σκουπίδια. Αλλά και οι λουόμενοι είναι ευτυχείς που μπορούν να βρωμίζουν τις ακτές χωρίς περιβαλλοντικές τύψεις, μια και κάποιος θα καθαρίσει γι' αυτούς. Τελικά το μόνο κόστος είναι αισθητικό για όποιον δεν ευφραίνεται να βλέπει τις δημόσιες ακτές κατελημμένες από διαφημιστικές ομπρέλες. Αλήθεια, υπάρχει κάποια συμφωνία κράτους και ιδιωτικών επιχειρήσεων που «προστατεύουν το περιβάλλον μας»; Αν όχι, δεν είναι παράνομες και άρα δεν πρέπει να απομακρυνθούν αυτές οι διαφημιστικές ομπρέλες; Και μια και όλα μετράνε σε χρήμα τώρα τελευταία, πόσο θα κόστιζε άραγε η κάθε διαφημιστική θέση στις παραλίες αν το κράτος τις νοίκιαζε;

Σπύρος Καβουνίδης

ΧΟΝΕΚΕΡ

Στο εδώλιο του κατηγορουμένου θα καθήσει ο πρώην πανίσχυρος άνδρας της πρώην Ανατολικής Γερμανίας. Θα λογοδοτήσει για τα εγκλήματά του, όπως τον κατηγορούν, που συνίστανται στην εξόντωση όσων δεν κατάφεραν να διαρρήξουν το τοίχος του Βερολίνου. Το τοίχος του αίσχους δεν υπάρχει πια. Αλλά οι ευθύνες παραμένουν. Όσοι όμως διαμαρτύρονται για τη δίωξη του Χόνεκερ από τους «Ναζιστές Γερμανούς», θα πρέπει πρώτα να σκεφτούν ότι διαβλητοί κι αν φαίνονται μερικοί κατηγοροι, όποια σκοπιμότητα κι αν εξυπηρετείται, ο συμφηφισμός των εγκληματικών πράξεων είναι απαράδεκτος. Δεν μπορεί να στηριχθεί σε καμιά ανθρώπινη ηθική αρχή. Δεν μπορεί να στηριχθεί στο όνομα καμιάς «ανώτερης» αξίας ή σκοπού. Πληρώθηκε με εκατόμβες θυμάτων η λογική αυτή.

Ν.Σ.

Εισαγωγή πτυχίων

Μετά τούς εκ Σκοπίων δασκάλους, κάποιοι ετοιμάζουν νέα εισαγωγή «επιστημόνων». Αφίσσες που είναι αυτές τις μέρες τοιχοκολλημένες στους δρόμους της Αθήνας διαφημίζουν ότι: «Σε πανεπιστήμια της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, σπουδάσετε με ευκολίες πληρωμής. (Άραγε, και σε είδος; Με ένα σακί στάρι το πτυχίο;...) Πληροφορίες:... Τηλ... Θα αναγνωρίζονται μήπως κι αυτά τα πτυχία;

Μ.Β.

ΑΠΟ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΗΝ ΑΝΕΛΕΥΘΕΡΙΑ;

του Ριχάρδου Σωμερίτη

μα και εξακολουθούμε να ζούμε χρόνια δημοκρατίας. Εμένα και περισσότερο όμως το ερώτημα που θα πε να κυριαρχεί είναι μήπως, με δημοκρατικούς ρυθμούς, οδηγούμαστε σιγά-σιγά σε καθεστώς ουσιαστικής ελευθερίας. Οι ενδείξεις πολλαπλασιάζονται: η ελληνική κοινωνία γίνεται όλο και πιο αυταρχική, εσωστρεφής, κλειστή. Επικίνδυνη, ίσως!

Η εξέλιξη αυτή δεν αφορά (ακόμη) τα ήθη, όπου συμβαίνει, μαζί με πολλά θετικά, μάλλον το αντίθετο. Αλλά την κοινωνική ζωή και θεβαίως τα ήθη θα υπονοηθούν. Ήδη η κυρίως κατασταλτική αντιμετώπιση του πληθυσμού των ναρκωτικών και η εμμονή στην ποινική ή των χρηστών αποτελεί μια πρώτη θεαματική απόδειξη. Ίσως, κανένας δεν θα μπορούσε να περιμένει κάτι το διαφορετικό από τον κ. Σούρλα. Τον υποστηρίζει όμως, επισήμως, ο άριστος, όλη η κυβέρνηση, ακόμα και αυτοί που γνωρίζουν ότι όλες οι κατασταλτικές πολιτικές ενίσχυσαν αντί να ελαττώσουν τη «μάστιγα των ναρκωτικών». Προφανώς, όμως, πρόβλημα αυτών που στηρίζουν το «νέο» νομοσχέδιο δεν είναι η αντιμετώπιση των ναρκωτικών αλλά η εμφάνισή τους περασπιστών της «ηθικής».

Η αστυνομία, ακόμη και η πιο ελεύθερη και ανοιχτή, ζει σε αστυνομία και δικαιοσύνη. Δεν αρκεί όμως η καταστολή για τη λύση των προβλημάτων. Συχνά μάλιστα η υπέρβαση της κατασταλτικής αντιμετώπισής τους όχι μόνο περιορίζει ουσιαστική δημοκρατική νομιμότητα και οδηγεί αλλού, αλλά έχει και τα αντίθετα από τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Έχουμε έτσι αυτή τη στιγμή την ακόλουθη εικόνα: Η «17 Μ» συνεχίζει όπως θέλει το «έργο» της, η αστυνομία κείται σε πλήρη αδυναμία να την αντιμετωπίσει, συλλαμνίζονται όμως αριστεριστές για διανομή προκηρύξεων ή κινούνται διώξεις σε εφημερίδες. Όλοι μας γνωρίζουμε αυτό το «Βήμα» υπενθύμισε πρόσφατα, δηλαδή ότι η αστυνομία συνεχίζει από πολλά χρόνια μιαν ιδιότυπη «λευκή απεργία» που δεν φαίνεται να απασχολεί κανέναν! Γιατί; Η κοινωνία μας, μια από τις πιο ανοργάνωτες της Ευρώπης, δίνει με φοβίες και σπάνια με θετικές δημοκρατικές πρωτοβουλίες. Αυτή την εποχή «τα έχει» με τους Αλβανούς γενικώς, και ειδικά με τους «ξένους που δεν μας αγαπούν και δεν νομίζουν ότι μας χρωστούν τα πάντα» με τους μη Σέρβους «γκοσλάβους» και με τόσους άλλους. Η απίστευτη υπόθεση Σκοπίων αποκάλυψε πολλά. Ένα από τα κυριότερα ήταν η απροθυμία και με απειλές διώξεων να ευθυγραμμισθούν όλοι με την πολιτική των ορισμένων που φρόντισαν να την χαρακτηρίσουν ως «μόνη λύση».

Μπορεί σήμερα το θέμα των Σκοπίων, και λόγω των μπάχαλα και ηγεσίας, να έχει κάπως καταλαγιάσει, μόνιμα ή προσωρινά, άγνωστο. Μπορεί να ήταν όντως θετική σ' αυτή την ώρα όπου τίποτε δεν συγκινούσε πια τα πλήθη εκτός από οικονομικές και τα «αυθαίρετα» μια συλλογική αντίσταση απέναντι σε κάτι που θεωρήθηκε ως αδικία. Η αποκάλυψη όμως της μισαλλοδοξίας ήταν κάτι που δεν θα έπρεπε να υποτιμηθεί μήτε και να ξεχαστεί, ακόμη και σαν αποτέλεσμα κρίσης τόσων επωνύμων διγλωσσών.

Όσα καθημερινά συμβαίνουν επιτρέπουν μια πολύ συγκεκριμένη υποψία: οργανωμένες ή και ανοργάνωτες, υπάρχουν μέσα στη χώρα μας δυνάμεις που θέλουν να ψαρέψουν σε όλα νερά. Ο Γλύξμπουργκ χρησιμοποίησε όσο μπόρεσε τα καλά θέματα και τον βοήθησαν πολλοί. Ανάμεσά τους, ο

Κυριακού του «Αντ-1» και ο Λάτσης πασών των Ελβετιών, Λονδίνων και αεροδρομίων. Άλλοι χρησιμοποιούν άλλα, λ.χ. ο κ. Κούβελας την ΕΑΣ – και θα έπρεπε να ευγνωμονεί τους συνδικαλιστές της για την εθελοντική προσφορά τους.

Σ' όλα τούτα που είναι όμως ο ουσιαστικός δημοκρατικός αντίλογος; Οι κράχτες των κομμάτων βγαίνουν και απειλούν σε ένα συνεχές παραλήρημα που δεν φαίνεται να γνωρίζει άκρα και αυτό αφορά και τους μεν και τους δε των μεγάλων κομμάτων, αν είναι αυτά κόμματα όταν τα πάντα εξαρτώνται όχι από τα θεσμικά τους όργανα αλλά από τα παράλληλα γραφεία και σαλόνια οικιών και ξενοδοχείων.

Ο ουσιαστικός δημοκρατικός λόγος και αντίλογος, αυτός που ίσως θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια ανασυγκρότηση, θα μπορούσε να προέλθει από μια πραγματική «κοινωνία πολιτών» με συνείδηση του ρόλου και της ευθύνης της. Στη χώρα μας, σήμερα, η «κοινωνία» αυτή υπάρχει (συχνά, αλλά δεν πρέπει να αδικηθούν οι εξαιρέσεις) μόνο στα χαρτιά, δια μέσου φορέων που συνήθως έχουν πια μεταβληθεί σε απλές «σφραγίδες» χωρίς πραγματική επέμβαση στην εθνική ζωή, χωρίς την επεξεργασία και προβολή νέων λύσεων, νέων ιδεών... και νέων ανθρώπων.

Καταστρατηγούνται ανθρώπινα δικαιώματα στη χώρα μας (η έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας δεν μπορεί φυσικά να «διαψευσθεί» από επαγγελματίες των κουκουλωμάτων) και κανένας δεν προχωρεί σε πραγματική συμπληρωματική έρευνα ή διαμαρτυρία, κι ας μαθαίνουμε δύο μήνες μετά τα όσα εθνοπρεπή μάς είπαν οι αρχές ότι στον Κορυδαλλό ο χορός καλά κρατεί. Απομονωμένοι οι είναι αυτοί που δίνουν μάχες για τους πραγματικούς πρόσφυγες ή τους μειονοτικούς (αυτούς που «δεν υπάρχουν» αλλά που όλοι γνωρίζουν). Και ενθουσιασμένοι φαίνονται πολλοί διότι, όπως και επί ΠΑΣΟΚ, τα ΜΑΤ έδειξαν σε κάποιους που μας ενόχλησαν τι εστί κράτος και τι εστί δημοκρατικός διάλογος.

Είναι σίγουρο ότι θρискόμαστε σε πολύπλευρη κρίση και οπότε απαιτούνται θυσίες σκληρές για να τα βγάλουμε πέρα, με ή και χωρίς Μάαστριχτ – διότι και χωρίς Μάαστριχτ τα οικονομικά μας χάγια δεν θα τα μετέτρεπε κανείς σε... πλούτη. Είναι όμως εξίσου σίγουρο ότι υπάρχουν και πολιτικές που σέβονται τον άνθρωπο και ιδιαίτερα τα θύματα της κρίσης παράλληλα με την αναγκαία προσπάθεια εκσυγχρονισμού και σταθεροποίησης. Εμείς, έχουμε επιλέξει, από αντίδραση στα γνωστά «δώρα όλα» και το γενικό στρουθοκαμηλισμό που ακολούθησε το δρόμο της απονιάς.

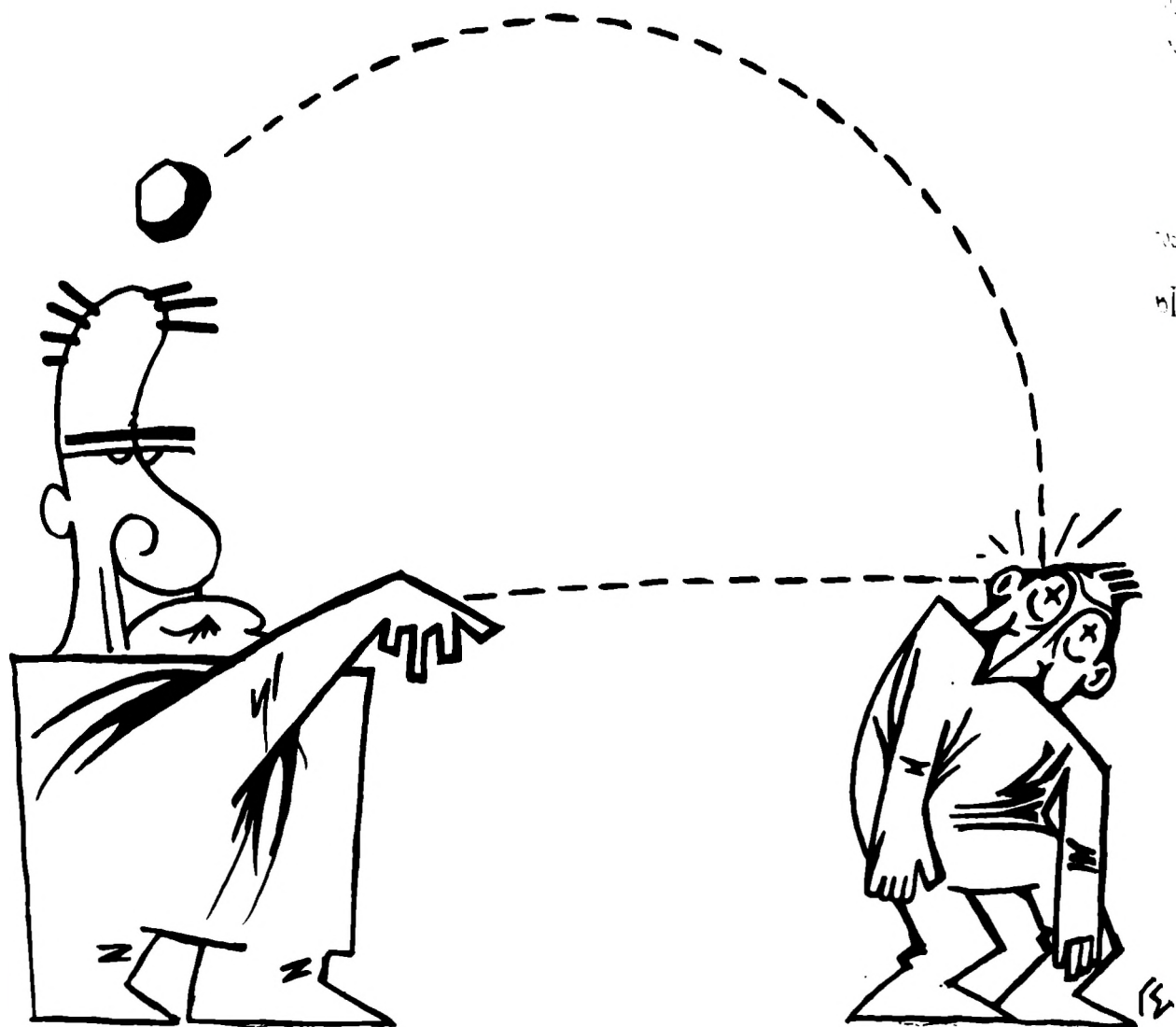
Με μάλλον γενική απόδοχή. Διότι με την παραοικονομία και τα όσα περιλαμβάνει, τέσσερις Έλληνες στους πέντε ζούμε καλά. Εμείς έχουμε τα περισσότερα σπίτια στην Ευρώπη (τι κι αν είναι κυρίως αυθαίρετα, τι κι αν έχουν ανεπανόρθωτα σε ορισμένες περιοχές καταστρέφει το περιβάλλον), εμείς πληρώνουμε ουσιαστικά τους λιγότερους φόρους, εμείς διασκεδάζουμε καλύτερα – και ποιοι είναι αυτοί οι κύριοι Ευρωπαίοι που θέλουν με το ζόρι να μας επιβάλλουν τους ρυθμούς τους που δεν μας αρέσουν;

Αυτά και άλλα πολλά πολλοί, περισσότεροι από όσο νομίζουμε, συμπατριώτες μας θέλουν να διατηρήσουν κι ας λένε το αντίθετο. Και γι' αυτό είναι κυρίως και πριν απ' όλα συντηρητικοί ανεξάρτητα από παραδοσιακές ή ευκαιριακές επιλογές. Γι' αυτό αποδέχονται τις αυταρχικές αποκλίσεις της δημόσιας μας ζωής σαν τίμημα της αποφυγής ενός εκσυγχρονισμού για τον τόπο και τους περισσότερους ανθρώπους του. Έστω, καλά αυτοί. Οι άλλοι όμως; □

Απλά Μαθήματα Φιλελευθ

ή γιατί όποιος δεν

Μεσούντος του θέρους και με τους περισσότερους Έλληνες ν' απολαμβάνουν τις διακοπές τους, η κυβέρνηση αποφάσισε να ξεκαθαρίσει τους λογαριασμούς της με το συνδικαλιστικό κίνημα. Ακολουθώντας τις «λαμπρότερες» παραδόσεις της θατσερικής λογικής, η πολιτική του Κ. Μητσοτάκη προσπαθεί να πετύχει εκεί που κατήγαγε θρίαμβο του η Μ. Θάτσερ, δηλαδή στην αποδυνάμωση του οργανωμένου κινήματος των εργαζομένων και ειδικότερα σε κείνο τον τομέα που η δράση του προκαλεί εμπόδια στην υλοποίηση του βίαιου εκσυγχρονισμού. Ο ευρύτερος δημόσιος τομέας αισθάνεται αυτή τη στιγμή στο «πετσί» του τη φιλοσοφία του νεοφιλελευθερισμού.

επιδέξια την αποσάρθρωση του κοινωνικού ιστού και «χτυπάει» τους πιο ισχυρούς αρμούς του οργανωμένου συνδικαλισμού.

Άρχισε, όχι τυχαίως, από τις προβληματικές επιχειρήσεις. Αφού κατάφερε να πείσει την κοινή γνώμη ότι η συνέχιση της χρηματοδότησής τους θα προκαλούσε ανεπανόρθωτες βλάβες στην οικονομία της χώρας, καταδίκασε ολόκληρες περιοχές στην ανεργία.

Αντιπαρήλθε χωρίς απώλειες τα άσφαιρα πυρά της αντιπολίτευσης και τις σπασμωδικές και απεγνωσμένες κινητοποιήσεις των εργαζομένων και σιγά-σιγά ολοκληρώνει το έργο της. Μόνο που στη θέση των επιχειρήσεων που έκλεισαν δεν «ξεφύτρωσαν», όπως κραγαλέως διατυμπάνιζε, οι υγιείς ιδιωτικές εταιρείες, ενώ δεν δίστασε να πουλήσει ακόμη και κερδοφόρες επιχειρήσεις, όπως η ΑΓΕΤ-Πρακλής. Το γεγονός ότι το εργατικό κίνημα δεν προέβαλε τη δέουσα αντίσταση δεν ξάφνιασε τους παροι-

κούντες στην Ιερουσαλήμ.

Η υπονόμευση στο ιδεολογικό πεδίο της «κρατικίστικης» αντίληψης είχε ξεκινήσει από νωρίς και οι αγοραίοι θιασώτες της «ελεύθερης» αγοράς σημείωσαν την πρώτη νίκη τους. Οι ενστάσεις πλέον που διατυπώνονται αφορούν το ρυθμό προώθησης της πολιτικής και όχι την ουσία της.

Θερμούς συνήγορους βρήκε η κυβέρνηση και στις τάξεις της Αριστεράς. Οι οπαδοί της αγοράς —στην «αριστερή» της εκδοχή— ορισμένες φορές πλειοδότησαν σε κορώνες για την αναγκαιότητα του εκσυγχρονισμού —εξυγίανση είναι ο κομψός όρος— και διόλου στενοχωρήθηκαν από τις στρατιές των ανέργων που δημιουργούσε η εξυγιαντική απόπειρα της κυβέρνησης. Η αξιωματική αντιπολίτευση για την τιμή των όπλων και κυρίως για να κεφαλαιοποιήσει τη δυσάρεσκεια —έρχονται και εκλογές— που γεννιόσε η αναλγησία της Νέας Δημοκρατίας ψέλλισε κάποιες αντιρρήσεις αλλά δεν κα-

Ο εκσυγχρονισμός της κυβέρνησης — διάβαζε ιδιωτικοποιήσεις, μαζικές απολύσεις, βιομηχανική ερήμωση μεγάλων περιοχών, βίαιη αναδιανομή του εθνικού εισοδήματος εις βάρος των ασθενέστερων εισοδηματικά κατηγοριών — για να ευδοκμήσει προϋποθέτει ορισμένες βασικές σταθερές: απάθεια της κοινής γνώμης, ανυπόληπτο συνδικαλιστικό κίνημα, απουσία πειστικής εναλλακτικής λύσης από την αντιπολίτευση — μείζονα και ελλάσσονα.

Η αδιαφορία, η ιδιώτευση και ο διάχυτος κυνισμός — δεν με αφορά κάποιος μέτρο εφόσον δεν εισβάλλει στο μικρόκοσμό μου — συνθέτουν το κοινωνικό περιβάλλον. Η κυβέρνηση του κ. Μητσοτάκη εκμεταλλεύεται

ερης Οικονομίας

του Τάσου Παππά

ίθεται, απολύεται

έθεσε καμία εναλλακτική λύση. Έτσι η κυβερνητική μεθόδευση φάνταζε ως η μόνη λύση διεξόδου. Θυμόμαστε όλοι τις αυίρεςκες και αναπάντητες προκλήσεις του πρωθυπουργού από το βήμα της Βουλής: «...ιεν υπάρχει αντιπολίτευση. Όποιος έχει λύση είμαι έτοιμος να τη συζητήσω».

Παραπλανητική τακτική

Την περίοδο που η κυβέρνηση εξουδετέρωνε με υπολογισμένα χτυπήματα το κίνημα των προβληματικών, φρόντιζε με συστηματικό τρόπο ν' αποτρέψει την εκδήλωση φαινομένων αλληλεγγύης. Παραπλάνισε τα συνδικάτα νεοραλγικών τομέων της οικονομίας πως δεν πρόκειται να θίξει τα κεκτημένα τους και ταυτοχρόνως χρησιμοποιούσε το διάλογο για να τα αποπροσανατολίσει, αφού, κατά κανόνα προσήρχετο αυτόν με αδιαλλαξία. Έτσι το βασικό μέλο κάθε εργαζόμενου – επίδειξη στοιχείων συμπαράστασης στον πάσχοντα συνάδελφο – δεν αξιοποιήθηκε. Φυσικά η ΓΣΕΕ κέρυξε μια-δυο πανεργατικές απεργίες οι οποίες γρήγορα εκφυλίστηκαν αφού ούτε καλά προετοιμασμένες ήταν, ούτε ειδικούς πόρους έβαζαν.

Το κλίμα είχε δημιουργηθεί για ν' ανοίξει το νέο μέτωπο. Επιλέχτηκε το καλοκαίρι, εποχή κατά την οποία κάμπτονται οι πολιτιστάσεις και ένας χώρος – η ΕΑΣ – ο οποίος και με δική του υπαιτιότητα είχε καταλλήλως δυσφημιστεί. Οι εργαζόμενοι στον οργανισμό είχαν δυσανεμτήσει αρκετές φορές την κοινή γνώμη με τις άκαιρες κινητοποιήσεις τους (φρόντισαν και τα μέσα ενημέρωσης που πάντοτε αναδείκνυαν μόνον την ταλαιπωρία ως συνέπεια των στάσεων και των απεργιών) και είχαν κατ' αυτόν τον τρόπο απωλέσει την καλή έξωθεν μαρτυρία. Η κυβέρνηση παγίδευσε το συνδικαλιστικό κίνημα με τη μέθοδο του διαλόγου στον οποίο συμμετείχε για να κερδίσει χρόνο και όχι για να εξευρεθεί αμοιβαίως αποδοτική φόρμουλα. Βασικός της σκοπός ήταν αποδημοσιοποίηση των αστικών συγκοινωνιών και το πέραςμα της επιχείρησης σε ώρες, σύμφωνα με το πρότυπο του ΓΕΛ. Αγνόησε μελέτες επιστημονικών ορέων και επέλεξε τη μετωπική αντιπαρά-

θεση με τους εργαζόμενους. Είναι χαρακτηριστικό πως το υπόμνημα που κατέθεσε το Τεχνικό Επιμελητήριο στη Βουλή αποσιωπήθηκε, αφού ανέφερε ότι όλα τα συστήματα Αστικών Συγκοινωνιών στον κόσμο έχουν το στοιχείο του δημόσιου ή κοινωνικού χαρακτήρα. Το Τεχνικό Επιμελητήριο καλούσε την κυβέρνηση να προσκομίσει μελέτη με την οποία συμπεραίνει ότι σήμερα στην εποχή της επιστημονικοτεχνικής επανάστασης για την εξυγίανση της ΕΑΣ απαιτείται η απόλυση του 63% των μηχανικών που εργάζονται σ' αυτήν. Όπως ήταν φυσικό η κυβέρνηση εκώφευσε αποκαλύπτοντας τις προθέσεις της: ιδιωτικοποίηση της ΕΑΣ και επίδειξη πυγμής απέναντι στους εργαζόμενους.

Και εν πάση περιπτώσει, επειδή η μνήμη είναι αγαθή εν ανεπαρκεία, κάποτε η ελληνική κοινωνία οφείλει να θυμηθεί και να «τιμωρήσει» όσους διετέλεσαν υπουργοί Μεταφορών επί ΠΑΣΟΚ. Γιατί ανέλαβαν τα καθήκοντα τους έχοντας την εντολή από το κυβερνητικό πρόγραμμα να προχωρήσουν στην ενοποίηση των αστικών συγκοινωνιών κι αυτοί το μόνο που έκαναν ήταν να διαχειρίζονται τις τρέχουσες υποθέσεις και να φορτώνουν τον οργανισμό με ψηφοφόρους – πελάτες τους.

Η κρίση του εργατικού κινήματος

Το θέμα όμως ξεπερνά τα όρια της συγκεκριμένης επιχείρησης. Η κυβέρνηση, όπως προκύπτει από την έως τώρα πολιτική της, επιδιώκει να καταστρέψει όλες τις εστίες αντίστασης στους εργασιακούς χώρους, έτσι ώστε να περάσει ο εκσυγχρονισμός της χωρίς συμψηφισμούς. Έχει ήδη καταστήσει αδύναμο τον εργοστασιακό συνδικαλισμό με όλο το πλέγμα των νομοθετικών ρυθμίσεων που έχει επιβάλλει – δεν υπάρχει απεργία που να μην χαρακτηρίζεται από τα δικαστήρια παράνομη και καταχρηστική – και τώρα «σημαδεύει» τον ευρύτατο δημόσιο τομέα.

Αρωγός της η αδιαφορία της κοινής γνώμης. Αρωγοί της και οι διάφοροι πρώην αριστεροί αναλυτές που «κουράστηκαν» από τον τσαμπουκά των συνδικάτων και απαι-

τούν την εκλογίκευση (;) της κοινωνικής αντιπαράθεσης. Αρωγός της και η χρόνια κρίση του κινήματος. Τα ερωτήματα όμως προς πάσα κατεύθυνση μπαίνουν πειστικά:

● Ασφαλώς το εργατικό κίνημα έχει χάσει την αίγλη του. Ταλαιπωρημένο από τις κομματικές παρεμβάσεις, καθοδηγούμενο από επαγγελματίες συνδικαλιστές βιώνει την κρίση του που καταυγάζεται από φαινόμενα απομαζικοποίησης, αφερεγγυότητας και γραφειοκρατικοποίησης. Είναι όμως αυτά τα θέματα που πρέπει τώρα να τεθούν στην ημερήσια διάταξη; Ή χρειάζεται να εξασφαλιστεί η ελάχιστη συνοχή ώστε να αποκρουστεί η αντιλαϊκή στρατηγική της κυβέρνησης;

● Ασφαλώς και ορισμένα συνδικάτα του δημόσιου τομέα ανήκουν στο χώρο της «εργατικής αριστοκρατίας» και αγωνίζονται απλώς για να διατηρήσουν τα κεκτημένα τους αδιαφορώντας για τις επιπτώσεις στον κοινωνικό ιστό. Ή αναζητήση όμως περί αυτά πρέπει ν' ανοίξει σήμερα που εκδηλώνεται η επίθεση της Ν.Δ.;

● Ασφαλώς και ορισμένες κινητοποιήσεις προκαλούν προβλήματα στη δημόσια ζωή. Είναι όμως αυτό το κυρίαρχο σήμερα; Είναι δυνατόν σε περιόδους έντονης ταξικής πόλωσης, κάποιοι που θέλουν να δηλώνουν ριζοσπάστες να επιλέγουν το ρόλο των «κυανοκράνων», να εκστομίζουν πασιφιστικές συμβουλές και να κρατούν ίσες αποστάσεις;

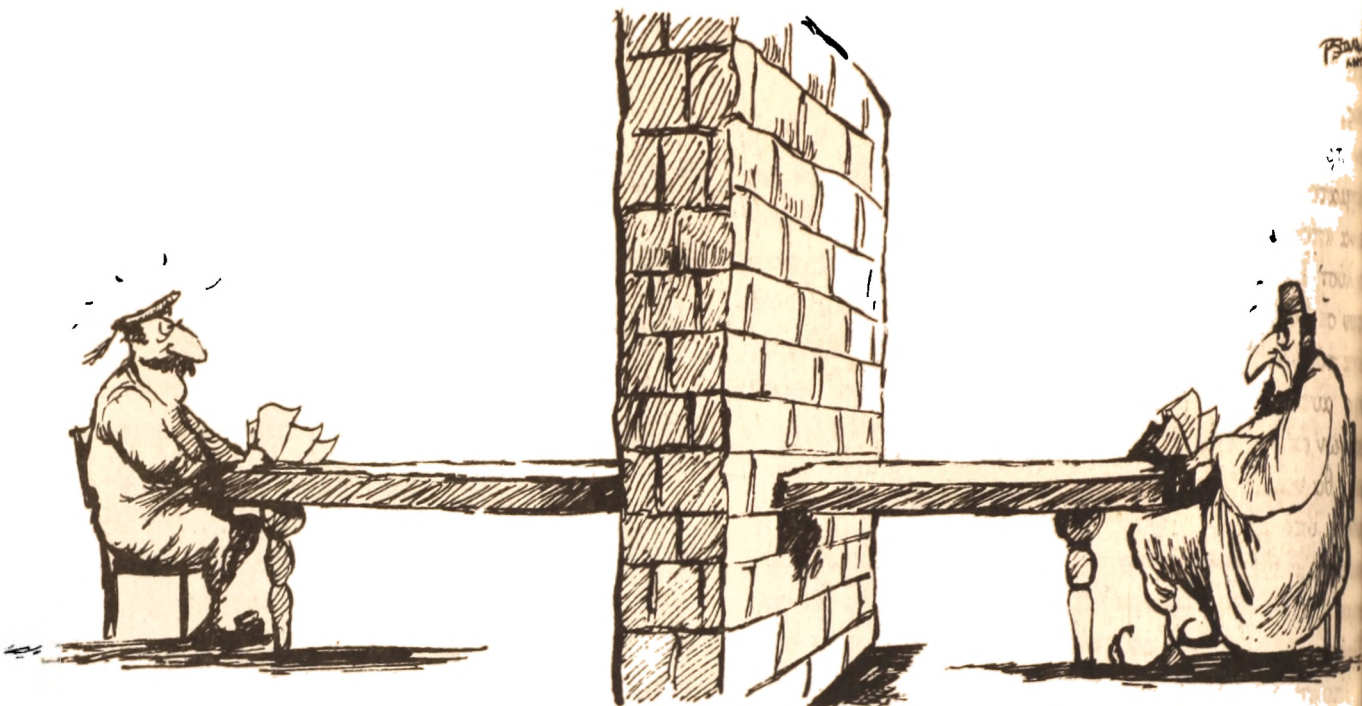
Η κυβέρνηση επιχειρεί να τελειώσει μια και καλή με το συνδικαλιστικό κίνημα. Επιχειρεί να καταφέρει ισχυρό πλήγμα στους αποφασιστικότερους κρίκους του προετοιμάζοντας το έδαφος για συνολικότερη ρήξη. Η παραπέρα απίσχναση των συνδικάτων δεν προοιωνίζεται τίποτε το θετικό για την ελληνική κοινωνία. Ας μην ξεχνάμε πως η ήττα των ανθρακωρύχων στη Μ. Βρετανία δεν ωφέλησε τη βρετανική κοινωνία και άλλους κλάδους εργαζομένων. Αντιθέτως σκόρπισε την απογοήτευση, την ηττοπάθεια και ανέδειξε τους συμβιβασμένους εκπροσώπους των εργαζομένων σε προνομιακούς συνομιλητές της εξουσίας. Αυτό θέλουμε και για την Ελλάδα; Αυτό θέλουν οι θεωρητικοί τού πάση θυσία εκσυγχρονισμού;

Μεταξύ πανωλεθρίας και κ

Το νέο έγγραφο Γκάλι, όπως πρόσφατα τούτο διέρρευσε και δημοσιεύτηκε, χωρίς να διαφευσθεί, στην τουρκοκυπριακή «Κιμπρίς», παρουσιάζει εναργέστατη εικόνα της καταστροφικής λύσης του Κυπριακού. Χαλκεύεται αυτή στο παρασκήνιο του ΟΗΕ υπό την επωνυμία του Γενικού Γραμματέα κ. Γκάλι. Ωστόσο, η πατρότητα του συμβιβαστικού σχήματος ανήκει, από χρόνια, στους Αμερικανούς με πιθανότερη συνεργασία των Άγγλων. Ουσία της η διαπραγμάτευση μεταξύ εδάφους και συνταγματικής δομής. Δηλαδή οι Αμερικανοί εσκέφθησαν: οι Έλληνες επείγονται για λύση, οι Τούρκοι είναι ισχυροί, κατέχουν και πάντως δεν επιθυμούμε να τους δυσανεστήσουμε. Κατά συνέπεια, ας δεχθούν οι Έλληνες τη νομιμοποίηση των «τετελεσμένων», της κατοχικής δηλαδή πραγματικότητας, και ως αντάλλαγμα ας τους επιστρέψουν οι Τούρκοι κάποιο ποσοστό του κατεχόμενου εδάφους, ώστε να παλιννοστήσει και ένα μέρος των προσφύγων.

Ας σημειωθεί, και τούτο είναι ενδιαφέρον, ότι η ιδέα δεν είναι καθόλου νέα. Θυμάμαι άριστα, και επανειλημμένα το είχα αναφέρει στην Αθήνα, ότι ήδη από τα μέσα του 1975, ο τότε Αμερικανός πρέσβης στη Λευκωσία μου έλεγε συχνά, ως προσωπική του ιδέα, ότι αν θέλουμε να είμαστε ρεαλιστές, οι Τουρκοκύπριοι πρέπει να περιοριστούν σε κάτι λιγότερο του 30% του εδάφους της κυπριακής δημοκρατίας (δε σας θυμίζει το περίφημο 29+%;), αλλά να ικανοποιηθούν στις συνταγματικές απαιτήσεις τους, ώστε να καθησυχάσει, προσέθετε, το «εύλογο» (!) αίσθημα ανασφάλειας που τους κατέχει. Για την αποχώρηση του τουρκικού στρατού, πάντα εν ονόματι ρεαλισμού και πάντα ως προσωπική σκέψη, διατύπωνε ιδέες ανάλογες με αυτές που «σερβίρει» σήμερα ο Γκάλι: ο στρατός, τουρκικός και ελληνικός, θα αποχωρήσει και θα παραμείνουν, στο πλαίσιο των Ζυριχικών εγγυήσεων, αλλά, ενισχυμένα αποσπάσματα τουρκικά και ελληνικά. Και βεβαίως πληκτική ήταν πάντα η επωδός ότι οι Ελληνοκύπριοι με το δαιμόνιό τους θα επικρατούσαν και πάλι. Δηλαδή, ό,τι ακούμε και σήμερα από τους εξ επαγγέλματος πλέον Έλληνες «ρεαλιστές» και «εκσυγχρονιστές».

Ανάλογες σκέψεις ακούγαμε και από άλλους δυτικούς πρέσβεις. Σημειωτέον ότι στη

διατύπωση τέτοιων ιδεών ενεθαρρύνοντο και από όσα, κυρίως κατ' ιδίαν, ακούονταν από γνωστές προσωπικότητες της Κύπρου που εκολακεύοντο να εμφανίζονται ως μετριοπαθείς, απαλλαγμένοι από «αγοραίους» εθνικισμούς! Ωστόσο, οι μεθοδεύσεις εκείνες, που έβρισκαν ανομολογήτως θετική απήχηση και σε Ελλαδίτες «ρεαλιστές», προσέκρουσαν ευθύς εξ αρχής στον αρχιεπίσκοπο Μακάριο και σε πνεύμα εθνικής αξιοπρέπειας, που δεν είχε ακόμη υποστεί κάποια ρήγματα. Αλλά και ο διαδεχθείς τον Μακάριο κ. Κυπριανού, μολονότι συχνότατα εκάμφθη, κυρίως υπό την επήρεια εκτιμήσεων εσωτερικού πολιτικού χαρακτήρος, ήταν γνωστός για απροθυμία υποχωρήσεων. Γενικότερα, άλλωστε, εδίσταζε.

Όμως όλες αυτές οι ιδέες, που ποτέ δεν «έσβησαν» αλλά συνετηρούντο κάτω από τη στάχτη, ξαφνικά αναζωπυρώθηκαν, βρυκολάκιασαν, βγήκαν αδιάντροπα στην επιφάνεια και μάλιστα, για μερικούς, έγιναν και λάβαρο αγώνα...

Η κρίσιμη στροφή έγινε με την ανάδειξη του κ. Γ. Βασιλείου στο προεδρικό αξίωμα. Με νοοτροπία διαχειριστή συγχώνευσης εταιριών χειρίζεται το εθνικό θέμα προφανώς ανύποπτος της ιστορικής διάστασης. Δεν έδειξε αν αντιλαμβάνεται ότι τα μείζονα συμφέροντα των εθνών καθορίζονται από γεωστρατηγικά δεδομένα, πάγια και πάντως μακρότατης διάρκειας. Παρεγνώρισε ότι η Τουρκία είναι ο απόλυτος αποφασιστικός παράγοντας των κυπριακών εξελίξεων και όχι η τουρκοκυπριακή κοινότητα, που απο-

κτά εντελώς δυσανάλογο προς την υπόστασή της βάρος μόνο ως εξάρτημα των τουρκικών εθνικών συμφερόντων. Κατά συνέπεια, η οποιαδήποτε οικονομική αλκή των Ελλήνων δε θα βελτιώσει υπέρ αυτών το σιδηροπαγές συνταγματικό καθεστώς, ενισχυμένο μάλιστα με στρατιωτική εγγύηση και παρουσία της Τουρκίας. Τα εθνικά συμφέροντα των Τούρκων δεν εξαγοράζονται... Εξάλλου, την πραγματικά ολέθρια για το Κυπριακό παρουσία του κ. Βασιλείου ενίσχυσε, κατά ατυχέστατη ιστορική συγκυρία, η άνοδος στην πρωθυπουργία του κ. Μητσοτάκη, ομόφρονος του κ. Βασιλείου κατά τον ψευδεπίγραφο ρεαλισμό. Διότι υπό το ένδυμα ρεαλισμού τελικώς κρύβεται κόπωση, ηττοπάθεια, έλλειψη νεύρου και φαντασίας. Οι άνθρωποι απλώς υπολείπονται οραματικά των ιστορικών περιστάσεων που καλούνται να αντιμετωπίσουν. Ο Έλληνας πρωθυπουργός, ειδικότερα, ελπίζει ότι κάποια διευθέτηση του Κυπριακού —για την αποδοχή της οποίας την ευθύνη θα είχε ο κ. Βασιλείου— ανωδύνως θα τον απήλασσε από τον κυπριακό πονοκέφαλο, ώστε να μπορέσει να επιδοθεί στη ρύθμιση των ελληνοτουρκικών διαφορών ως προς το Αιγαίο και τη Θράκη. Όμως, μια τέτοια εκτίμηση θα αποδειχθεί βαρύτατα εσφαλμένη. Διότι η Τουρκία, απαλλαγμένη από το όποιο βάρος του Κυπριακού, θα επιδοθεί ενισχυμένη, θρασύτερη, στην επιδίωξη των στόχων της σε βάρος της Ελλάδας.

Έτσι φθάσαμε στο τελευταίο σχέδιο Γκάλι και στα όσα θλιβερότατα και άκρως ανησυχητικά εξελίσσονται στη Νέα Υόρκη.

στροφής

του Μιχάλη Δούντα

Ντενκτάς, μαξιμαλιστής και αδιάλλα-
δεν δίνει έδαφος. Αποστερεί δηλαδή
ρόεδρο Βασιλείου του μόνου ανταλ-
κτος έναντι του οποίου θα προσπαθού-
«πουλήσει» στον κυπριακό Ελληνισμό
τη Γκάλι: δηλαδή μετατροπή της Κύ-
σε τουρκικό προτεκτοράτο. Διότι, για
ποσοστά εδάφους και την παλιννόστη-
αυτό μερικών δεκάδων χιλιάδων προ-
ον επί συνόλου 170.000, και η διχοτό-
θα νομιμοποιηθεί και η Κύπρος θα πε-
υπό την ισότιμη και ισοδύναμη συγ-
ρχία Ελλήνων και Τούρκων και τη
ιωτική εγγύηση και παρουσία της
ζίας.

τα δεδομένα αυτά διαγράφονται στη
Γόρκη, για τις αμέσως προσεχείς μέ-
α εξής ενδεχόμενα:

α) κ. Ντενκτάς παραμένει ανυποχώ-
Ο διάλογος ναυαγεί. Αποφεύγεται η
λεθρία της «λύσης». Ωστόσο, μεγάλη
θα έχει γίνει. Γιατί όλα όσα περιέ-
στην έκθεση Γκάλι, που αναβαθμί-
την τουρκοκυπριακή κοινότητα σε επί-
ισότιμου συνεταιριού της Κύπρου, θα
σκουμε στο εξής μπροστά μας ως πο-
κεκτημένα των Τούρκων. Ακόμη και
της Γκάλι —που ουσιαστικά αποτελεί
κή πρόταση, αφού συμπίπτει βασικά
γραμμή Γκόμπι, που τόσο άστοχα εί-

χαν παρασκηνακά προτείνει οι κ. Μητσο-
τάκης και Βασιλείου— θα αποτελέσει, αυ-
τός ο χάρτης, τη βάση κάθε τυχόν μελλοντι-
κής διαπραγματεύσης. Μεταξύ αυτής της
γραμμής και του κατεχόμενου εδάφους θα
κριθεί το εδαφικό, αν ποτέ αντιμετωπίσουμε
νέα διαπραγματεύση. Αλλά ελλοχεύει και
άλλος κίνδυνος. Να υιοθετήσει το Συμβού-
λιο Ασφαλείας το κείμενο Γκάλι. Το γεγο-
νός ότι θα περιλαμβάνεται και ο διαβόητος
χάρτης βεβαίως δεν αποτελεί παρηγοριά.
Διότι ακόμη και αυτός αποτελεί δυσαναλό-
γως μικρό αντάλλαγμα έναντι όσων λαμβά-
νει η Τουρκία, τη μετατροπή δηλαδή της
Κύπρου σε τουρκικό προτεκτοράτο. Ση-
μειωτέον ότι καλό είναι να τα έχουν αυτά υ-
πόψη οι Έλληνες της Κύπρου διότι δεν απο-
κλείεται ο κ. Βασιλείου, σε περίπτωση
ναυαγίου, να θελήσει να εμφανισθεί ως πρω-
ταγωνιστής αντίστασης!

β) Η Άγκυρα, πιεζόμενη, δίνει οδηγίες
στον Ντενκτάς να κάμει κάποια υποχώρηση
στο εδαφικό. Να πλησιάσει τη γραμμή
Γκάλι. Τότε θα μας πάρουν και τα
«ρέστα». Θα υποταχθούμε πλήρως. Θα εί-
ναι η πανωλεθρία. Ακόμη και λαϊκή εξέγερ-
ση θα 'ναι δύσκολο να σώσει τα πράγματα.
Δυστυχώς, όμως, ο πρόεδρος Βασιλείου και
οι ποικιλώνυμοι ομόφρονες και υποστηρι-
κτές του, όχι μόνο δεν κάνουν τίποτα για να

απεγκλωβισθούν, έστω την υστάτη στιγμή,
από την παγίδα στην οποία μόνοι τους οδή-
γησαν το Κυπριακό, αλλά, αντιθέτως, συ-
νεχίζουν τα ολέθρια σφάλματα.

Αντί δηλαδή να ευχαριστήσει τον ύψιστο
ο πρόεδρος Βασιλείου για την αδιαλλαξία
του κ. Ντενκτάς, να την καταγγείλει, α-
νακαλώντας ταυτόχρονα και όλες τις παρα-
χωρήσεις, που με μοιραία γενναιοδωρία έ-
κανε μέχρι σήμερα, και να επιστρέψει με α-
ξιοπρέπεια στην Κύπρο, συναποκομίζοντας
και το μόνιμο θίασο των συνοδών του, εγ-
καινιάζει —άκουσον!— νέα φάση ικεσιών
προς πάντα ισχυρό ή ανίσχυρο. «Κάμψτε
την αδιαλλαξία του Ντενκτάς». Δηλαδή
πάρτε πίσω το λαχείο, που καλή τύχη α-
προσδοκώ, με τόση ευμένεια, μας πρό-
σφερε. Και με βαθιά θλίψη παρακολουθούμε
τον Τύπο, κυπριακό και ελλαδικό, να προ-
σεύχεται υπέρ μετριοπάθειας του Ντενκτάς!

Με άλλα λόγια, αφού λόγω των στρα-
τιωτικών και διπλωματικών δυνατοτήτων
της Τουρκίας είναι αποδεδειγμένα ανέφικτη
συμφωνημένη με την Άγκυρα λύση, που να
βελτιώνει υπέρ των Ελληνοκυπρίων τη ση-
μερινή πραγματικότητα, τουλάχιστον ας ε-
παναπροβάλλουμε τον αντικατοχικό - απε-
λευθερωτικό χαρακτήρα του Κυπριακού, α-
ποκτώντας ερείσματα αγώνα και αντιπερι-
σπασμών κατά του τουρκικού επεκτατι-
σμού.

Αλήθεια, τι επιτέλους συμβαίνει με τον
Ελληνισμό; Έχει τόσο ξεθυμάνει; Τόσο
παρακμάσει βιολογικά και εθνικά; Και τί
πράγματι επιδιώκουν οι κύριοι Βασιλείου
και Μητσοτάκης; Διότι ούτε αφέλεια ούτε
ανεπάρκεια αρκούν πια για να εξηγήσουν τα
θανάσιμα σφάλματά τους. Τι συμβαίνει;
Και ποιος θα σώσει αυτόν τον τόπο; Μόνο
εξέγερση ψυχών, αφύπνιση λαού, προσφέρει
ίσως ακόμη κάποια ισχνή ελπίδα.

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΣΕΙΡΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ

ΑΝΙΗΛ Ι. ΙΑΚΩΒ
αρχαιογνωσία του Οδυσσέα
Λύτη

Ι.Ζ. ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ
ΑΡΙΑΔΝΗ. Μια σπουδή στον
ρωτικό Σεφέρη

ΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΙΟΡΗΣ
γλωσσικός αφελληνισμός.
έραν του μισοξενισμού και της
ποτελείας

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ
Ο έρωτας στα χιόνια του Αλ.
απαδιαμάντη

ΚΑΘΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
ΥΠΕΡΓΑΣΙΑ • ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΕΠΕ
ΑΛΟΓΓΟΥ 6 • 106 78 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ: 3645133 FAX: 3607878

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και
πνευματική ζωή

ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ
Ερωτικές μεταμορφώσεις
αντίδωρο στην Μάτση
Χατζηλαζάρου

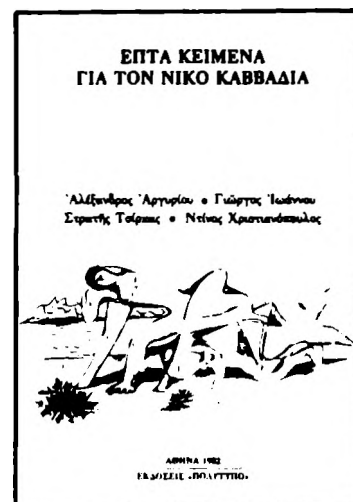
ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ
Ούτως ή άλλως

ΣΟΝΙΑ ΙΛΙΝΣΚΑΓΙΑ
ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ
Από την πορεία της ελληνικής
ποίησης του 20ού αιώνα

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ
«ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΔΟΝ ΤΩΝ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ»
ΤΟΥ Α. ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΥ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΡΓΥΡΙΟΥ -
ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ -
ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ -
ΝΤΙΝΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΕΠΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ
ΓΙΑ ΤΟ ΝΙΚΟ ΚΑΒΒΑΔΙΑ

Βήματα για κοινων

Στο μέτωπο της σύγκρουσης για τις συγκοινωνίες στην Αθήνα κινδυνεύει σύντομα να προστεθεί ένα νέο μέτωπο: το ασφαλιστικό. Αν οι διαφορές μεταξύ της ΓΣΕΕ και της κυβέρνησης παραμείνουν αγεφύρωτες το μέτωπο αυτό καθόλου δεν αποκλείεται να εξελιχθεί σε οξύτατη κοινωνική και πολιτική σύγκρουση μετά την ομοψυχία για το Μάαστριχ. Τι ακριβώς διακυβεύεται στο ασφαλιστικό, πώς παρατάσσονται οι απόψεις που αποσκοπούν να θεραπεύσουν μια κρίση που κανείς δεν αμφισβητεί μας εξηγεί η ανάλυση που ακολουθεί:

κία λένε πως ο επόμενος υπουργός Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων θα είναι ο νυν υφυπουργός κ. Σιούφας, ο οποίος αναβαθμισμένος «θα συνεχίσει το έργο που άρχισε».

Εξάλλου, ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας Στ. Μάνος «τα βρίσκει» πολύ καλά με τον κ. Σιούφα, ο οποίος παρείχε στον πρώτο «συντριπτικά στοιχεία» για την κατάσταση των ασφαλιστικών ταμείων. Φαίνεται μάλιστα πως τον έπεισε ότι αν δεν προχωρήσει η αναμόρφωση του ασφαλιστικού συστήματος, δεν θα υπάρχουν περιθώρια για τη σταθεροποίηση της οικονομίας.

Από τα στοιχεία αυτά, δυο παρουσιάζουν εξαιρετική σημασία γιατί, εκτός όλων των άλλων, δείχνουν πως η αναμόρφωση θα θυμίζει «Γόρδιο Δεσμό». Το πρόβλημα δεν λύνεται δηλαδή χωρίς τομή. Πρόκειται για τα εξής:

- Το πρώτο: Αφορά τον αριθμό των αναπήρων και «αναπήρων» που συνταξιοδοτούνται. Ο ακριβής αριθμός τους δεν είναι γνωστός, διότι τα επιμέρους ασφαλιστικά ταμεία αποφεύγουν να τον γνωστοποιήσουν. Σε αρκετές περιπτώσεις η κατάσταση είναι «ψυχεδελική». Οι ανάπηροι, παραπληγικοί κ.λπ. αγρότες, για παράδειγμα, φθάνουν σε ορισμένους νομούς της χώρας το 70% των συνταξιούχων. Ο χαρακτηρισμός ενός συνταξιούχου ως παραπληγικού προσδιορίζεται από αρμόδια επιτροπή γιατρών άρα «πάει μακριά η βαλίτσα». Ο κ. Σιούφας πάντως υποστήριξε πρόσφατα, με αρκετή δόση ειρωνείας, ότι «στην Ελλάδα έχουμε υπερπαρα-

γωγή αναπήρων. Σαν να έχουμε παγκόσμιο πόλεμο κάθε 5 χρόνια». Φαίνεται πως μια έρευνα γύρω από το θέμα αυτό και πολλά θα «βγάλει στη φόρα» και πολλά χρήματα θα εξοικονομηθούν.

- Το δεύτερο: Το ελληνικό ασφαλιστικό σύστημα είναι το πιο άδικο σε ολόκληρη την Ευρώπη. Το Δημόσιο επιχορηγεί τα αντίστοιχα ταμεία για τη συνταξιοδότηση αγροτών και ασφαλισμένων στο ΙΚΑ με 180.000 δρχ. και 100.000 δρχ. το χρόνο αντίστοιχα. Υπάρχουν όμως άλλα ταμεία που επιχορηγούνται από το Δημόσιο με 600.000 δρχ., 1.100.000 δρχ., 1.350.000 δρχ., ακόμα και με 1.700.000 δρχ. (για κάθε ασφαλισμένο το χρόνο πάντα). Δεν μπορούμε να σκεφτόμαστε ούτε κατά διάνοια εκλογές με αυτή την κατάσταση, δήλωσε ο κ. Σιούφας.

Αλλά εκτός από τα δυο παραπάνω στοιχεία που αφορούν την πλευρά του «δικαίου-αδίκου» της όλης υπόθεσης, υπάρχουν πολλά άλλα που συνθέτουν την άθλια εικόνα των ασφαλιστικών ταμείων ή, καλύτερα, ορισμένων ασφαλιστικών ταμείων.

Οι δαπάνες για κοινωνική προστασία κάλυψαν πέρυσι το 27,5% του ΑΕΠ, ενώ πριν από 20 χρόνια το 12,83%. Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι το ποσοστό είναι εξαιρετικά υψηλό και σε αυτό συνέβαλαν λόγοι υποκειμενικοί και αντικειμενικοί.

Στην πρώτη κατηγορία περιλαμβάνονται οι λόγοι εκείνοι που σχετίζονται με την κακή διαχείριση των οικονομικών των ταμείων, αλλά που γι' αυτήν δεν αναζητούνται ευθύνες. Η ίδια η κυβέρνηση

Η Κυβέρνηση δοκιμάζεται, κυριολεκτικά, με το Ασφαλιστικό. Αν κατορθώσει να προωθήσει την αναμόρφωσή του θα έχει καταγάγει μια σημαντική νίκη, στο εσωτερικό μέτωπο. Νίκη γοήτρου. Αν όμως δεν τα καταφέρει, τότε αναμφίβολα όχι μόνον θα υποστεί πλήγμα το γόητρο και η αξιοπιστία της, αλλά και μπορεί να οδηγηθεί σε απρόσμενες περιπέτειες.

Υπερβολή; Καθόλου. Κάθε μέτρο της κυβέρνησης και κάθε κυβέρνησης, ωφελεί ή πλήττει κάποια συγκεκριμένη τάξη, ενώ το Ασφαλιστικό θα θίξει λίγο-πολύ τους πάντες. Εργαζόμενους, συνταξιούχους και εργοδότες.

Η κυβέρνηση όμως είναι αποφασισμένη (προσοχή δεν λέμε φέρεται αποφασισμένη αλλά είναι) να προχωρήσει στην αναμόρφωση του ασφαλιστικού συστήματος. Στα κυβερνητικά μάλιστα κλιμά-

ή σύγκρουση;

του Αλέκου Βυζάντιου

ολογεί» πως ακόμα και σήμερα δεν γίνεται ορθολογική διαχείριση, πως τα λειτουργικά έξοδα στα ταμεία αυξάνονται (πάλι και στο τέλος του 1992 θα είναι περισσότερο από ότι το 1991) ενώ «παράλληλα μειώνονται», ενώ η αξιοποίηση της περιουσίας των ταμείων (κινητή ακίνητη) παραμένει «νεκρό γράμμα». Η αιτία είναι η περιουσία των ταμείων, ένας δεν ξέρει. Στο υπουργείο Υγείας πως υπάρχει επιτροπή η οποία κατατάσσει την περιουσία των ταμείων και ήδη έβγαλε ότι τα ταμεία την υποτιμούν. Η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνονται εκείνοι οι λόγοι που σχετίζονται με την «τύχη». Για παράδειγμα, σε ποιον να δώσουμε ευθύνες για το γεγονός ότι κάποιον όλο και περισσότεροι βγαίνουν στην σύνταξη. Η σε ποιον για το γεγονός ότι υπάρχει υπογεννητικότητα. Αυτά τα προβλήματα συνδυάζοντάς τα προκύπτει ότι σε μακρά χρόνια η σχέση εργαζομένων και συνταξιούχων θα καταλήξει στο έδαφος ένα. Ήδη η σχέση αυτή, που είχαμε δύο προς ένα, δημιουργεί τεράστια προβλήματα, αφού δεν υπάρχει ο απαραίτητος αριθμός εργαζομένων που να καταβάλουν τις απαιτούμενες εισφορές για πληρωθούν οι συνταξιούχοι. Βέβαια, θα φθάσουμε να κάνουμε προβλέψεις για τη σχέση αυτή για το 2025 μ.Χ. ή το 2050 μ.Χ. όπως έκανε το ΔΝΤ μετά από αρνητική προτροπή. Ωστόσο το πρόβλημα είναι υπαρκτό.

να μεγάλο μερίδιο ευθύνης για την άθλια οικονομική κατάσταση των ασφαλιστικών ταμείων έχει σίγουρα η κυβέρνηση. Και αυτό γιατί ενώ από την ε-κείνη που ήταν στην αντιπολίτευση «εταπαγούς με πετραχήλια» για την ανα-ρρωση του ασφαλιστικού συστήματος, προχωρεί σε αυτήν δίνοντας όμως ακό-παράδειγμα στους διοικητές των ταμείων για εξοικονόμηση πόρων. Από αυτή την άποψη λοιπόν δεν είχε ο ο κ. Σιούφας, όταν την περασμένη εβδομάδα στη Βουλή είπε ότι για την κα-τάσταση «φταίμε όλοι». Το ζήτημα είναι, όχι μόνον ποιος φταίει αλλά και πό-σο φταίει.

Εννοείται ένα παράδειγμα και μόνον. Τα έ-

σοδα των φορέων κοινωνικής ασφάλισης που υπάγονται στο υπουργείο Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, σύμφωνα με το ίδιο υπουργείο, θα είναι στο τέλος του 1992, κατά 12,52% μεγαλύτερα από το 1992, ενώ τα έξοδα κατά 14,47%. Υπάρχει λοιπόν μια απόκλιση μεταξύ εσόδων - εξόδων κατά 2% περίπου και αυτό ενώ υποτίθεται ότι τα έσοδα θα έπρεπε να αυξάνονται με πολύ ταχύτερους ρυθμούς από ότι τα έξοδα, τα οποία με τη σειρά τους θα έπρεπε να μειώνονται ραγδαία. Όμως αυτό όχι μόνον δεν γίνεται τώρα, αλλά δεν θα γίνει ούτε μέχρι το τέλος του 1992.

Άλλο ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον στοιχείο το οποίο συμβάλλει στο να κατανοήσουμε «ποιος φταίει», όπως είπε ο κ. Σιούφας. Η αύξηση των εξόδων οφείλεται στην άνοδο των δαπανών για συντάξεις (11,52%) και παροχές πρόνοιας (19,45%). Γνωρίζετε, στο ίδιο χρονικό διάστημα, πόσο αυξάνουν στους φορείς οι δαπάνες διοίκησης; Κατά 25,73%, το οποίο αν το ερμηνεύσουμε σε δραχμές θα είναι 12,5 δισεκατομμύρια δραχμές.

Χρειάζεται σχόλιο;

Ένας από τους βασικότερους παράγοντες, που θα επηρεάσουν την αναμόρφωση των ασφαλιστικών ταμείων, είναι και η σχέση συνταξιούχων προς ασφαλισμένους. Όσο περισσότεροι είναι οι συνταξιούχοι προς τους ασφαλισμένους του ίδιου ταμείου, τόσο περισσότερο θα θιγεί το ταμείο.

Παραθέτουμε μερικά παραδείγματα της σχέσης αυτής. Στο ΙΚΑ για παράδειγμα οι ασφαλισμένοι είναι 1.830.000 άτομα και οι συνταξιούχοι ξεπερνούν τους 650.000. Η σχέση είναι 1:2,80. Στο ΤΕΒΕ οι ασφαλισμένοι ξεπερνούν τους 505.000 και οι συνταξιούχοι τους 124.000. Η σχέση είναι 1:4,07. Η ίδια σχέση στο ταμείο πρόνοιας ξενοδόχων είναι 1:9,29, στο ΤΣΜΕΔΕ 1:7,47, ενώ στον ΟΓΑ 1:1,59. Στις Τράπεζες η σχέση αυτή κυμαίνεται από 1:1,79 (στην Εθνική) έως 1:1,07 (στην ΑΤΕ).

Ωστόσο δεν πρέπει να υπερεκτιμάται ο παραπάνω παράγοντας. Υπάρχουν ταμεία με πολύ μικρή σχέση ασφαλισμένων /

ΓΣΕΕ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ

Η ΓΣΕΕ εμμένει στις θέσεις που έχει διατυπώσει για την αναμόρφωση του ασφαλιστικού συστήματος μεταξύ των οποίων είναι η ρύθμιση των χρεών των ασφαλιστικών οργανισμών από το κράτος και η θεσμοθέτηση της τριμερούς χρηματοδότησης.

Αυτό επισημαίνεται στο πλήρες κείμενο του υπομνήματος της ΓΣΕΕ για το ασφαλιστικό που στάλθηκε σήμερα προς τους αρμόδιους υπουργούς.

Η κυβέρνηση — αναφέρεται στο υπόμνημα — επιμένει στη διαμόρφωση ενός πλασίου νέων όρων και προϋποθέσεων συνταξιοδότησης για τους ασφαλισμένους για πρώτη φορά από 1/1/93, ενώ για τους σημερινούς εργαζόμενους προβλέπει σταδιακή προσαρμογή στους νέους αυτούς όρους και προϋποθέσεις συνταξιοδότησης μετά το 1998.

Οι προτάσεις της κυβέρνησης για την αναμόρφωση του ασφαλιστικού συστήματος αφορούν ουσιαστικά το μέλλον και δεν συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των σημερινών μεγάλων οικονομικών προβλημάτων της κοινωνικής ασφάλισης. Το γεγονός αυτό, τονίζει η συνομοσπονδία, οδηγεί στη σκέψη ότι στόχος της κυβέρνησης είναι η παγίδευση των εργαζομένων και του συνδικαλιστικού συστήματος, με προτάσεις διαχωρισμού των εργαζομένων σε νέους και παλιούς. Είναι βέβαιο ότι η κυβέρνηση ενδιαφέρεται να παρουσιάσει πρόγραμμα σύγκλισης στο πλαίσιο της συνθήκης του Μάαστριχτ για την ΟΝΕ και τέτοιο πρόγραμμα χωρίς μέτρα μείωσης του ελλείματος της κοινωνικής ασφάλισης δεν μπορεί να υπάρξει.

Η κυβέρνηση δεν προτείνει τίποτα για την αντιμετώπιση των αρνητικών συνεπειών που έχει η ανεργία και η παραοικονομία για το ασφαλιστικό σύστημα καθώς και για το πρόβλημα της εισφοροδιαφυγής και της ύπαρξης εκατοντάδων χιλιάδων ανασφάλιστων, τονίζει η ΓΣΕΕ, επισημαίνοντας πως η δημιουργία 100.000 νέων θέσεων εργασίας θα έδινε 35 δις δρχ. νέους πόρους στο ΙΚΑ, ενώ άλλα 35 δις δρχ. θα έδινε η ασφάλιση 100.000 εργαζομένων από τις ανασφάλιστες ομάδες.

Είναι φανερό, καταλήγει το υπόμνημα, ότι οι θέσεις της κυβέρνησης δεν μπορούν να αποτελέσουν βάση συζήτησης και απορρίπτονται από τη ΓΣΕΕ και το σύνολο του συνδικαλιστικού κινήματος. Για να συνεχιστεί ο διάλογος για το ασφαλιστικό, θα πρέπει να δοθούν θετικές και συγκεκριμένες απαντήσεις στις θεμελιωμένες θέσεις του συνδικαλιστικού κινήματος.

συνταξιούχων αλλά είναι υγιή και πλεονασματικά, όπως το ταμείο Νομικών (1:2,95).

Η κυβέρνηση λοιπόν είναι αποφασισμένη στην αναμόρφωση του ασφαλιστικού συστήματος. Αυτό επαναλαμβάνει ο πρωθυπουργός Κ. Μητσοτάκης, ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας Στ. Μάνος και ο υφυπουργός Υγείας κ. Σιούφας. Γιατί όμως τόση επιμονή... αφού δεν πρόκειται για άμεσα κυβερνητικά συμφέροντα και ιδιωτικοποιήσεις. Ο λόγος της επιμονής είναι απλός. Δεν πάει άλλο. Πρόκειται για μια παλιά ιστορία που τώρα έφθασε στο απροχώρητο.

Υπενθυμίζουμε ότι προβλήματα στο ΙΚΑ, το Ταμείο Εμπόρων και σε αλλά έχουν εμφανιστεί πολλά χρόνια πριν. «Επί κυβερνήσεως ΠΑΣΟΚ», άλλωστε, είχε δημιουργηθεί τεράστιο πρόβλημα όταν διοικητής του ΙΚΑ ήταν ο βουλευτής του ΠΑΣΟΚ Θ. Κατσανέβας ο οποίος «ξεσήκωνε» τους εργαζομένους προκειμένου να βρεθούν χρήματα στον Οργανισμό. Οι εισφορές δεν καταβάλλονταν. Μην ξεχνάμε επίσης τις προτάσεις της Επιτροπής Αγγελόπουλου (Απρίλιος 1990) με το τίτ-

λο «Θεσμικά μέτρα εκλογικεύσεως του συστήματος». Αν τότε άρχιζε η εκλογική διαδικασία δεν θα είχαμε φθάσει στο σημείο αυτό.

Εν πάση περιπτώσει τώρα βρισκόμαστε μπροστά σε συγκεκριμένα δεδομένα. Αλλά με μια παρατήρηση. Η συζήτηση, όπου και αν καταλήξει, θα έχει ένα και μοναδικό αποτέλεσμα. Την επιβάρυνση μισθωτών και συνταξιούχων.

Στο μεταξύ, όμως, υπάρχει και μια άλλη διάσταση του θέματος. Αρχίζοντας το «διάλογο» η κυβέρνηση, αφ' ενός μεν θέτει σε αμφισβήτηση τα κεκτημένα δικαιώματα των εργαζομένων, δικαιώματα δεκαετιών, κάνοντας αρχή για όσα θα επακολουθήσουν, αφ' ετέρου αφαιρεί τις δυνατότητες των εργαζομένων να διεκδικήσουν ποσοτικές και ποιοτικές βελτιώσεις που σχετίζονται με την εργασία τους. Όπως είναι φυσικό οι συνδικαλιστικές οργανώσεις των εργαζομένων προσπαθούν τώρα να διατηρήσουν ό,τι είναι δυνατόν από τα κεκτημένα δικαιώματά τους και όχι να διεκδικήσουν νέα.

Δεν ισχύει βέβαια το ίδιο για όλους τους εργαζομένους. Ο βαθμός πίεσης

προς την κυβέρνηση εξαρτάται και από τη δύναμη των εργαζομένων. Για παράδειγμα, 38 πρόεδροι δικηγορικών συλλόγων δήλωσαν κατηγορηματικά «Ας αφήσουν ήσυχα τα ταμεία μας, γιατί δεν αντιμετωπίζουν ούτε οικονομικά ούτε λειτουργικά προβλήματα». Μετά από αυτό η προσπάθεια να «βάλει χέρι» η κυβέρνηση στα ταμεία των νομικών, εγκαταλείφθηκε πριν καλά-καλά αρχίσει.

Αντίθετα, στις αδύναμες τάξεις η αναμόρφωση είναι ήδη γεγονός.

Ο Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών (ΣΕΒ) για παράδειγμα υποστηρίζει ότι το κράτος πρέπει να αναλάβει το μεγαλύτερο μέρος του κόστους εξυγίανσης των ασφαλιστικών ταμείων, αφού είναι αυτό που ευθύνεται για το σημερινό αδιέξοδο.

Ο ΣΕΒ υποστηρίζοντας τα παραπάνω δεν στρέφεται φυσικά κατά του κράτους. Απλούστατα αντιδρά με αυτόν τον τρόπο διότι γνωρίζει πολύ καλά ότι με την εφαρμογή του νέου ασφαλιστικού συστήματος θα κληθεί να καταβάλλει περισσότερα από ό,τι τώρα. Εκπροσωποί του ισχυρίζονται, όχι άδικα από την πλευρά τους, ότι η αύξηση των εργοδοτικών εισφορών θα επιφέρει πλήγμα στην ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων. Σημειώνεται ότι η επιβάρυνση από τις εργοδοτικές εισφορές καλύπτει τώρα το 39% του μέσου μισθού. Αν αυξηθούν οι εργοδοτικές εισφορές (και θα αυξηθούν βέβαια) οι βιομήχανοι θα επιρρίψουν το κόστος επί του συνολικού κόστους των προϊόντων, τα οποία ήδη αντιμετωπίζουν το σκληρό ανταγωνισμό των ομοειδών «αλλοδαπών» προϊόντων.

Στο σημείο αυτό ο ΣΕΒ έχει φυσικά δικιο, αλλά αναρωτιέται κανείς, αν δεν πληρώσουν οι επιχειρηματίες ούτε οι εργαζόμενοι, τότε ποιος θα πληρώσει; Το ερώτημα δεν είναι καθόλου «μεταφυσικό», αφού οι δυο εταίροι (εργοδότες και εργαζόμενοι) ζητούν «πληρώσει» το κράτος το οποίο αρνείται να αναλάβει τις ευθύνες του.

Εν πάση περιπτώσει, ο ΣΕΒ δεν εκφράζει μόνον «αντιθέσεις» αλλά έχει και θέσεις - απόψεις επί του θέματος. Για παράδειγμα, υποστηρίζει ότι δεν πρέπει να υπάρχουν διαφοροποιήσεις στο ασφαλιστικό καθεστώς ανδρών και γυναικών. Παράλληλα, έχουν τις δικές τους προτάσεις για τον υπολογισμό του ύψους της σύνταξης αλλά και τα όρια για τη συνταξιοδότηση. Τέλος, προτείνουν τη σταδιακή αλλαγή στα όρια ηλικίας όσων πρόκειται να βγουν στη σύνταξη τα επόμενα χρόνια.

ΤΙ ΛΕΕΙ η κυβέρνηση

Το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, προκειμένου να αιτιολογήσει την αναγκαιότητα αναμόρφωσης του ασφαλιστικού συστήματος, υποστηρίζει τα εξής:

Για το 1992 η συνολική δαπάνη για συντάξεις (Κύρια και Επικουρική Σύνταξη πλέον εφάπαξ βοηθήματα) υπολογίζεται σε 2.172 δισ. δρχ. και αντιπροσωπεύει το 14,4% του ΑΕΠ σε αγοραίες τιμές και το 16,7% του ΑΕΠ σε τιμές συντελεστών παραγωγής. Το ποσοστό αυτό είναι σημαντικά υψηλότερο από τον αντίστοιχο μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ (10,5%).

Οι δαπάνες για συντάξεις κατά κοινωνική ομάδα αναλύονται σε 1.791 δισ. για τους μισθωτούς, 207 δισ. δρχ. για τους ελεύθερους επαγγελματίες και 174 δισ. δρχ. για τους αγρότες.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η αμοιβή της μισθωτής εργασίας υπολογίζεται σε 5.653 δισ. δρχ., οι καταβαλλόμενες συντάξεις και τα εφάπαξ στους μισθωτούς αντιπροσωπεύουν το 31,7%. Παράλληλα, οι καταβαλλόμενες συντάξεις στους αγρότες αποτελούν το 8,4% της προστιθέμενης αξίας από το γεωργικό τομέα, ενώ οι καταβαλλόμενες συντάξεις στους ελεύθερους επαγγελματίες το 10% των τεκμαρτών εισοδημάτων τους από την άσκηση του επαγγέλματός τους.

Οι εκτιμώμενες εισφορές των μισθωτών υπολογίζονται σε 973 δισ. δρχ. και αντιπροσωπεύουν το 17,2% του εισοδήματός τους εξ εργασίας (μέση συνολική εισφορά). Αυτό σημαίνει ότι η διαφορά μεταξύ του 31,7% και του 17,2% καλύπτεται από γενικά φορολογικά έσοδα, από κοινωνικούς πόρους, ακόμη και από δανεισμό ή από έσοδα εκμετάλλευσης περιουσίας. Η κατάσταση αυτή είναι πιο έκδηλη στους αγρότες, όπου οι συντάξεις αποτελούν το 8,4% του αγροτικού εισοδήματος ενώ οι καταβαλλόμενες εισφορές (πρόσθετη ασφάλιση) αντιπροσωπεύουν το 1% του αγροτικού εισοδήματος.

Επίσης, ενώ οι συντάξεις των ελεύθερων επαγγελματιών αντιπροσωπεύουν το 10% περίπου των τεκμαρτών εισοδημάτων, οι καταβαλλόμενες εισφορές αντιπροσωπεύουν το 7,2% του εισοδήματός τους.

Έτσι οι ασφαλιστικές εισφορές για τους μισθωτούς καλύπτουν το 54,3% των συντάξεων, των ελεύθερων επαγγελματιών καλύπτουν το 69,6% και των αγροτών το 10,9%.

Από τα παραπάνω γίνεται σαφές ότι, σε μακροοικονομικό επίπεδο, οι δαπάνες για συντάξεις είναι σημαντικά υψηλότερες των οργανικών εσόδων (εισφορών). Αυτό υποδηλώνει ανισορροπία στο σύστημα. Η ανισορροπία αυτή επιδεινώνεται μακροχρόνια λόγω των δυσμενών δημογραφικών εξελίξεων.

501

ΤΩΡΑ ΤΟ ΛΟΤΤΟ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ

ΠΡΟΤΟ

Τώρα το ΛΟΤΤΟ είναι και ΠΡΟΤΟ.
Γιατί σε κάθε δελτίο του ΛΟΤΤΟ υπάρχει και το ΠΡΟΤΟ,
το νέο παιχνίδι των εκατομμυρίων!
Παίξτε το μαζί και κερδίστε εκατομμύρια.

Ευκαιρία για μεγάλα κέρδη

Τώρα κάθε Τετάρτη μαζί με το ΛΟΤΤΟ κληρώνει και το ΠΡΟΤΟ.

Πώς παίζεται; Είναι πολύ απλό.

Όταν καταθέτετε ένα δελτίο ΛΟΤΤΟ, η μηχανή του προκτορείου τυπώνει έναν τυχαίο επταψήφιο αριθμό. Αν θελήσετε να παίξετε ΠΡΟΤΟ, πρέπει να το δηλώσετε στην περιοχή του δελτίου που παίζεται το ΠΡΟΤΟ.

Μπορείτε να παίξετε από έναν μέχρι και 64.000 αριθμούς που θα είναι όμως υποχρεωτικά συνεχόμενοι του αριθμού που τύπωσε η μηχανή.

Για να παίξετε αρκεί να πείτε να στο ΠΡΟΤΟ... και στην τύχη σας!

Πολλαπλοί συνδυασμοί

Να πώς θα παίξετε ΠΡΟΤΟ:

Η περιοχή του δελτίου όπου παίζεται το ΠΡΟΤΟ είναι κάτω από την περιοχή πρόβλεψης των αριθμών ΛΟΤΤΟ και χωρίζεται σε δύο ομάδες αριθμών.

Ανάλογα με το πόσους αριθμούς θέλετε να παίξετε, επιλέγετε το πλήθος τους είτε σημειώνοντας ΜΟΝΟ ΕΝΑΝ αριθμό από την Α' ομάδα, είτε έναν έως και τους τέσσερις αριθμούς από τη Β' ομάδα, είτε συνδυάζοντας έναν μόνο της Α' ομάδας και όσους επιθυμείτε από τη Β' ομάδα έτσι ώστε το γινόμενο του πολλαπλασιασμού ΑxΒ να δίνει το πλήθος των αριθμών που θέλετε.

Παράδειγμα:

Για να παίξετε πέντε αριθμούς, σημειώνετε ή τον αριθμό 5 στην Α' ομάδα ή τον αριθμό 5 στη Β'. Για να παίξετε σαράντα αριθμούς, σημειώνετε τον αριθμό 2 στην Α' ομάδα και τον αριθμό 20 στη Β' ομάδα ($2 \times 20 = 40$) ή οποιονδήποτε συνδυασμό αριθμών μεταξύ της Α' και της Β' ομάδας που το γινόμενό τους δίνει τον αριθμό 40.

Πολλαπλές ευκαιρίες

Για να έχετε επιτυχία 1ης κύριας κατηγορίας, θα πρέπει ο επταψήφιος αριθμός που θα αναδειχθεί από την κλήρωση να συμπεριλαμβάνεται στους αριθμούς που έχετε παίξει.

Όμως το ΠΡΟΤΟ σας δίνει άλλες 7 ευκαιρίες να κερδίσετε. Γιατί κι αν δεν πιάσετε τον ίδιο ακριβώς αριθμό η τύχη σας δουλεύει ακόμα. Δηλαδή θα κερδίσετε κι αν τα έξι ή τα πέντε ή τα τέσσερα ή τα τρία ή και τα δύο τελευταία ψηφία του αριθμού που θα κληρωθεί συμπίπτουν με τα αντίστοιχα δικά σας ψηφία. Κι όχι μόνο αυτά.

Κερδίζετε και αν ένας αριθμός σας διαφέρει κατά τρεις μονάδες πάνω ή τρεις μονάδες κάτω από τον αριθμό τον αριθμό που θα κληρωθεί.

Παίζοντας τουλάχιστον επτά αριθμούς, έχετε πιθανότητα να πιάσετε τον τριπλό αριθμό. Στην περίπτωση αυτή συμμετέχετε στα κέρδη της πρώτης κύριας κατηγορίας καθώς και των δύο πρόσθετων κατηγοριών.

Θα πρέπει να τονιστεί ότι με κάθε αριθμό που παίξετε επιπλέον των επτά αριθμών, αυξάνετε ισόποσα τις πιθανότητες τριπλής

επιτυχίας. Παίζοντας μια δεκάδα αριθμών, μπορείτε να διακευχήσετε τον τριπλό αριθμό με τέσσερις διαφορετικούς αριθμούς.

Παράδειγμα:

Οι αριθμοί που έχετε παίξει είναι 2121964 έως 2121973. Αν ο αριθμός που κληρώθηκε είναι ο:

* 2121967, τότε κερδίζουν οι αριθμοί σας:
2121967 στην 1η κύρια κατηγορία,
2121970 στην 1η πρόσθετη κατηγορία και
2121964 στη 2η πρόσθετη κατηγορία.

* 2121968, τότε κερδίζουν οι αριθμοί σας:
2121968 στην 1η κύρια κατηγορία,
2121971 στην 1η πρόσθετη κατηγορία και
2121965 στη 2η πρόσθετη κατηγορία.

* 2121969, τότε κερδίζουν οι αριθμοί σας:
2121969 στην 1η κύρια κατηγορία,
2121972 στην 1η πρόσθετη κατηγορία και
2121966 στη 2η πρόσθετη κατηγορία.

* 2121970, τότε κερδίζουν οι αριθμοί σας:
2121970 στην 1η κύρια κατηγορία,
2121973 στην 1η πρόσθετη κατηγορία και
2121967 στη 2η πρόσθετη κατηγορία.

Πολλαπλά κέρδη

Τα κέρδη του ΠΡΟΤΟ είναι πολλά και για πολλούς τυχερούς. Τα ποσά που μοιράζει διανέμονται εξίσου και έτσι κάθε κύρια κατηγορία παίρνει το 15% και κάθε πρόσθετη κατηγορία το 5% του συνόλου των κερδών.

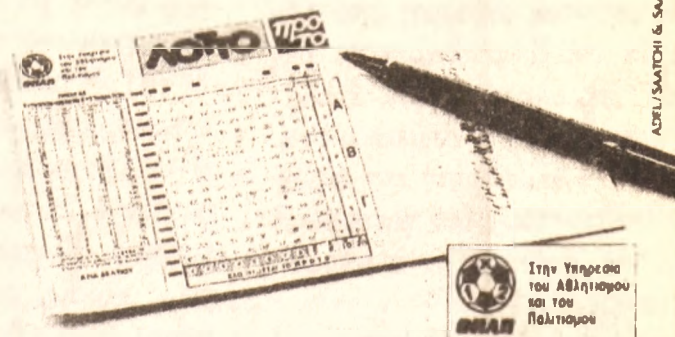
Στην περίπτωση που δεν υπάρξουν νικητές στην 1η κύρια κατηγορία, τότε το ποσό που αντιστοιχεί σε αυτή την κατηγορία μεταφέρεται και προστίθεται στο ποσό που μοιράζει η ίδια κατηγορία την επόμενη

εβδομάδα (JACK POT). Ομοίως συμβαίνει και για τις άλλες κατηγορίες είτε κύριες είτε πρόσθετες.

Θυμηθείτε: Για να παίξετε ΠΡΟΤΟ, θα πρέπει οπωσδήποτε να παίξετε και ΛΟΤΤΟ.

Και προσέξτε: Ακόμα κι αν παίξετε μόνο ΛΟΤΤΟ, ο τυχαίος αριθμός του ΠΡΟΤΟ θα τυπωθεί έτσι κι αλλιώς στο δελτίο σας.

Ο αριθμός αυτός μπορεί να κληρωθεί το βράδυ της Τετάρτης, χωρίς όμως να δικαιούστε συμμετοχή στα κέρδη του ΠΡΟΤΟ. Θα αρνηθείτε λοιπόν αυτήν την πρόκληση της τύχης σας;

ΕΝΑ ΝΑΙ ΚΑΙ ΟΛΑ ΔΙΚΑ ΣΟΥ

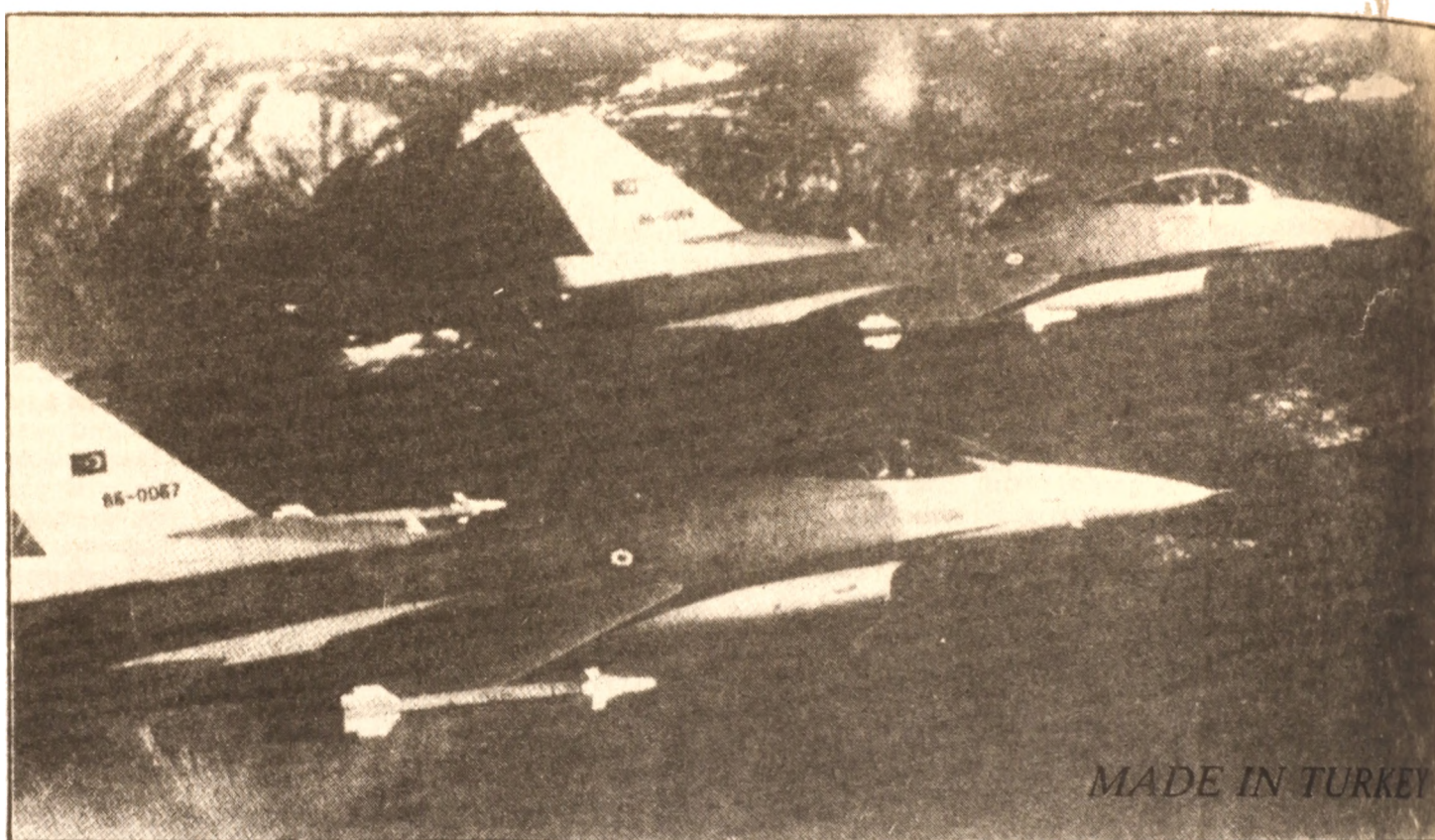
Αλλάξε η πολιτική αγορών τη μετα-ΠΑΣΟΚ εποχή;

● Μια επίκαιρη ερώτηση για το ΥΕΘΑ και τον πρωθυπουργό, για τη νέα αγορά F-16 ύψους 1,2 έως 1,7 δισ. \$.

Η αλήστου μνήμης εποχή σκανδαλωδών προμηθειών του ΠΑΣΟΚ, η συστηματική κριτική και το ξήλωμα της οποίας ξεκίνησε απ' αυτές εδώ τις στήλες, πριν επτά περίπου χρόνια, είχε την εξής ιδιομορφία με τη μετα-ΠΑΣΟΚ εποχή. Εκδηλώθηκε και αναπτύχθηκε μετά την παρέλευση της πρώτης ζετίας του στην εξουσία από έναν πυρήνα ενστόλων στελεχών, με την άμεση καθοδήγηση πρωθυπουργικών «φίλων». Ο στόχος τους ήταν η μεγιστοποίηση της μεσιτείας, ανεξάρτητα με το όφελος ή το κόστος της υπό εκτέλεση προμήθειας. Για να είμαστε δίκαιοι, υπήρξαν κάποιες αναλαμπές και προσπάθειες αναπτύξεως της εγχώριας παραγωγικής βάσεως, έστω σε επίπεδο ανακοινώσεων. Αναφερόμαστε βέβαια στην περίοδο του κ. Γιώτα και άλλων, που επιχειρήθηκε, σε κάποιο βαθμό, η υλοποίηση αντισταθμισμάτων.

Παίρνοντας αφορμή από την ημερίδα που διοργάνωσε το Τεχνικό Επιμελητήριο της Ελλάδος και η οποία δημοσιεύεται στο υπό κυκλοφορίαν ενημερωτικό δελτίο του, δεν μπορούμε παρά να κάνουμε την ακόλουθη διαπίστωση:

«(Ουσιαστικά δεν υπάρχει κανένα μεσοπρόθεσμο ή μικροπρόθεσμο πλάνο αναπτύξεως της εγχώριας βιομηχανικής βάσεως, παρά η

καταναλωτική φιλοσοφία των συνεχών αγορών, χωρίς πρόνοια υποκαταστάσεως της μελλοντικά, ή και καλύψεως του λειτουργικού κόστους (LIFE CYCLE COST)».

Η πολιτική αυτή της παρούσης κυβερνήσεως οδηγεί, όχι στη διατήρηση ισορροπίας (έστω προσωρινής), αλλά μεσοπρόθεσμα στην ανατροπή της, δεδομένου ότι επιβαρύνει καθοριστικά το εξωτερικό μας χρέος και τον οικονομικό μας ιστό. Σύμφωνα με ανάλυσή μας σε προηγούμενο τεύχος του ΑΝΤΙ (488), η οποία συμπίπτει με ΕΟΚικές εκτιμήσεις, οι δαπάνες FMS έχουν περίπου διαμορφώσει το 1/2 του εξωτερικού μας χρέους. Συνεπώς, η απλή αγορά, χωρίς αντισταθμίσματα, μέσω FMS (δανείων δηλαδή υποστηρίξεως της αμερικανικής βιομηχανίας) και με συνοπτικές διαδικασίες, μάς προκαλεί βλάβη.

Η διαφορά επομένως, μέχρι τώρα, της φιλοσοφίας αγορών προ και μετά ΠΑΣΟΚ είναι η τάση μηδενισμού των αντισταθμισμάτων που έχει επιβάλλει ο κ. Βαρβιτσιώτης με επιχειρήματα όπως, αφήστε τα αυτά για αργότερα (στους αντικαταστάτες του δηλ.), οι αγορές FMS δύσκολα παρέχουν αντισταθμιστικά οφέλη (χωρίς να μνημονεύεται ότι όταν αιτηθούν απ' την κυβέρνηση δίδονται) κ.τ.λ.

Αλλά ας έλθουμε σε ένα πιο συγκεκριμένο παράδειγμα. Στις αμέσως προσεχείς εβδομάδες ο πρωθυπουργός θα ανακοινώσει την κύρωση συμφωνίας για 30 ή 40 νέα F-16, τα οποία θα αγορασθούν με διακρατική συμφωνία, χωρίς την υποχρέωση κατασκευής έστω ενός κομματιού τους εγχώρια. Από την άλλη όχθη οι Τούρκοι, με ρυθμό 3 αεροσκάφη το μήνα, θα κατασκευάσουν ένα μεγάλο αριθμό,

100 ή 160 ή τελospάντων όσα θέλουν, με τουρκική προστιθέμενη αξία άνω του 70%.

Θα λέγαμε ότι η επιτυχία της πολιτικής του δικού μας ΥΕΘΑ είναι εξώφθαλμη. Δεν θα ζητούσαμε απ' τους αρμοδίους να παραιτηθούν, δεν αισθάνονται άλλωστε υπεύθυνοι, θα ζητούσαμε όμως απ' τον κ. πρωθυπουργό, προτού κυρώσει τις συμβάσεις αγοράς, να ζητήσει την εγχώρια κατασκευή ορισμένων τμημάτων αεροσκάφους ή κινητήρος. Και υπάρχουν, εκτός της προβληματικής ΕΑΒ, άλλοι φορείς του ΣΕΒ/ΣΕΚΠΥ που μπορούν άμεσα να αναλάβουν αυτό το έργο. Οι προκαταχοί σας τηρούσαν τουλάχιστον τα προσχήματα, εσείς θα τα τηρήσετε; Αλλά θα περιμένουμε απάντηση προτού επανέλθουμε.

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΩΝ Μ.Μ.Ε. ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

του Μιχάλη Δημητρίου

Το τοπίο των Μ.Μ.Ε. στην Ελλάδα διαμορφώνεται όλο και περισσότερο σε αναλογία με τα διεθνή προηγμένα πρότυπα, ανεξάρτητα από ορισμένες εθνικές ιδιαιτερότητες, που αφορούν λ.χ. την ιστορική ανάπτυξη του κάθε μέσου στην Ελλάδα, τις συνθήκες μιας υπερπολιτικοποιημένης κοινωνίας, την έκταση της επιρροής ή το ειδικό καθεστώς διοκτεσίας. Ήδη, έχει προκύψει ένας πρώτος καταμερισμός επιρροής με βάση τον χρόνο (ιδιαίτερη επιρροή του ραδιοφώνου τις πρωινές ώρες, των εφημερίδων το μεσημέρι και το απόγευμα και της τηλεόρασης τις βραδινές ώρες), διαμορφώνονται ολιγοπωλιακές τάσεις (η διάκριση ανάμεσα σε ΜΜΕ ισχυρά από πλευράς οικονομικής και κυκλοφορίας - απήχησης με αισθητή απόσταση από τα υπόλοιπα), επιταχύνονται οι τάσεις έντονης διείσδυσης του ενός ΜΜΕ στο χώρο (και θεματολογικά) «ζωτικής επιρροής» του άλλου και είναι έντονος ο βαθμός επίδρασης των οπτικοακουστικών στα έντυπα μέσα όσον αφορά τον χαρακτήρα, το περιεχόμενο και την αισθητική τους.

Η καθυστερημένη εμφάνιση και ανάπτυξη στην Ελλάδα των διαφόρων ειδών και κατηγοριών ΜΜΕ, σε συνδυασμό με τις θεσμικές και άλλες αδυναμίες, έχουν μόνο αποτέλεσμα αφενός την «συμπύκνωση» της ιστορικής διδρομής ενός μέσου (παράδειγμα η διαβάθμιση αντιλήψεων μέσα σε τρία χρόνια για την «ελεύθερη ραδιοφωνία» και την ιδιική τηλεόραση τις τάσεις άναρχης ανάπτυξης, φάση κρίσης και συρρίκνωσης και τις καθυστερημένες προσαρμογές, που

δεν γίνονται εγκαίρως επιχειρησιακές αποφάσεις και ευρύτερη συνείδηση. Για παράδειγμα, οι τάσεις ανάκαμψης του Τύπου σε αρκετές δυτικές χώρες και στην Ιαπωνία, η σταθεροποίηση της κυκλοφορίας των γενικών περιοδικών, οι μετασχηματισμοί στα προγράμματα πολλών ευρωπαϊκών σταθμών και οι περιφερειακές πολιτικές για εξειδικευμένα ΜΜΕ και «κοινά».

Επιδράσεις του τηλεοπτικού τοπίου

Έως το τέλος της δεκαετίας του 1990 η μεγάλη ανάπτυξη της δορυφορικής τηλεόρασης στην Ελλάδα θα εκτείνει το πλαίσιο ανταγωνισμού και τα προβλήματα διαμόρφωσης της φυσιογνωμίας των μεγάλων κρατικών και ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών. Το ανελαστικό πρότυπο των μέσων αμερικανικών καναλιών στο οποίο βασίσθηκαν τα τελευταία τρία χρόνια τα ιδιωτικά κανάλια (και που επέβαλαν με ιαπωνικές, μάλλον, μεθόδους αγοράς) έχει αρχίσει να εξαντλείται, όσο και εάν φιλο-

ο κείμενο αυτό αποτελεί σύνοψη επιμέρους εισηγήσεων, προτάσεων και μελετών για την ιστορική διαδρομή και το μέλλον των ΜΜΕ στην Ελλάδα, όπως ανακοινώθηκαν σε δημόσιες εκδηλώσεις και σε δημόσιες συνεργασίες στην Ελλάδα, την Κύπρο, την Αγγλία και τις ΗΠΑ. Στο κείμενο δίνεται έμφαση στα θέματα που αφορούν τις τάσεις και εξελίξεις της θεματολογίας, όπως και στο αντίστοιχο κείμενο του Ιουνίου 1986 στο ANTI (βλ. τχ. 320).

δοξεί να το αντιγράψει καθυστερημένα η κρατική τηλεόραση. Έχει αρχίσει να εξαντλείται ως προς τα βασικά του χαρακτηριστικά, που αφορούν στη φυσιογνωμία και τη σύνθεση του προγράμματος. Ο κορεσμός από την τυπολογία, ιδιαίτερα στον τομέα της «ευρύτατης καθημερινής ψυχαγωγίας», είναι αναπόφευκτος. Οι πιέσεις για ανανέωση και εμπλουτισμό - ακόμα και με άξονα αναφοράς τον «μέσο τηλεθεατή» - θα γίνουν έντονες τα επόμενα 2-3 χρόνια.

Ανεξάρτητα από τις τεχνικές μετάδοσης, που θα επικρατήσουν στην Ελλάδα (λήψεις με αναμεταδότες ή - κυρίως - μέσω κυκλωμάτων «μίνι συστημάτων που άρχισαν ήδη να εφαρμόζονται σε χώρες της Ευρώπης) οι νέες εξελίξεις από την παρουσία της δορυφορικής τηλεόρασης μοιάζουν αναπόφευκτες. Οι νέες πολιτικές προγράμματος στην ελληνική τηλεόραση και, κατά συνέπεια, στη διαμόρφωση της γενικότερης φυσιογνωμίας κάθε σταθμού, στον εξοπλισμό και τη στελέχωση, θα πρέπει να λάβουν υπόψη τους τόσο αυτό τον δορυφορικό ανταγωνισμό και τις δυνατότητες εξέλιξής του στην Ελλάδα όσο και τις αντίρροπες λύσεις και δυνατότητες.

Ειδικότερα, όσον αφορά το πρόγραμμα, αφενός, τις τάσεις για συμπαραγωγή ή και παραγωγή ευρωπαϊκών τηλεοπτικών προγραμμάτων με ειδικές προδιαγραφές και χρηματοδοτήσεις και αφετέρου τις νέες κατευθύνσεις της θεματολογίας σε όλες τις κατηγορίες των προγραμμάτων «εσωτερικής ή πλήρως ελεγχόμενης παραγωγής» με φθινό κόστος και ανταπόκριση από τον μέσο τηλεθεατή. Από το σύνολο των γενικών κατευθύνσεων, που αφορούν τη θεματολογία, θα επισημάνουμε ορισμένες από εκείνες, οι οποίες θα επηρεάσουν έντονα τους ελληνικούς τηλεοπτικούς σταθμούς και με τη σειρά τους τις ελληνικές εφημερίδες και τα περιοδικά. Τα επόμενα χρόνια, ένα μεγάλο μέρος των ενδιαφερόντων από «ειδικά κοινά», που έχουν το γνώρισμα κοινωνικών μειοψηφιών αλλά με έντονα δυναμικά χαρακτηριστικά και ευρύτερη επιρροή, θα καλύπτονται από τις δορυφορικές μεταδόσεις είτε από μικρά κανάλια ανάλογων στόχων, τα οποία για αρκετό καιρό θα είναι παθητικά. Ανάμεσα στα ενδιαφέροντα αυτά είναι η διεθνής πολιτική ενημέρωση, οι μουσικές εκδηλώσεις και δραστηριότητες, οι μεγάλες αθλητικές εκδηλώσεις των λεγομένων «ευγενών σπορ», τα επιστημονικά και ιατρικής φύσης ντοκιμανταίρ κ.λπ.

Η διεύρυνση των ενδιαφερόντων αυτών μπορεί και πρέπει να διευρύνει το αγοραστικό κοινό στο χώρο των εφημερίδων και των γενικών περιοδικών. Όχι τόσο με τον απλό ή σωρευτικό θεματολογικό εμπλουτισμό τους, όσο κυρίως με την επιλογή εκείνων των ειδικών ενδιαφερόντων, που χαρακτηρίζουν τους (εν πολλοίς άγνωστους σήμερα) αναγνώστες τους, κατά βάση πολίτες ειδικής κατηγορίας αλλά και πολυμερών πλέον ενδιαφερόντων.

Οι νέοι όροι ανταγωνισμού

Η πρόκληση, που έχουν να αντιμετωπίσουν τα μεγάλα γενικά κανάλια στο άμεσο μέλλον από την αύξηση του αριθμού και της επιρροής των εκπομπών ειδικών (ενδιαφερόντων και ίσως ειδικών καναλιών) θα είναι αξιοσημείωτη. Θα αφαιρούν συνεχώς κρίσιμα ποσοστά τηλεθεατών και κυρίως ποσά ειδικής διαφήμισης. Η απειλή από τους λεγόμενους μικρούς τηλεοπτικούς σταθμούς στο μέλλον - ανάλογης εκείνης των γενικών περιοδικών από τα ειδικά τα τελευταία χρόνια - δεν είναι ο κίνδυνος γιγαντισμού τους αλλά η «περίπτωση Γκούλιβερ» στις σχέσεις τους.

Η σημερινή συγκέντρωση «θεαματικότητας» σε ποσοστό 65-70% για το MEGA και τον ANTENNA, φαινόμενο μοναδικό στην Ευρώπη, δεν θα μπορέσει να διατηρηθεί εύκολα, έστω και σε μικρότερα υψηλά επίπεδα. Ακόμα και εάν δεν υπάρξει η αναγκαία και επιτυχής εξειδίκευση των τριών τηλεοπτικών σταθμών της EPT και δεν δημιουργηθεί ένας τρίτος ισχυρός ανταγωνιστής. Η φθίνουσα αυτή τάση, που θα έχει ως επίκεντρο μόνο τα δορυφορικά και τα μικρά κανάλια, μπορεί να καθυστερήσει ή να είναι ομαλή οικονομικά με τις κατάλληλες πολιτικές. Ανάμεσα τους εκείνες που αφορούν τη νέα θεματογραφία και δομή του προγράμματος, με κύρια γνωρίσματα την όλο και μεγαλύτερη έμφαση σε κάλυψη και προβολή special events, όπως εκείνα της πολιτικής επικαιρότητας, τα αθλητικά και τα καλλιτεχνικά. Η διεύρυνση αυτή εάν επιτύχει στην εφαρμογή της εμπλουτίζει και ανανεώνει - παράλληλα με τις άλλες αλλαγές - τη σημερινή στατική δομή του προγράμματος, ενσωματώνει ένα μεγάλο μέρος των ειδικών κοινών και αποθαρρύνει τη δημιουργία και ανάπτυξη του επικίνδυνου ανταγωνισμού των «μικρών». Οπωσδήποτε, η καλύτερη λύση για τα σημερινά μεγάλα ιδιωτικά κανάλια θα ήταν η δημιουργία ενός θυγατρικού σταθμού (παράλληλα με το μεγάλο γενικό ψυχαγωγικό και ενημερωτικό σταθμό με μορφές εξειδικευμένων προγραμμάτων αθλητισμού, ψυχαγωγίας και ενημέρωσης και ο συνδυασμός του εγχειρήματος με διεθνείς αλλά και περιφερειακές συνεργασίες. Στα κανάλια γενικού χαρακτήρα η προβολή εκπομπών για «μειοψηφίες», λόγω του περιεχομένου αλλά και της αναγκαίας διαρκείας τους, δεν κρίνεται ότι εναρμονίζεται με τα ενδιαφέροντα της σημερινής - αναγκαίας - πλειοψηφίας των τηλεθεατών και δεν προκαλεί το ιδιαίτερο ενδιαφέρον χορηγών και διαφημιστών.

Πάντως, προς το παρόν και για τα επόμενα χρόνια, η κυρίαρχη τάση στην Ευρώπη και κυρίαρχη ανάγκη στην Ελλάδα για την κάλυψη μεγάλων «ειδικών γεγονότων», είτε με απευθείας μεταδόσεις είτε όχι, υποχρεώνει κρατικά και μεγάλα ιδιωτικά κανάλια να δώσουν έμφαση σ' αυτό τον τομέα και να προσαρμόσουν ανάλογα τη δομή του προγράμματος και τα σχέδια εξοπλισμών και στελέχωσης. Συνεπόμενη τάση στο μέλλον είναι η επιπλέον διαμόρφωση όλο και περισσότερων εκπομπών ανάλογου χαρακτήρα με χαμηλό κόστος και πέρα από τις γνωστές ενημερωτικές εκπομπές ανακρίσεων, διαλόγων και συζητήσεων. Ενδεικτικά, οι ειδικής δομής, τεχνικής, αισθητικής και περιεχομένου εκπομπές «φακέλων», αφιερωμάτων, επετειακών και ιστορικών σειρών, ειδικών ερευνών, βιογραφιών κ.λπ.

Η ανάπτυξη της δορυφορικής τηλεόρασης - ανεξάρτητα από παράγοντες όπως οι εξελίξεις στα συστήματα της High Definition και τα νέα κοινοτικά προγράμματα για τις καλωδιακές μεταδόσεις «ομάδων καναλιών» από το 1993 - καθώς και οι νέες συνθήκες διανομής και δικαιωμάτων στις ΗΠΑ και την Ευρώπη δεν ενθαρρύνουν τη δημιουργία στην Ελλάδα, στο εγγύς μέλλον τουλάχιστον, εμπορικών τηλεοπτικών σταθμών με το σύστημα συνδρομών της καλωδιακής τηλεόρασης και κύριο σκοπό την προβολή νέων ταινιών, θεατρικών έργων και ντοκιμανταίρ. Πολύ περισσότερο εάν η EPT καλύπτει ικανοποιητικά τις ανάγκες αυτές σε ειδικές ζώνες. Με βάση τα σημερινά οικονομικά δεδομένα και την έως τώρα εμπειρία δεν φαίνεται πιθανή στο μέλλον η δημιουργία ειδικών τηλεοπτικών σταθμών και μάλιστα με αξιώσεις επιρροής και ανάγκες ροής προγράμματος για 12-18 ώρες από φορείς εκκλησιαστικούς, συ-

δικαλιστικούς, της τοπικής αυτοδιοίκησης ή ορισμένων μειοψηφιών.

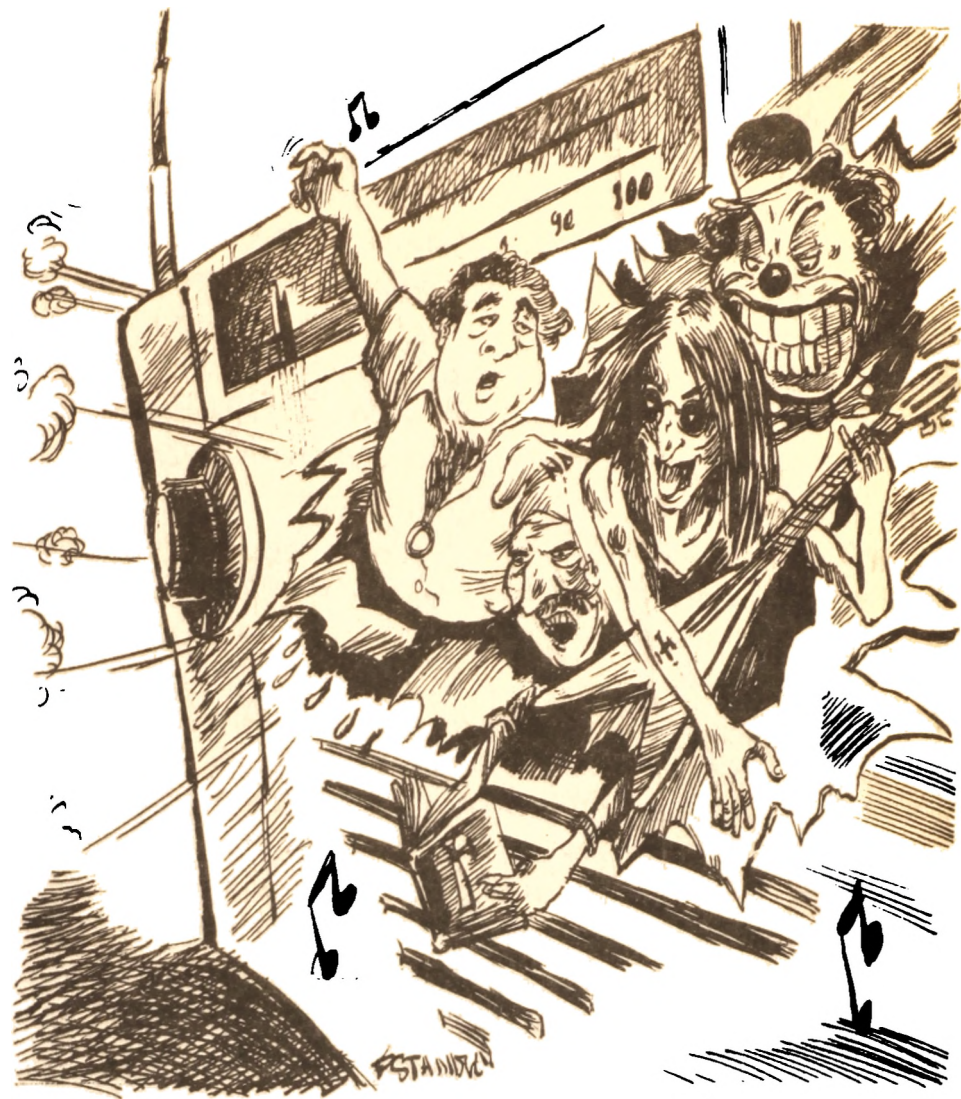
Η κρατική τηλεόραση

Η κρίση της κρατικής τηλεόρασης και ραδιοφωνίας στην Ελλάδα αποτελεί μεν επανάληψη του διεθνούς προηγούμενου, αλλά επιτείνεται όχι τόσο από τις αδυναμίες της ίδιας της ΕΡΤ όσο και από την απουσία κρατικής πολιτικής και από το γεγονός ότι ο ανταγωνισμός στην Ελλάδα εξακολουθεί να γίνεται με δυσμενέστερους όρους απ' ότι διεθνώς (γιγαντισμός στη βάση πελατειακού συστήματος και τοπικών παραγόντων επιρροής, ανυπαρξία θεσμικού πλαισίου, άνισοι όροι ανταγωνισμού προς τα ιδιωτικά κανάλια, προσωπικές στρατηγικές παραγόντων της κυβέρνησης κ.λπ.).

Η κρίση αυτή στις μεγάλες ευρωπαϊκές χώρες διάρκεσε 6 έως 8 χρόνια. Ο ανταγωνισμός αυτός δεν είναι κούρσα ταχύτητας αλλά μαραθώνιος, δηλαδή χρειάζεται να υπακούσει σε μια δική του στρατηγική και λογική όσον αφορά τα δημόσια ΜΜΕ. Οι αξιολογές προσπάθειες τόσο στον τομέα της τηλεόρασης όσο και στον τομέα του ραδιοφώνου προς την κατεύθυνση ενός ευρωπαϊκού μοντέλου προγράμματος μένουν ανολοκλήρωτες (όταν δεν υπονομεύθηκαν) και συνθλίβονται από την εισβολή αντιλήψεων καθυστερημένων μιμητών του τυπικού αμερικανικού μοντέλου, ψυχαγωγίας και της δουλικής εγχώριας ενημέρωσης.

Ως δημόσιος οργανισμός ραδιοφωνίας και τηλεόρασης η ΕΡΤ ΑΕ θα πρέπει να εκπληρώνει την ιδιόμορφη εθνική και κοινωνική της αποστολή, η οποία δεν μπορεί να είναι άλλη από εκείνη της πολιτείας και κοινωνίας μιας ευρωπαϊκής χώρας. Ο ανταγωνισμός προς τα ιδιωτικά κανάλια δεν μπορεί να γίνει με αντιγραφή των χαρακτηριστικών στοιχείων «λαϊκότητας» (όπως οι βιντεοκασέτες, ο ποδοσφαιρικός αλκοολισμός των τηλεθεατών και η στρεβλωτική εικόνα της ελληνικής κοινωνίας με σήριαλ σαπουνόπερας) αλλά με στόχους και επώνυμους δημιουργούς από τους καλύτερους της ελληνικής κοινωνίας και παράδοσης μέσα σε συνθήκες έντονης αυτονομίας. Ο συνδυασμός ποιοτικού και λαϊκού στοιχείου θα υπάρξει ως επιδίωξη, αλλά με θυσία του δεύτερου όταν χρειάζεται, ενώ η πολιτική των ειδικών «κοινών» είναι περισσότερο αναγκαία για τα προγράμματα μετά τις 11 το βράδυ. Η ενημερωτική αποστολή της ΕΡΤ δεν μπορεί να είναι διαφορετική από τις αρχές και τις διαδικασίες τη αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας. Ο κύριος στόχος της ΕΡΤ (και όσο απομακρύνεται από αυτόν, τόσο συχνώς καταρρέει, όπως το αποδεικνύουν οι μετρήσεις των τελευταίων μηνών) είναι η ανάδειξη ενός εναλλακτικού χαρακτήρα λαϊκού προγράμματος προς τα ιδιωτικά με επιδίωξη την αναβάθμιση της δημόσιας εικόνας της ΕΡΤ σε πρώτη φάση και κατοπινά την ιδιαίτερη αύξηση της θεαματικότητας. Το πρώτο αποτελεί προϋπόθεση για το δεύτερο στόχο, όχι το αντίστροφο. Επιπλέον η εξειδίκευση των κρατικών τηλεοπτικών σταθμών στα πλαίσια μιας εθνικής - λαϊκής στρατηγικής δεν σημαίνει αυστηρό διαχωρισμό του χαρακτήρα κάθε ενός από τα τρία κανάλια (όπως ανοήτως εισηγούνται ανόητοι και ημιμαθείς «σύμβουλοι και μαζί παρατρεχάμενοι») αλλά την κατ' αρχήν εξειδίκευση σε συνδυασμό με συμπληρωματικές τις άλλες κατηγορίες και πολιτικές προγράμματος.

Είναι αυτονόητο - όπως έχει άλλωστε συνειδητοποιηθεί από ορισμένα μέλη του Δ.Σ. της ΕΡΤ και διοικητικούς παράγοντες - ότι χρειάζεται το πρόγραμμα και οι στόχοι της ΕΤ-1, της ΕΤ-2, και της ΕΤ-3 να οργανωθούν γύρω από σαφείς αποφά-

σεις και επιλογές για τη φιλοσοφία και το ρόλο κάθε σταθμού και της κρατικής τηλεόρασης συνολικά. Αντίθετα, με τους σχεδιασμούς κυβερνητικών - στελεχών και συμβούλων τους, μόνο η αναγκαία εθνική και κοινωνική φυσιογνωμία της ΕΡΤ ΑΕ (με ένα λόγο το πρόγραμμα) θα καθορίσει σε αποφασιστικό βαθμό τη συγκρότηση και την έκτασή της ως επιχείρηση κοινωνικής ωφέλειας.

Δυστυχώς προτιμάται το τελείως αντίθετο (ακόμα και αξιοπρόσεκτο πόρισμα των ειδικών του BBC χαρακτηριζόταν από την αδυναμία να προσδιορίσει τα ειδικά καθήκοντα ενός εθνικού φορέα ραδιοτηλεόρασης εντός και εκτός της Ελλάδος) είτε η αδράνεια. Πάντως, όσον αφορά την ελλαδική ανταγωνιστική πολιτική της ΕΡΤ, οδηγός πρέπει να είναι η αντίστροφη πορεία από εκείνη, που οδήγησε στην ανάπτυξη της ιδιωτικής τηλεόρασης, σε βάρος της κρατικής, με εκμετάλλευση τώρα των αδυναμιών και ελλείψεων της ιδιωτικής.

Οι επιδράσεις και οι εξελίξεις στα έντυπα

Η γενική τάση, που θα ενισχυθεί όλο και περισσότερο στο μέλλον στην Ελλάδα είτε από τα υπάρχοντα είτε από τα νεότερα κανάλια, μικρά και μεγάλα, για ευρύ φάσμα εκπομπών ενημέρωσης, θα έχει τις επιπτώσεις της στον Τύπο. Θα αυξάνεται τόσο η κάλυψη των μεγάλων γεγονότων κάθε είδους όσο ο ειδησεογραφικός και ενημερωτικός χαρακτήρας των καναλιών, σε θέματα ευρύτερης ψυχαγωγίας, πρακτικών οδηγιών και κοινωνικών προβλημάτων, ανάπαυλας, Σαββατοκύριακου και διακοπών, μόδας, πολιτιστικών και καλλιτεχνικών εκδηλώσεων, κοινωνικών κινήματων και προβλημάτων, «φακέλων» κ.λπ.

Η επέκταση αυτή του σημερινού ενημερωτικού χαρακτήρα των κρατικών και, κυρίως, των ιδιωτικών καναλιών φαίνεται να περιορίζει ακόμα πιο πολύ το ρόλο των ημερήσιων εφημερίδων και των περιοδικών. Στην πραγματικότητα δημιουργούν

στο μέσο πολίτη περισσότερο ερεθίσματα και τις δυνατότητες αυτού του νέου ανταγωνισμού στο μέλλον.

Η ανάκαμψη του Τύπου σε πολλά κράτη, με μέσο ποσοστό αύξησης 20-25% σε σχέση με την περασμένη πενταετία και η σταθεροποίηση των γενικών περιοδικών διεθνώς δίνουν τις απαντήσεις. Με πρώτη τη διαμόρφωση μιας εφημερίδας ανοικτών οριζόντων, λαϊκής που συνάμα ικανοποιεί τον απαιτητικό αναγνώστη και σκεπτόμενο άνθρωπο, γραμμένης με ύφος και δομή «μετατηλεορασιακή» και χωρίς να περιπέσει στο ολίσθημα να ταυτισθεί έντονα με φεμινιστικές, οικολογικές, παιδαγωγικές και άλλες ακρότητες. Την επιτυχημένη απάντηση αυτή έχουν ήδη δώσει στην Ελλάδα «Τα Νέα» στο χώρο των ημερήσιων εφημερίδων και το «Βήμα» στο χώρο των κυριακάτικων. Ακολουθούν οι αντίστοιχες περιπτώσεις της ημερήσιας και κυριακάτικης «Ελευθεροτυπίας», ενώ μια περίπτωση ενδιαφέρουσας μεταλλαγής ενός μαχητικού κομματικού φύλλου σε «λαϊκό μαχητικό - παραταξιακό» φαίνεται να αποτελεί ο «Ελεύθερος Τύπος».

Πάντως τα επόμενα βήματα μιας «μετατηλεορασιακής εφημερίδας» περιλαμβάνουν την προβολή φερέγγυων και αξιόπιστων υπογραφών, τον ανταγωνισμό της τηλεόρασης και στον τομέα της ειδησεογραφίας με βάση τους εμπλουτισμούς της είδησης από το αρχείο, τα ειδικά αφιερώματα, τις νέες τεχνικές παρουσίασης, και την μεγαλύτερη σύνδεση, μέσω των αναγκών και αιτημάτων της κοινωνίας με την αληθινή εικόνα της πολιτικής. Και όχι της κοινωνίας μέσω της επαγγελματικής πολιτικής, όπως συνήθως συμβαίνει σήμερα.

Κατά τη γνώμη μας, η κρίση του Τύπου στην Ελλάδα δεν είναι μόνο αποτέλεσμα όσων, σοβαρών, παραγόντων έχει καταγράψει στο γνωστό υπόμνημά του ο νομικός σύμβουλος της Ε.Ι.Η.Ε.Α. κ. Γ. Αηδίνης ή του μεσογειακού κλίματος και της οικονομικής κρίσης, αλλά της στενής και μονοδιάστατης σχέσης του Τύπου με την πολιτική πραγματικότητα και των επιπτώσεων, που δημιουργούνται στον Τύπο από τα έντονα και συνεπόμενα φαινόμενα ιδιώτευσης.

Όσον αφορά τα γενικά περιοδικά, αλλά και τα περισσότερα ειδικά, στο μέλλον η φυσιογνωμία τους θα καθορίζεται στενότερα με τη θεματολογία, την αισθητική, τα ερεθίσματα και τα ενδιαφέροντα, που έχουν ως επίκεντρο την τηλεόραση.

Ένα σοβαρό λάθος επιλογής, που έχει γίνει κατά καιρούς σε περιοδικά ποικίλης ύλης στην Ελλάδα, όπως ο «Ταχυδρόμος» και το «ΕΝΑ», ίσως είναι ότι διαμόρφωσαν τη φυσιογνωμία τους περισσότερο ως συμπλήρωμα και προέκταση της εφημερίδας και όχι της τηλεοπτικής θεματολογίας και λογικής. Και επιπλέον, ότι θέλησαν να αντιγράψουν στο σύνολό τους αντί να ενσωματώσουν νοοτροπίες, θέματα και τεχνικές γραφής ορισμένων ειδικών περιοδικών, όταν φαίνεται να είχε περάσει η περίοδος της μεγάλης επιρροής τους. Ποτέ άλλωστε ένα άλλοτε κραταιό γενικό περιοδικό δεν γίνεται μεγάλης επιρροής περιοδικό ειδικού ενδιαφέροντος και κοινού. Τόσο ο «Ταχυδρόμος» της εποχής Νικ. Κυριαζίδη όσο και η ηγεμονική περίπτωση του «Βήματος» επιβεβαιώνουν τον κανόνα ότι οι αλλαγές δεν γίνονται όλες μαζί ποτέ, ότι η ανανέωση πρέπει να είναι συνεχής αλλά και οριακή, δηλ. μέσα από τη διαμορφωμένη παράδοση και φυσιογνωμία κάθε φορά και στις αφομοιωτικές δυνατότητες του αναγνώστη.

Τύπος και ραδιόφωνο

Η συρρίκνωση του στενά κομματικού και του πρωινού τύπου και η ανάπτυξη των εφημερίδων ευρέος φάσματος - με την έν-

νοια ότι παρουσιάζουν όλη την προβληματική του παραταξιακού τους χώρου και όχι μόνο της κυριαρχούσας μερίδας και διαμορφώνουν εξ αυτού ανάλογη ευρύτερη οπτική - είναι ορισμένα βασικά δεδομένα από την έως τώρα πορεία του αθηναϊκού Τύπου. Το επιτυχές προηγούμενο της στενής σύνδεσης εφημερίδας και ενός πολιτικού ηγέτη, με δύναμη εκσυγχρονιστική και ευρύτερη πολιτικοκοινωνική απήχηση (όπως παλαιότερα το «Ελ. Βήμα» με τον Ελ. Βενιζέλο, η «Καθημερινή» με τον Παπάγο, η «Βραδυνή» με τον Κ. Καραμανλή και τα «Νέα» με τον Α. Παπανδρέου) δεν φαίνεται ορατό στο άμεσο μέλλον. Οποιαδήποτε στενή ταύτιση εφημερίδας με όποιο «χαρισματικό ηγέτη» σήμερα και στο μέλλον δεν δείχνει ότι θα είναι επιτυχής κυκλοφοριακή επιλογή. Η αντίληψη για τον αναγκαίο ευρύ παραταξιακό χαρακτήρα των μεγάλων εφημερίδων στο μέλλον θα κερδίζει όλο και περισσότερο έδαφος, καθώς επίσης και η προτεραιότητα στις απόψεις και ανάγκες του «μέσου πολίτη» και όχι του «μέσου πολιτικού» της παράταξης. Σε συνδυασμό με πολιτικές και αντιλήψεις των εφημερίδων όπως η φερεγγυότητα και αξιοπιστία, η σύνθεση του κατακερματισμένου κόσμου των πληροφοριών, η πρωτοτυπία, η προσωποποίηση, το επιχείρημα, η ευφάνταστη θεματολογία και οι νέες τεχνικές θα πρέπει να αναμένεται ότι θα λειτουργήσουν θετικά. Η προσέγγιση αναγνώστη και ελληνικών εφημερίδων θα γίνει μεγαλύτερη, και η σχέση τους πιο συνεκτική.

Η ανάπτυξη των αυτοτελών εκδόσεων την Κυριακή, με χωριστά επιτελεία και φιλοσοφία οδηγεί όλο και περισσότερο στην υποκατάσταση των περιοδικών ποικίλης ύλης είναι ενδεικτικό ότι άλλοτε κυκλοφορούσαν Παρασκευή, ενώ τελευταία την Τετάρτη, και εντείνει τις ανταγωνιστικές πιέσεις σε ορισμένης κατηγορίας εφημερίδες και περιοδικά, με πρώτα τα οικονομικά, τα πολιτικά, και τα πολιτιστικά. Οι πιέσεις από τα κυριακάτικα στα ειδικά εβδομαδιαία - όλων των τηλεοπτικών - θα εντείνονται από πλευράς «ζωτικού χώρου» κυκλοφορίας και διαφήμισης στο μέλλον και θα χρειασθεί η ανάλογη ανανέωση και προσαρμογή της θεματολογίας των ειδικών.

Το τελευταίο τρίήμερο κάθε εβδομάδας μπορεί να αποτελέσει ευνοϊκό πεδίο για την ανάπτυξη ειδικών εφημερίδων, όπως εκείνες για τα οικονομικά και τα αθλητικά, αλλά και ευκαιρία για την αναβάθμιση της κυκλοφορίας ειδικών εκδόσεων του Σαββάτου από τις ημερήσιες.

Εάν όπως είδαμε ο ζωτικός χρόνος επιρροής (αγορά, άγνωση των ημερήσιων εφημερίδων) εντοπίζεται στην Ελλάδα τις μεσημβρινές και απογευματινές ώρες και τα έκτακτα παραρτήματα αποτελούν μάλλον παρελθόν, το ραδιόφωνο αποκρυσταλλώνει τον χώρο επιρροής του τις πρωινές ώρες και λιγότερο το μεσημέρι. Κανένα μέσο δεν έχει πλέον την παλαιά ή περιστασιακή του κυριαρχία σε μεγάλα τμήματα κοινού και για μεγάλα χρονικά διαστήματα της ημέρας.

Όσον αφορά τον χαρακτήρα των μεγάλων ραδιοφωνικών σταθμών, ο συναγωνισμός γίνεται πλέον με την απλή επικουρία της μουσικής και με έμφαση στη συνεχή «ροή ειδησεογραφίας και σχολιογραφίας», που ποικίλλει και διαπλέκεται. Άλλοτε σε συνδυασμό με σχοινοτενείς συζητήσεις, ανταποκρίσεις και επιτόπια ρεπορτάζ, άλλοτε με συνεργασία ξένων πηγών ενημέρωσης και τις μορφές του πολιτικού καφεeneίου και άλλοτε με πολτοποιητικές λογικές, όπως οι ευαγγελιστές κήρυκες. Γενικά οι απογευματινές και βραδινές ώρες δεν έχουν πλέον ιδιαίτερη απήχηση και οι πρωινές έως το μεσημέρι δεν προσφέρονται, ακόμη τουλάχιστον, για κοινά ειδικών ενδιαφερόντων, με εμπορική απήχηση. Παρ' όλα αυτά, στο μέλλον,

ο διαχωρισμός των ραδιοφωνικών σταθμών σε μεγάλους και μικρούς δεν θα γίνεται με βάση τον ομοειδή ενημερωτικό τους χαρακτήρα, αλλά ανάμεσα σε σταθμούς με έμφαση στην ειδησεογραφία, τα ρεπορτάζ και τους σχολιασμούς (μεγάλοι) και σε σταθμούς ειδικών ενδιαφερόντων και κοινών (μικροί). Αυτός ο διαχωρισμός θα ισχύσει περισσότερο στην Αθήνα και τις μεγάλες πόλεις, ενώ στις τοπικές κοινωνίες οι διαχωρισμοί μπορεί να είναι περισσότερο πολιτικής οπτικής και ένταξης με κοινό τον βασικό ειδησεογραφικό και σχολιογραφικό χαρακτήρα. Πρόκειται για ιδιαιτερότητες, που δεν μπορούμε να αποκλείσουμε. Τόσο οι περιπτώσεις ορισμένων ραδιοσταθμών όσο και ορισμένων τηλεοπτικών στην επαρχία μπορεί να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των τοπικών κοινωνιών, αλλά από καθαρή επιχειρηματική άποψη επιβιώνουν για άλλους λόγους. Υπηρετούν ευρύτερες οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές επιδιώξεις «τοπαρχών», κυρίως βιομηχάνων και επιχειρηματιών πρώτης γενιάς. Τέτοιες επιδιώξεις «τοπαρχών» χρηματοδοτούν, έστω για ορισμένα χρόνια, ραδιοφωνικούς και τηλεοπτικούς σταθμούς χωρίς στενή σύνδεση με τις τοπικές κοινωνίες.

Ανεξάρτητα από τον ανορθόδοξο τρόπο της οικονομικής τους λειτουργίας και την άναρχη ανάπτυξή τους πολλές τοπικές εφημερίδες, ραδιοφωνικοί και τηλεοπτικοί σταθμοί έχουν προοπτικές - επιβίωσης και ανάπτυξης στο βαθμό κατά τον οποίο στο μέλλον οι μεγιστάνες των Αθηνών και της Θεσσαλονίκης δεν θελήσουν να καλύψουν με δικά τους όργανα, συνεργατικές και κίνητρα συγχωνεύσεων τις εξειδικευμένες ανάγκες τοπικών κοινωνιών. Ανάγκες οι οποίες μάλλον θα μεγαλώνουν όσο χαλαρώνεται η σχέση επιρροής, κρατική και οικονομική, από το υδροκέφαλο κέντρο της Αθήνας και θα ενδυναμώνονται πολλαπλά οι μεγάλες πόλεις της επαρχίας. Η επιβίωση και ανάπτυξη αυτή των ΜΜΕ της επαρχίας προϋποθέτει (και ο βαθμός των εξελίξεων θα εξαρτηθεί σημαντικά από τις θεσμικές αλλαγές, το ρόλο του κράτους κ.λπ.) οπωσδήποτε την συρρίκνωση και την αναμόρφωση του σημερινού τοπίου. Δεν θα αρκήσει για πολύ κατά το ιταλικό και γαλλικό προηγούμενο. Μέσα στη δεκαετία, οι 97 ημερήσιες εφημερίδες της επαρχίας και στο άμεσο μέλλον οι 1.500 ραδιοφωνικοί σταθμοί και οι 50 τηλεοπτικοί κάθε κατηγορίας υπολογίζεται να συρρικνωθούν κατά τα δύο τρίτα τουλάχιστον.

Η ανάπτυξη των Μ.Μ.Ε.

Η έως τώρα εξέλιξη της μη κρατικής ραδιοφωνίας (έντονες τάσεις εμπορευματοποίησης στο χώρο της ιδιωτικής, ολιγοπωλιακή διαμόρφωση, παρακμή της δημοτικής ραδιοφωνίας, αποτυχία ή περιθωριοποίηση σταθμών για ειδικό κοινό, (όπως οι νέοι, οι οικολόγοι), θρησκευόμενους και ακροατές διαφόρων κατηγοριών μουσικής, δεν φαίνεται να αντιστρέψουν την τάση για συγκεντροποίηση. Οι δυνατότητες άντλησης πόρων από τη διαφήμιση για τους μικρούς και εξειδικευμένους ραδιοφωνικούς σταθμούς στο Λεκανοπέδιο περιορίζονται, μεταξύ άλλων, από το μέγεθος, τη μεμονωμένη ιδιοκτησία που θα συρρικνωθεί στο μέλλον, τα ειδικά περιοδικά και τη διαφορετική κρατική πολιτική, από εκείνη απέναντι στις μικρές εφημερίδες. Οι συνθήκες σχετικά είναι ευνοϊκότερες στην επαρχία, αλλά όχι στο πλαίσιο συλλογικών και πειραματικών μορφών ελεύθερης ραδιοφωνίας. Το ίδιο ευνοϊκές είναι οι συνθήκες για την επιβίωση ορισμένων επαρχιακών εφημερίδων, κυρίως εκείνων σε αναπτυσσόμενες περιοχές, με παράδοση και έμφαση θεματολογική στο «μικρόκοσμο» της περιοχής. Κυρίως στα κοινωνικά και οικονομικά θέματα, τις ιδιαιτερότητες

και αξίες της συλλογικής ζωής, τη διάσταση του γενικού μέσα στο τοπικό, την ιδιαίτερη προσοχή στα θέματα αξιοπιστίας, που ελέγχονται εύκολα, και την αποφυγή του πολιτικού χρωματισμού των τοπικών προβλημάτων. Οι δυνατότητες για βιώσιμες, αυτοτελώς, τηλεοπτικές μονάδες στην επαρχία είναι εξαιρετικά περιορισμένες και σύνηθες φαινόμενο θα αποτελέσει και στην Ελλάδα ο τερματισμός του βίου ανάλογων σταθμών από την περιθωριοποίηση, την απαγοήτευση και τις διαπάλες. Ορισμένοι από τους υπάρχοντες θα μπορέσουν να διατηρηθούν, εάν - εκτός των άλλων - αναπτύξουν έντονα τον τοπικό τους χαρακτήρα και χρησιμότητα για ορισμένες ώρες της ημέρας και συνεργασθούν πολλαπλά με τηλεοπτικούς σταθμούς εθνικής εμβέλειας. Η πολιτική διασύνδεσης και ανάπτυξης ανάμεσα στα ΜΜΕ κέντρου και περιφέρειας, που είχε συστηματοποιηθεί σε δυτικές χώρες από τον Μεσοπόλεμο (με αφετηρία τον προηγούμενο αιώνα) δεν έχει ακόμα εφαρμοσθεί στην Ελλάδα εξαιτίας, ίσως, της ιδιότυπης κατανομής ανάμεσα στους εκδότες.

Το τοπίο των επόμενων χρόνων στα ΜΜΕ στην Ελλάδα θα γνωρίσει σημαντικές αλλαγές, που αφορούν και τη δημοσιογραφική απασχόληση, ειδίκευση και σύνθεση. Τα φαινόμενα πολυθεσίας και πολυαπασχόλησης οδηγούν, μαζί με άλλους παράγοντες, στην κρίση της αγοράς εργασίας για τα επόμενα χρόνια. Οι εξειδικεύσεις στο αντικείμενο εργασίας και στον χαρακτήρα κάθε ΜΜΕ θα γίνουν περισσότερο απαραίτητες και θα οδηγήσουν σε έντονες διαβαθμίσεις ρόλων και απολαβών.

Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης στην Ελλάδα δεν βρίσκονται τόσο σε κρίση, όσο σε μια φάση μεταβατική, η οποία χαρακτηρίζεται έντονα από φαινόμενα αλληλεξαρτήσεων, εξειδικεύσεων και αναγκαίων μετασχηματισμών. Τομείς με έντονο κοινωνικό χαρακτήρα και δημόσια αποστολή τα ΜΜΕ στην Ελλάδα, στο μέλλον, δεν φαίνεται να εγκαταλείπουν την μεταβατικότητα αυτή, χωρίς τον συνδυασμό επιχειρηματικών και ευρύτερα δημοσιογραφικών μεθόδων. Και αυτός ο συνδυασμός είναι το ενθαρρυντικό σημείο της ιδιότυπης ελληνικής μεταβατικότητας. □

500 ΦΟΡΕΣ;
ΓΙΑΤΙ ΧΡΗΣΤΑΚΑ
ΤΙ ΕΚΑΝΕΣ;
ΖΣ

αντι 500 ΤΕΥΧΗ

ΜΑΝΩΛΗΣ
ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ

Διαρκής εγρήγορση

Σκεφτήκατε άραγε ποτέ πως το «ANTI» είναι το πιο πολύχρστο πολιτικό περιοδικό στην Ελλάδα; Κρατώ όλους τους τόμους του δεμένους, αυτά τα 500 τεύχη στα χέρια μου κι αναλογίζομαι όλη την πολιτική διαδρομή 18 ολόκληρων χρόνων. Ούτε για μια στιγμή —κάθε 15 μέρες— δεν έλειψε το «ANTI» από την πορεία αυτή. Πόσοι και πόσοι δεν παρήλασαν από τις σελίδες του, όχι για να τις γεμίσουν απλώς, αλλά για να καταθέσουν τη δική τους προσφορά, άλλοτε πολύτιμη άλλοτε ίσως πενιχρή, πάντα όμως μέσα στο πλαίσιο μιας υπεύθυνης και προσωπικής συμβολής. Σκέφτομαι ακόμη μια φορά πως το καλ ό περιοδικό είναι θέμα ενός ατόμου, το μεράκι που λένε. Αυτό το μεράκι που υπαγόρευσε στον Χρήστο Παπουτσάκη να εγκαταλείψει τη δουλειά του και να αφοσιωθεί πια, ψυχή τε και σώματι, σ' αυτόν τον προορισμό. Περιοδικό κατ' εξοχήν πολιτικό αλλά καθόλου φανατισμένο, ανοιχτό σε όλους και σε όλα της Αριστεράς, κατόρθωσε να επιβιώσει 18 ολόκληρα χρόνια, πάντα επίκαιρο και συναρπαστικά ερεθιστικό. Το «ANTI» δεν καθοδηγείται, δεν είναι όργανο σε καμιά παράταξη, δεν ικανοποιεί τους ήδη ικανοποιημένους. Είναι μια διαρκής εγρήγορση που φαίνεται κάποτε αντιφατική αλλά δεν είναι, ένα διηνεκές κέντρισμα στους τόσο πολύπλοκους και ανεξήγητους καιρούς μας.

Ανάπαυλα με σηματοδότες

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΑ
ΤΗΛΕΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟ
HELLENIC POST
INTELPOST

ΦΥΛΛΟ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΗΣ
TRANSMITTAL SHEET

1. Γραφείο καταγωγής - Originating office

Τηλέφωνο - Telephone

FACSIMILE NR

2. Γραφείο αποστολής - Sending office

3. Αριθμός αποσ. Document no.

4. Σελίδες - Pages

5. Ημερομηνία και ώρα Date and time

6. Ευθύνη αποστολής - PE

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ - DELIVERY MODE

- A. Συνήθης παράδοση - Normal delivery
- B. Ειδική παράδοση - Special delivery
- C. Κατεπείγουσα παράδοση - Express Mail delivery
- D. Επίδοση από θυρίδα - Counter collection
- E. Παραλαβή από τον παραλήπτη με τηλ. ειδοποίηση - Counter collection with telephone advice
- F. Παράδοση σε ιδιωτικό Fax-Fax to private machine

12. Τέλη - Fee

2350

11. Επιβεβαίωση μεταβίβασης - Confirmation of transmission

Εντάξει - O.K.

Επανάληψη - Repeat

Αρ. Σελίδες - Page/s

10. Πρωτότυπο έγγραφο - Original document

- ☐ Να ταχυδρομηθεί στον αποστολέα - Mail to sender
- ☐ Να παραληφθεί από τον αποστολέα - Collect by sender
- ☐ Να ταχυδρομηθεί στον παραλήπτη - Mail to addressee

9. Αποστολέας - Sender

ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΟΜΕΝΗ

M

Τηλέφωνο - Telephone

80

Όση μηνύματος - Message

ΩΡΑΙΟ είναι να βρίσκεσαι μακριά από την πόλη... Και να ειδοποιείς με FAX τον Χρήστο Παπουτσάκη ότι, λόγω συμμετοχής σου στα «μπάνια του λαού», δεν θα καλύψεις το «Πολιτικό Δεκαπενθήμερο»... Άλλωστε —σου λένε— «το ευρωπαϊκό όραμα γεφύρωσε τις διαφωνίες μεταξύ των τριών μεγάλων κομμάτων» (το έγραψαν συνάδελφοι μετά το «ναι» της Βουλής στη συνθήκη του Μάαστριχτ), ενώ τα άλλα τρέχοντα θέματα μπορούν να κυλήσουν —σκέφτεσαι— και χωρίς το δικό σου σχολιασμό!

ΓΡΑΦΩ και αναλογίζομαι πως καθόλου δεν πρωτοτυπώ... «Είδηση» δεν είναι να βρίσκεσαι, Αύγουστο μήνα, σε κάποιο νησί ή σε κάποια ήσυχη παραλία, αλλά να αναζητάς, σαν τον «Μαρκοβάλντο» (αυτών τον «αγαθό άγριο» του Ιταλό Καλβίνο), τη φύση μέσα στην πόλη... Τελικά, αποδεικνύεται, για μια ακόμα φορά, πως όπου και να πας, «η πόλη σε ακολουθεί». Λες πως επί μια εβδομάδα δεν θα διαβάσεις εφημερίδα, δεν θα ακούσεις ραδιοσταθμό, δεν θα δεις τηλεόραση και, προτού αλέκτωρ λαλήσει τρεις, τρέχεις στο πλησιέστερο περίπτερο και μαζεύεις, μεσημέρι ή βράδυ, όσα φύλλα απέμειναν... Υπολογίζεις πως, τις νύχτες

τουλάχιστον, θα έχεις ήσυχο ύπνο, αλλά η «πόλη», με το βουητό του τσιμέντου της, τους τίτλους των εφημερίδων της, και πάλι σε κυνηγά: «Σε αδιέξοδο οι συνομιλίες για το Κυπριακό» - «Κατακερματίζεται η ΕΑΣ» - «Ο Βάτσελ Χάβελ στη Λήμνο» - «Ναι ή όχι στα αρχαία;».

ΚΑΠΟΥ, μεταξύ ύπνου και εγρήγορσης, ξαναφέρνεις στο νου σου και το τελευταίο κείμενο του Κορνήλιου Καστοριάδη, με τίτλο: «Η κρίση του μαρξισμού και η κρίση της πολιτικής»... «Υπάρχει κάποιος —έγραφε το «Βήμα της Κυριακής»— που δεν περίμενε να βάλουν τον Χόνεκερ στη φυλακή, για να καταγγείλει τη βαρβαρότητα του "υπαρκτού σοσιαλισμού". Και αυτός είναι ο Κορνήλιος Καστοριάδης». Μόνο που δεν είναι ο μόνος... Μια «ένδον φωνή», μάλιστα, επιμένει να μου θυμίζει ότι η αξία του «καταγγέλλειν» είναι σχετική. Άλλο να περνάς στην «άλλη όχθη» —οπότε, με τη μεγαλύτερη άνεση, το παίζεις «αντιμαρξιστής», «αντικομμουνιστής» κ.λπ.— και άλλο, μέσα από τις γραμμές του «υπαρκτού» —να ορθώνεις το ανάστημά σου για να καταγγείλλεις πως «αυτή η διαστροφή» δεν έχει σχέση ούτε με το σοσιαλισμό, ούτε με το μαρξισμό, ούτε με τη δημοκρατία, ούτε με την κοινωνική αλληλεγγύη, ούτε με την ανθρωπιά! Και, φυσικά, να πληρώνεις για την ευτυχία σου αυτή.

★ ★ ★

ΣΤΟ FAX που έστειλα, απάντησε αμέσως ο εκδότης του «ANTI»: «Καλές διακοπές

—ευχήθηκε— αλλά το τεύχος αυτό είναι το πεντακοσιοστό και δεν θα ήταν σωστό να απουσιάζει ο Αντήνωρ... Ανταπάντησα λέγοντας πως «δεν διαβάζω εφημερίδες» (ψευδώς), πως «οι παραλίες και η θάλασσα εδώ είναι όνειρο» (επίσης ψευδώς, μια και δεν είναι «όνειρο» τα πλαστικά ή οι φλούδες καρπουζιού...) και πως «όπως και να έχει το πράγμα, θα το σκεφθώ»... Κάπου ο Καρυωτάκης λείει: «Δημοσιεύουμε τα ποιήματά μας / για να τιλοφορούμεθα ποιητές»... Οι δημοσιογράφοι γιατί πρέπει να δημοσιεύουν, «ανελλιπώς» (κάθε εβδομάδα λ.χ. ή κάθε δεκαπενθήμερο) τα κείμενά τους; «Γιατί έχουν κάτι να πουν» —μου απαντά ο Λευτέρης Μαυροειδής, που με συνοδεύει στους περιπάτους μου. Και η αυτολεξικρισία, η λεξιπενία, η αγλωσσία, η ξυλινή γλώσσα των δημοσιογράφων ή, έστω, κάποιων δημοσιογράφων; Συγκρατώ μια απάντηση της Κατερίνας Δασκαλάκη, σε μια έρευνα της «Αυγής»: Ο ακρωτηριασμός της γλώσσας αρχίζει από τη στιγμή που δεν έχουμε τίποτα να πούμε... Σκέπτομαι πως θα μπορούσα να πλουτίσω το κείμενό μου αυτό, αν είχα μαζί μου τις «Εποχές στην πόλη» του Καλβίνο. Ο σύγχρονος άνθρωπος που έχει στερηθεί την αρμονία ανάμεσα στον εαυτό του και στο περιβάλλον όπου ζει, κ.λπ... θυμάμαι, όμως, μια σύγκριση που κάνει ανάμεσα στο χρώμα του φεγγαριού και το σηματοδότη που δείχνει πορτοκαλί...

ΕΝΑΣ τέτοιος σηματοδότης, στη γωνία Βασιλίσσης Σοφίας και Κόκκαλη, λίγα μέτρα από το «ANTI», επιμένει —περασμένα μεσάνυχτα— ν' αναβοσβήνει συνεχώς, δείχνοντας κίτρινο, κίτρινο, κίτρινο... Μόνο που το φεγγάρι εδώ δεν είναι πορτοκαλί. Χρώμα πορτοκαλί, όμως —πορτοκαλί, αλλά και κόκκινο, κίτρινο, λευκό, γαλάζιο— έχουν οι φλόγες που κατατρώνουν, κάθε χρόνο, τα ελάχιστα δάση μας. Διαβάζω: Συνολικά, στο διάστημα 1982 - 1991, κάηκαν 4.678.075 στρέμματα ελληνικής γης. Και για να επιβεβαιώσουμε ότι «Macedonia is Greek» (το έγραφε η «Καθημερινή») 1.200.000 στρέμματα —καμμένα στρέμματα— ανήκουν στη Μακεδονία!

του Ανδρέα Πετρουλάκη

★ ★ ★

ΦΥΣΙΚΑ, χάρηκα κι εγώ «για το χρυσό μετάλλιο που κέρδισε η Ελλάδα στην Ολυμπιάδα της Βαρκελώνης». Μόνο που το μετάλλιο δεν το κέρδισε η Ελλάδα που ξέρουμε —της λούφας και της παραλλαγής— αλλά ο Βορειοηπειρώτης Πύρρος Δήμας, ένας άγνωστο, μέχρι χθες, χωριατόπουλο από τη Χειμάρρα! Κάρφωσε γερά τα πόδια του στη γη, εξέβαλε κραυγήν μεγάλην —«για την Ελλάδα», ούρλιαξε— και σήκωσε, στα στιβαρά του χέρια, ψηλά την πατρίδα! Και όταν υψώθηκε η ελληνική σημαία και αντήχησε ο εθνικός μας ύμνος, το πως της πατρίδας ήταν «σαν ηλίου φεγγαρολή»!

ΜΟΝΟ που κανείς, απ' όσους «αντιπροώπευαν» —ως εκείνη τη στιγμή— την πατρίδα, δεν αισθάνθηκε την ανάγκη να παχιτηθεί ή, έστω, να ζητήσει συγγνώμη από τον σημερινό χρυσό ολυμπιονίκη μας. «Μέχρι προχθές —έγραψε ο Βαγγέλης Σιαφάκας— εκτός από το αθλητικό του σωματείο, τον Μύλωνα, οι περισσότεροι όταν

άκουγαν την καταγωγή του, έφαχναν αν είναι στη θέση του το πορτοφόλι τους, όπως κάνουν με χιλιάδες άλλους πρόσφυγες από την Αλβανία»... Μέχρι προχθές, οι γονείς του ζούσαν σε μια τρύπα, τριάντα σκαλιά κάτω από την επιφάνεια της γης, με τον πατέρα του θυρωρό σε μια πολυκατοικία της Σόλωνος και τη μητέρα του να ξενοπλένει... Τώρα, μετά τη νίκη του Πύρρου, ο υφυπουργός Αθλητισμού Β. Παπαγεωργόπουλος —που ενεργεί «με βάση το συμφέρον όλου του ελληνικού αθλητισμού»— φρόντισε να ταξιδέψουν ως τη Βαρκελώνη, για να γευθούν κι εκείνοι «τη χαρά του παιδού τους». Το μόνο που δεν είπε είναι πώς και γιατί η Ελλάδα —η μητέρα του ολυμπισμού κ.λπ.— δεν φάνηκε πουθενά στη Βαρκελώνη! Ούτε καν στο βάδην!

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, γεμίζουμε τα γήπεδα, θαυμάζουμε τους λογάς Σαραβάκους και φυσικά δεν εκπλησσόμαστε όταν μαθαίνουμε ότι η μετεγγραφή του Ν. Γκάλη στον Παπαναθηναϊκό μάς στοιχίζει 170 εκατομμύρια το χρόνο. Με όλα εθίζεται κανείς, όταν

στοιχεία της εθνικής μας «ιδιαιτερότητας» είναι τα σκυλάδικα «ποιότητας», η έκπτωση αξιών (πόσο μας στοιχίζει ένας καθηγητής πανεπιστημίου;), ο στείρος φανατισμός, ο άθλιος λαϊκισμός, με την κυβέρνηση ν' αυθαιρετεί ασύστολα και την αξιωματική αντιπολίτευση να δημαγωγεί εξίσου ασύστολα... Και πίσω απ' όλα αυτά, ένας έρπων ρατσισμός, παρά την επίκληση της ευρωπαϊκής μας ταυτότητας. Το «μακεδονικό πάθος» —λέει ο Ριχάρδος Σωμερίτης— αποκάλυψε, πέρα από τα θετικά περί εθνικής ομοψυχίας κ.λπ., και πολλά άλλα, «ως πρόσφατα κρυμμένα». Ολίγου δειν, δηλαδή, και θα γυρίσουμε στο «πας μη Έλλην βάρβαρος»!

ΕΙΠΑ να γράψω ένα κομμάτι δροσερό, «μη πολιτικό» —κάτι για τη ραστώνη του καλοκαιριού ή για τη «θάλασσα που στραφταλίζει», όταν στραφταλίζει... Αλλά φύσιν πονηράν (ή πολιτικήν), μεταβαλείν, ου ράδιον. Έτσι πέσαμε ξανά στα ίδια. Καλό καλοκαίρι!

ANTHNOY

Ανάκληση από στήθους

Να υπενθυμίσουμε την ιστορία μας είναι μια υπόθεση αφηγηματικής εξιστόρησης και επομένως δύσκολα θα μπορούσε να ανταποκριθεί σε διακηρύξεις αντικειμενικότητας, σε προδιαγραφές πληρότητας και, ακόμη περισσότερο, στο αίτημα της αξιολόγησης. Αν αντιπαρέλθουμε τη συγγνωστή υλική παρουσία του συνόλου των πεντακοσίων τευχών της μεταπολιτευτικής περιόδου του ΑΝΤΙ και την αναγκαστική μετάφραση σε χρόνο ζωής πεντακοσίων δεκαπενθημέρων, τότε μένει μόνο η ανάκληση από στήθους ορισμένων σταθμών: οι σημαδούρες αυτής της διαδρομής, φιάλη στο πέλαγο. Οι παραλείψεις, βέβαια, βαρύνουν όσο και οι εγγραφές και οι αιτιολογήσεις για τις όποιες επιλογές αλλά και για την επιλεκτικότητα της μνήμης μας, δεν στοχεύουν στην, ούτως ή άλλως, αδύνατη διόρθωση του παρελθόντος· υποδεικνύουν μάλλον την αναγκαστική μεροληπτικότητα της δικής μας ανάγνωσης, που χωρίς να θέλει να εξωραΐσει δεν μπορεί να αποφύγει τις εμμονές της στα ίδια πάθη και —ατυχώς— και στα ίδια λάθη της δικής μας εικοσαετίας.

ANTI 174

(27 Μαρτίου '81)

Μια συγκλονιστική εξιστόρηση:
«Όταν ήμουν στην ΕΣΑ...».

ANTI 227

(18 Μαρτίου '83)

«Πολλές και διασταυρωμένες πληροφορίες, εμφανίζουν τον 'Κωστή', σαν σίγουρο αρχηγό της 'Νέας Δημοκρατίας', το γκανιάν στο επερχόμενο ιπποδρομιακό 'Σουηπιστέκ' της αξιωματικής αντιπολίτευσης».
Κι αυτά ήδη από το 1983...

ANTI 387

(18 Νοεμβρίου '88)

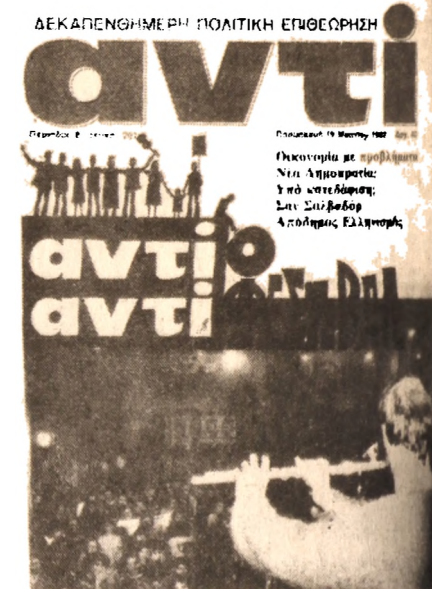
Η ιστορική έκτακτη έκδοση του ΑΝΤΙ για την «κυβέρνηση των απατεώνων»: «Θα περιμένουμε πολύ ακόμα το τέλος; Η "Δυναστεία" ανθιστάται γιατί διέδωσε τεχνιέντως ότι 'μετά από αυτήν το χάος'. Μα το χάος είναι αυτή η ίδια». Τη συνέχεια την είδαμε όλοι στους δέκτες της τηλεοράσεως...

ANTI 275

(23 Νοεμβρίου '84)

Όταν το κιτς είχε μπει για τα καλά στη ζωή μας...

ANTI 201

(19 Μαρτίου 1982)

Όσοι γιορτάσαμε τα 200 τεύχη του ΑΝΤΙ με το «Αντι-φεστιβάλ» ζήσαμε τότε το μοναδικό αίσθημα «ελευθερίας και χαράς!»

ANTI 280

(1 Φεβρουαρίου '85)

Ένα αφιέρωμα στη μνήμη του Ηλία Ηλιού (1904-1985).

ANTI 380

(12 Αυγούστου '88)

«Δάση και ορεινή Ελλάδα» και η φωτιά καλά κρατεί...

ANTI 344

ως 23 Απριλίου '87)
ημερινοί εικοσάχρονοι
ες γεννήθηκαν το 1967, τη
ά τον πραξικοπήματος της
-Απριλίου. Γι' αυτούς τα 20
α που πέρασαν είναι μια
τια περίοδος αφού
ζεται με όλη τους τη
... Όσοι όμως ήταν το
εικοσάχρονοι πολίτες,
η κλαιν τα νειάτα τους!

ANTI 297

(Δεκαπενταύγουστος '85)
«Ο Τάκης Χατζής γελούσε,
υπέφερε, θύμωνε πολύ, ήταν
σφοδρά επιθετικός και αγαπούσε
χωρίς όρους· αγαπούσε
συμμετρώντας τα ελαττώματα
των φίλων του και αγνοούσε τις
αρετές όσων κατέκρινε. Ήταν
ανθρώπινος, ευάλωτος στα
πειράγματα, αγχωμένος με το
έργο του» —αυτός ήταν ο δικός
μας Τάκης.

ANTI 249

εκεμβρίου '83)
NTI μιλά στα FM: το
ο Αντίλαλος» με την
χη προετοιμασία και τη
διάρκεια... (πού να
ε τότε πως θα γέμιζε
πιτα η μπάντα!).

ANTI 359

(6 Νοεμβρίου '87)
Τότε, γιορτάζαμε ακόμα την
Οκτωβριανή Επανάσταση.

ANTI 396

3 Μαρτίου '89)
I «Αυριανή»
ετονομάστηκε σε
Αντριανή» και γέλασε
ο χείλι του κάθε
ικραμένου.

ANTI 281

(15 Φεβρουαρίου '85)

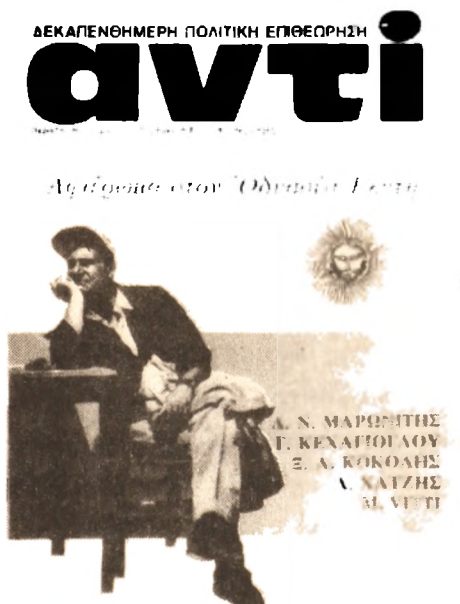
Το καρναβάλι του Τύπου: ένα από τα πιο «ευτυχισμένα» τεύχη του ANTI —η «Εφάπαξ αποκαλυπτική επιθεώρηση», όπως την είχαμε ονομάσει. Ποιος δεν θυμάται τις εφημερίδες «Νεκρόπολις», «Αποχανωτική», «Η Καθιερωμένη», «Το Ρήμα», «Τα Μέα», «Ελευθεροτοκία», «Η Αυλή», «ΡΙζοθάρτης», «Η Σκοτεινή», «Πένθος», «Αστία», «Αδειανή», «Ελεύθερος τύπος», «Μελαχρινή»;

ANTI 77-78

(6 Αυγούστου '77)

«Ανοίγει λοιπόν ο δρόμος για κείνους που επεξεργάζονται τη διχοτόμηση;». Αυτό το ερώτημα μας γέννησε η είδηση του θανάτου του Μακαρίου στις 3 Αυγούστου 1977. Το τεύχος ήταν σχεδόν έτοιμο· περιείχε ανάμεσα σε άλλα, ένα αφιέρωμα στον Μάριο Χάκκα.

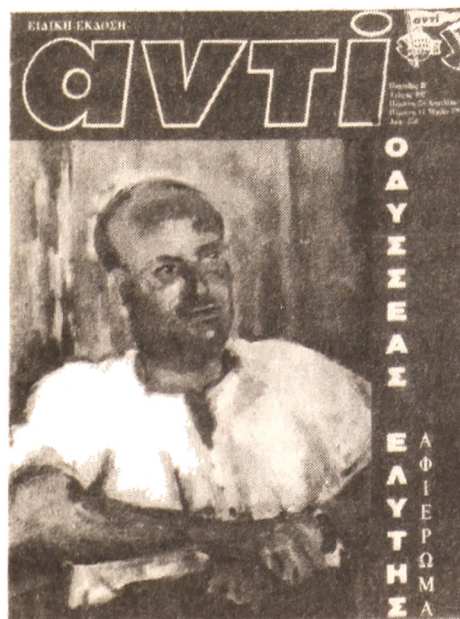
ANTI 146

(29 Φεβρουαρίου '80)

ANTI 492

(23 Απριλίου '92)

Αφιέρωμα στον Οδυσσέα Ελύτη· άλλοτε και τώρα!

Οι πολιτικοί για το ANTI

Ζητήσαμε από πολιτικούς που εκπροσωπούν ολόκληρο το φάσμα του Κοινοβουλίου τη γνώμη τους για το ANTI, με την ευκαιρία της συμπλήρωσης του 500στού τεύχους του περιοδικού. Απάντησαν ο Σωτήρης Παπαπολίτης από τη ΝΔ, ο Στέφανος Τζουμάκας από το ΠΑΣΟΚ, ο Νίκος Κωνσταντόπουλος και ο Μίμης Ανδρουλάκης από το Συνασπισμό και ο Τάκης Τσίγκας από το ΚΚΕ. Μας είπαν:

ΣΩΤΗΡΗΣ ΠΑΠΑΠΟΛΙΤΗΣ

(Βουλευτής Πειραιώς της ΝΔ)

Στην Ελλάδα του παρατεινόμενου στείρου και προσωπολατρικού κομματικού «αντι...», εδώ και 18 χρόνια το περιοδικό «ANTI» επιβεβαιώνει μέχρι σήμερα την προσφορά του. Πολιτικά και όχι κομματικά. Πληθυντικά και όχι μονοφωνικά ή στείρα. Διαλεκτικά και τεκμηριωμένα —όχι μονοδρομικά και ανεύθυνα. Με συλλογιστική και επιχειρηματολογία— όχι με συνθηματολογία ή λασποβίωση. Χωρίς εμπορευματικά «διπλώματα ευρεσιτεχνίας» για την «είδηση». Με αγώνες και αγωνίες. Με συνείδηση και ευσυνειδησία. Με αντιπαλότητα, ναι. Ίσως και εχθρικότητα. Αλλά με επιχειρήματα και ευπρέπεια όλων των συνεργατών του. Με εμμονή στις θέσεις και αντιθέσεις του, αλλά χωρίς εμπάθειες και φανατισμούς. Και προπαντός—πράγμα σπάνιο στην Ελλάδα— χωρίς διεχδίκηση του αλάθητου και χωρίς δισταγμό στην αίτηση συγγνώμης και στην επανόρθωση του λάθους.

Το περιοδικό «ANTI» έχει κερδίσει παραπάνω από τα 500 τεύχη του ή τα 18 χρόνια αντιθετικής πρότασης. Κατάκτησε το σεβασμό του διαφωνούντος —όπως σε ορισμένα θέματα εγώ— και την εκτίμηση του αντιπάλου.

Εύχομαι και πιστεύω στη διατήρηση της ποιότητάς του μέχρι και το 1000στό φύλλο. Μακάρι οι πολιτικές αντιμαχίες μεταξύ κομμάτων και προσώπων να ήταν πάντα στα επίπεδα του «ANTI».

Καλό χέφι και κουράγιο, λοιπόν.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΤΖΟΥΜΑΚΑΣ

(Μέλος του Εκτελεστικού Γραφείου και βουλευτής του ΠΑΣΟΚ)

Το «ANTI» έδειξε αντοχή ως βασική έκφραση του ριζοσπαστισμού και του ελέγχου του δημόσιου βίου, αλλά δεν έλειψαν ο υποκειμενισμός, οι υπερβολές και οι διακυμάνσεις του. Μέσα από τις σελίδες του από την τελευταία φάση της χούντας μέχρι σήμερα αποτυπώνεται η δημόσια ζωή της χώρας, η παρουσία των μεγάλων προβλημάτων του τόπου και

η δημιουργική διάνοηση. Είναι ένα σημαντικό αρχείο της τελευταίας 20ετίας.

Η ύφεση της συμμετοχής στα κοινά, η έλλειψη κύρους και αξιοπιστίας της πολιτικής δεν πρέπει να μας εμποδίζει να αισιοδοξούμε και να προσδοκούμε τα 1.000 τεύχη του «ANTI».

ΝΙΚΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

(Βουλευτής Επικρατείας του Συνασπισμού)

Η πορεία του Τύπου επιβεβαιώνει ολοένα και περισσότερο, το πόσο είναι οργανικά απαραίτητο στοιχείο της ατομικής και συλλογικής συνείδησης αυτό που αποτέλεσε και τη μήτρα του «ANTI»: Η αντίσταση, ως υπαρξιακό φρόνημα και κατάσταση ζωής, έναντι όλων εκείνων που αναιρούν ή ευτελίζουν τις αξίες της ανθρώπινης παρουσίας και δράσης στον κόσμο.

Γεγονότα μιας εικοσαετίας περίπου, υπομνηματισμένα με το λόγο και το κριτήριο του «ANTI», διασώζονται αυθεντικά στις σελίδες του και ενσωματώνουν την προσπάθειά του στην πολιτική πραγματικότητα του καιρού μας. Έτσι, η έκδοση των πεντακοσίων τευχών, ο δημιουργός της και οι συντελεστές της δεν κατακτούν τη δικαίωσή τους, αλλά επωμίζονται την ευθύνη να κρατήσουν την έπαλξή τους ανυποχώρητη. Και, ταυτοχρόνως, υποδεικνύουν και το μερτικό της ευθύνης όλων, που δεν αρκεί απλώς να συμμεριζόμαστε και να αναγνωρίζουμε. Σήμερα, περισσότερο από ποτέ, γίνεται αναγκαία η δημιουργική παρέμβαση του κριτικού λόγου του «ANTI» σε μια πραγματικότητα που κατολισθαίνει και αποσυντίθεται προς δόξα όλων.

ΜΙΜΗΣ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗΣ

(Κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος του Συνασπισμού)

Όλοι, όσοι, αγαπήσαμε το παλιό «ANTI» περιμένουμε να το δούμε να κατακτήσει και το σύγχρονο, δηλαδή μια νέα μορφή κριτικής της πολιτικής.

ΤΑΚΗΣ ΤΣΙΓΚΑΣ

(Μέλος του Πολιτικού Γραφείου της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ και διευθυντής του «Ριζοσπάστη»)

Με αφορμή το 500ό τεύχος του περιοδικού «ANTI» εύχομαι να συνεχίσει την πορεία του. Μια πορεία μέσα στις γνωστές δυσκολες συνθήκες της ανερχόμενης μονοπωλιακής κυριαρχίας στο χώρο της πληροφόρησης. Ελπίζω, ακόμη, πως το «ANTI» θα τιμήσει πολύ περισσότερο, στην παραπέρα πορεία του, την αντικειμενική και πολυφωνική ενημέρωση και ανταλλαγή ιδεών, όπως αρμόζει σε μια δεκαπενθήμερη πολιτική και πολιτιστική επιθεώρηση.

Φίλες και φίλοι αναγνώστες του «ΑΝΤΙ», όταν τόσο νερό έχει κυλήσει κάτω από τη γέφυρα αισθάνεσαι την ανάγκη να πάρεις μια ανάσα και να δεις πού στέκεσαι. Και δεν υπάρχει καλύτερος δείκτης, ζωτικότερος τροφοδότης από την άποψη που έχουν οι ίδιοι οι αναγνώστες σου ακόμα κι όταν τους υποχρεώνεις να συμπυκνώσουν και να συμπτύξουν τις απόψεις τους μέσα σε τετραγωνάκια. Να εκλιπαρήσουμε για λίγο απ' τον πολύτιμο χρόνο των διακοπών σας και της θερινής ραστώνης θα ήταν μάλλον άδικο για το «ΑΝΤΙ». Εξακολουθούμε να έχουμε «μεγάλη ιδέα» για τον εαυτό μας, χωρίς καμία έπαρση!

Σας ζητάμε κάτι απλό, απλούστατο. Ένα μολύβι στο χέρι και αποτύπωση της σκέψης σας. Θα μας βοηθήσετε πολύ να διαμορφώσουμε το «πορτραίτο σας» μ' όλες τις αναγκαίες πινελιές και να ανταποκριθούμε σύντομα στις σημερινές σας ανάγκες.

Με ευθύτητα, τιμιότητα και ευθύνη. Όπως πάντα.
Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΑΣ ΜΕΤΡΑΕΙ.

Περιμένουμε τις απαντήσεις σας στη διεύθυνσή μας:

Περιοδικό «ΑΝΤΙ», Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα.

Καλές διακοπές.

ΣΧΕΣΗ ΣΑΣ ΜΕ ΤΟ ΑΝΤΙ

Ισα χρονιά αρχίσατε να διαβάσετε ΑΝΤΙ; ☐

Από τότε που αρχίσατε να το διαβάσετε, νομίζετε ότι χει αλλάξει.

1. ΝΑΙ ☐
2. ΟΧΙ ☐

Αν ΝΑΙ, αν δηλαδή έχει αλλάξει, σε τι;

1. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΡΑΜΜΗ ☐
2. ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ☐
3. ΕΜΦΑΝΙΣΗ ☐
4. ΥΦΟΣ ☐
5. ΓΛΩΣΣΑ ☐
6. ΑΛΛΟ ☐

4. Φέτος, 1992, το διαβάσετε αραιότερα ή συχνότερα σε σχέση με πέρυσι;

- 4.1 ΑΡΑΙΟΤΕΡΑ ☐
4.1.1 ΕΛΛΕΙΨΗ ΧΡΟΝΟΥ ☐
4.1.2 ΔΕΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΝ ΠΙΑ ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ☐
4.1.3 Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΓΚΥΡΙΑ ☐
4.1.4 ΔΙΑΦΩΝΙΑ ΜΕ ΤΙΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ☐
4.1.5 ΕΠΕΣΕ Η ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ☐
4.1.6 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ☐
4.1.7 ΑΛΛΟΙ ☐

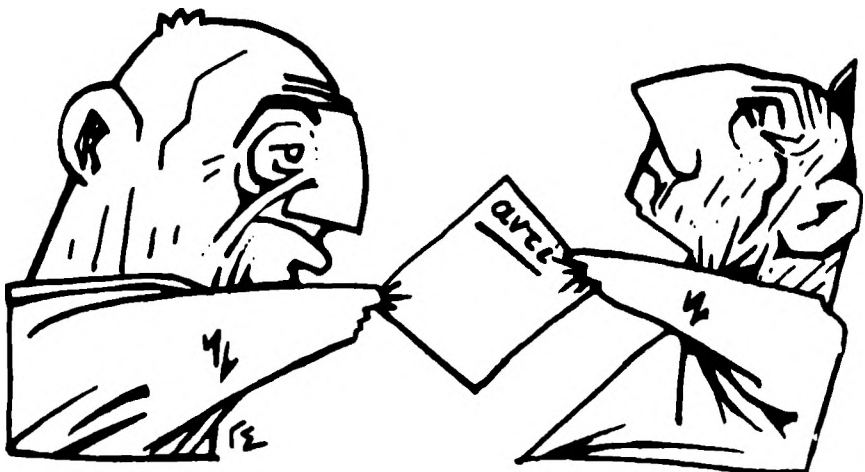

- 4.2 ΤΟ ΙΔΙΟ _____ ☐
- 4.3. ΣΥΧΝΟΤΕΡΑ _____ ☐
- 4.3.1 ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ _____ ☐
- 4.3.2 Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΓΚΥΡΙΑ _____ ☐
- 4.3.3 ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΜΕ ΤΙΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΟΥ _____ ☐
- 4.3.4 ΒΕΛΤΙΩΘΗΚΕ Η ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ _____ ☐
- 4.3.5 ΑΛΛΟΙ _____ ☐

Η ΓΝΩΜΗ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΣΑΣ

5. Ποια θέματα, από τα παρακάτω, σας ενδιαφέρουν και θα θέλατε να υπάρχουν στο περιοδικό;

- 5.1 ΑΓΡΟΤΙΚΑ _____ ☐
- 5.2 ΑΘΛΗΤΙΚΑ _____ ☐
- 5.3 ΒΑΛΚΑΝΙΚΑ _____ ☐
- 5.4 ΒΙΒΛΙΑ _____ ☐
- 5.5 ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΖΗΤΗΜΑ _____ ☐
- 5.6 ΔΙΕΘΝΗ ΘΕΜΑΤΑ _____ ☐
- 5.7 ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ _____ ☐
- 5.8 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ _____ ☐
- 5.9 ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΑ _____ ☐
- 5.10 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ _____ ☐
- 5.11 ΕΛΛΗΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΑ _____ ☐
- 5.12 ΕΟΚ _____ ☐
- 5.13 ΕΠΑΡΧΙΑ _____ ☐
- 5.14 ΕΠΙΣΤΗΜΗ _____ ☐
- 5.15 ΕΡΓΑΤΙΚΑ _____ ☐
- 5.16 ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ _____ ☐
- 5.17 ΘΕΑΤΡΟ _____ ☐
- 5.18 ΙΣΤΟΡΙΚΑ _____ ☐
- 5.19 ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ _____ ☐
- 5.20 ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ _____ ☐
- 5.21 ΚΥΠΡΙΑΚΟ _____ ☐
- 5.22 ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ _____ ☐
- 5.23 ΜΕΙΟΝΟΤΙΚΑ _____ ☐
- 5.24 ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ _____ ☐
- 5.25 ΝΕΟΛΑΙΑ _____ ☐
- 5.26 ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ _____ ☐
- 5.27 ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ _____ ☐
- 5.28 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ _____ ☐
- 5.29 ΣΤΡΑΤΟΣ-ΘΗΤΕΙΑ _____ ☐
- 5.30 ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΑ _____ ☐
- 5.31 ΤΥΠΟΣ _____ ☐
- 5.32 ΥΓΕΙΑ-ΔΙΑΤΡΟΦΗ _____ ☐
- 5.33 ΦΟΙΤΗΤΙΚΑ _____ ☐
- 5.34 ΑΛΛΟ _____ ☐

ΓΣ

6. Τι περιμένετε να βρείτε σε ένα περιοδικό σαν το ANTI;

- 6.1 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ _____ ☐
- 6.2 ΕΓΚΥΡΕΣ ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ _____ ☐
- 6.3 ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΡΕΠΟΡΤΑΖ _____ ☐
- 6.4 ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ _____ ☐
- 6.5 ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ _____ ☐
- 6.6 ΚΡΙΤΙΚΟ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟ _____ ☐
- 6.7 ΟΞΕΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗ _____ ☐
- 6.8 ΠΡΩΤΟΤΥΠΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ _____ ☐
- 6.9 ΑΛΛΟ _____ ☐

ΤΙ ΔΙΑΒΑΖΕΤΕ, ΤΙ ΑΚΟΥΤΕ, ΤΙ ΒΛΕΠΕΤΕ

7. Διαβάζετε εφημερίδες;

- 7.1 ΝΑΙ _____ ☐
- 7.2 ΟΧΙ _____ ☐

8. Αν ΝΑΙ, πόσο συχνά αγοράζετε εφημερίδα;

- 8.1 ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ _____ ☐
- 8.2 ΦΟΡΕΣ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ _____ ☐
- 8.3 ΦΟΡΕΣ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ _____ ☐
- 8.4 ΣΠΑΝΙΑ _____ ☐

9. Αν διαβάζετε εφημερίδα, ποια ή ποιες εφημερίδες διαβάζετε;

- 9.1 ΑΥΓΗ _____ ☐
- 9.2 ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ _____ ☐
- 9.3 ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ _____ ☐
- 9.4 ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ _____ ☐
- 9.5 ΕΞΠΡΕΣ _____ ☐
- 9.6 ΚΕΡΔΟΣ _____ ☐
- 9.7 ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ _____ ☐
- 9.8 ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ _____ ☐
- 9.9 ΑΥΡΙΑΝΗ _____ ☐
- 9.10 ΕΘΝΟΣ _____ ☐
- 9.11 ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ _____ ☐
- 9.12 ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ _____ ☐
- 9.13 ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ _____ ☐
- 9.14 ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ _____ ☐
- 9.15 ΤΑ ΝΕΑ _____ ☐
- 9.16 ΝΙΚΗ _____ ☐
- 9.17 ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ _____ ☐
- 9.18 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ _____ ☐
- 9.19 ΤΟ ΒΗΜΑ _____ ☐
- 9.20 Η ΕΠΟΧΗ _____ ☐

Ποιες εβδομαδιαίες εφημερίδες ή περιοδικά (εβδομαδιαία, δεκαπενθήμερα, μηνιαία, κ.τ.λ.) παρακολουθείτε;

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Ακούτε ραδιόφωνο;

- 11.1 ΝΑΙ _____ ☐
- 11.2 ΟΧΙ _____ ☐

Αν ακούτε ραδιόφωνο, ποιο ή ποια από τα παρακάτω είδη εκπομπών προτιμάτε;

- 12.1 ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΕΣ _____ ☐
- 12.2 ΜΟΥΣΙΚΕΣ _____ ☐
- 12.3 ΕΙΔΙΚΕΣ _____ ☐

Παρακολουθείτε τηλεόραση;

- 13.1 ΝΑΙ _____ ☐
- 13.2 ΟΧΙ _____ ☐

Αν παρακολουθείτε τηλεόραση, τί παρακολουθείτε;

- 14.1 ΕΙΔΗΣΕΙΣ _____ ☐
- 14.2 ΤΑΙΝΙΕΣ _____ ☐
- 14.3 ΣΕΙΡΕΣ _____ ☐
- 14.4 ΣΠΟΡ _____ ☐
- 14.5 ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΠΟΜΠΕΣ _____ ☐

Αγοράζετε βιβλία;

- 15.1 ΝΑΙ _____ ☐
- 15.1.1 ΕΝΑ (το χρόνο) _____ ☐
- 15.1.2 ΔΥΟ-ΤΕΣΣΕΡΑ (το χρόνο) _____ ☐
- 15.1.3 ΤΕΣΣΕΡΑ-ΔΕΚΑ (το χρόνο) _____ ☐
- 15.1.4 ΠΑΝΩ ΑΠΟ ΔΕΚΑ (το χρόνο) _____ ☐
- 15.2 ΟΧΙ _____ ☐

ΓΡΑΨΤΕ ΜΑΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΣΑΣ

16. Φύλο

- 16.1 Άνδρας _____ ☐
- 16.2 Γυναίκα _____ ☐

17. Έτος γεννήσεως _____

18. Οικογενειακή κατάσταση

- 18.1 Συγκατοίκηση με γονείς _____ ☐
- 18.2 Μόνος _____ ☐
- 18.3 Ελεύθερη συμβίωση _____ ☐
- 18.4 Παντρεμένος /η _____ ☐

19. Αριθμός παιδιών _____

20. Τόπος κατοικίας _____ ☐

21. Εκπαιδευτικό επίπεδο

- 21.1 ΜΑΘΗΤΗΣ _____ ☐
- 21.2 ΥΠΟΨΗΦΙΟΣ ΑΕΙ-ΤΕΙ _____ ☐
- 21.3 ΦΟΙΤΗΤΗΣ _____ ☐
- 21.4 ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ _____ ☐
- 21.5 ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ _____ ☐
- 21.6 ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ _____ ☐
- 21.7 ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΛΥΚΕΙΟΥ _____ ☐
- 21.8 ΠΤΥΧΙΟ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΣΧΟΛΗΣ _____ ☐
- 21.9 ΠΤΥΧΙΟ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ _____ ☐
- 21.10 ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ _____ ☐
- 21.11 ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ _____ ☐

22. Επαγγελματική κατάσταση:

- 22.1 ΑΝΕΡΓΟΣ _____ ☐
- 22.2 ΦΟΙΤΗΤΗΣ/ΜΑΘΗΤΗΣ _____ ☐
- 22.3 ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ _____ ☐
- 22.4 ΜΙΣΘΩΤΟΣ _____ ☐
- 22.5 ΑΥΤΟΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΣ _____ ☐
- 22.6 ΕΡΓΟΔΟΤΗΣ _____ ☐

23. Εισόδημα:

- 23.1 έως 100.000 _____ ☐
- 23.2 100.000-200.000 _____ ☐
- 23.3 200.000-500.000 _____ ☐
- 23.4 άνω των 500.000 _____ ☐

24. Έχετε αυτοκίνητο;

- 24.1 ΝΑΙ _____ ☐
- 24.2 ΟΧΙ _____ ☐

25. Καπνίζετε;

- 25.1 ΝΑΙ _____ ☐
- 25.2 ΟΧΙ _____ ☐

26. Χρησιμοποιείτε πιστωτική κάρτα στις συναλλαγές σας;

- 26.1 ΝΑΙ _____ ☐
- 26.2 ΟΧΙ _____ ☐

27. Ποιον πολιτικό χώρο θεωρείτε συγγενέστερο προς τις απόψεις σας;

- 27.1 ΑΚΡΟΔΕΞΙΑ ☐
27.2 ΔΕΞΙΑ ☐
27.3 ΚΕΝΤΡΟΔΕΞΙΑ ☐
27.4 ΚΕΝΤΡΟ ☐
27.5 ΚΕΝΤΡΟΑΡΙΣΤΕΡΑ ☐
27.6 ΑΡΙΣΤΕΡΑ ☐
27.7 ΑΚΡΟΑΡΙΣΤΕΡΑ ☐

28. Ποιο κόμμα από όσα έλαβαν μέρος στις τελευταίες εκλογές του 1990 υποστηρίζετε;

- 28.1 ΝΔ ☐
28.2 ΠΑΣΟΚ ☐
28.3 ΣΥΝ ☐
28.4 ΚΚΕ ☐
28.5 ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΙ ΜΟΝΟΕΔΡΙΚΩΝ ☐
28.6 ΔΗΑΝΑ ☐
28.7 ΟΙΚΟΛΟΓΟΙ - ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΙ ☐
28.8 ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ - ΠΕΠΡΩΜΕΝΟ ☐
28.9 ΝΕΟ ΑΡΙΣΤΕΡΟ ΡΕΥΜΑ ☐
28.10 ΛΟΙΠΟΙ ☐

29. Θα προτιμούσατε το ΑΝΤΙ εβδομαδιαίο ή όπως βγαίνει τώρα;

- 29.1 Εβδομαδιαίο ☐
29.2 Δεκαπενθήμερο ☐

30. Έχετε απαντήσει σε προηγούμενη έρευνα του ΑΝΤΙ;

- 30.1 ΠΟΤΕ ☐
30.2 1986 ☐
30.3 1989 ☐
30.4 ΚΑΙ ΤΙΣ ΔΥΟ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ☐

31. Γράψτε εδώ ό,τι άλλο θέλετε σε σχέση με το ΑΝΤΙ και εσάς.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Μετά από όλα αυτά που σας εκμυστηρευτήκαμε, γράψτε αν θέλετε το ονοματεπώνυμό σας, τη διεύθυνσή σας και το τηλέφωνό σας. Ίσως χρειαστεί να επικοινωνήσουμε μαζί σας.

Γραφτείτε συνδρομητές στο **αντί**

Ο Ολυμπιονίκης και οι άλλοι...

Ισως επειδή ήταν συγγνωστή η φτώχεια μας στο να κατορθώσουμε να έχουμε αξίους για πρωταθλητισμό αθλητές· ίσως πάλι γιατί η δίψα για ένα σύμβολο εγρή-ρσης και θριάμβου σε μια χώρα όπου οι πολίτες της έχουν ινηθίσει να δέχονται τακτικά και αδιαμαρτύρητα κατραπακιές δίως στη μικρή τους καθημερινότητα) ήταν μεγάλη, το χρυσό μετάλλιο που πήρε ο αθλητής της άρσεως βαρών Πύρρος Δή-ας έγινε δεκτό με ιδιαίτερο ενθουσιασμό. Ήταν ένας ενθου-ασμός που, στην καλύτερη περίπτωση, θα έπαιρνε διαστάσεις κινήτριωτικές στους δρόμους, αν δεν διαμεσολαβού-ιν λογής σκοπιμότητες —που στρεψόδικα προσπάθησαν να ε-μεταλλευθούν ένα ευφρόσυνο συμβάν.

Πρώτη σκοπιμότητα, εκείνη που φορεί το μανδύα της «εθνικής υπόθεσης». Με κορώνες περί του Βορειοηπειρώτη που «αθάρισε» στο όνομα του απανταχού ελληνισμού —ο οποίος, ροφανώς, ξανά προς τη δόξα τραβά. Και να η «εθνική υπερη-κνεία», και να το «μεγαλείο της φυλής», και να οι υπομνήσεις του τρισχιλιετούς του έθνους» (τον λένε Πύρρο, βλέπετε, τον λλητή, όχι Θανάση, ας πούμε, ή Βασίλη ή Γιώργο...). Δια-ας, λοιπόν, οι Βορειοηπειρώτες δικαιώνονται —την ίδια ιγμή που, αλλού, τους φέρονται με τη χειρότερη περιφρόνη-ι, τους διώχνουν αποκαλώντας τους υποτιμητικά Αλβανούς, υς τσουβαλιάζουν σε επιχειρήσεις - αρετή και, βεβαίως, πλη-νουν πολύ φτηνά τη «μαύρη εργασία τους». Αλλά, άλλα τα ιωτικά βίτσια, άλλες οι δημόσιες αρετές...

● **Δεύτερη σκοπιμότητα**, εκείνη που αφορά την προβολή ν πολιτικών. Λες και ο Πύρρος Δήμας πήρε για τους εκπρο-πους της πολιτικής μας ηγεσίας το μετάλλιο. Οι θριαμβολο-εις συμπάσης της πολιτικής ηγεσίας από τηλεοράσεως καλύτε-να μας έλειπαν. Ιδιαίτερα οι εκπρόσωποι της λητικής ηγεσίας (και του υπουργείου Πολιτισμού) καλύτερο ήταν να σιωπούσαν. Το ότι επέτυχαν να εξασφαλίσουν ε-ευσμένα την ελληνική ιθαγένεια και αντίστοιχο διαβατήριο ον αθλητή που διακρίθηκε, δεν ακυρώνει το γεγονός ότι ο α-ητισμός μας είναι ένα ποτ-πουρί από καιροσκοπισμούς, τυ-διωκτισμούς, «αρπαχτές» στο όνομα του επαγγελματισμού ε κερασάκι στην τούρτα, την εξαργύρωση του επιτεύγματος ν αθλητών μεγάλων επιδόσεων στις ανταλλακτικές αξίες του αρ-σύστεμ, που τους αγχαλιάζει).

Τρίτη σκοπιμότητα, αυτή της προπαγανδιστικής χρήσης ν μέσων μαζικής ενημέρωσης. Με τα χειρότερα δείγματα τής της πρακτικής από την κρατική μας τηλεόραση. ιοχορύφωμα: τις μέρες που ο κόσμος στέναζε στη ζέστη και ν ποδαρόδρομο, λόγω της απεργίας της ΕΑΣ, και στα αξοστάσια επικρατούσε πολεμικό κλίμα, τα κρατικά κανάλια ιχναν για δυο συνεχείς μέρες, ως πρώτη είδηση, την οσπάθεια του αθλητή (κι ο ανεκδιήγητος Γιάννης Συνοδινός ό τη Βαρκελώνη δεν έχανε κάθε τόσο την ευκαιρία να εκουλάρει στο *image* των παραγόντων του αθλητισμού μας, υ είχαν σπείσει εκεί). Κι αυτά, όταν η Ελληνική ληόραση, που εκπροσωπείται με 18 διαπιστευμένους

συντάκτες στους Ολυμπιακούς, έχασε (!) την πρωτιά της μετάδοσης της ελληνικής νίκης (σε συνθήκες αχαλίνωτου ανταγωνισμού περί την θεαματικότητα).

● **Τέταρτη σκοπιμότητα**, αυτή που θέλει τον αθλητισμό όχι ως το θρίαμβο της άμιλλας αλλά ως θέατρο του ανταγωνισμού για την επιβολή. Αυτοσκοπός όσων μιλούσαν για τον αθλητή κι όσων προσπαθούσαν να του εκμαιεύσουν δηλώσεις ήταν η προσπάθεια να μιλήσουν για θριάμβους, για συντριβή αντιπάλων, για κέρδη και για επικράτηση. *Η αλλοτριωμένη γλώσσα των media, της πολιτικής (αλλά και του —ανεξόδου— εθνικισμού) είναι μία και μοναδική: η γλώσσα της πυγμής, του παλληκαρισμού, της αλαζονείας.* Και, ευτυχώς, έφθασε μια και μόνη εμφάνιση της μητέρας του πρωταθλητή στην τηλεόραση για να διαλύσει όλη αυτή την ψευτιά. «Χάρηκα», είπε απλώς η γυναίκα του θυρωρού πολυκατοικίας στην οδό Σόλωνος. «Χάρηκα που ο γιος μου πήρε το μετάλλιο. Μόνο που δεν είχα κανέναν να μοιραστεί τη χαρά μου. Μίλησα και γω με τα πουλάκια μου» (δείχνει ένα κλουβί με δυο μικρές καρδερίνες). «Πουλάκια μου, ο Πύρρος πήρε το μετάλλιο, τους είπα».

Η απλότητα της μητέρας του Πύρρου Δήμα, έβαλε φωτιά σ' όλα τα υποκριτικά πυροτεχνήματα του παρελκυστικού, φτιαχτού κόσμου των *media*. Και προσγείωσε στη ζεστασιά των ανθρώπινων σχέσεων (όπου η χαρά και η λύπη έχουν αντίκρισμα όταν αποτιμούν αισθήματα κι όχι πολιτικά μηνύματα εκ του πονηρού και όνειρα κατοχής και δύναμης) τους φτηνούς και συμβατικούς «δεκαρικούς» των δημοσίων εκπροσώπων της πολύ πιο συμβατικής εκκοινώνησής μας...

Ηλίας Κανέλλης

Τζόζεφ Κόνραντ
Ο ΑΡΑΠΗΣ ΤΟΥ ΝΑΡΚΙΣΣΟΥ
Μυθιστόρημα
Μετάφραση: Ξενοφών Κομνηνός

Εκδόσεις ΖΩΔΙΟ
Νάκης Προκοπίου
Θηραμένους 9 - Τηλ. 92.25.813
117 42 ΑΘΗΝΑ

Barcelona 92

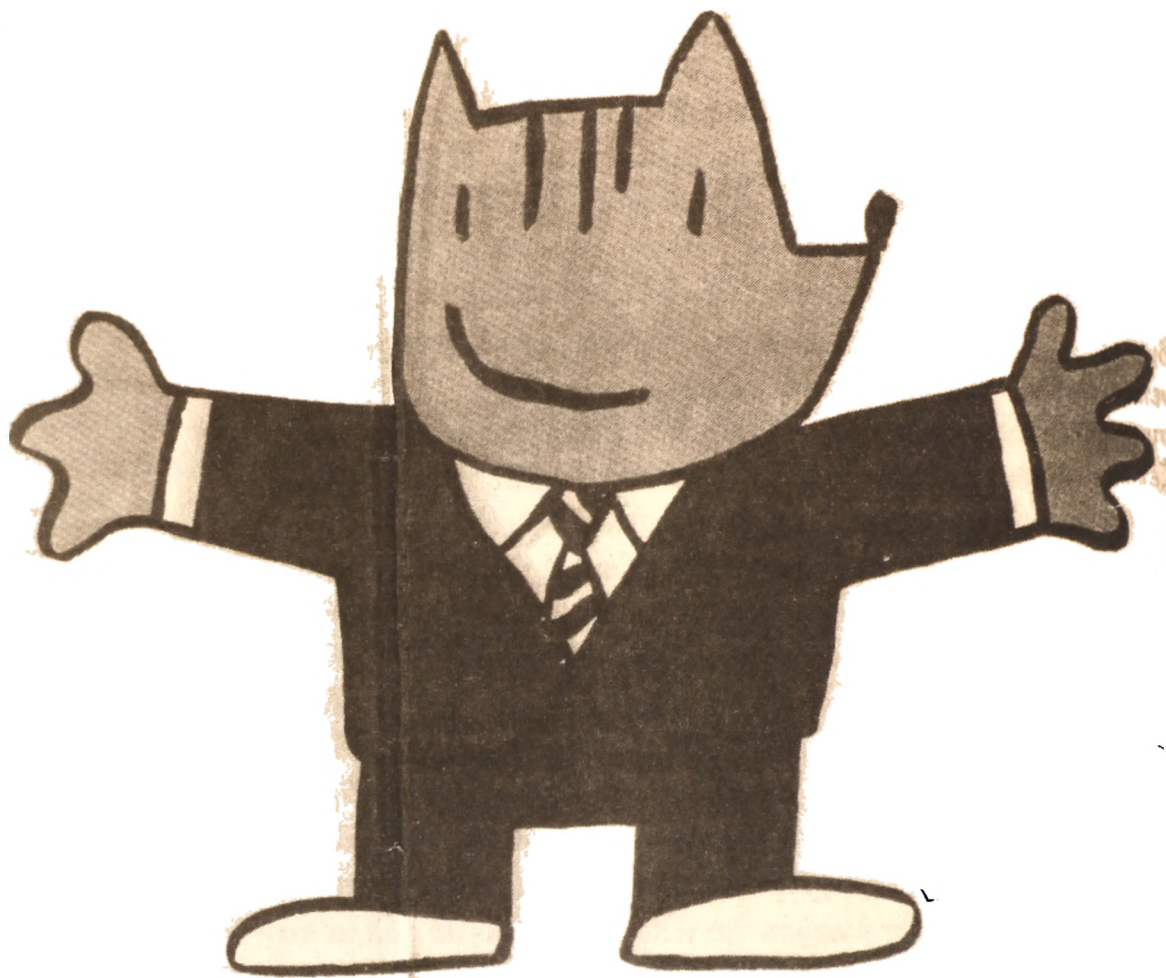
Τα καταλανικά του Γκόμπι

του Δημ. Φιλιππή

Στις 31.12.1900, όλη τη μέρα και έως τα μεσάνυχτα, χτυπούσαν οι καμπάνες στη Βαρκελώνη. Έτσι, κατά τους χρονικογράφους, η πρωτεύουσα της Καταλωνίας καλωσόριζε, πάνω στην ώρα του, τον καινούργιο ελπιδοφόρο αιώνα, εκεί που η Μαδρίτη είχε... κατά λάθος βιαστεί να γιορτάσει την είσοδό του ένα χρόνο νωρίτερα, δηλαδή στις 31.12.1899.... Είναι, αν θέλετε, και αυτό —δεν πρόκειται για ανέχδοτο— μια ένδειξη ότι «η Βαρκελώνη, η Καταλωνία, ξέρει τι θέλει και είναι σίγουρη με τις αλήθειες της»...

Θέλησαν, λοιπόν, τους Ολυμπιακούς Αγώνες και οι Καταλανοί και ήξεραν πώς να τους πάρουν τον Οκτώβριο του 1986 στη Λουιζιάνα. Και να, η φλόγα καίει τώρα στο ολυμπιακό στάδιο της Βαρκελώνης, και να η ολυμπιακή σημαία που κυματίζει δίπλα στη σημαία της Καταλωνίας. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες Βαρκελώνης '92 είναι γεγονός...

Αλλά, γεγονός είναι —συμφωνούν οι α-

πανταχού ειδικοί— «πως από πολεοδομικής απόψεως καμιά πόλη δεν γνώρισε σ' αυτό τον αιώνα τόσες σημαντικές καινοτομίες όσες η Βαρκελώνη τα τελευταία χρόνια». Γεγονός είναι, επίσης, ότι με το τέλος των Ολυμπιακών Αγώνων, η Βαρκελώνη θα διαθέτει στους εμπορικούς στόλους το πιο σύγχρονο λιμάνι της Ευρώπης. Ιδού, λοιπόν, η Βαρκελώνη... Ιδού και οι Ολυμπιακοί Αγώνες της... Και αν, κατά την άποψη του Κουμπερτέν, «το βασικό στους Ολυμπιακούς είναι η συμμετοχή», τότε η Βαρκελώνη μπορεί να υπερηφανεύεται, αφού όλοι είναι παρόντες. Συμμετέχουν 183 χώρες και πρόκειται για σπουδαίο ρεκόρ (160 ήταν στη Σεούλ)... Και η συγκυρία καθιστά ακόμα πιο διακριτική την παρουσία αθλητών της τέως Γιουγκοσλαβίας, άλλοτε μεγάλης δύναμης στον αθλητισμό —μην το ξεχνάμε. Αυτή την «ιδιαίτερη» συμμετοχή την είχε από καιρό προπαγανδίζει —και προς τιμήν της— η EL PAIS. Η ισπανική εφημερίδα, πριν τρεις εβδομάδες, με μια μεγάλη πρωτοσέλιδη φωτογραφία, απεικόνισε μια Κροάτισσα πρωταθλήτρια να προπονείται ανάμεσα στα ερείπια. Το μήνυμα ήταν, βέβαια, σαφές: με αφορμή τους Ολυμπιακούς μπορούσε να ισχύσει, όπως στην αρ-

χαία Ελλάδα, η εκεχειρία... Δεν είχαν όμως όλοι την ίδια άποψη...

Από αθλητικής απόψεως τώρα (1.611 αθλήματα, ρεκόρ συμμετοχής αθλητών, ανάμεσα στους διαγωνιζόμενους και οι Αμερικανοί επαγγελματίες του μπάσκετ) καταρρίπτονται πολλά ρεκόρ —κυρίως στην κολύμβηση. Αλλά τα ρεκόρ γίνονται για να καταρρίπτονται. Όπως έσπασε το μυθικό ρεκόρ του Μπήμον και όπως ο Μπούμπκα «καταβροχθίζει» ψωμοτούρι τα ύψη...

Κατά τα άλλα, οι Ολυμπιακοί Αγώνες της Βαρκελώνης είναι μια απ' τα ίδια. Στην πρωτεύουσα της Καταλωνίας είναι δύσκολο να γίνει τίποτα περισσότερο ή λιγότερο (εκτός απροόπτου, βέβαια), απ' ό,τι έγινε στη Σεούλ ή στη Μελβούρνη... Κατά την τελετή έναρξης οι Καταλανοί προσέφεραν ό,τι περιμέναμε: ισπανικό φολκλór, όπερα, μεσογειακά χρώματα με... ελληνικές αποχρώσεις (βλ. Θεοδωράκης-Μπάλτσας). Και μας τα έδωσαν αυτά με περισσή ευφυΐα, που, ίσως, ν' άγγιξε την υπερβολή... Υποστηρίζω, δηλαδή, πως η ιδιαιτερότητα των Ολυμπιακών Αγώνων της Βαρκελώνης βρίσκεται έξω και από το αθλητικό και το οργανωτικό πλαίσιο...

Η αποκλειστικότητα της Βαρκελώνης εί-

Ο πρόεδρος της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής Χουάν Αντόνιο Σάμαρανκ σε «παλιές καλές στιγμές», με το δικτάτορα της Ισπανίας στρατηγό Φράνκο. Πάντα ο αθλητισμός βρίσκεται σε στενή σχέση με την πολιτική στα ανελεύθερα, αλλά όχι μόνον, καθεστώτα.

η μασκώτ της: ο Γκόμπι που μιλάει αλάνικα και, παρεμπιπτόντως, για δε-
έντε μέρες θα μιλά και ισπανικά, γαλλι-
αγγλικά που είναι, μαζί με τα καταλα-
: οι επίσημες γλώσσες των Ολυμπιακών
ώνων...

Ο Γκόμπι υπενθυμίζει στους πάντες ότι η
αλωνία είναι μια «περιοχή» πιο ανεξάρ-
η από άλλες «ανεξάρτητες», περισσότε-
αυτόνομη» από άλλες «αυτόνομες», πε-
ότερο χώρα από άλλες «χώρες». Και
ρεί οι Βάσκοι να διεκδικούν τα δικαιώ-
τους με δυναμισμό και σκληρότητα,
και είναι γεγονός πως στη χώρα των Βά-
ν δεν μιλούν όλοι το εουσκέρα και οι
ηγητές στα πανεπιστήμια της Βιττόρια
του Μπιλμπάο διδάσκουν κυρίως τα κα-
αλάνικα. Οι καταλανοί συνάδελφοί τους,
ς, διδάσκουν κυρίως στα καταλάνικα,
πανεπιστήμια της Βαρκελώνης...

Η σύγχρονη ιστορία της Καταλωνίας
βάζεται» στα καταλάνικα. Και αυτή η
ρία έχει αφετηρία της τον πόλεμο της
οχής του ισπανικού θρόνου (18ος αι.),
πυνεχίζει με τη ναπολεόντεια κυριαρχία,
ύο μεγάλες διεθνείς εκθέσεις στη Βαρ-

κελώνη (1888, 1929), την «τραγική εβδο-
μάδα» της Βαρκελώνης (1909), τις δικτα-
τορίες του Πρίμο ντε Ριβέρα και του Φράν-
κο, με τους αγώνες για πολιτιστική και
γλωσσική αναγνώριση, με τη φυλάκιση του
Γιόρδι Λουγιόλ, σημερινού κυβερνήτη της
Καταλωνίας... Τέλος, τη μεταπολίτευση,
με τη μεγάλη διαδήλωση της 11.9.1977
για να παραχωρήσει η κεντρική κυβέρνηση
της Μαδρίτης στη Χενεραλιδάδ (κυβέρνηση
της Καταλωνίας) πλήρη αυτοδιάθεση. Με
τα γεγονότα αυτά (και πολλά άλλα), οι
Καταλανοί δεν έθεσαν ποτέ ευθέως ζήτημα
ανεξαρτησίας, επιδίωξαν, όμως, και αναμ-
φισβήτητα επέτυχαν, την επιβεβαίωση της
«τοπικής» ιδιαιτερότητάς τους...

Η Βαρκελώνη και, κατ' επέκτασιν, η
Καταλωνία, αναζητούσε πάντα τη διεθνή
προβολή της, τη διεθνή αναγνώρισή της.
Και είναι κοινό μυστικό πως πολιτιστικά
(με την αρχιτεκτονική της, τους μεγάλους
ζωγράφους, τα μουσεία της) και οικονομικά
(με τις βιομηχανίες και το λιμάνι της), η
Βαρκελώνη θεωρείται πιο «ευρωπαϊκή» α-
πό τη Μαδρίτη. Δεν είναι τυχαίο που οι πιο
σημαντικοί Λατινοαμερικανοί συγγραφείς

Η καταλανική εφημερίδα *El Vapor* (1833 - 1838) ήταν η
πρώτη που δημοσίευσε την
περίφημη «Ωδή στην πατρίδα»,
που θεωρείται αρχή της
λογοτεχνικής «αναγέννησης» στα
καταλανικά. Κατά τη
δημοσίευση έγραφε:
«Παρουσιάζουμε την "Ωδή στην
πατρίδα" στους αναγνώστες
μας, με την ίδια πατριωτική
υπερηφάνεια με την οποία ένας
Σκωτσέζος θα παρουσίαζε τους
στίχους του Sir Walter Scott».

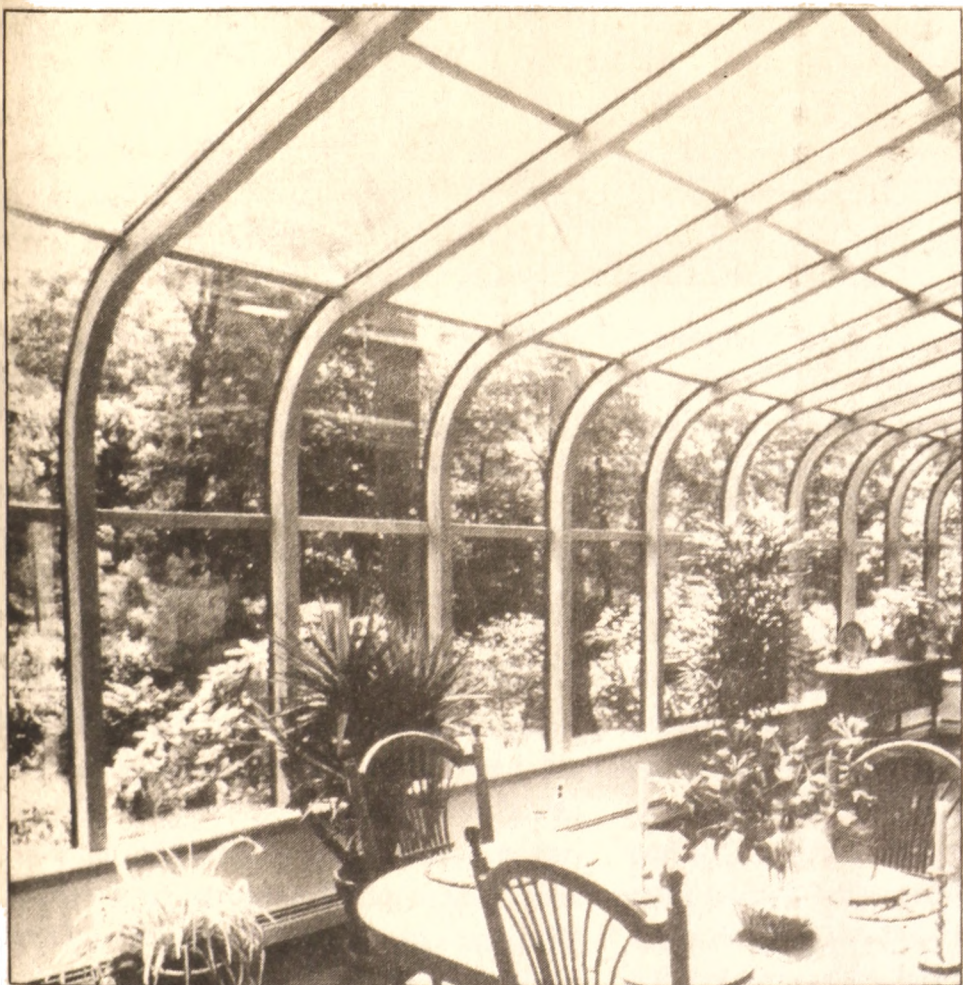
(Οκτάβιο Πας, Γκαρθία Μάρκες, Βάργας
Γιόσα) εγκαταστάθηκαν σε δύσκολους και-
ρούς στη Βαρκελώνη και όχι στη Μαδρίτη.
Με τους Ολυμπιακούς Αγώνες της Βαρκε-
λώνης, η Καταλωνία επιτυγχάνει και τη
διεθνή πολιτική «αναγνώρισή» της. Βλέ-
πουμε στις οθόνες τη σημαία της και ακούμε
τον ύμνο της...

ΗΛΙΟΧΩΡΟΙ

FOUR SEASONS
SUNROOMS

ΟΙ ΜΟΝΟΙ ΜΕ ΤΟΝ «ΜΑΓΙΚΟ» ΚΑΘΡΕΦΤΗ ΘΕΡΜΟΤΗΤΑΣ™

- ο οποίος:
- Απορροφά την υπεριώδη ακτινοβολία
 - Το καλοκαίρι αντανακλά τη ΘΕΡΜΙΚΗ ακτινοβολία του ήλιου
 - Το χειμώνα δεν αφήνει να διαφύγει η εσωτερική θερμότητα του σπιτιού
 - Ενισχύει την ηχομόνωση κατά 3 τουλάχιστον ντεσιμπέλ

ΤΕΧΝΗ α.τ.ε. — MONTERNA ΔΟΜΙΚΑ ΥΛΙΚΑ
ΓΙΑΝΝΕΝΑ, Ν. Ζέρβα 39 (στοά), τηλ.: (0651)31-9-32, fax: 309-70

Η δολοφονική δράση

Πλάι στην κατάρρευση των δημοσίων οικονομικών και την κρίση διαφθοράς, αναξιοπιστίας και αναποτελεσματικότητας των κυβερνητικών κομμάτων, το φαινόμενο της Μαφίας ολοκληρώνει με δραματικό τρόπο την εικόνα που εμφανίζει σήμερα η Ιταλία στην Ευρώπη του Μάαστριχτ. Ένας από τους σοβαρότερους κινδύνους που διατρέχει η ενωμένη Ευρώπη, είναι η εξάπλωση του ελέγχου του εδάφους από τη Μαφία σ' όλο τον ευρωπαϊκό χώρο, με συνέπεια πολύ γρήγορα, όπως λέει ο Γάλλος κομμουνιστής βουλευτής Λα Ζουανί, να καταστεί: το «13ο μέλος της Κοινότητας».

Σαν βομβαρδισμένη περιοχή μοιάζει το σημείο της έκρηξης που σκότωσε τον δικαστή Μπορσελίνο, στη Σικελία.

ΡΩΜΗ

Η εγκληματικότητα στη Σικελία, την Καλαβρία, την Απουλία, όπως διαπιστώνει ο σοσιαλιστής Μαρτέλι, υπουργός της Δικαιοσύνης, πνίγει την ανάπτυξή τους, καταπιέζει τις ατομικές ελευθερίες και τα δικαιώματα των πολιτών, καταλύει κάθε αίσθημα ασφάλειας, διαβρώνει την οικονομία και τους θεσμούς και επιβάλλει ένα κλίμα βίας, και μοιρολατρίας και ομαδικής φοβίας μπροστά στη βία.

Τα αστυνομικού, κυρίως, χαρακτήρα μέτρα που λαμβάνει αυτές τις μέρες η ιταλική κυβέρνηση για την αντιμετώπιση της επίθεσης που δέχεται το κράτος στη Σικελία, με τις δολοφονίες δικαστών, αστυνομικών και πολιτικών, που θυμίζουν Κολομβία, αφήνουν πολλές αμφιβολίες ως προς την αποτελεσματικότητά τους. Τί θέλετε να κάνουν μερικές χιλιάδες φανταράκια, παιδιά 20 ετών, που υπηρετούν τη θητεία τους και προέρχονται, ως επί το πλείστον, από άλλες περιοχές της χώρας, δεν γνωρίζουν τη Σικελία, δε μιλούν τη διάλεκτο των κατοίκων της και είναι τελείως απομονωμένοι, ενώ ο πληθυσμός εξακολουθεί και τη Μαφία να φοβάται και εμπιστοσύνη να μην έχει στο κράτος, που δεκάδες χρόνια τώρα τον έχει εγκαταλείψει! Και τι να κάνει η δικαιοσύνη και η αστυνομία, όταν είναι

γνωστό ότι είναι και αυτές διαβρωμένες από τους ανθρώπους της Μαφίας, οι οποίοι κατορθώνουν να συγκεντρώνουν πληροφορίες ακόμα και για τις πιο κρυφές πτυχές της ατομικής ζωής των υποψήφιων θυμάτων τους, να ελέγχουν τα τηλέφωνα τους και να κλέβουν απόρρητα έγγραφα από τα γραφεία των δικαστών και των ανακριτών! Όπως λέει ο Πίνο Αρλάκι, ένας από τους εγκυρότερους μελετητές του μαφιόζικου φαινομένου, στην Αμερική, αν σκότωναν ένα δικαστή, η αντίδραση της αστυνομίας θα ήταν τόσο ισχυρή που, τουλάχιστον για πενήντα χρόνια, θα τους κοβότανε των (δολοφόνων) η όρεξη να ξαναδοκιμάσουν κάτι τέτοιο. Κάποια σχετική αποτελεσματικότητα, βέβαια, τα μέτρα αυτά θα την έχουν. Η έντονη παρουσία ισχυρών αστυνομικών δυνάμεων παρενοχλεί τουλάχιστον τις κινήσεις των ανθρώπων της Μα-

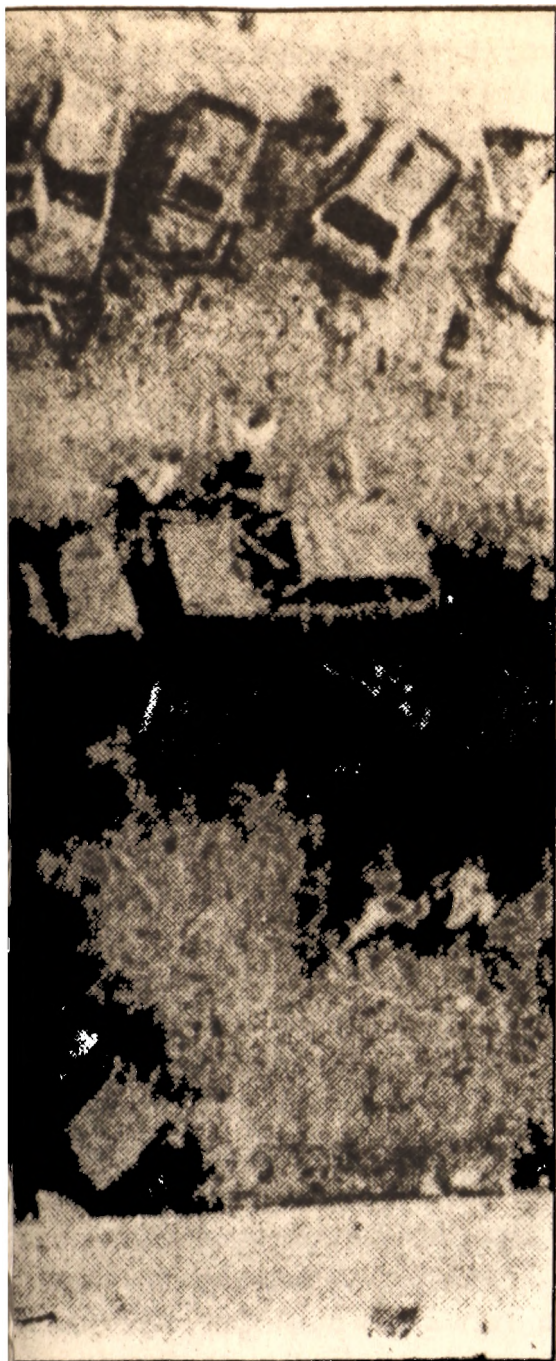
φίας στην προετοιμασία δολοφονικών επιχειρήσεων, στη διακίνηση όπλων, εξαναγκάζοντας τις συμμορίες να περνούν από επιθετική στην αμυντική τακτική.

**Στη Νάπολη
τη λένε Ντράγκετα,
στην Απουλία Καμόρρα**

Η Μαφία στη Σικελία, όπως και σ' όλο τον ιταλικό Νότο (στην Καλαβρία τη λένε «ντράνγκετα», στη Νάπολη «καμόρρα» και στην Απουλία «La Sacra Corona Unita») είναι παλιό φαινόμενο, με ιστορικές ρίζες. Υπήρχε και πριν από τον πόλεμο σ' αυτή την κατ' εξοχήν αγροτική περιοχή της Ιταλίας, όπου διατηρώντας ανέκαθεν στενές σχέσεις με την εκάστοτε τοπική εξουσία, αιώνες πριν με τους βαρόνους, αργότερα τους μεγάλους γαιοκτήμονες και επί φασ-

3ου μέλους της ΕΟΚ

του Αντώνιο Σολάρο

με τους προεστούς αστικής προέλευσης εκπροσωπούσαν τη δικτατορία. Δεν έλεγχε, όπως σήμερα, μεγάλα και σημαντικούς οικονομικούς Τα κόμματα την άφησαν μεταπολε- αναπτυχθεί γιατί χρησίμευαν οι που έλεγχε για την αναχαίτιση του ινιστικού κινδύνου. Και, όπως ξέ- οι ψήφοι δίνονται με ανταλλάγμα- Μαφία, σε ανταλλάγματα της ψήφου ι απασχόληση, περίθαλψη, προ- . Ελέγχει ολόκληρο το σύστημα, ό- ο της παραγωγής (απασχόληση σε άσια, εργοτάξια, δημόσιες υπηρε- ουριστικές επιχειρήσεις κ.λπ.), αλ- της κοινωνικής ζωής (παιδεία, υ- υχαγωγία κ.λπ.). Το κράτος εδώ υ- μόνο τυπικά, σαν εκτελεστικό όρ- ον αποφάσεων της Μαφίας. Η «Κόζα α», μόνο στην πόλη του Παλέρμο,

σε σύνολο πληθυσμού 750 χιλιάδων κατοί- κων, ελέγχει σήμερα 200.000 ψήφους, σύμφωνα με τις αποκαλύψεις του μεταμε- λημένου μαφιόζου Αντονίνο Καλντερόνε.

Η ταχεία βιομηχανική ανάπτυξη του Βορρά, στα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια, η δημιουργία της ΕΟΚ και τα δημόσια προ- γράμματα οικονομικής ενίσχυσης του κα- θυστερημένου Νότου έκαναν να συρρεύ- σουν στη Σικελία τεράστιοι χρηματικοί πό- ροι. Αλλά το δημόσιο χρήμα εδώ δεν δημι- ούργησε ανάπτυξη, μα αυξανόμενη κατανά- λωση. Εξάλλου το περιβόητο Σχέδιο Μάνσχολτ (η Πράσινη Κοινότητα) κατά- στρεψε τη γεωργία του ιταλικού Νότου, γιατί άφησε ανυπεράσπιστες τις τιμές των μεσογειακών γεωργικών προϊόντων, καλύ- πτοντας με τις επιδοτήσεις τις ζημιές που υφίστανται οι αγρότες. Ενώ τα σχέδια του δημοσίου για δημιουργία μεγάλων βιομη- χανιών χρεωκοπούσαν το ένα μετά το άλ- λο, το δημόσιο χρήμα κατέληγε στις τσέ- πες των μαφιόζων, που επιδόθηκαν στην καταστροφή των πόλεων και των ακτών με εκείνο το οικοδομικό όργιο που καταβάρ- θρωσε οριστικά κάθε ορθολογική αξιο- ποίηση των τουριστικών θησαυρών της περιοχής. Στη Σικελία, όπως και σ' όλο το Νότο, έχουμε τα υψηλότερα ποσοστά α- νεργίας ανάμεσα στους νέους και τις γυ- ναίκες, γεγονός που διευκολύνει τη στρα- τολόγηση νέων και γυναικών στις εγκλη- ματικές συμμορίες, όπου βρίσκουν όχι βέ- βαια εύκολη, αλλά κερδοφόρα απασχόλη- ση, μια και το κράτος αδιαφορεί για την τύχη τους. Τα τεράστια κέρδη από το οικο- δομικό όργιο οι μαφιόζικες συμμορίες άρ- χισαν να τα επενδύουν, στη δεκαετία του '70, στην ανερχόμενη τότε βιομηχανία των ναρκωτικών, που μέσα σε ελάχιστο διά- στημα μετέτρεψε τη Μαφία σε πανίσχυρη οικονομική δύναμη. Υπολογίζεται ότι στις αρχές της δεκαετίας του '80, τα κέρδη που αποφέρει στη σικελική Μαφία το λαθρε- μπόριο των ναρκωτικών ανέρχονταν σε 50 δισεκατομμύρια δολάρια το χρόνο, και το 1990, όπως αναφέρεται σε πρόσφατο άρθρο του «Βήματος», σε 3,5 τρισ. δραχμές. Τα κέρδη αυτά, με τη συνενοχή διεφθαρμένων πολιτικών, επενδύονται σε δημόσια έργα ή

διοχετεύονται στο εξωτερικό, κυρίως στην Ισπανία, που αποτελεί και τον κυριότερο συνδετικό κρίκο με το λατινοαμερικανικό κύκλωμα ναρκωτικών, αλλά και σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, όπως το Βέλγιο ή το Λουξεμβούργο, για να επεν- δυθούν σε επικερδείς επιχειρήσεις, εμπο- ρικές, τουριστικές ή οικοδομικές. Κι αυτό δεν μπορεί, φυσικά, να μην ανησυχεί τους κοινοτικούς εταίρους της Ιταλίας, ιδίως ε- νόψει του 1993. Σύμφωνα με τη γαλλική *Le Monde*, «τουλάχιστον το 35% της αγοράς ακινήτων της Νίκαιας ελέγχεται από τη Μαφία», της οποίας ο ετήσιος τζίρος από την εγκληματική δραστηριότητα στη Γαλλία ανέρχεται σε 100 περίπου δισεκα- τομμύρια φράγκα (3.700 δισεκατομμύρια δραχμές). Αλλά και στη Γερμανία η πα- ρουσία της ιταλικής Μαφίας, που ανησυ- χεί ιδιαίτερα τον Χέλμουτ Κολ, είναι ισχυ- ρή, όπως φαίνεται από το γεγονός ότι οι δικαστές Φαλκόνε και Μπορσελίνο δολο- φονήθηκαν από μαφιόζους που ήρθαν από εκεί, και όπου ο Μπορσελίνο πήγαινε συ- χνά για να συγκεντρώνει χρήσιμες πληρο- φορίες για τις έρευνές του. Οι δύο δικαστές δολοφονήθηκαν γιατί επρόκειτο να τεθούν επικεφαλής ενός νέου σώματος της αστυ- νομίας για τη δίωξη της Μαφίας.

Δημόσιο χρήμα και λαθρεμπόριο ναρκωτικών

Σήμερα η οικονομία της Σικελίας στηρί- ζεται στην εισροή δημοσίου χρήματος και στην προστιθέμενη αξία που αποφέρει το λαθρεμπόριο ναρκωτικών. Μέσα σ' αυτό το διόνυμο γεννιέται και δυναμώνει το σύ- μπλεγμα Μαφίας και πολιτικής. Προκαλεί εντύπωση το πώς στις τέσσερις περιοχές όπου η οργανωμένη εγκληματικότητα εί- ναι πιο ισχυρή (Απουλία, Καμπανία, Κα- λαβρία και Σικελία), τα κυβερνητικά κόμ- ματα ενισχύουν αριθμητικά την εκλογική τους συναίνεση κάθε φορά ανάλογα με το δημόσιο χρήμα που συρρέει στις περιοχές αυτές. Ο δικαστής Μπορσελίνο, που δολο- φονήθηκε στις 25 Ιουλίου από τη Μαφία στο Παλέρμο, είχε προσδιορίσει με τέλειο τρόπο το πρόβλημα της Σικελίας, όταν είπε

ότι η σχέση Μαφίας και πολιτικής βρίσκεται στη σχέση μεταξύ δύο εξουσιών που ελέγχουν το ίδιο έδαφος. Πολεμούν μεταξύ τους ή συνάπτουν συμφωνίες. Οι συμφωνίες αφορούν τη μοιρασιά του δημόσιου χρήματος. Οι ισχυροί μοιράζονται μεταξύ τους τις δημόσιες επενδύσεις κι ένα ποσοστό πάει στη Μαφία. Η συνεργασία με τη Μαφία απλώνεται σ' όλο το έδαφος και είναι πλήρης. Είναι χαρακτηριστική, από αυτή την άποψη, η συχνότητα με την οποία η κυβέρνηση αναγκάζεται να διαλύει ολόκληρα δημοτικά συμβούλια πόλεων, κωμοπόλεων και χωριών, γιατί αποκαλύπτεται η πλήρης εξάρτησή τους από τις τοπικές συμμορίες της Μαφίας. Όπως λέει ο δημοσιογράφος Τζώρτζιο Μπόκα, «*θά'πρεπε να πάνε φυλακή όλα τα δημοτικά συμβούλια της Σικελίας. Η Μαφία είναι ισχυρή γιατί μπορεί και εκμεταλλεύεται όλες τις αδυναμίες αυτού του αντιδημοκρατικού κράτους*». Γι' αυτό και οι συμμορίες δε δέχονται αλλαγές στη συμπεριφορά των θεσμών. «*Ίσα-Ίσα, γίνονται υπερβολικά άγριες*» εξηγεί ο δικαστής Ντι Λέλλο σε συνεντευξή του στο περιοδικό «Έποκα», «*όταν δεν έχουν πια εγγυήσεις ατιμωρησίας και αρχίζουν γι' αυτές δύσκολοι καιροί*». Οι ρίζες και η δύναμη της Μαφίας βρίσκονται στη Σικελία, αλλά και οι διακλαδώσεις της «Κόζα Νόστρα» στο εξωτερικό, ιδιαίτερα στις ΗΠΑ, μετά τα ισχυρά πλήγματα που δέχτηκε εκεί με την καταδίκη του αρχηγού της Τζων Γκότι, οδηγούν τους αρχηγούς της σε μια ανασυσπείρωση και έξαρση της επιθετικότητάς τους και απέναντι στις άλλες μαφίες, όπως λόγου χάρη η κινέζικη ή η κορεάτικη. Ο ρόλος της σικελικής ηγεσίας της «Κόζα Νόστρα» έτσι τώρα αναβαθμίζεται.

Οι πολιτικοί, φυσικά, για να συμμαχήσουν με κάποιον, δεν τον ρωτούν αν είναι μαφιόζος, αλλά πόσους υπαλλήλους έχει, πόσα λεφτά και πόσες ψήφους μπορεί να φέρει. Κάτι, όμως, άρχισε ν' αλλάζει τελευταία στις σχέσεις μεταξύ Μαφίας και πολιτικής. Η «Κόζα Νόστρα», η πιο τρομερή συμμορία της σικελικής Μαφίας, που μόνο στο Παλέρμο διαθέτει, σύμφωνα με πρόσφατη έκθεση κοινοβουλευτικής επιτροπής, 65 οικογένειες μέλη της και 1.600 ένοπλους, κυριαρχείται σήμερα από τις μαφιόζικες οικογένειες της πόλης και της επαρχίας Κορλεόνε. Επικεφαλής τους είναι ο Τοτό Ρίνα, που καταζητείται για 150 δολοφονίες στα τελευταία 30 χρόνια. Δεν μπόρεσαν ποτέ να τον συλλάβουν, ενώ ο δικηγόρος του δηλώνει προκλητικά στην τηλεόραση ότι τον συναντά όποτε τον έχει ανάγκη... στο Παλέρμο! Τα μέλη της «Κόζα Νόστρα», σύμφωνα με τις μαρτυρίες του

μεταμελημένου Αντονίνο Καλντερόνε, είναι επιχειρηματίες και εύποροι αγρότες, λαθρέμποροι ναρκωτικών και μέλη συμμοριών που εισπράττουν λύτρα από τις εμπορικές επιχειρήσεις που «προστατεύουν».

Οι δικαστές Φαλκόνε και Μπορσελίνο, που μαζί με το σοσιαλιστή υπουργό της Δικαιοσύνης Μαρτέλι, αγωνίστηκαν για να εξαρθρώσουν το δίκτυο της Μαφίας μέσα στον κρατικό μηχανισμό, δολοφονήθηκαν από την «Κόζα Νόστρα» γιατί με την αδυσώπητη πάλη τους εναντίον της Μαφίας είχαν κερδίσει την εμπιστοσύνη πολλών μεταμελημένων μαφιόζων, οι οποίοι είχαν αρχίσει να τους αποκαλύπτουν πολλά μυστικά της εγκληματικής οργάνωσης και των σχέσεών της με τον πολιτικό κόσμο. Ο Φαλκόνε και οι συνεργάτες του επανειλημμένα προσέκρουσαν στην αντίδραση των κυβερνήσεων, τόσο της Ρώμης όσο και της Σικελίας. Τους δολοφόνησαν για να τους εμποδίσουν να φτάσουν, χάρη στη διεύρυνση του μετώπου των μεταμελημένων, στην καρδιά της οργανωτικής δομής της Μαφίας. Σ' εκείνο δηλαδή το σύμπλεγμα οργανωμένου εγκλήματος, πολιτικής εξουσίας και μασονίας, που αποκαλείται «Λα Κούπολα» - ο τρούλος, η κορυφή της «Κόζα Νόστρα». «*Οι μασονικές στοές - λένε οι δικαστές - είχαν για προσορισμό τους να εξασφαλίζουν εκδουλεύσεις και κάλυψη σε κάθε γραφειοκρατικό - διοικητικό επίπεδο, αποτελώντας συνάμα κέντρα πραγματικού "πυλοταρίσματος" διορισμών σε δημόσιες θέσεις*».

Η αρχή για να καταφερθεί αποφασιστικό πλήγμα στην εξουσία της Μαφίας στη Σικελία, έγινε το 1987 με τη μεγάλη δίκη σε βάρος 300 μελών της «Κόζα Νόστρα», δίκη που την είχαν θελήσει και ετοιμάσει, μέσα από χιλιάδες δυσκολίες, ο Φαλκόνε, ο Μπορσελίνο και οι άλλοι δικαστές που πολεμούν τη Μαφία. Τα σοβαρότερα εμπόδια στη διεξαγωγή της δίκης προήλθαν και τότε, όπως και τώρα, μέσα από το δικαστικό σώμα, από εκείνους τους δικαστικούς για μερικούς από τους οποίους υπάρχουν υπόνοιες ότι ενδίδουν στις πιέσεις της Μαφίας και των πολιτικών που σχετίζονται μ' αυτήν. Ύστερα από πολλές περιπέτειες, πάντως, η δικαστική καταδίκη αποτέλεσε σοβαρό πλήγμα για τη Μαφία και θεωρήθηκε «πολιτική» απόφαση, την οποία η Μαφία δεν μπορούσε ν' αφήσει αναπάντητη. Ο πρώτος που έπεσε ήταν ο Σάλβο Λίμα, που όλοι θεωρούσαν ως τον αναμφισβήτητο αρχηγό του Χριστιανοδημοκρατικού κόμματος στη Σικελία, όταν ο Στέφανο Μποντάντε ήταν ο αναμφισβήτητος αρχηγός της «Κόζα Νόστρα». Ο Σάλβο

Λίμα, από τους πιο πιστούς συνεργάτες του τότε πρωθυπουργού Αντρέοτι, δολοφονήθηκε τον περασμένο Μάρτιο, λίγες βδομάδες πριν τις πολιτικές εκλογές που με το αποτέλεσμα τους προκάλεσαν τη μεγαλύτερη κρίση στην ιστορία της Χριστιανοδημοκρατίας. Το φταίξιμό του ήταν ότι δεν ήταν πια σε θέση, εξαιτίας της κρίσης του κόμματος του, να εξασφαλίσει τις απαιτούμενες λεπτές ισορροπίες ανάμεσα στη Μαφία και τους πολιτικούς. Η δολοφονία του αποτέλεσε προειδοποίηση προς τους πολιτικούς: μη θαρείτε πως είστε τόσο αυτόνομοι ώστε να μπορείτε να κυβερνάτε χωρίς εμάς. Όποιος πάρει τη θέση του Λίμα, να τό'χει αυτό υπόψη του».

Ο δεσμός Μαφίας - πολιτικών

Οι δολοφονίες των δύο δικαστών, Φαλκόνε και Μπορσελίνο, και των σωματοφύλακων τους μέσα σε δύο μήνες επιβεβαιώνουν την απόφαση της Μαφίας να διατηρήσει με κάθε τρόπο τον έλεγχο της πάνω στη Σικελία. Η μαζική συμμετοχή δεκάδων χιλιάδων δημοκρατών και τιμίων πολιτών στις κηδείες και τις εκδηλώσεις διαμαρτυρίας, οι παραιτήσεις πολλών δικαστών του Παλέρμο, που διαμαρτύρονται για την ανεπαρκή προστασία τους, και τα εμπόδια που παρεμβάλλονται από τους ανωτέρους τους στο δύσκολο έργο τους και οι διαδηλώσεις των αστυνομικών δεν πρέπει να μας οδηγήσουν σε λαθεμένες εκτιμήσεις. Για να συντριβεί η Μαφία και να απωλέσει τον έλεγχο του εδάφους δεν αρκούν οι μεγαλόστομες διακηρύξεις περί «νέας αντίστασης», ούτε και οι θεαματικές προβολές από την τηλεόραση των αστυνομικών επιδρομών στα σπίτια των μαφιόζων, που ήταν εξάλλου γνωστά ανέκαθεν και δεν χρειαζόταν να θυσιαστούν τόσες ζωές αθώων και αξιόλογων υπηρετών του κράτους για να κατασχεθεί κάποια πολυτελής έπαυλη ή για να μεταφερθούν σε «φυλακές υψηλής ασφαλείας» μερικές δεκάδες κρατούμενων μαφιόζων.

Μόνο όταν καταλυθεί ο δεσμός Μαφίας-πολιτικής θα απαλλαγεί η Ιταλία από αυτή τη μάστιγα. Αλλά με τα σημερινά κόμματα, λένε οι απλοί άνθρωποι της Σικελίας, κάτι τέτοιο δεν είναι δυνατό. Και ο μεγαλύτερος κίνδυνος που διατρέχει, τόσο η Σικελία όσο και όλη η χώρα, θα ήταν να συμφωνήσουν τελικά πολιτικοί και μαφιόζοι ότι καλά είναι ο καθένας να κάνει τη δουλειά του χωρίς να ενοχλεί τον άλλον! Αν και ο δικαστής Φαλκόνε, σαν καλός Σικελός μοιρολάτρης, συνήθιζε να λέει, ότι ακόμα και η Μαφία, όπως όλα τα πράγματα σ' αυτόν τον κόσμο, κάποτε θα τελειώσει. □

Ο ΞΕΡΞΗΣ ΤΩΡΑ ΔΙΚΑΙΩΝΕΤΑΙ

του Μανώλη Βασιλάκη

Και τότε ο Λεωνίδας, με τα ολίγα περσικά που ήξερε, φωνάζει στον Ξέρξη: «Μολών λαβέ, ρε!» (Από γραπτό μαθητού με βάρβαρισμούς δεινούς, πλην ωραίους, στις προαγωγικές εξετάσεις).

Και τώρα πώς εξέπεσαν, πώς έγιναν, νά ζούν και νά όμιλοῦν βαρβαρικά βγαλμένοι — ώ συμφορά — άπ' τόν έλληνισμό. (Κ. Π. Καβάφης, «Ποσειδωνιάται»)

Ήταν ήμουν ΚΝίτης «δρομολογημένος» στο επαναστατικό προτσές δεν απουσίασα από καμιά μεταπολιτευτική φοιτητική κινητοποίηση. Με το «Φτικό» λοιπόν να μην υπολείπομαστε του «εργατικού ατος» — μία από τις... επιστημονικά επεξεργασμένες του οποίου ήταν το «Όχι στην εντατικοποίηση δουλειάς» —, προβάλλαμε κι εμείς το σύνθημα «Όχι εντατικοποίηση των σπουδών» (1), και το «Με-ρά μεταφερομένων» (μαθημάτων) ως το πλέον επεί-πρώτο όλων, μέτρο. Όμως σκοντάφταμε στην αδι-ξία της Δεξιάς, κι έτσι τα υπόλοιπα βασικά μας συν-τα έμεναν ανεκπλήρωτοι στόχοι.

τόσο, ό,τι ως ΚΝίτες ονειρευόμασταν το ικανοποιή-και με το παραπάνω — η επάρατος «Αλλαγή». Ο ημονικός αυριανισμός θριάμβευσε στην Παιδεία και Πο-πολιτισμό. Χορτάσαμε πλατείς φληνάφους, ατε-ους, μεθύσαμε με της ευκολίας τα ηδύποτα, μπου-με με την αρρενωπή «λαϊκή» γλώσσα κι αργήσαμε να άβουμε πως ήταν σαυλοπρωκτιώσα' δεν εσκεφθή-ούτε στιγμή τις συνέπειες, ώσπου συλλάβαμε τους ύς μας να 'χουν κολλήσει ήδη κάποια από τα μετα-έ γλωσσικά τικ. Το ρεύμα ήταν ορμητικό — τι ρεύ-ετήρας καλύτερα — με τα απόνερα του «προοδευτι-να αδιαλάνε» οριζοντίως τα πάντα, και κανείς να ολμά να πει κάτι από τον φόβο μην τον πούνε, οι ατατοι, αντιδραστικόν. Ταμπέλες, συνθήματα, αχός ος, σκέψη λίγη, πλειοδοσία προοδευτικότητας, συ-τική προσπάθεια εξαφάνισης χιλιάδων λέξεων ή εκ-ων που «κακώς» ο λαός χρησιμοποιεί.

φθάσαμε στο σημείο η γλώσσα των εφημερίδων ουρήδων και η «αριστερή» αργκό του «ΡΙζοσπά-του Α. Παπανδρέου οι βαρβαρισμοί και των ημιμα-αγραμμάτων αυλοκολάκων και συνδαιτυμόνων του αποταβέρνης και σκυλάδικα, και εν γένει σύμπαντος «προοδευτικού» εσμού, να καταστεί επίσημη και να ονται τα παιδιά μας μιά παραδημοτική² γλώσσα. αποψίλωση της γλώσσας, που φθάνει στα όρια της στην βαρβαρική χρήση των εκφράσεων που δεν κα-δυνατόν να εξοντωθούν, στην επίσημη χρήση ενός ος που θωπεύει το τριχωτόν του λαϊκισμού και α-

ποθεώνει το μέτριον. Εν ονόματι του λαού. Εν ονόματι και προς το συμφέρον τής «λαϊκής» παιδείας εδόθησαν λύσεις «επαναστατικές» που κολακεύουν τον λαό, τον οποίον α-ποκαλούν «μάζα/ες». Και η «λαϊκή» παιδεία όφειλε να «σκύψει» στον λαό, να κατέβει κάμποσα σκαλιά, διότι οι «μάζες» ανεβαίνουν μόνο με το προζύμι των συνθημάτων. Και η σημερινή κυβέρνηση ακόμη διστάζει λ.χ. ώς και να κάψει τους πασοκοτυπωμένους φακέλλους που γράφουν τον ύπουργό παρά τῷ πρωθυπουργῷ σαν «υπουργό στον πρωθυπουργό» ή τον ύπουργό άνευ χαρτοφυλακίου σαν «υπουργό χωρίς χαρτοφυλάκΕιο», διότι θα φωνασκούν οι αντιπολιτευόμενες εφημερίδες και σύμπασα η πανίς τών «προοδευτικών».

Παρ' όλο που χάθηκε πολύς χρόνος, καταβάλλεται τώρα ως φαίνεται προσπάθεια σοβαρή ανά-σχεσης αυτού του ρεύματος, και ο ύπουργός Παι-δείας εξήγγειλε κάποια θετικά μέτρα. Οι προθέσεις είναι σαφείς και ειλικρινείς. Όμως θέλομε να ελπίζομε ότι εί-ναι προϊόντα σοβαρής επεξεργασίας και όχι εσπευσμένων αυτοσχεδιασμών. Και ότι οι αρμόδιοι αυτήν τουλάχιστον τη φορά επιδιώκουν το μείζον χωρίς να το συγχέουν με ελάσσονα θέματα.

Την ανακοίνωση του κ. Σουφλιά για τη διδασκαλία τής ελληνικής στην διαχρονική εξέλιξή της υπεδέχθησαν οι «προοδευτικές» δυνάμεις με θύελλα αντιδράσεων, περι-φρονώντας βεβαίως την θέληση της πλειοψηφίας που κα-τανοεί πλέον ότι «κάτι πρέπει να γίνει μ' αυτό το χάλι». Πρωτοστατούντων των εντύπων τού συγκροτήματος του οικουμενικού προστάτου τού Πολιτισμού, προέδρου τού συλλόγου «Φίλων τού Μεγάλου Μουσικής» και του Ιδρύ-ματος Μελετών Λαμπράκη για την Παιδεία. Έτσι, στο κύριο άρθρο τής εφημερίδας «Τα Νέα» (27.7. '92) διαβά-ζομε ότι: «στα τόσα κρίσιμα προβλήματα που αντιμετω-πίζει ο τόπος και πάνω στα οποία — όπως είναι φυσικό σε μια δημοκρατία — χωρίζονται οι Έλληνες, μόνο μια κυ-βέρνηση σαν τη σημερινή μπορούσε να διανοηθεί πως έ-πρεπε, σώνει και καλά, να προσθέσει και το γλωσσικό». Κι ακόμη φτηνά ευφυολογήματα του τύπου: «Η πορεία της χώρας προς το έτος 2000, άλλα επέβαλλε: Την επι-

στροφή των... Αρχαίων». Διότι, εκτός των άλλων, τα Αρχαία «διαβιώνουν την διγλωσσία μας». Ενώ η καλίνσος γλώττα των σημερινών κησόρων και των πολιτικών προστατευομένων τους ακριβολογούσε: ό,τι έλεγαν, το επέστευαν, το εννοούσαν και το εφάρμοζαν!

Εξ άλλου, οι «προοδευτικοί» είχαν φροντίσει, είχαν λύσει το πρόβλημα: κατήγγησαν την περσικήν και ομιλούσαν την καθαρευόντως πασοκικήν, της οποίας οι ιδεολογικές ρίζες φθάνουν το πολύ μέχρι το 1965 και το πνευματικό υπόβαθρο παραείναι ρηχό για να μην αρέσει. Πεντακόσιες, άντε εξακόσιες, λεξούλες λύνουν άνέτως το πρόβλημα επικοινωνίας τών νοημόνων ανθρώπων. Άλλωστε ο φανατισμός είναι τυφλός, η ανθρώπινη μωρία ακαταμάχητη, και ως εκ τούτου αποτελούν βασικές κινητήριες δυνάμεις τής Ιστορίας, παρά τα όσα λέγει ο Μαρξ. Να λοιπόν που το συγκρότημα Λαμπράκη έκλεψε μια παλιά σημαία τού παλαιολιθικού ΚΚΕ, του πρώτου μισού τού αιώνα μας. Να που οι «προοδευτικές» δυνάμεις επαναφέρουν στην «ορθή» ιδεολογική του βάση το γλωσσικό. Να που μας προκύπτουν και νεοσταλινικοί, και θέλουν ομοιομορφία. (Με τις τιμητικές εξαιρέσεις βεβαίως).

Τέλος, η καλή εφημερίς διερωτάται με τι εφόδια και προσόντα θα διδάξουν τα Αρχαία οι εκπαιδευτικοί. Όντως, η πληγή που άνοιξε το ΠΑΣΟΚ και στην Ανωτάτη Εκπαίδευση είναι βαθειά. Ή, όπως λέει η παροιμία, ένας τρελός ρίχνει την πέτρα στο πηγάδι και χρειάζονται δέκα γνωστικοί για να τη βγάλουνε. Και, δυστυχώς αντί να ξούνε³ προβιές τετραθελύμνους⁴ γινήκαν υπουργοί. Το βάθος και η έκταση της καταστροφής ακόμη δεν έχει φανεί πλήρως, και πολύ δύσκολα θα θεραπευθεί. Μόνον όσοι έχουν παιδιά στα σχολεία καταλαβαίνουν το μέγεθός της. Αλλά εμάς, οι «δημοκράτες» δεν μας υπολογίζουν.

«Ή γλώσσα, ή γλώσσα ή καθ' ήμᾱς,
αὐτὴ ἡ λαλουμένη καὶ καθ' ἡμέραν ῥυθμιζομένη,
εἶναι ὁ δοκιμῆτης λίθος, διὰ τοῦ ὁποῖου ὁ Ἕλληνας,
ὡς δι' ἐνστίκτου, ἀναγνωρίζει, καὶ μὴ προσέχων πολλάκις,
τὸ κίβδηλον ἢ τὸ ἀκίβδηλον τῶν ἀρχαίων φωνῶν.»

Σκαρλᾶτος Βυζάντιος

(ἀπὸ τὰ Προλεγόμενα τοῦ Λεξικοῦ¹ του)

Δεν θα καταχραστώ άλλον χώρο τού περιοδικού για να παραθέσω επιχειρήματα προς συζήτηση με φανατικούς και τυφλούς τὰ τ' ὦτα τόν τε νοῦν. Δυο-τρία μόνον απλά παραδείγματα: Εκείνοι θέλουν έναν τύπο μόνον και θέτουν αυθαирέτως διαχωριστικές γραμμές. Λ.χ. στην Γραμματική τους υπάρχει το «πουλώ/πουλιέμαι». Και όμως, σε κάθε κολόνα, σε όλη την Ελλάδα, θα δείτε κάμποσα «Πωλείται». Ε, λοιπόν, και «πουλιέμαι» και «πωλοῦμαι»! Καταλαβαίνω το ειλικρινές ενδιαφέρον τού κ. Σουφλιά, να διδάσκονται τα παιδιά τη γενική τού «ειλικρινές», το οποίο οι «προοδευτικοί» στραβαλοί εγκέφαλοι εξαφάνισαν. Και όποτε η κόρη μου μού ζητεί «μετάφραση», όπως λέει, διαβάζοντας Καβάφη ή Σεφέρη, αισθάνομαι βαθειά οργή, επί «πενταήμερο» τουλάχιστον.

Αλλά η καλή εφημερίδα κόπτεται για το δράμα τών παιδιών τών 150 σχολείων «στα οποία θά νει το πείραμα» και «που θα πληρώσουν τα σπασμένα». Τα σπασμένα τού Πασοκισμού πληρώνουμε όσοι έχουμε παιδιά στα σχολεία και έγιναν «πειραματόζωα» καθ' ήμᾱς την επικράτειαν, χωρίς να μεσολαβήσει έστω και ποια πειραματική περίοδος. Και ούτε βεβαίως μας ρώτησαν. Αρκούσαν οι... μελέτες τών «λαϊκών πανεπιστημίων» τύπου Γιαννόπουλου και ανεύθυνων επιστημόνων τού δους Φόρη, και συμβούλων - «αιωνίων φοιτητών», διότι τζήτημα ήτο πρωτίστως «πολιτικό και ταξικό». Τώρα που το Υπουργείο έλαβε υπ' όψιν του τις απαντήσεις στα χιλιάδες ερωτηματολόγια, οι «δημοκράτες» εξεγείρονται. Σε μια υπόθεση που απαιτεί υπεύθυνη στάση και νου, και νή λογική, εκβράζουν ζάλη και φανατισμό. Αλλά μιλάμε για υπευθυνότητα... Και τι να πει κανείς για όλους αυτούς που έπαιζαν με τα παιδιά μας, προτρέποντάς τα σε κατ' ήλψεις και «Πολυτεχνεία», εναντίον τών περίφημων «εξετάσεων», κατά τις οποίες για να απορριφθεί ο μαθητής πρέπει να προσπαθήσει. Και γι' αυτές τις «εξετάσεις» που γίνονται για λόγους εξοικείωσης και επανάληψης μόνον, υπήρξαν πέντε νεκροί.

Τελικώς, οι διαχωριστικές γραμμές δεν καταργήθηκαν. Μ' αυτούς τους ανθρώπους μάς χωρίζει άβυσσος: Μιλώ με άλλη γλώσσα. Και με αγραμμάτους ή εμπαιχτές ή προσκολλημένους σε ιδεοληψίες και κατεχομένους από σκρομα δεν είναι δυνατόν να γίνει διάλογος σε θέματα παιδείας και πολιτισμού. Εκείνο που έχει σημασία είναι η υπεύθυνη προσπάθεια από το Υπουργείο Παιδείας και πιο επιθετική πολιτική στα ζητήματα αυτά από την κυβέρνηση των Αθηνών», διότι η ολβία «κυβέρνηση της Ελλάδας» εξακολουθεί να λύνει τα προβλήματα με συνθήματα τα οποία, δυστυχώς, στους εφήβους έχουν απήχηση. Ιδίως τέρως όταν τους παροτρύνουν στην «επανάσταση» τών

Μια Πρόταση

Αλλά το ζήτημα είναι πώς συμβάλλει κανείς στο δομητικά σήμερα σ' έναν διάλογο και πώς τός ο διάλογος καταλήγει σε συγκεκριμένα και ποτελεσματικά μέτρα. Κλείνουμε λοιπόν αυτό το σημείο με μια πρόταση προς τον υπουργό Παιδείας, μπαίνοντας κατ' ευθείαν στην ουσία, χωρίς επιχειρηματολογία για να αποδείξουμε τα — για λογικούς ανθρώπους — ταπόδεικτα:

Με την ίδια λογική η οποία υπαγορεύει την διανομή Γραμματικής και του Συντακτικού στους μαθητές, να διανέμεται και ένα μικρό Λεξικό τής γλώσσας. Πρώτον, για να συνηθίσουν τα παιδιά να το χρησιμοποιούν, να καταφεύγουν σ' αυτό και να έχουν μια έγκυρη ση σε κάθε σχετικό πρόβλημα που τους παρουσιάζει. Δεύτερον, διότι αναζητώντας μια λέξη θα έρχονται γκάστικά σε επαφή με τον γλωσσικό πλούτο, θα παίρνουν και κάποια άλλα λήμματα κατά την προσπάθεια αναζήτησης. Όσοι χρησιμοποιούν οποιοδήποτε καταλαβαίνουν τη σημασία τής αναζήτησης και τη

νώση που αποκτά κανείς όταν ο ίδιος αναζητήσει και κάποια λύση. Τρίτον, ιδιαιτέρως σήμερα, που η σύγ-
 πολλαπλασιάζει τα προβλήματα κατά γεωμετρική
 δο, είναι περισσότερο από ποτέ αναγκαία η «πρακτι-
 αι συνολική αντιμετώπιση του ζητήματος. Τέταρτον,
 πιστημονική αντιμετώπιση σημαίνει ότι δεν αφήνου-
 κάλυπτον τον μισό τουλάχιστον όγκο τής γλώσσας
 (πληρότης), αλλά δίδουμε συγκεκριμένες απαντήσεις
 (ήνεια) και λύνουμε προβλήματα. Πέμπτον, διότι δεν
 δυνατόν η Γραμματική και το Συντακτικό να δίδουν
 τήσεις σε όλα τα προβλήματα που ανακύπτουν. Το
 κό θα λειτουργεί συμπληρωματικά, έγκυρα και κατά
 χρηστικό. [...] Χιλιοστόν, διότι θα συμβάλλει στην
 ευξη του γλωσσικού αισθητηρίου των παιδιών.
 αποτελεί και το πρώτο και το τελευταίο μας επι-
 λία.

θα προσθέσω άλλα επιχειρήματα κατανοητά από
 νδήςποτε διαθέτει κοινή λογική. Το ερώτημα όμως
 νακύπτει είναι «ποιο λεξικό;». Συμπληρώνουμε την
 σή μας με κάτι πολύ συγκεκριμένο. Από τον συντά-
 ού «'Αντιλεξικού» Θεολ. Βοσταντζόγλου έχει συ-
 εί και ένα, άγνωστο ακόμη και σε πολλούς ειδικούς,
 ραφικό λεξικό δημοτικής και καθαρεύουσας, μικρού
 τος, 600 σελίδων.

ρα, γιατί αυτό και όχι κάποιο άλλο. Διότι τα πλεο-
 ματά του σε σχέση με τα άλλα λεξικά είναι κυρίως:
 έρχει ο συλλαβισμός κάθε λέξης. 2) Ο αναγνώστης
 «φωνητικά» την λέξη έστω και αν αγνοεί την ορθή
 της. 3) Κάθε λήμμα υπάρχει και στην δημοτική και
 ογία εκδοχή της. 4) Και, εξ ίσου σημαντικό, δίπλα
 ε λέξη υπάρχουν δύο δείκτες, λ.χ. α γράμ μα τος
 -ον 371 // Δ -η, -ο 372. Στο παράρτημα του
 ού με τα κλιτικά παραδείγματα θα βρει ο μαθητής
 λίνεται στην Δημοτική και πώς κλίνεται στην Κα-
 ούσα, ανατρέχοντας στα αντίστοιχα παραδείγματα
 να με τα σημειωμένα νούμερα. Εν πάση περιπτώ-
 λην των άλλων πλεονεκτημάτων και καινοτομιών
 ήγαγε ο ανήσυχος Βοσταντζόγλου μ' αυτό το Λε-
 θή είναι βέβαιον ότι δεν αφήνει ακάλυπτον τον χρήστη
 ε αφιέρωμα στη ζωή και το έργο τού Θ. Β., το ο-
 α παρουσιασθεί σε προσεχές τεύχος τού «ΑΝΤΙ», θα
 θούμε πιο αναλυτικά σ' αυτό του το έργο.

πανέλθουμε όμως στην πρότασή μας. Θα μπορούσε
 τικά σύντομο διάστημα να γίνουν οι απαραίτητες
 τοιήσεις και συμπληρώσεις του ώστε να κυκλοφορή-
 βοήθημα των μαθητών, διανεμόμενον άπαξ, στην
 νασίου. Οι τροποποιήσεις που κρίνουμε απαραίτη-
 αι: 1) Να προηγείται η Δ εκδοχή τής λέξεως στο
 νικό, εν παρενθέσει να σημειώνεται στο κατά Τρια-
 λίδη πολυτονικό, και να έπεται η Κ εκδοχή της. 2)
 ουν κάποιες συμπληρώσεις και πιθανώς κάποιες α-
 εις λημμάτων. 3) Να προστεθεί σύντομη ερμηνεία
 άρχει τρόπος, τεχνικά, να μην υπερβεί τις 500
 , μικρού πάντα σχήματος, και να περιλαμβάνει όλα
 άπάνω στοιχεία. Θα αποτελέσει δε χρησιμότατο
 είο», και αποτελεσματικότατο, για όλους τους μα-
 α και τους δασκάλους των.

31.7. '92

ΠΑΡΑ ΠΡΟΣΤΑΤΑΣ ΝΑ 'ΧΩΜΕΝ... ΠΑΡΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΣ ΝΑ 'ΧΟΥΜΕ...

Της θαλάσσης καλύτερα
 φουσκωμένα τα κύματα
 να πνίξουν την πατρίδα μου
 ωσάν απελπισμένην,
 έρμημον θάρκαν·

στην στεριά, στα νησιά
 καλύτερα μίαν φλόγα
 να ιδώ παντού χυμένην,
 τρώγουσαν πόλεις, δάστη,
 λαούς και ελπίδας·

καλύτερα, καλύτερα
 διασκορπισμένοι οι Έλληνες
 να τρέχωσι τον κόσμον,
 με εξαπλωμένην χείρα
 ψωμοζητούντες·

παρά προστάτας να 'χουμεν...

Της θαλάσσης καλύτερα
 φουσκωμένα τα κύματα
 να πνίξουν την πατρίδα μου
 ωσάν απελπισμένην,
 έρμη, θάρκα·

στη στεριά, στα νησιά
 καλύτερα μια φλόγα
 να ιδώ παντού χυμένην,
 να τρώει πόλεις, δάστη,
 λαούς κι ελπίδες·

καλύτερα, καλύτερα
 διασκορπισμένοι οι Έλληνες
 να τρέχουνε στον κόσμο
 με απλωμένο χέρι
 ψωμοζητώντας·

παρά προστάτες να 'χουμε...

«Έτος Κάλβου» τὸ 1992. Καί, ὡς ξένη γλῶσσα, ἐξακολουθοῦν νὰ
 τὸν διδάσκουν στὰ παιδιὰ σὲ «μετάφραση». Πετᾶουν οἱ γαῖδαροι,
 πετᾶουν, ἀφοῦ ἔτσι νομίζουν οἱ «πρωτοπόροι μεταρρυθμιστές».

Από το βιβλίο «Η ΓΛΩΣΣΑ ΜΟΥ», Γ' ΜΕΡΟΣ, σ.σ. 134-135, ΣΤ'
 Δημοτικού).

Είχα γράψει το παραπάνω κείμενο, όταν διάβασα το
 «Βήμα» και την «Καθημερινή» τής Κυριακής
 2.8. '92. Στο «Βήμα» δημοσιεύθηκε ένα, όπως πά-
 ντα, τεκμηριωμένο άρθρο τού Εύβουλου, αλλά λίγες σελί-
 δες παρακάτω ο κ. Δ. Μαρωνίτης επιτίθεται κατά του κ.
 Σουφλιά. Μου είναι ακατανόητο πώς ο κ. Μαρωνίτης και
 τόσοι άλλοι που χειρίζονται τόσο καλά τη γλώσσα μας
 δεν είναι εις θέσιν να κατανοήσουν τούτο το απλό: Ούτε
 παλαιότερα έμαθε ούτε και τώρα η πλειοψηφία τών μαθη-
 τών θα μάθει αρχαία ελληνικά. Θα δοθεί όμως η δυνατό-
 τητα σε όσους το επιθυμούν, την οποία τώρα τους στερούν,
 να αποκτήσουν κάποιες στοιχειώδεις γνώσεις ώστε να εί-
 ναι εις θέσιν να προχωρήσουν αργότερα. Και όσο για τους
 πολλούς, αυτοί θα καλλιεργήσουν το γλωσσικό τους αι-
 σθητήριο, δεν θα φτωχύνουν· τουναντίον δεν θα τους φαί-
 νονται «περσικές» λέξεις όπως λ.χ. η θύρα. Είναι τόσο α-
 πλό: με μια και μόνον φορά το παιδί θα την «συνδέσει» με
 το παράθυρο, με τη θυρίδα, το θυρίδιο, το θυροκολλώ κ.ά.
 Αυτοί οι συνειρμοί δεν είναι δυνατοί υπό τις σημερινές
 συνθήκες. Τι να κάνουμε, αφού την καταργούμε την θύρα και
 μας μπαίνει απ' το παράθυρο...

Στην «Καθημερινή» εξ άλλου, ο Π. Μπουκάλας, εις
 σχεδόν άπταιστον «περσικήν», γράφει περί «διδασκαλίας
 των αρχαίων ως ξένης γλώσσας»(!), διότι «Μας χωρίζουν
 τείχη από τα αρχαία ελληνικά»· για να καταλήξει, προ-
 σθέτοντας ένα ίσως, ότι «σαν ξένη γλώσσα θά 'πρεπε να
 διδασκόμαστε και τα νεοελληνικά». Ναι, τείχη μάς χωρί-
 ζουν. Εκείνα που χτίζει ο νωδός νους και η εθελοτυφλία.

1. Σκαρλάτος Βυζάντιος (1798-1878)· λεξικογράφος, συντάκτης λεξικών,
 από την αρχαία στην νέα και αντιστρόφως.
2. παραδημοτική· ο πλέον εύστοχος ίσως χαρακτηρισμός τής θεωρούμενης
 «δημοτικής». Πνευματικός πατήρ του ο Θ. Κανελλόπουλος.
3. ξω· ξύνω. «Άμε (πήγαινε) να ξεις προβιές»· παροιμία τής Ανατολικής
 Κρήτης.
4. τετραθέλυμνος· από τέσσερα επάλληλα δέρματα.

ΚΑΚΙΕΣ;...

● Καμιά φορά, το χιούμορ μπορεί να γίνει αφορμή για την έκφραση μικροκακιών. Οι φίλοι της λογοτεχνίας, όσοι παρακολουθούν ό,τι γράφεται γι' αυτήν, δεν εξαιρούνται από την έκφρασή τους. Διαβάστε την επιστολή που ακολουθεί:

Κύριε Διευθυντά,

Μια ολιγομελής παρέα με εξουσιοδότησε να μεταφέρω ταχυδρομικά τα προφορικά σχόλιά μας από την ανάγνωση του σχολίου του κ. Κοροπούλη (ANTI τχ. 498).

Όποιος ανακαλύψει τον επώνυμο πίσω από το Εγώ κερδίζει από την εν λόγω παρέα... ένα παράσημο του ΧΙΟΥΜΟΡ.

Εγώ κι ο χρόνος μου; Εγώ και το δοκίμιό μου; Εγώ κι ο Μπερλής; Εγώ και ο Καψάλης; Εγώ και ο Λάγιος, Εγώ και ο Μπουκάλας, Εγώ και Εγώ, και Εγώ... ποιος το βρήκε να μας το παραδώσει ίνα του παραδωθούν..

Δια την αντιγραφήν
Βασίλειος Παππάς
Αριστομένους 98
Αθήνα

...ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

● Ερωτήσεις, που πραγματικά χρειαν έχουν απαντήσεων; Δείτε και την επόμενη επιστολή:

Κύριε Διευθυντά,

Ο διάλογος για την κριτική της ποίησης που εμφανίστηκε στο ANTI, μου προκάλεσε τρεις απορίες: θα 'θελα λοιπόν —αν είναι δυνατόν— κάποιες απαντήσεις.

1. Ερώτηση προς το ANTI: Πώς και γιατί χαρακτηρίζεται εσείς ως «κείμενο» τη μονοσέλιδη κριτική του κ. Χ. Ηλιόπουλου και «σημείωμα» το αντίστοιχο τρισέλιδο του κ. Γ. Κοροπούλη;

2. Ερώτηση προς τον κ. Χ. Ηλιόπουλο: Πού διαφωνείτε με

τον επιθετικό ναρκισσισμό που εντοπίζεται στον κ. Γ. Κοροπούλη (σ.σ. δεν περιέχεται και στο δικό σας κείμενο;)

3. Ερώτηση προς τον κ. Γ. Κοροπούλη: Το σημείωμά σας —η απάντηση στον Χ. Ηλιόπουλο— είναι ειρωνικό ή είναι μια στιγμή οδυνηρής ειλικρίνειας επενδυμένης μ' ένα άστοχο παραλληλισμό (τουλάχιστον κειμενικά). Και αν είναι ειρωνικό, μήπως και το προηγούμενο 3σέλιδο για τον Καψάλη είναι ειρωνικό ή όντως πιστεύεται αυτά που γράφετε; Ότι δηλαδή ο ποιητής είναι υπεράνω μείζονος και ελάσσονος τόνου που εξαργυρώνει και τον Σεφέρη!!! Η απλώς εξαργυρώνετε το «Τσαρούχειον» απόφθεγμα —οδυνηρά ειλικρινές— «Στην Ελλάδα είσαι ό,τι δηλώσεις» (!!) για λογαριασμό του Καψάλη;

Με τιμή

Κωνστ. Χατζηθεοδώρου
Αθήνα

ΑΝΤΙΡΡΗΣΕΙΣ

● Αντιρρήσεις για ένα άρθρο του Στ. Κούλογλου «περί Σκοπίων» έχει ο τακτικός μας αναγνώστης:

Αγαπητό «ANTI»,

Λυπάμαι που θα σε απασχολήσω για μια ακόμη φορά για το μακεδονικό ζήτημα. Αφορμή στέκεται το άρθρο του Στέλιου Κούλογλου, τχ. 498/10.8.'92, με γενικό τίτλο «ΤΙ ΘΑ ΓΙΝΕΙ ΜΕ ΤΑ ΣΚΟΠΙΑ».

Το άρθρο του κ. Κούλογλου δίνει μια —κατά τη γνώμη μου— μαγική εικόνα του καθεστώτος των Σκοπίων, η οποία δεν ξέρω κατά πόσον ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Ειδικότερα:

1. Στο σημείο που αναφέρεται ότι η ηγεσία της χώρας δεν προχώρησε σε ανθελληνική προπαγάνδα, έρχεται λαμπρό προς διάφευση το συλλαλητήριο στα Σκόπια όπου τα πλακάτ με τις εικόνες του Μ. Αλεξάνδρου, της «Μεγάλης Μακεδονίας», οι σημαίες με το άστρο της Βερ-

ΤΟΥ ΑΝΤΙ (ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΛΤΑ)

Εμμετρον στιχοῦργημα πιστού αναγνώστη για το ANTI για τη συνήθη αργοπορία, με την οποία λαμβάνουν κάθε τεύχος οι συνδρομητές —αργοπορία για την οποία ευθύνονται αποκλειστικώς, βεβαίως, τα Ελληνικά Ταχυδρομεία.

Είμαι ένας νέος συνδρομητής όμως αναγνώστης του ANTI από καταβολής.

Έγινα συνδρομητής κέρδισα κάποιο χρήμα έχασα όμως άμεση ενημέρωση κ' είναι κρίμα.

Κάθε δεύτερη Παρασκευή κυκλοφορεί το ANTI όμως εγώ το διαβάζω μετά πέντε μέρες, γιατί;

Δε ζητάω από σας κάποιες ευθύνες φταίει η εποχή μας που 'ναι γεμάτη κομπίνες.

Απεφάσισα γι' αυτό λοιπόν κι έλυσα τον Γόρδιον δεσμόν.

Το ξαναγοράζω, τι να κάνω, την Παρασκευή το διαβάζω Σάββατο και Κυριακή.

Και τη Δευτέρα στο γείτονα το δίδω μισοτιμής αλήθεια σας λέω, μα το θεό, λόγω τιμής.

Ο ταχυδρόμος-διανομέας την Πέμπτη φέρνει το άλλο το ξαναξεφυλλίζω μπας και γίνω κεφάλι μεγάλο.

Ε! τώρα, γεια σας και σας χαιρετώ καλώς - κακώς, όλους σας αγαπώ.

Δ. Ευσταθίου
Νέα

γίνας, αλλά και τα ανθελληνικά - αντιΕΟΚικά συνθήματα έδιναν και έπαιρναν.

2. Ας μην είναι τόσο κατηγορηματικός ο κ. Κούλογλου ότι η επιχείρηση «ξαναβαφτίσματος» είναι προφανής, αφού έχει συμβεί και στο παρελθόν μια κρατική οντότητα να αλλάζει το όνομά της, ούτως ώστε να γίνει αποδεκτή από τις υπόλοιπες χώρες (π.χ. η Λιβύη). Αλλά ακόμα και η Ελλάδα είναι επίσημα αναγνωρισμένη ως Greece (δηλ. Γραικιά) και όχι ως Hellas όπως είναι η ακριβής ονομασία στα αγγλικά.

3. Σίγουρα, για να επιβιώσει ένας λαός, πρέπει να του αναγνωριστεί η εθνική του ταυτότητα. Είναι όμως αυτό που επικαλείται σαν εθνική ταυτότητα, γνήσια; Είναι δηλαδή οι Σκοπιανοί Μακεδόνες, γνήσιοι απόγονοι του Μ. Αλεξάνδρου και άρα «κτήτορες» του χώρου της ιστορικής Μακεδονίας; Μήπως, για να διατρανώσουμε ακόμα περισσότερο την «εθνική» τους ταυτότητα πρέπει να τους αποστείλουμε τα ευρύματα της

Βεργίνας μια και «δικαιωμένα» τους ανήκουν;

4. Όσον αφορά το θέμα ονομασίας, για σκεφτείτε προκάλεσε η ονομασία «κοσλαβικής Δημοκρατίας Γιουγκοσλαβίας» τα τελευταία 47 χρόνια και τι θα προκαλέσει η ονομασία «βομακεδονία» τα επόμενα χρόνια, σε μια χώρα που σε 47 χρόνια οι αλβανόφωνοι θα τελούν την πλειοψηφία. Εμείς να μην προλάβουμε τις επιπτώσεις, τα μακάβρια όμως;

Ακόμα, όσον αφορά τα διαβεβαιώσεις περί μη σλαβομακεδονικής μειονότητας στην Ελλάδα, δεν έχουν αξία, δεδομένου της μη μακεδονικής εθνότητας. Δεν μπορεί η Ελλάδα να νευράται ότι δεν υφίσταται μειονότητα, αλλά ποιός κοῦει; (π.χ. Θράκη).

Το μακεδονικό ζήτημα είναι απλό ζήτημα απλώς ενός λαού, που στο κάτω δεν το αρνείται. Είναι ζήτημα καπλή...

ρίας 3.000 χρόνων. Είναι
μη ζήτημα εξασφάλισης α-
κντι σ' ένα κρατίδιο, το ο-
—και με την υποστήριξη
Τουρκίας— αναζητεί έξοδο
Αιγαίο. Ας μην χαρακτηρί-
ε εύκολα ανθρώπους σαν
ίνους. Ίσως χρετινισμός να
να κοιμόμαστε με ωρολο-
ή βόμβα στο κεφάλι μας.

Δικός σας

Μάνος Κουτσοδάκης
Χαϊδάρι

Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΤΗΣ ΤΗΝΟΥ

κυρία Λιάνη και ο
γός της «ξανακτύπησαν»
την τελευταία επίσκεψή
στην Παναγία της
ου. Αλλά κι η κριτική του
κύλου Ιωαννίδη βρίσκει,
για μια φορά, το στόχο

οριε Διευθυντά,
επίγνωση ότι λεπτολογώ
ίως, παρακαλώ, επιτρέψτε
σε μοναδική συνέχεια της
ολής μου που είχατε την
τύνη να δημοσιεύσετε στο
ς σας της 1.5.92 για τα
Χριστού και Ουμανισμού
γνωστής συνέντευξης της
ς Δημήτρας Λιάνη, να ε-
άνω το γεγονός ότι το
ς «ξανακτύπησε» στη Με-
αρη του «ανύπαρκτου ι-
ιά Ιησού» της Τήνου, με
ως τετριμμένες, ανούσιες
ους ορθοδόξους Έλληνες,
εις στην τηλεόραση (τυ-
 όλων σχεδόν των πολιτι-
της χώρας μας) περί πι-
παράδοσης και τα τοιαύ-
ου, εντούτοις, προκάλεσαν
νθουσιασμό στον ακατα-
σε υμνολόγια άνευ ση-
; τοπικό επίσκοπο.

σης, ο σύζυγος της κυρίας
πιθανώς σε μια απόπει-
καλύψει το «ουμανιστι-
ισθήμα, αναφερόμενος σε
μένη προσχηματική ε-
τη των ξένων δυνάμεων
πράγεβο, εχρησιμοποίησε
εις «ουμανιστική» βοή-
Ασχετα του ότι για τη
αξή της καθαρότητας της
ας μας πρέπει «κάθετα
ζόντια», κατά την προ-
αυτὸν φρασεολογία, να

γίνεται χρήση κατά το δυνατόν
μόνον ελληνικών λέξεων, είναι
αναντίρρητο το ότι ο ίδιος γνω-
ρίζει καλύτερα από κάθε άλλον
τη διάκριση στην αγγλική των
εννοιών των επιθέτων *humani-
stic* και *humanitarian*. Και α-
φού, προδήλως, δεν μπορούσε
να «εξελληνίσει», κατά τη χει-
ρίστη συνήθεια των ημερών
μας, το δεύτερο που είναι το
μόνο που εταίριαζε στην περι-
πτωση, ας περιοριζόταν ο χρι-
στιανός στην «ελληνική απόδο-
ση» με τη διατύπωση: φιάν-
θρωπη ή, ακόμη, ανθρωπιστική
βοήθεια.

Μετά τιμής

Παύλος Ιωαννίδης

ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΦΥΣΗ

● Από τους εκδότες του νέου
περιοδικού ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ
ΦΥΣΗ λάβαμε και ευχαρίστως
δημοσιεύουμε την ακόλουθη
επιστολή σημειώνοντας ότι
κάθε άλλο παρά είχαμε την
πρόθεση να θίξουμε την
...ελληνικότητα του
περιοδικού.

Αγαπητό «ΑΝΤΙ»,
Το δημοσίευσά σας της
12/6/92 που παρουσιάζει την
έκδοση του περιοδικού μας δη-
μιουργεί —αθέλητα— την εν-
τύπωση ότι η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ
ΦΥΣΗ αποτελεί την ελληνική
έκδοση ξένου περιοδικού με το
ίδιο όνομα.

Η παρεξήγηση είναι θεμιτή
γιατί πράγματι μέχρι σήμερα
ήταν αδιανόητη για τα ελληνι-
κά πράγματα η έκδοση ελληνι-
κού περιοδικού με διεθνή κυ-
κλοφορία και μόνο η αντίστρο-
φη ροή ήταν νοητή (δηλ. ξένα
περιοδικά να έχουν «αδελφές»
εκδόσεις στην Ελλάδα). Θα θέ-
λαμε λοιπόν να διευκρινήσουμε
ότι η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΦΥΣΗ
είναι ελληνικό περιοδικό που
κυκλοφορεί όχι μόνο στην Ελ-
λάδα αλλά και παγκόσμια. Αυ-
τό άλλωστε γίνεται φανερό και
από την σύνθεση της Συντακτι-
κής Επιτροπής που αποτελείται
μόνο από Έλληνες αλλά και α-
πό τους δημοσιευόμενους χαιρε-
τισμούς διεθνών προσωπικοτή-

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΕΝΑ ΟΜΑΔΙΚΟ ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΤΟΥ ΒΑΛΣ

Η ΔΥΝΑΣΤΕΙΑ ΤΩΝ ΣΤΡΑΟΥΣ είναι ο συ-
ναρπαστικός οικογενειακός θρύλος της
διάσημης βιεννέζικης οικογένειας μουσι-
κών που άρχισε με τον πατέρα Στράους
σαν φτωχό βιολιστή.

Η διαμάχη πατέρα και γιού, το αβυσσαλέο
μίσος και ο φθόνος τους, η δυσπιστία και
οι δολοπλοκίες, που ολοένα κυριαρχούσαν
σ' αυτή τη μεγάλη δυναστεία μουσικών, ει-
κονογραφούνται σ' αυτό το μυθιστόρημα
που σφύζει από ζωή και αθάνατη μουσική.

στον γκοβόστη
Ζωοδόχου Πηγής 21 - τηλ. 3615433

των που συνιστούσαν (όταν α-
κόμα δεν είχε αποφασισθεί η
διεθνής έκδοση του περιοδικού)
να μην περιοριστεί το περιοδικό
στην ελληνική έκδοση. Τα πε-
ριεχόμενα των δύο εκδόσεων θα
είναι ταυτόσημα με μικροδιαφο-
ρές όσον αφορά άρθρα ειδικού
ελληνικού ή διεθνούς περιεχο-
μένου αντίστοιχα. Η διεθνής
έκδοση του περιοδικού γίνεται
σε συνεργασία με την *Aegis
Publications* στις ΗΠΑ, στην ο-
ποία, για πρακτικούς λόγους,
έχει ανατεθεί και η εκτύπωση
και διανομή. Αυτά για την
...ελληνικότητά μας.

Με τιμή
ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΦΥΣΗ

Ο ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ Μ. ΚΟΥΝΤΟΥΡΑΣ

● Την περίπτωση του
παιδαγωγού Μίλτου
Κουντουρά, αγνοημένου και
ξεχασμένου από όλους,
υπενθυμίζει ο —και παλαιός

δημοσιογράφος— αναγνώστης
μας:

Κύριε διευθυντά,
Σας αξίζουν συγχαρητήρια για
τη «Μνήμη» του καθ' όλα ά-
ξιου Αχιλλέως Τζαρτζάνου
(«ΑΝΤΙ» τ. 497). Για τον κα-
ταδιωγμένο όμως και συκο-
φαντημένο Μίλτο Κουντουρά,
τον διακεκριμένο παιδαγωγό
και έξοχον άνθρωπο, δεν θα
γράφετε κάτι;

Είχα την τιμή να τον γνωρί-
σω κατά το 1931-32, όταν δι-
ηύθυνε το «Διδασκαλείον Θη-
λέων» Θεσσαλονίκης και η
«Νέα Αλήθεια» τον κατηγο-
ρούσε ότι «διέφθειρε τας νεα-
ράς Ελληνίδας με τας δήθεν
προοδευτικές παιδαγωγικές
μεθόδους του» (ελαφρότερη ε-
πανάληψη της περίπτωσης Δελ-
μούζου - μητροπολίτη Γερμα-
νού).

Είχα πάει με πρόσκλησή του
να παρακολουθήσω για τη
«Μακεδονία» τις μαθητικές ε-
πιδειξεις και έφυγα καταγοη-
τευμένος, γιατί αυτά που είδα,
δεν είχαν καμιά σχέση με το α-
νιάρθ θέαμα των «επιδειξεων»

που συνήθως έβλεπα.

Πριν από χρόνια, σε ένα τεύ-
χος του «ΑΝΤΙ», από αφορμή
μάλλον επετειακή, είχατε γρά-
ψει λίγα λόγια για τον Κουν-
τουρά, υποσχόμενοι ότι μελ-
λοντικά θα ασχοληθείτε ευρύτε-
ρα, αλλά η χιονοστιβάδα των
πολιτικών γεγονότων, προφα-
νώς, δεν σας άφησε τον απαι-
τούμενο χρόνο και χώρο.

Με εκτίμηση
Κώστας Μαγκιώσης
Κυζίκου 3
Νέα Σμύρνη

«ΚΑΙ Ο ΕΛΑΣ ΚΥΡΙΟΙ ΤΗΣ ΕΡΤ;»

● Από τη Θεσσαλονίκη η
επιστολή του παλιού ΕΛΑΣίτη
(στοιχεία του στο περιοδικό),
αναφέρεται με οργή σε εκπομπή
της ΕΤ-1 που παραποιεί την
ιστορία:

Αγαπητό ΑΝΤΙ,
Από την ΕΤ-1 στις 12/6/92
στις 6.10 και στην εκπομπή
Μαρτυρίες παρουσιάστηκε η α-
πελευθέρωση της Θεσσαλονίκης
της 30/10/44 από τα γερμανι-
κά στρατεύματα κατοχής. Στην
εκπομπή συμμετείχε ένας ταγ-
ματάρχης με το βοηθό του και ο
Θεσσαλονικιός συγγραφέας κ.
Μπακόλας. Τι να πρωτοθαυ-
μάσεις σε αυτή την εκπομπή, οι
επεικειέστεροι χαρακτηρισμοί θα
ήταν η ανευθυνότητα, η επιπο-
λαιότητα ή η «άγνοια» των πα-
ραγωγών της ΕΤ-1.

Παρουσίασαν την απελευθέ-
ρωση της Θεσσαλονίκης ότι πέ-
τυχαν οι μεγαλοστομίες και τα
σαμποτάζ του κ. Ταγματάρχη,
ο δε κ. Μπακόλας μάλλον δή-
λωσε άγνοια λόγω ηλικίας
—ήταν 16-17 ετών. Σε όλη τη
διάρκεια της μιας ώρας της εκ-
πομπής, μια μόνο φορά ακού-
στηκε η φράση Εφεδρικό ΕΛΑΣ
κι αυτή παρεπιπτόντως. Για τα
τμήματα του ΕΛΑΣ που μπή-
καν στη Θεσσαλονίκη στις
30/10/44 δεν αναφέρθηκαν ού-
τε μια φορά. Έγινε μια νύξη
για αντάρτες χωρίς να αναφερ-
θεί ποιοι αντάρτες ήταν. Η κα-
ταδίωξη των Γερμανών και οι

● Το ΑΝΤΙ δημοσιεύει
επιστολές αναγνωστών που
είτε αναφέρονται σε
δημοσιεύματά του είτε
αφορούν γενικότερα
προβλήματα της
πολιτικοκοινωνικοοικονο-
μικής μας ζωής. Δεν
δημοσιεύει επιστολές που
έρχονται ανώνυμα,
διαφυλάσσει ωστόσο την
ανωνυμία όσων επιθυμούν
φτάνει να το ζητήσουν.

μάχες της 31/10/44 βεβαίως
αποσιωπήθηκαν τελείως. Και
ερωτώ, όταν τώρα, που ζούμε
ακόμα οι πρωτεργάτες των γε-
γονότων της απελευθέρωσης,
τολμούν αυτοί οι κύριοι να πα-
ραποιούν και να αποσιωπούν
την πραγματικότητα, τι θα χά-
νουν αύριο που δεν θα ξει κανείς
από τους δημιουργούς της ιστο-
ρίας; Η επιδίωξή τους είναι να
θάψουν την πραγματικότητα α-
πό άγνοια, επιπολαιότητα ή
σκοπιμώς;

Ερωτώ ποιος κατευθύνει αυ-
τή τη νοοτροπία του θαψίματος
κάθε αλήθειας για την πραγμα-
τικότητα;

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία
Ένας ΕΛΑΣίτης
Θεσσαλονίκη

ΔΙΟΡΘΩΣΗ

● Από τη συνεργάτιδά μας
Έλλη Παππά πήραμε το
παρακάτω σημείωμα:

Την ευθύνη ανέλαβε ο δι-
μων του κομπιούτερ μου για το
λάθος της σημ. 4, σ. 38 («ΑΝ-
ΤΙ», τ. 498) στο κομμάτι που
περί Μακεδόνων: από την Η-
πειρο στη Μακεδονία δεν πέρα-
σε βέβαια ο Αλέξανδρος αλλά ο
Περδίκκας.

Με τους χαιρετισμούς μου
Έλλη Παππά

ΑΝΟΙΚΤΟ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ
Τακτικό Μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ίνστιτούτων Ομαδικής Ανάλυσης (E.G.A.T.I.N.)

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΕΤΗΣΙΑ SEMINARIA

- Ομαδικής Ψυχοθεραπείας
- Δυναμικής της Οικογένειας
- Κοινωνικής Ψυχιατρικής
- Δυναμικής Ψυχιατρικής
- Ψυχολογικών Αξιολογήσεων

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΙΣ

- ΟΜΑΔΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ
- ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑ & ΨΥΧΟΔΡΑΜΑ
- ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ
- ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ

● ΣΥΜΠΟΣΙΑ ● ΣΥΝΕΔΡΙΑ ● ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ● ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ● ΕΠΟΠΤΕΙΕΣ

Σ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ 1 & ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ, 114 72 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ: 644.7533 - 643.5980 - 644.5140

Το φαινόμενο έχει πλέον γενικευθεί στον Τύπο. Μην έχει την ατυχία να πεθάνει κάποιος διάσημος της τέχνης ή της πολιτικής. Αμέσως οι διευθυντές των εφημερίδων θα κινητοποιήσουν τους δημοσιογράφους τους να φέρουν και να δημοσιεύσουν πλήρη κατάλογο επωνύμων —όπως κατ' ευφημισμὸν ονομάζονται όσοι απασχολούν με το έργο τους ή με τα καμώματά τους την κοινή γνώμη— που παραβρέθηκαν στην τελετή του υστάτου αποχαιρετισμού. Ο κανόνας έτυχε πλήρους επιβεβαιώσεως στην κηδεία της Τζένης Καρέζη.

Γίνονται έτσι οι κηδείες ένα είδος κοσμικής συγκεντρώσεως και η δημοσιογραφία αποκτά σιγά-σιγά εξειδικευμένους κοσμιχογράφους με πλερέζες, Ιάκχους των νεκροταφείων!

Στους εφημεριδογράφους αυτούς προτείνουμε, στην επόμενη κηδεία, να προσέλθουν με έντυπα απουσιολόγια.

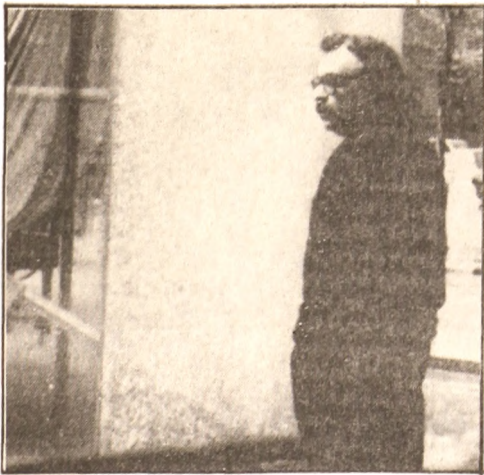
Σίγουρα θα τους διευκολύνουν πολύ στο άχαρο —ούτως ή άλλως —«καθήκον» τους...

ΤΖΕΝΗ ΚΑΡΕΖΗ ΜΙΑ ΦΩΤΕΙΝΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ

Πέθανε η ηθοποιός Τζένη Καρέζη. Είχε δώσει όλη της τη ζωή στον κινηματογράφο και στο θέατρο. Ωστόσο θα τη θυμόμαστε στις πρώτες της ταινίες, δροσερό κοριτσόπουλο, που συγκέραζε την αφέλεια της νεανικής του ηλικίας με τη γυναικεία πονηριά (σελ. 50)

ΚΕΣΣΑΝΛΗΣ

«Επειδή ο Παπουτσάκης δεν πληρώνει, θα πω και γω ό,τι θέλω». Ο Νίκος Κεσσανλής σε μια ...ΑΝΤΙ-συνέντευξη εφ' όλης της ύλης

ΣΕΛ. 52

ΜΑΥΡΟΙ

Αμερική, 1992. Φτώχεια και ρατσισμός. Ο φόβος της μαύρης εξέγερσης υποβόσκει. Κι οι «Μαύροι Άγιοι», όμως, έχουν τους ποιητές τους.

ΣΕΛ. 56

ΡΟΚ

Κοινωνική συνειδητοποίηση, ευρηματική εξέλιξη της παράδοσης, γκρέμισμα των συνόρων. Μια νέα μουσική πρωτοπορία γεννιέται...

ΣΕΛ. 58

ΓΡΑΦΟΥΝ:

Ν. ΒΡΑΤΣΑΝΟΣ
Μ. ΘΕΟΔΟΣΟΠΟΥΛΟΥ
ΗΛ. ΚΑΝΕΛΛΗΣ
Ν. ΚΕΣΣΑΝΛΗΣ
Τ. ΜΕΝΔΡΑΚΟΣ
Ν. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
Ν. ΡΑΠΤΗΣ
Θ. ΕΥΔΗΣ
Δ. ΤΣΑΤΣΟΥΛΗΣ
ΑΝΤ. ΦΡΑΝΤΖΗ

Μια φωτεινή

του Ηλία Κανέλλη

Τζένη Καρέζη, Κώστας Κακκαβάς,
Αλίκη Βουγιουκλάκη, εσύ να τα φυλάς.
ΠΑΙΔΙΚΟ ΤΕΧΝΑΣΜΑ

Υπάρχει μια ζωή πριν απ' το θάνατο... Η Τζένη Καρέζη, ηθοποιός του θεάτρου, του κινηματογράφου και της τηλεόρασης, που πέθανε την εβδομάδα που πέρασε, πρόλαβε και έζησε πολλά. Ήταν γεμάτη ζωή. Τη γέμισε η γοητεία της προσωπικότητας της ηθοποιού. Η γοητεία της, άλλωστε, ήταν ο κύριος λόγος που την έκανε να κυριαρχεί στις συντροφίες, που της εξασφάλισε φίλους, ανθρώπους που την αγαπούσαν... Όσο για την αγορά της δημοσιότητας, της επεφύλαξε σημαντικό μερίδιο των λογής δημοσίων μυθολογιών, επειδή η γοητεία της ηθοποιού στηριζόταν στις γερές βάσεις που είχε αποκτήσει όταν έκανε τα πρώτα της βήματα στον ανθρωπό —πάλαι ποτέ— ελληνικό κινηματογράφο. Μεσούσης της δεκαετίας του '50, ο κινηματογράφος μας κατακλυζόταν από τα ιδεολογήματα λαϊκότητας. Αργότερα, βέβαια, τα ιδεολογικά του όρια μεταπλάσθηκαν και κυρίαρχο μοντέλο υπήρξε η μικροαστικοποίηση, το όνειρο της κοινωνικής ανόδου. Στο μεταβατικό αυτό διάστημα κυριάρχησε το μοντέλο του δροσερού και ερωτεύσιμου κοριτσόπουλου, που συγκέραζε την αφέλεια της νεανικής του ηλικίας με τη γυναικεία πονηριά. Οι πρώτοι ρόλοι της Καρέζη συνέκλιναν σ' αυτό το μοντέλο. Η πρώτη της ταινία (το «Λατέρνα φτώχεια και φιλότιμο» του Αλέκου Σακελλάρου, 1955) έγινε επιτυχία, με αποτέλεσμα τα πράγματα να είναι πιο εύκολα στην πορεία, αφού, τότε, αυτονόητο ήταν ότι, μόλις εφευρισκόταν κάποια συνταγή επιτυχίας, έσπευδαν οι κινηματογραφικές εταιρείες να την επαναλάβουν.

Η ζωή ήταν ακόμη τότε πιο απλή, και όσο ο κινηματογράφος απηχούσε τις τρέχουσες και παραδεκτές αντιλήψεις της ελληνικής κοινωνίας, άλλο τόσο ο τρόπος εκφοράς του αντλούσε στοιχεία από τις κατακτημένες και κωδικοποιημένες ακαδημαϊκές γραφές. Δεσπόζον στοιχείο σ' αυτούς τους τρόπους κινηματογραφικής διεκπεραίωσης ήταν η πρωτοκαθεδρία του ηθοποιού και η σωματικότητα της έκφρασής του. Η Τζένη Καρέζη, συνεπώς, δεν έκανε τίποτα άλλο από το να δεσπόσει με τα σωματικά της

προσόντα στις κινηματογραφικές ταινίες που έπαιξε, χαρίζοντάς τα στο φακό που απλώς διαμεσολάβησε μεταξύ της ηθοποιού και του κοινού των κινηματογράφων.

Έτσι, ανάλαφρη, δροσερή, με υγρή και καθαρή τη ματιά, με απλές καθημερινές χειρονομίες, με τα λόγια που μιλούσαν όλοι, η Καρέζη θεμελίωσε τον προσωπικό της μύθο. Σε ταινίες προσδοκώμενες, χωρίς καλλιτεχνικές φιλοδοξίες —κι όμως

Παρουσία

Το 1972, στην «Ερωτική συμφωνία» με τον Κώστα Καζάκου, η θεατρικότητα βάρυνε την κινηματογραφική παρουσία της Τζένης Καρέζη. Η ανάλαφρη παιδούλα με το υγρό βλέμμα των πρώτων της ταινιών (ένθετη φωτογραφία) ήταν ήδη αντικείμενο νοσταλγίας.

ριστίες: «Δελησταύρου και υιός», «Λατέρνα, φτώχεια και φαλλο», «Η θεία απ' το Σικάγο», «Τρελοκόριτσο», «Πεβού στην Κέρκυρα», «Το χοροϊδάκι της δεσποινίδος»... α σε Λογοθετίδη, Φωτόπουλο, Αυλωνίτη, Βασιλειάδου και δίπλα σε Αλεξανδράκη, Μπάρκουλη, Κακκαβά... ηματογραφική της φήμη ήταν, τότε, η καλύτερη σύσταση η θεατρική της πορεία. Στο θέατρο είχε βγει από το 1954,

για αρκετό διάστημα —έως το 1959— συμμετείχε σε διάφορα σχήματα του Εθνικού, όμως μετά το 1960, μεγάλη επιτυχία είχε στο ελεύθερο θέατρο ως θιασάρχης σε σχήματα που καλλιέργησαν την κωμωδία. Όμως, τα χρόνια περνούσαν. Στο σινεμά μεσολάβησαν κάποια μελοδράματα, μια μεγάλη επιτυχία με τα «Κόκκινα φανάρια», άλλες επιτυχίες με τη «Λόλα», το «Ένας μεγάλος έρωτας», το «Δεσποινίς Διευθυντής»... Το 1968 θα δέσει τη ζωή της και την καλλιτεχνική της πορεία με εκείνη του Κώστα Καζάκου —γεγονός που θα της αλλάξει τις κατευθύνσεις. Τώρα, ενδιαφέρεται για το σοβαρό θέατρο και κάνει άλλου είδους επιτυχία. Πολιτική, «Το μεγάλο μας τσίρκο», τέχνη «του υψηλού», «Ποιος φοβάται τη Βιρτζίνια Γουλφ», «Έντα Γκάμπλερ», «Μήδεια», «Πρόσωπο με πρόσωπο», «Ηλέκτρα», «Βυσσινόκηπος»... Η ανάλαφρη παιδούλα των νεανικών χρόνων μπολιάζει την έκφρασή της με έναν στομφώδη λόγο, στον οποίον δεσπόζουν οι χειρονομίες. Και, στον κινηματογράφο, μεταφέρει τα στοιχεία της θεατρικής της μανιέρας, σε όχι και τόσο ευτυχείς στιγμές: «Μια γυναίκα στην Αντίσταση», «Μαντώ Μαυρογένους», «Ερωτική συμφωνία», «Λυσιστράτη»... Ο κύκλος θα κλείσει στην ελληνική τηλεόραση. Σήριαλ. «Μαρίνα Ανγέλη», «Η μεγάλη περιπέτεια», «Η χρυσαλλίδα».

Στην καλλιτεχνική της ζωή, η Τζένη Καρέζη είχε ό,τι ονειρεύτηκε. Έφτασε να είναι επιτυχημένη ηθοποιός τού εμπορικού θεάτρου και θιασάρχης, κατάφερε να μπορεί να επιλέγει έργα και ρόλους τού σοβαρού ρεπερτορίου και να τα διεξέρχεται με εμπορική επιτυχία. Απέσπασε καλές κριτικές για τη δουλειά της, οι εφημερίδες και τα περιοδικά ασχολούνταν συχνά μαζί της —και όχι μόνο για τις καλλιτεχνικές επιδόσεις της...

Όμως, εμείς θα τη θυμόμαστε όχι απ' ό,τι πέτυχε αυτή την περίοδο. Θα τη θυμόμαστε παιδούλα ανάλαφρη, τότε που έκανε τα πρώτα της επιτυχημένα βήματα στον κινηματογράφο. Εκεί έλαμψε το αστέρι της. Εκείνο το αστέρι, μιας παιχνιδιάρικης, αφελούς και δροσερής κοπελιάς θα συνεχίσει να αστράφτει όλο σαγήνη και υπαινιγμούς, θυμίζοντάς μας ότι ο κινηματογράφος δεν υπέβαλε μόνον απρόσιτα είδωλα, θεές / θεούς, όντα απρόσιτα αλλά ελκυστικά επειδή δέχτηκαν στους ώμους τους τα βάρη ενός κόσμου που τον συνέθεταν μικρά προσωπικά δράματα (η Τζένη Καρέζη δεν συγκαταλέγεται σ' αυτήν την κατηγορία των ηθοποιών), αλλά και λιγότερο πολύπλοκα ινδάλματα, πρότυπα εξιδανίκευσης ενός κοινωνικού περιγυρού που δεν θέλει να πιστέψει ότι οι όμορφες και οι ξέγνοιαστες όψεις του κόσμου δεν διαρκούν πολύ.

Τέτοιο φωτεινό ινδάλμα υπήρξε η Τζένη Καρέζη. Ούτε ανθρωπολογικό μοντέλο (όπως αυτά που ενσάρκωσαν π.χ. ο Αυλωνίτης ή η Βασιλειάδου) ούτε καλλιτέχνις υψηλών επιδόσεων (όπως π.χ. η Παξινού) ούτε πρωτοπόρος ανανεώτρια και επαναστάτρια της έκφρασης. Ήταν, μια φωτεινή παρουσία. Δεν ήταν καθόλου λίγο.

ANTI-Αναμνήσεις και γκρίνιες

του Νίκου Κεσσανλή

Έγραψα κάτι μικρά κομμάτια γύρω απ' το Παρίσι, τον Τσίγκο, την έκθεση της Καφέτση, τη νέα Σχολή των Καλών Τεχνών και άρεσε η ιδέα του περιοδικού να δημοσιεύσω αυτές τις Αντι-Αναμνήσεις και γκρίνιες και ό,τι άλλο μου περνάει από το κεφάλι. Αυτό από καιρό. Αλλά ξεχνώ, ξεχνώ επικίνδυνα. Λες και με χτύπησε η αρρώστια του Altheinner. Αυτό βέβαια με κάνει να νιώθω πιο συγγενικά με την υπέροχη Ρίτα.

Αλλά στη δουλειά τώρα: Ο Παπουτσάκης δεν πληρώνει κι εγώ θα κάνω επομένως το κέφι μου έξω από κάθε υποχρέωση και παραγοντισμό.

Ερώτηση του ANTI: Γκρινιάζεις συνήθως. Εγκρίνιζες λίγο...

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Θα έλεγα να αρχίσω με γκρίνιες που μαρκάρουν όμως και ήθη και έθιμα που δημιουργήθηκαν στον καιρό μας. Νομίζω ότι είναι τιποτένιο και σκληρό να εκμεταλλεύεσαι την αδυναμία ενός νέου που ζητά διαφήμιση. Κι όσο για το νέο είναι ένδειξη βλακειάς και σαχλαμάρας τόσο για το γέρο είναι ένδειξη στην καλύτερη των περιπτώσεων κακού γούστου και στη χειρότερη επίδειξη δύναμης στο πλαίσιο μιας πτωχής τω πνεύματι κοινωνίας και σε βάρος ενός εξαρτώμενου φουκαρά νέου ζωγράφου.

ANTI: Άλλο.

ΑΠ: Η εκδίκηση της Ζέντα. Τόσα χρόνια προσπάθω κι όλοι το ξέρουν να κάνω ό,τι μπορώ για να δημιουργηθούν θεσμοί που να προστατεύουν τους νέους ζωγράφους και να ξεκινούν κάπως καλύτερα τη σταδιοδρομία τους. Από τον καιρό-μάλιστα που η δημιουργία της Νέας Σχολής των Καλών Τεχνών, με τα καινούργια κτίρια, είναι η καθημερινή μου απασχόληση. Βοηθώ όσο μπορώ για την αναγνώριση μιας νέας ελληνικής τέχνης που κάνει ξεπερασμένα τα κόμπλεξ του επαρχιωτισμού και να κινείται άνετα στο χώρο που λέγεται Ευρώπη.

Συμπάθειες και αντιπάθειες

ANTI: Ε, λοιπόν για ποια εκδίκηση μιλάς;

ΑΠ: Για το Ι.Κ.Υ. Δεν με εκτιμά

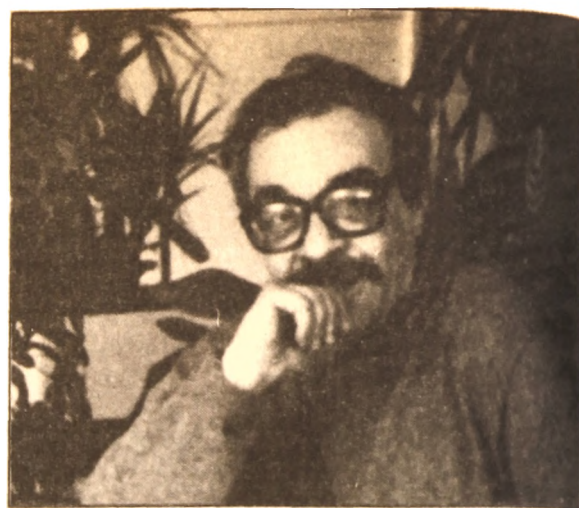
φαίνεται, χρόνια καθηγητής της Σχολής, με αποτελέσματα που τα ξέρουν όλοι, με μαθητές που έχουν εμφανισθεί και είναι άριστοι ζωγράφοι, το Ι.Κ.Υ. δεν μου έδωσε ούτε μια φορά τη δυνατότητα να υποστηρίξω τις απόψεις μου στις υποτροφίες. Φαίνεται ότι για πολλούς η παρουσία μου είναι ενοχλητική και επί πλέον είμαι κι από την περίφημη γενιά του '60, ήμουν από το εξωτερικό, Παρισινός γαρ, και άρα δεν χρειάζονται την εμπειρία μου. Αλλά, βρε παιδιά. Και ύστερα από 10 χρόνια;

ANTI: Με το Πολυτεχνείο πώς τα πας;

ΑΠ: Θαυμάσια. Είμαστε φίλοι με τον Μαρκάτο και τον Τσαμασφύρα. Ετοιμάζεται η Πανεπιστημιάδα, και νομίζω ότι όλα πάνε καλά. Η επιτροπή του Πολυτεχνείου κάνει ό,τι μπορεί, εμείς στη Σχολή επίσης. Θα εκτεθούν έργα των μαθητών σε τρεις διαφορετικούς χώρους και παράλληλα υπάρχουν χιλιάδες εκδηλώσεις ποιητικές, θεατρικές, μουσικές. Η Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών και το Πολυτεχνείο, ύστερα από παλιές διαμάχες και καταλήψεις, περπατούν χέρι-χέρι.

ANTI: Εκθέσεις μαθητών ή και καθηγητών;

ΑΠ: Μόνο μαθητών. Για όνομα του Θεού. Συζητήθηκε να εκθέσουν και δάσκαλοι τα έργα τους κάποια στιγμή με τους μαθητές αλλά τρέχουμε στα υπουργεία και στους σπόνσορες να βρούμε λεπτά για την παρουσίαση της νέας γενιάς. Όχι των εαυτών μας. Μερικοί πέταξαν την ιδέα για τους Ομότιμους. Η Σχολή όμως, η Σύγκλητος δηλαδή, αποφάσισε ότι δεν είναι σωστό. Τι άλλο ακόμη; Να βγάλουμε από τον τάφο τον Παρθένη και τον Πικιώνη ή τον ακαδημαϊκό μας Ε. Θωμόπουλο. Ακαδημαϊκός να σου τύχει. Οι εκθέσεις είναι για τους νέους και οι ηλικιωμένοι να κάθονται στ' αυγά τους και να βοθάνε. Τίποτα άλλο. Τα γεράματα βέβαια έχουν εκθεσιομανία. Αλλά, πρέπει να καταλάβουν (ούτε ηρωϊκές συνθέσεις είναι πλέον ούτε στοιχεία της φύσης ούτε Απόλλωνες του Μπελδεντέρε, απλούστατα ανήκουν μάλλον στην κατηγορία της «νεκρής φύσης». Απ' την άλλη μεριά υπάρχει και βιολογική κάμψη.

ANTI: Μιλάς ειρωνικά για τους ακαδημαϊκούς. Δεν θα έβαζες υποψηφιότητα; Είναι μέσα στη λογική των πραγμάτων. Εξελέγης καθηγητής, έγινες πρόεδρος, δεν είναι φυσικό να θέλεις να γίνεις ακαδημαϊκός;

ΑΠ: «Τι ντροπή». Σοβαρά ρωτάς; Φαντάζεσαι πως ένας άνθρωπος που έχει όπως εγώ και έπραξε όπως έπραξα, που πίστεψε και πιστεύει ακόμα σε μερικά ιδεώδη που κορόιδεψε κάθε ακαδημαϊκό, ή ήθελε αυτή την ύστατη κατάντια; Το να γίνεις καθηγητής είναι ευγενές, να θέλεις να δημιουργήσεις στη Σχολή νέες καταστάσεις όντας πρόεδρος είναι επίσης ευγενικό, το να γίνεις ακαδημαϊκός ένας καλλιτέχνης και υπογραμμίζω το καλλιτέχνης είναι ύβρις. Πρέπει να είσαι απελπισμένος. Αλλά γιατί να μασάω τα λόγια μου; Πρέπει να έχεις χάσει κάθε αίσθηση του γελοίου και να ζητάς τιμές ευτελείς.

ANTI: Πολλές συνεντεύξεις δεν κάνετε οι καλλιτέχνες γενικά;

ΑΠ: Ξέρεις, θα ήταν καλό να μελετήσει κανείς γιατί γίνονται, στην Ελλάδα κυρίως, όλες αυτές οι συνεντεύξεις των καλλιτεχνών. Μας μιλούν για την ψυχή τους, το τι έκαναν, τι κάνουν και τι θα ήθελαν να κάνουν και τέτοια.

ANTI: Σε διακόπτω. Και συ γράφεις από εδώ και εκεί πολύ.

ΑΠ: Πρόσεξε, γράφω στα ΝΕΑ για τα διάφορα οδοιπορικά και αναμνήσεις που έχουν σχέση κυρίως με τη Σχολή Καλών Τεχνών. Γράφω στη «Συντέλεια», για ζωγράφους και ζωγραφική (όχι τη δική μου). Γράφω στην Ιδεοκίνηση αλλά τι να στα υπολογίζω. Εγώ κι αν γράψω είμαι εξαίρεση που επιβεβαιώνει τον κανόνα. (Γέλια). Τουπέ έ;

Αλλά, το να γράφεις π.χ. ότι μέχρι τώρα μέσα στη δουλειά σου δεν έβαλες την ψυχή σου αλλά θα αρχίσεις να τη βάζεις από εδώ και μπρος. Παναγία μου. Λες και η ψυχή πουλιέται κατεψυγμένη στου Μαρινόπουλου. Αυτού του είδους οι συνεντεύξεις φέρνουν αναγούλα με τον οπορτουνισμό τους. Ή άλλος που συνεντευξιάζεται λέγοντας ότι δεν θα κάνει και κακό αν καεί και ένας Rembrandt, ή που κάνει προπαγάνδα. Τι προπαγάνδα θα μου! Εγώ γράφω σχεδόν πάντα γύρω από

Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών και
είθελω να κάνω προπαγάνδα...

Η έκθεση για το μοντέρνο

Π: Για την έκθεση της Πινακοθήκης τι λες;
Α: Για την έκθεση της Άννας Καφέτση
είς να πεις. Γιατί είναι η έκθεσή της.
ό,τι φαίνεται είναι σαν η Πινακοθήκη
μην τη δέχεται τελείως και ορισμένοι
εργάτες της προσπαθούν να
δαθμίζουν την έκθεση. Ευτυχισμένη που
πει να αισθάνεται η Καφέτση με
οιους συνεργάτες! τι να τους κάνει τους
ρούς;
την έκθεση την ίδια έγγραφα στα
α». Με λίγα λόγια εδώ θα αναφέρω ότι
αφέτση έκανε μια σημαντική εργασία,
αψε ένα βιβλίο που πολύ δύσκολα θα
αγραφτεί όχι γιατί δεν υπάρχουν
ματα, αλλά γιατί χρειάζεται πολλή
ειά.
κάρι να λειτουργήσει το «ουκ εά με
εύδειν το του Μιλτιάδου τρόπαιον», και
ά συνέπεια να γραφτούν κι άλλα.
πως, η Καφέτση άνοιξε ένα δρόμο,
νοντας πώς πρέπει να γίνονται οι
άλες εκθέσεις σε φορείς σημαντικούς
ς το Υπουργείο Πολιτισμού και η
ακοθήκη.
ό όλες τις αντιρρήσεις που έχω, την
ό για το έργο που έκανε.

Οι γκρίνιες είναι γιατί οι οι περισσότεροι
δεν κατάλαβαν ότι δεν είναι ιστορική στην
ουσία η έκθεση, δηλαδή, με πλήρη αναφορά
στην ζωγραφική του τόπου μας. Τα
εκθέματα πλαισιώνουν ένα σκεπτικό και
εκείνοι που θέλουν να την κριτικάρουν το
μόνο που είχαν να κάνουν είναι να
αναλύσουν το σκεπτικό από τη δικιά τους
μεριά και να το κριτικάρουν ανάλογα. Εδώ
φωνασκούν όσοι δεν είναι μέσα με
δικαιολογίες για τα πολλά χρήματα που
ξοδεύτηκαν, για το ότι τα έκανε όλα μόνη
της η Καφέτση και άλλα ευτράπελα.
Ούτε τηλεφωνικό κατάλογο ήθελε να
κάνει, ούτε με συλλογική εργασία γίνονται
εκθέσεις αρχής.

ΑΝΤΙ: Τι λες τώρα, για την έκθεση της Άνδρου;
ΑΠ: Υπάρχει ο γίγαντας Ίζιακομέττι. Απ'
την άλλη μεριά θα σου πω πως ο Ingres,
που ήταν περίφημος ζωγράφος, πίστευε
ακράδαντα ότι ήταν βιολιστής.
Από γραπτά που έφτασαν σε μας, λένε ότι
τα αυτιά των ανθρώπων που τον άκουγαν
υπέφεραν.

Πληθωρισμός!

ΑΝΤΙ: Κάποιος σε χαρακτήρισε «πληθωρικό»...
ΑΠ: Ε, λοιπόν. Επειδή δεν ενδιαφέρομαι
μόνο για την ζωγραφική, τη δικιά μου.
Γιατί κακά τα ψέματα, ό,τι κι αν κάνω

παραπλήσια, πάλι με τη ζωγραφική έχουν
σχέση. Αλλά, για μένα ζωγραφική δεν
είναι μόνο η δικιά μου.
Κάθε τι που έχει σχέση με τα εικαστικά με
αφορά. Δεν νομίζω ότι χάνω τον καιρό μου
σαν Πρύτανης με την καινούρια Σχολή της
οδού Πειραιώς, ούτε με τα ατέλειωτα
ταξίδια που κάνω στο εξωτερικό για να
δείξω ότι υπάρχει μία νέα ελληνική
ζωγραφική. Είναι κούραση όλα αυτά, δεν
λέω, αλλά δόξα το Θεό, η Ρωμανού είναι
μαζί μου και είναι λιγότερη η πίκρα στα
μάτια μου και περισσότερο το θάρρος και η
εμφύχωση.

ΑΝΤΙ: Και τι λες, τέλος, για τους Ολυμπιακούς;

ΑΠ: Μα τι να πω αδελφέ Χρήστο;
Χαίρομαι ιδιαίτερα κάθε φορά στην αρχή
ξέρεις: η στιγμή που μπαίνει η κυανόλευκη,
οι αθλητές μας, η σημαία μας. Αλλά, με
μαθηματική ακρίβεια, εξαφανίζονται
αμέσως μετά.

Τώρα ρωτάς τι έκπληξη κι αυτή.
Φαντάζομαι ότι η Ελληνική Πολιτεία είναι
περήφανη για τον Ολυμπιονίκη μας. Στο
κάτω κάτω της γραφής ξοδεύτηκε για το
παλικάρι. Πριν εννέα ημέρες του 'δγαλε
διαβατήριο.

Κι είχα την εντύπωση ότι επί Εμβέρ
Χότζα δεν τρώγανε.

Όπως και να 'ναι, μπράβο Δήμα!

□

Καλοκαιρινές προσφορές Εκδόσεις «Δωδώνη»

Βιβλιοπωλεία «Δωδώνη»

Γιορτάζουμε

Τα 30 χρόνια στην Αθήνα, Ασκληπιού 3
(Έτος ιδρύσεως 1962)

Τα 11 χρόνια στα Γιάννινα, Μιχ. Αγγέλου 27
(Έτος ιδρύσεως 1981)

Και σας καλούμε
να γιορτάσετε μαζί μας
διαλέγοντας, στους τρεις ορόφους
των δύο Βιβλιοπωλείων μας
βιβλία όλων των Εκδοτών
σε πολύ μεγάλες προσφορές

Δημήτρης Χατζής ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΜΙΚΡΗΣ ΜΑΣ ΠΟΛΗΣ Διηγήματα

ΤΟ ΔΙΠΛΟ ΒΙΒΛΙΟ
Μυθιστόρημα

Εκδόσεις ΖΩΔΙΟ
Νάκης Προκοπίου
Θηραμένους 9 - Τηλ. 92.25.813
117 42 ΑΘΗΝΑ

Ελληνική Τέχνη - Πορεία και Μεταμορφώσεις στον 20ό αιώνα - IV

Η προσέγγιση απ' τον Αξέλανδρο Ξύδη της έκθεσης «Μεταμορφώσεις του Μοντέρνου / Η ελληνική εμπειρία», που λειτουργεί στην Εθνική Πινακοθήκη, ολοκληρώνεται στο σημερινό τεύχος.

Στο σημερινό σημείωμα εξετάζονται οι δύο τελευταίες ενότητες της έκθεσης, ενώ γίνονται γενικά σχόλια και διαπιστώσεις.

Μεταμόρφωση 8.

Από τη ρητορική στην πολιτισμική αναπαράσταση.

Κακόηχη και απρόσφορη η λέξη «πολιτισμική». Γιατί όχι παιδευσιακή, όπως έχω προτείνει από χρόνια;

Εδώ όπως και στη Μεταμόρφωση 3, η συλλογιστική της Άννας Καφέτση σκοντάφτει στα «τοπικά» πράγματα. Αρκετά από τα έργα της ενότητας συμπίπτουν σε χρόνο και περιεχόμενο με τη φάση 1967-74 που προτείνω παραπάνω (ANTI 498/10.7.92).

Η Άννα Καφέτση, προσπαθώντας να αγνοήσει την «τοπικότητα» του ελληνικού φαινομένου, το ερμηνεύει με αισθητικο-σημειολογικά επιχειρήματα που δεν έχουν παρά μακρινή σχέση με τα συγκεκριμένα ιστορικο-κοινωνικά δεδομένα εποχής και τόπου, και τα συνδυάζει με έργα που προέρχονται... από άλλο, μεταδικτατορικό παραμύθι. Η φάση 67-74 χαρακτηρίζεται, έγγραφα, μέσα στην Ελλάδα, «από μια τέχνη που δεν μπορούσε παρά ν' αντιδράσει με το δικό της τρόπο στην καταπίεση της πολύ συγκεκριμένης ελληνικής δικτατορίας». Τα έργα των Βενετούλια, Δεκουλάκου, Δημητριά, Γουναρίδη, Ιωάννου, Κοκκινίδη, Μανωλεδάκη, Μυταρά, Περδικίδη, Σόρογκα, Τούγια, (μαζί με φωτογραφίες έργων των Αληθειανού, Κανιάρη, Καραβέλα, Κατράκη, Θόδωρου) που εκτέθηκαν στα Ευρωπαϊκά 1982 στην ενότητα «Τέχνη και Δικτατορία», είναι έργα που έχουν όλα προφανώς άλλη σχέση με τον τότε

ελληνικό κόσμο από την «Κολώνα» (αρ. 265) ή το «Εικαστικό Μυθιστόρημα» (αρ. 244), δίχως να χρειάζεται να ερμηνεύει θεωρητικά τη διαφορά η Άννα Καφέτση. Ούτε εξομοιώνεται στο ίδιο θεωρητικό σχήμα η καταγγελτική της «ωμής και κυνικής πολιτικής πραγματικότητας» τέχνη με «μια όχι εξωραϊστική (ΑΞ: αυτό μας έλειπε!) αλλά μεταμορφωτική καλλιτεχνική διεργασία». Ζωγραφική αντίδρασης; Ζωγραφική φυγής; Δεν ήταν εκεί το δίλημμα για τους συγκεκριμένους Έλληνες καλλιτέχνες που ένιωθαν μες στα σωθικά τους την ανάγκη να εκφραστούν ενάντια στη δικτατορία. Αρκετοί μάλιστα είχαν πάρει θέση, σαν γενικότερα πολιτικά ζώα, ως προς «την όλη πολιτικο-οικονομική συγκυρία, διεθνή και τοπική», όπως ουδέτερα και σεμνά την περιγράφει η Άννα Καφέτση. Ο Κοκκινίδης έκανε έκθεση με θέμα το Βιετνάμ το Μάρτη του 1967, ο Ψυχοπαίδης, ο Μπότσογλου και άλλοι τρεις εκθέσανε το 1973 ως «Έλληνες Νέοι Ρεαλιστές» έργα σαφώς επικριτικά της δικτατορίας. Γι' αυτούς δεν υπήρξε πρόβλημα «επιστροφής» στο αναπαραστατικό ιδίωμα —δεν το είχαν ποτέ αφήσει— ενώ ο Δεκουλάκος, ο Κανιάρης, ο Τούγιας, που είχαν προχωρήσει στην αφαίρεση, αναζήτησαν πιο παραστατική έκφραση, όχι από καμιά αισθητικο-θεωρητική πεποίθηση, αλλ' από την ανάγκη να μιλήσουν σ' ένα ευρύτερο κοινό με γλώσσα —χι όχι με «ρητορική»— πιο προσιτή. Γι' αυτό καταφύγανε στη χρήση φωτογραφιών και άλλων ντοκουμέντων, κατά τους κανόνες της πιο προηγμένης διαφημιστικής. Δεν ξέρω ποιος από όλους «έκανε ελάχιστη αλλά γι' αυτό λίαν εμφατική χρήση του χρώματος». Ο-

σο θυμάμαι, τα χρώματα όλων σχεδόν ήταν παντού ζωηρά, πλούσια και εκφραστικά. Όσο για το κόκκινο γαρύφαλλο του Κανιάρη, η «κατά πλεονασμό παράθεση ομοιομορφών» γαρύφαλλων είχε καθαρά πρακτικό σκοπό —ο Κανιάρης τα μοίραζε ένα-ένα στους επισκέπτες της έκθεσής του στη Αθήνα το 1969. Ήταν το κόκκινο γαρύφαλλο που φορούσε ο Μπελογιάννης στο πέτο του καθώς δικαζόταν, ένα σύμβολο με καθαρά ελληνικούς επίκαιρους συνειρμούς, που γινόταν σήμα αναγνωριστικό πλήθους ατόμων αντίθετων προς τη δικτατορία. Στην ενότητα τούτη, ή καλύτερα σε μίαν ξεχωριστή ειδική, θα είχαν οπωσδήποτε θέση κοντά στον Κανιάρη, στον Κοκκινίδη, στον Μυταρά, τον Σόρογκα, ο Δεκουλάκος, που έφτιαχνε συγχρόνως και τα πρώτα έργα ενός ελληνικού *hard edge*, ο Τούγιας, η Μανωλεδάκη, ο Ιωάννου, η Βάσω Κατράκη, με τα βότσαλά της από τη Γυάρο, που εμπνεύσανε τις κατοπινές μεγάλες «πετρογραφίες». Αλλά η κουβέντα τράβηξε σε μάκρος —αξίζει να την ξαναπιάσουμε αλλού.

Το υπόλοιπο αυτής της πολυάνθρωπης (20 καλλιτέχνες) και ποικίλης ενότητας έχει μεγάλη ανισότητα. Υπάρχουν έργα νεότερων που έπρεπε (Βενιέρη 5 έργα) ή μπορούσαν να λείπουν (Σακελλίων, Χρηστάκης). Το ίδιο πιστεύω και τα έργα των κάπως μεγαλύτερων Κοκκίνου και Σβορώνου, όσο και να εκτιμώ τη δουλειά τους. Δεν προσθέτουν τίποτε στην επιχειρηματολογία της Άννας Καφέτση. Περισσεύει επίσης το δεύτερο τρίπτυχο του Σόρογκα «Μαύρο Άνοιγμα». Λειψή αντίθετα η αριθμητική επροσώπηση του Θεοφυλακτόπουλου, η

Φρόσω Μιχαλία,
κίνηση, στο χώρο
και στο χρόνο,
1985.

κή του Βαρώτσου, μ' έργο παλιό που λειτουργεί ο διακόπτης του από την αρχή έκθεσης. Του Κ. Ξενάκη θα περιμενε δυνατό έργο.

Εισαγωγή 9.

Μια νέα Τέχνη του Χώρου.

Πηγαίνοντας φτιαχτή. Μετάβαση προς το μέλλον με την έννοια της οικειοποίησής του) ξεκινάει από πολύ νωρίτερα, περίπου 5, με συμβατικά υλικά και μέσα οι Κουλεντιανός, Λουκόπουλος, Μιχαήλ, Νικολαΐδης, Πάστρα, Φιλόλαος, η Ελένη Ρωμανού, και με μη συμβατικά μέσα, και με κίνηση, οι Ζογγολός, Κανιάρης, Ντάβου, Αληθεινός, Αλκίνο, Τάκης, Μολφέσης, Γαΐτης. Εμφανίζονται σε προηγούμενες ενότητες «μοντέρνος» εδώ είναι ο πρωτοπόμος Λάμπας. Λείπει δίπλα του ο Τότσικα. Οι νεότεροι Χαραλάμης, Πηλιόπουλος, Τανιμανίδης, η Ειρήνη, καθώς και οι «τεχνολόγοι» του είδους του Λέζερ Στραπατσάκη, Θωμάς - Κλωνάρη και Ζ. Ξαγοράρης είναι οι γνήσιοι καλλιτέχνες —για αρκετά χρόνια δημοσιεύσει την εκτίμησή μου— αλλά όμως ότι χρειάζονται να παραγάγουν έργο πριν δεχθούν το χρίσμα, να γίνει, μιας παρουσίας στην Εθνική Πινακοθήκη. Για του Αντωνάκου το σεμνό στην πρόσοψη της Πινακοθήκης, ισχύει ο γράφω παραπάνω για τη «Διασπο-

γενικά σχόλια.

Συνεπώς κλείνει η περιδιάβαση. Ακολουθούν

γενικά σχόλια:

1. Η έκθεση είναι σαφώς θετικό εγχείρημα στο χώρο της ελληνικής τέχνης του 20ού αιώνα, που τελειώνει.

2. Η έκθεση είναι πολύ γόνιμη συμβολή στη «ζύμωση» γύρω από τις όψεις και τα προβλήματα αυτής της τέχνης με άφθονο επαγωγικό οπτικό υλικό —δίχως το οποίο θεωρητικές αναλύσεις δεν νοούνται.

3. Συγχαρητήρια στο Δ.Σ. της Εθνικής Πινακοθήκης και στην Καλλιτεχνική Επιτροπή της που αποφάσισε πριν δυο χρόνια να βγάλει το ίδρυμα από το άχρωμο και αδιάφορο λυκόφως όπου είχε βυθιστεί από την ίδρυσή του (1976). Είχε καταντήσει μια υπερ-γκαλερί για ατομικές εκθέσεις και μερικές ομαδικές, κυρίως ξένες, που ευκαιριακά καταλάμβαναν τους χώρους του ιδρύματος.

4. Η εισηγήτρια και οργανώτρια της έκθεσης Άννα Καφέτση αξίζει θερμότατα συγχαρητήρια που έβγαλε σε αίσιο πέρας ένα ηράκλειο έργο, παρόλη την άρνηση και την εχθρότητα που αντιμετώπιζει ως σήμερα, ακόμα και μέσα από το ίδρυμα, αν κρίνουμε από τον Τύπο.

5. Όσο αντικειμενικά και ζυγισμένα τα κριτήρια, όσο και άτεγκτη η εφαρμογή τους, τα λάθη είναι αναπόφευκτα. Είναι φυσικό ακόμα τέτοιες πολυδύναμες εκθέσεις να έχουν αδύναμα και νεκρά σημεία, να προκαλούν συζητήσεις και αντιθέσεις από πολλές πλευρές, καλλιτεχνών, τεχνοκριτών, δημοσιογράφων, διευθυντών γκαλερί, απλών πολιτών φωτισμένων και μη. Παρά φύσιν όμως ο παραλογισμός, η χυδαιότητα και η σκέτη ανοησία με την οποία πιάσανε μικρόφωνο ή χαρτί και καλαμάρι αρκετοί από όσους έχουν σχολιάσει ως σήμερα δημόσια την έκθεση.

6. Ως ο αρχαιότερος ίσως στο επάγγελμα, που ασκεί από 50 και πλέον χρόνια την τεχνοκριτική και την ιστορία της τέχνης, θλίβομαι βαθύτατα διαπιστώνοντας με πόση έλλειψη ήθους επαγγελματικού, συναδελφικού και ανθρώπινου ορισμένοι «συνάδελφοι» προσέγγισαν την έκθεση και την οργανωτριά της στις στήλες τους. Τους λοιδορούν τα σχετικά κείμενά τους. Εγώ δεν θα επιμείνω.

7. Την έκθεση συνοδεύει κατάλογος 480 σελίδων, με τα πιο πολλά κείμενα και σε καλή αγγλική μετάφραση. Τυπογραφικά λάθη ελάχιστα, πραγματικά ακόμα λιγότερα. Σημειώνω δύο που αξίζει να διορθωθούν: έτος γέννησης Εγγονόπουλου 1907, Στέρη 1898.

8. Τα κείμενα του κυρίως καταλόγου είναι όλα της Άννας Καφέτση. Διακρίνονται από ευσυνείδητη εμβριθεία, σημειολογικής κάπως απόχρωσης. Ανεξάρτητα του ότι δε με βρίσκουν σε πολλά σημεία σύμφωνο, θα τα ήθελα πιο εύληπτα και προσιτά σ' ένα ευρύτατο κοινό που δεν έχει εξοικειωθεί με όρους ιστορίας της τέχνης, αισθητικής και φιλοσοφίας, δύσκολους ακόμα και για μένα, μερικούς μάλιστα που πρώτη φορά περνούν στη γλώσσα μας με νεολογισμούς όχι πάντα πετυχημένους.

9. Θα είχε μεγάλη επιτυχία η έκδοση ενός αποσπάσματος του μεγάλου τόμου σε μορφή εγχειριδίου που θα περιείχε μόνο τον κατάλογο των έργων με τους αριθμούς τους και όλα τα άλλα στοιχεία (5 σελίδες) σε προσιτή τιμή.

10. Εκτός από τα κείμενα της Άννας Καφέτση, ο τόμος ανοίγει με εισαγωγή για το μοντέρνο της διευθύντριας της Πινακοθήκης Μ. Λαμπράκη - Πλάκα. Συνεχίζει με διαφωτιστικά κείμενα των ιστορικών της τέχνης συναδέλφων Νίκης Λοϊζίδη, Αφροδίτης Κούρια, Αντ. Κωτίδη, Δ. Παυλόπουλου, Ε. Κοτσιελάχ, Ευάγγ. Μαθιόπουλου και του ζωγράφου Δημ. Κοκκινίδη για την ΑΣΚΤ, μια χρήσιμη και διασκεδαστική ανθολογία κειμένων για την τέχνη από Έλληνες καλλιτέχνες, ποιητές, φιλοσόφους και άλλους διανοούμενους —έως και του Ιωάννου Μεταξά, από την αρχή του αιώνα έως σήμερα. Καταλήγει με τις βιογραφίες των καλλιτεχνών (όπου λείπουν 7 φωτογραφίες), με ευρετήριο και πλήρη βιβλιογραφία. Υποδειγματική δουλειά για την Ελλάδα. Ο τόμος θα παραμείνει για καιρό πολύτιμο βοήθημα για τους μελετητές της ελληνικής τέχνης.

11. Τα κύρια θέματα της ζύμωσης - συζήτησης, που πρέπει να οργανωθεί οπωσδήποτε και όσο το ενδιαφέρον είναι ζωηρό, όπως προκύπτουν από την περιδιάβασή μου είναι:

- Έλληνες καλλιτέχνες της Διασποράς. Ποια η θέση τους στην ελληνική τέχνη;
- Ελληνικότητα και μοντερνισμός.
- Τέχνη και Δικτατορία - Τέχνη στρατευμένη ή αδιάφορη;
- Τέχνη Τοπική και Διεθνής - Επι κάλυψη ή ασύμπτωτο;
- Πού «σπεύδει η τέχνη των Ελλήνων;» στο τέλος του 20ού αιώνα, για να παραφράσω τον Στέφανο Κουμανούδη που ρωτούσε ακριβώς το ίδιο από το... Βελιγράδι το 1845.

Αλέξανδρος Ξύδης

ΟΙ «ΜΑΥΡΟΙ ΑΓΙΟΙ» ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

του Ν. Ράπτη

Ο δρόμος προς τις αμερικανικές εκλογές συνεχίζεται. Η κούρσα για την ηγεσία, μπορεί να στρέφει τα φώτα της δημοσιότητας από τα καντά κοινωνικά προβλήματα της χώρας. Ωστόσο, ο απόηχος των πρόσφατων γεγονότων του Λος Άντζελες είναι ακόμα στ' αντιά μας. Η φτώχεια και ο ρατσισμός είναι τα σημαντικότερα, ίσως, προβλήματα της σύγχρονης αμερικανικής κοινωνίας.

Πιο κάτω, παραθέτουμε τις εικόνες των «Μαύρων Αγίων» της Αμερικής. Ίσως είναι μια απάντηση στις γελοιότητες περί «εικόνων» και «αγίων» της παγκόσμιας Αριστεράς...

2/1

Langston Hughes

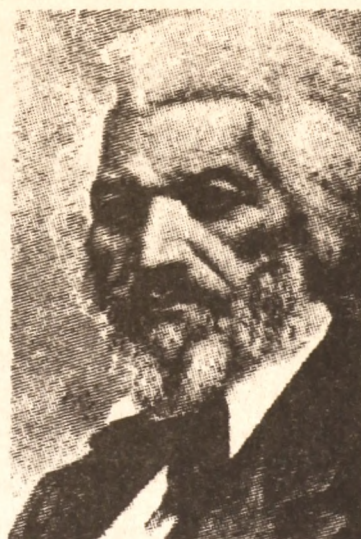
Γεννήθηκε το 1902. Ποιητής, θεατρικός συγγραφέας και ηγέτης της Αναγέννησης του Χάρλεμ των δεκαετιών 1920-1930. Τα έργα του, που αντανακλούν τη φτωχινότητα, τη θλίψη και τη δύναμη του Αφροαμερικανικού πολιτισμού, ενέπνευσαν γενιές από καλλιτέχνες, συμπεριλαμβανομένου και του Κινήματος της Μαύρης Τέχνης της δεκαετίας του '60.

2/4

Rosa Parks

Γεννήθηκε το 1913. Για πολλά χρόνια αγωνίστρια, έκανε δουλειά υποστήριξης για τους κατηγορούμενους του *Scottsboro* και την εγγραφή (των μαύρων) στους εκλογικούς καταλόγους. Ξεκίνησε το μπούκοτάρισμα των λεωφορείων το 1955 στο *Montgomery*, του οποίου ηγήθηκε ο *Dr. Martin Luther King*, όταν αρνήθηκε να δώσει τη θέση της σε ένα λευκό άνδρα.

2/14

Frederick Douglass

Δεν είναι ο Καρλ Μαρξ. Είναι μαύρος και ονομάζεται *Fr. Douglass*. Γεννήθηκε το 1817. Πρώην σκλάβος, έφτασε να γίνει ο εξέχων εκφραστής του λαού των Μαύρων στα μαζικά κινήματα που απαιτούσαν να τεθεί τέλος στη σκλαβιά. Συνήγειρε πλατιά υποστήριξη από όλους τους προοδευτικούς τομείς στις ΗΠΑ και καταπολέμησε όλες τις προσπάθειες για δικαιολόγηση του συστήματος της σκλαβιάς.

2/19

Malcolm X

Δολοφονήθηκε το 1965. Η κραυγή του για αυτοδιάθεση, αυτοσεβασμό και αυτοάμυνα με τόλμη χάραξε το δρόμο για επανάσταση του *Black Liberation Movement* (Κινήματος Απελευθέρωσης των Μαύρων). Η ηγεσία του ηλέκτρισε τις μάζες των φτωχών και εργαζομένων Αφροαμερικανών σε ολόκληρη την Αμερική.

2/23

W.E.B. DuBois

Γεννήθηκε το 1868. Ιστορικός και διανοούμενος, έγραψε σε βάθος για την περίοδο της ανοικοδόμησης και για τους αντιαποικιακούς και αντιιμπεριαλιστικούς αγώνες που γίνονταν στην Αφρική. Παρά τις διώξεις κατά την περίοδο *McCarthy*, έγινε κομμουνιστής και έλαβε διεθνούς αναγνώρισης για το έργο του.

(ΠΗΓΗ: *Unity*, 2 Φεβρουαρίου 1987, σελίδα 2).

ΕΝΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΜΑΥΡΟΥΣ «ΤΑΡΑΞΙΕΣ» (RIOTERS) ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Ένας από τους πιο σημαντικούς μαύρους συγγραφείς και ποιητές της σύγχρονης Αμερικής. Ο Le Roi Jones ατισμένος από αστυνομικούς στο Newark στις ταραχές του 1967.

Ο Roi Jones άλλαξε το αγγλοσαξωνικό όνομά του (νομιά από τους σκλάβους προγόνους του) στο ινδικό Amiri Baraka.

Amiri Baraka

Ένας από τους πιο σημαντικούς μαύρους συγγραφείς και ποιητές της σύγχρονης Αμερικής. Δεν είναι ο τυπικός αλήτης (hoodlum), όπως λεί ο Μπους και οι λοιποί τους μαύρους που τέχουν στις φυλετικές ταραχές στις πόλεις της Αμερικής, και δεν φαίνεται να είναι και λαπάς (ποιητής) Κούβελα.

Ο Amiri Baraka ήταν διευθυντής του προγράμματος των Σπουδών στο Πανεπιστήμιο της Πολιτείας της Υόρκης στο Stony Brook.

ΕΙΝΑΙ ΚΑΤΑΝΟΗΤΟ

είναι η φλόγα της ανθρωπότητας
Η θέλησή της να εκραγεί
σε μια ακόμη πιο εξελιγμένη
ράτσα. Νέε άνθρωπε είσαι ένας λόγιος
και καλλιτέχνης, ένας εραστής του
κόσμου. Η γυναίκα σου και η γάργαρα φαμίλια σου
είναι το τραγούδι που σφυρίζει η εργατική τάξη
στο διάβα της προς μεταρσιώνουσες
ηδονές.

Η εξέλιξη στρέφει τον κύκλο
Η επανάσταση τον
τελειώνει.

Μετάφραση: Ψ.Ω.

Το τελευταίο μέρος του ποιήματος IT CAN BE UNDERSTOOD, από τη συλλογή HARD FACTS (1973-75) του Amiri Baraka.

Ε . Β . DuBois: Σκοτεινό γκέτο

Οπληρώνοντας την εικόνα για τους μαύρους της Αμερικής, όπως δόθηκε στο 94 του ANTI, παραθέτουμε τα στοιχεία ακόμη.

Οι εικόνες των Μαύρων στην Αμερική, που δίνονται, θα επιμείνουμε στον W. DuBois (ήδη έγινε ρά γι' αυτόν στο κείμενο του 1944).

Ο DuBois την περίοδο του 1939 έμβανεται ανάμεσα στους μαύρους που ο Myrdal ζήτησε να τους και δέχτηκε την πρόκλησή τους για το ξεκίνημα του πρώτου έργου του.

Πέντε χρόνια αργότερα ο DuBois στον πρόλογο που γράφει στο βιβλίο «Dark Ghetto» του C. L. Clark επανέρχεται ο DuBois και παραθέτει το κείμενο του DuBois: «Είναι δύσκολο να κάνεις τους

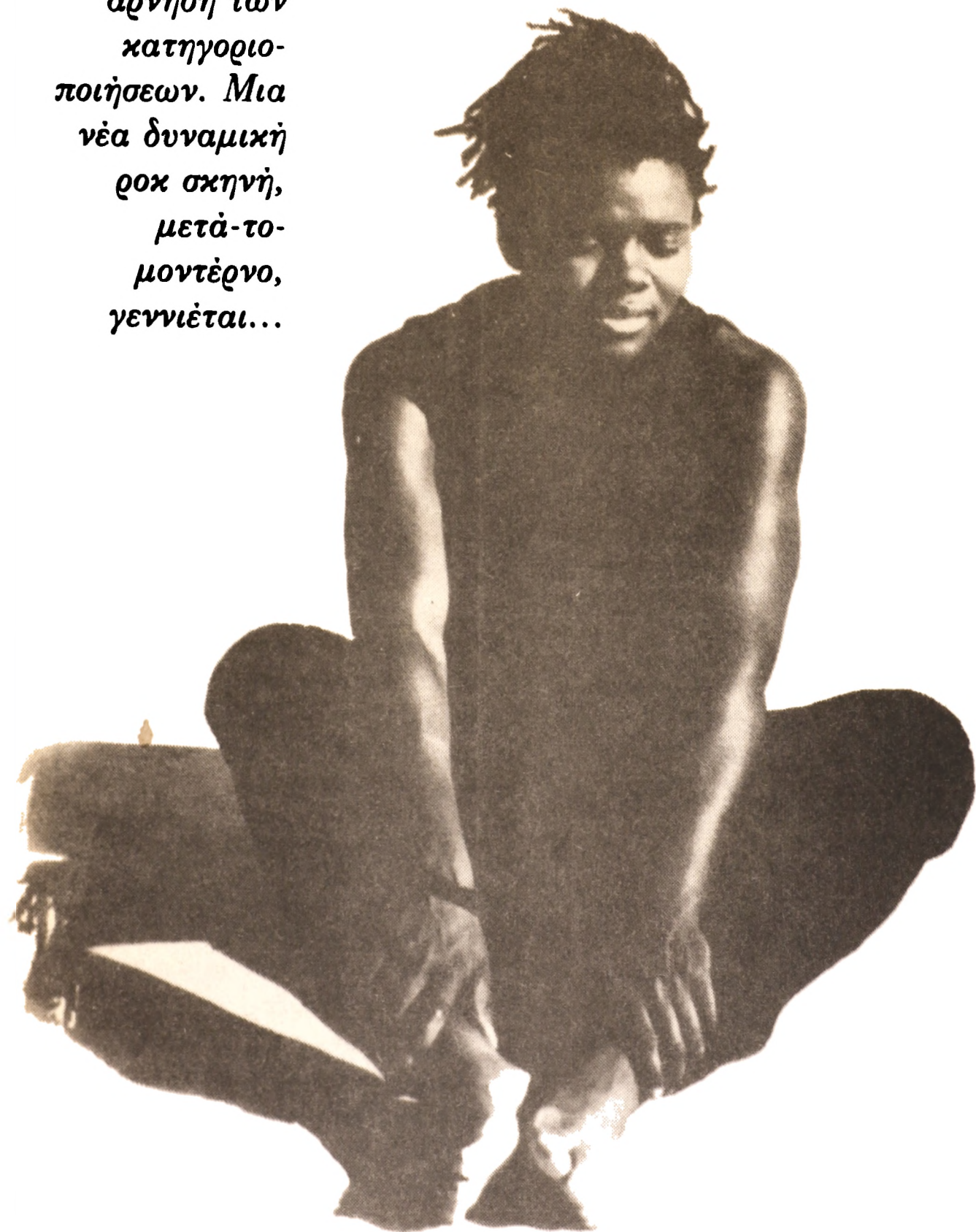
άλλους να δουν ολόκληρη την ψυχολογική σημασία του διαχωρισμού σε κάστες. Είναι σαν να κοιτάζει κάποιος προς τα έξω μέσα από μια σκοτεινή σπηλιά... και να βλέπει τον κόσμο να περνάει και να του μιλάει· να του μιλάει ευγενικά και πειστικά, δείχνοντας πως αυτά τα θαμμένα πνεύματα (σ.σ. των μαύρων) εμποδίζονται να κινηθούν φυσιολογικά, να εκφραστούν και να αναπτυχθούν. Και πως εάν ελευθερωθούν από τη φυλακή είναι ζήτημα όχι απλώς ευγένειας, συμπάθειας και βοήθειας προς αυτά, αλλά βοήθειας προς όλο τον κόσμο. ...Βαθμιαίως όμως κατασταλάζει στο μυαλό των φυλακισμένων ότι οι άνθρωποι που περνάνε απ' έξω δεν ακούνε· ότι ένα χοντρό αόρατο αλλά τρομακτικά από τζάμι βρίσκεται ανάμεσα σε αυτά και τον κόσμο.

Αναστατώνονται, μιλούν δυνατότερα, κάνουν χειρονομίες. Μερικοί από τον κόσμο που περνάει σταματούν με περιέργεια· αυτές οι χειρονομίες φαίνονται χωρίς νόημα, γελούν και προσπερνάνε. ...Τότε οι άνθρωποι από μέσα (από τη σπηλιά) γίνονται υστερικοί. Κραυγάζουν και πέφτουν πάνω στο τζάμι... Μερικοί εδώ και κει σπάνε και περνάνε ματωμένοι και παραμορφωμένοι και βρίσκονται αντιμέτωποι με ένα τρομοκρατημένο, αμείλικτο και συντριπτικό πλήθος (λευκών) ανθρώπων που φοβούνται για την ίδια τους την ύπαρξη». Το κείμενο αυτό του DuBois είναι από το βιβλίο του «Dusk of Dawn» που εκδόθηκε το 1940. Προφητικός και ο DuBois αλλά και ο Myrdal.

Μια νέα μουσική πρωτοπορία

του Νίκου Βρατσάνου

Κοινωνική συνειδητοποίηση, ευρηματική εξέλιξη της παράδοσης, τοπικά ακούσματα και διεθνικά σμιξίματα, γκρέμισμα των συνόρων και άρνηση των κατηγοριοποιήσεων. Μια νέα δυναμική ροκ σκηνή, μετά-το-μοντέρνο, γεννιέται...

Η γραφική ιδιομορφία της χώρας μας, να φιλοξενεί μεγάλο αριθμό συναυλιών συμπιεσμένων στο μικρό χρονικό διάστημα των πρώτων θερινών εβδομάδων, πολλές φορές μπερδεύει τα πράγματα κάνοντας αδύνατη την ενημέρωση για όλα τα τεκταινόμενα. Από την άλλη όμως, αν τύχουν οι κατάλληλες ευκαιρίες, επιτρέπει πολύ χρήσιμους συσχετισμούς μέσα από τη σχεδόν ταυτόχρονη επαφή με ποικίλα μουσικά σχήματα.

Μια τέτοια ευκαιρία υπήρξε με την έλευση στο θέατρο του Λυκαβηττού, τριών διακεκριμένων ονομάτων, των *VIOLENT FEMMES* στις 17/6, των *MATERIAL* στις 30/6 και της *TRACY CHAPMAN* στις 7/7. Ονόματα, που, το καθένα με τον τρόπο του, αποτελούν κάποιας μορφής πρωτοπορία μέσα στη σκηνή του σύγχρονου ροκ.

Αν αναλογισθούμε ότι το ροκ έχει ήδη διανύσει από τα μέσα της δεκαετίας του '50 μέχρι τα τέλη του '80 κάποιο πλήρη κύκλο ζωής, με φάση ωρίμανσης, φάση παρακμής, φάση αναβίωσης και νέου κύματος κ.ο.κ., και ότι αυτή, κατά κάποιο τρόπο, ήταν η πρωϊκή «μοντέρνα» περιόδός του, τότε αυτές οι τρεις συναυλίες ήταν ενδεικτικές του που πάνε τα πράγματα τώρα.

Πρέπει να σημειώσουμε ότι και τα τρία ονόματα προέρχονται από την Αμερική. Ελπίζουμε ότι το γεγονός είναι συμπτωματικό και δεν οδηγεί αναγκαστικά σε δυσόλιες σχέσεις για το μέλλον του ευρωπαϊκού πολιτισμού.

TRACY CHAPMAN

Ας αρχίσουμε όμως με την *TRACY CHAPMAN* από την Καλιφόρνια. Νεότατη, έγινε γνωστή το 1987 με τον πρώτο της δίσκο που ξανάδινε στο ροκ, μετά από αρκετά χρόνια ομφαλοσκόπησης, την κοινωνική του διάσταση με αναφορές στην καταπίεση, την ανεργία, την απόγνωση των φτωχότερων στρωμάτων του πληθυσμού. Η θεματική της θυμίζει εκπροσώπους του κινήματος διαμαρτυρίας του '60, όπως ο Μπομπ Νέλσον ή η Τζόαν Μπαϊζ. Επηρεασμένη όμως από το μινιμαλιστικό πνεύμα της εποχής

εννιέται

Ο Bill Laswell των Material

Οι *VIOLENT FEMMES* δείχνουν τους απρόσμενους δρόμους που μπορεί να φτάσει κανείς ακολουθώντας την παράδοση, χωρίς ποτέ να εγκαταλείπει το πνεύμα του τόπου που τον πλαισιώνει. Το λάβαρο της πόλης του Μιλγουόκι, της γενέτειράς τους, που κυμάτιζε από πίσω σ' όλη τη διάρκεια της συναυλίας, δεν άφηνε καμιά αμφιβολία για τα αισθήματά τους.

MATERIAL

Αφήσαμε για το τέλος την πλέον ιδιότυπη περίπτωση, τους *MATERIAL*. Μουσικό σχήμα της Νέας Υόρκης που χρονολογείται από το 1979 και η ύπαρξή του περιστρέφεται γύρω από την αινιγματική φιγούρα του μουσικού - παραγωγού Bill Laswell. Η σύνθεσή τους δεν είναι σταθερή: οι ίδιοι άλλωστε αρνούνται τον ορισμό του «συγκροτήματος». Στο Λυκαβηττό, εκτός από τον Laswell, εμφανίστηκαν και ο Ελληνοαμερικανός Νικυ Σκοπελίτης, ο Foday Musa Suso από την Γκάμπια, αρχιτεχνίτης του αφρικάνικου εγχόρδου «κόρα», ο σενεγαλέζος Aigb Dieng στα κρουστά και ο βρετανός Ginger Baker, ζωντανός θρύλος του ροκ από την εποχή (1968) που έπαιζε στους *CREAM*.

Η πολυεθνικότητα των μουσικών αντανακλά στη μουσική θεώρηση των *MATERIAL*, που ξεπερνά κάθε όριο μεταξύ των ετικετών «ροκ», «τζαζ» κ.λπ., και πλησιάζει αυτό που θα μπορούσε να ονομαστεί «Παγκόσμια Μουσική», μια γοητευτική και γόνιμη επιμειξία πολιτισμικών ιδιοτεροτήτων από όλο τον πλανήτη. Οι ανοιχτοί ορίζοντες των *MATERIAL* τους τοποθετούν κι έξω από τις συνήθεις δισκογραφικές πρακτικές. Η συναυλία στην Ελλάδα δεν αποτελούσε σταθμό κάποιας διεθνούς περιοδείας για την προώθηση κάποιου δίσκου, αλλά ήταν ένα μοναδικό συμβάν, οργανωμένο από τους τολμηρούς ανθρώπους της «ΟΜ», και στο οποίο παρουσιάστηκε μουσική που δεν έχει αποτυπωθεί ποτέ στο βινύλιο.

Ανακεφαλαιώνοντας, λοιπόν, μέσα από τη συμμετοχή μας στις τρεις συναυλίες, βλέπουμε κάποια στοιχεία να διαγράφονται: κοινωνική συνειδητοποίηση, ευρηματική εξέλιξη της παράδοσης, τοπικά ακούσματα και διεθνικά σμιξίματα, γκρέμισμα των συνόρων και άρνηση των κατηγοριοποιήσεων. Μια νέα μουσική δείχνει να μορφοποιείται και να οδηγεί το ροκ σε ένα νέο ταξίδι μετά-το-μοντέρνο που προβλέπεται άκρως συναρπαστικό.

Τσάπμαν καταφέρνει να αποφύγει πολλές φορές κραυγαλέο, μελοδραματικό χαρακτήριζε εκείνα τα ιερά τέρα-

δίσκο της «Ζητήματα Καρδιάς», πήχθηκε αφορμή για την περιοδεία της, όντως έχει υποχωρήσει χάριν ενός μένους ηλεκτρικά ήχου, και κάποιων εθνο-ρυθμικών στοιχείων. Παρ'όσο, η διάσταση της κοινωνικής κριτικής και η τιμιότητα στη στάση της, άλλων της στερούν την ευρύτερη εμπο-αγνώριση.

ENT FEMMES

Σύνθετη περίπτωση, αυτή των *VIOLENT FEMMES*, του λευκού συγκροτήματος βιομηχανικό βορρά των ΗΠΑ. Σχηματίστηκαν στις αρχές της δεκαετίας του οκταλώντας αίσθηση τόσο με το πα-αγγλο-γαλλικό όνομά τους, όσο και ιδιότυπη μουσική τους άποψη. Μια του έσπρωχνε τη λευκή παραδοσιακή («Country & Western») στα ά-οσδιδοντάς της έναν αγχώδη ρυθμό λιάζοντάς την με δεκάδες αναφορές μέσα από τη μαύρη τραγουδοποιία εθνικές σχολές. Η στιχουργική ακολουθεί το μέτρο και τη μορφή των των της Δύσης, χωρίς να παραλεί-κρια να αποκλίνει των κανόνων με ες ανατροπές των καθιερωμένων α-

ΤΟΝΕΛΛΟ

ΣΕΙΡΑ: ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ

CHARLES KAHN

Ο Αναξιμανδρος και οι απαρχές της ελληνικής κοσμολογίας

Μετάφραση: ΝΙΚΟΣ ΓΙΑΝΝΑΔΑΚΗΣ

Η προσπάθεια του Kahn συνίσταται στο να εντάξει όλες σχεδόν τις επιμέρους γνώσεις του Αναξιμανδρου, στο «θεωρητικότερο» μέρος της σκέψης του.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ

Περί μυστικής θεολογίας

Εισαγωγή: VLADIMIR LOSKY

Μετάφραση: ΣΩΤΗΡΗΣ ΓΟΥΝΕΛΑΣ

Η Μυστική Θεολογία του Διονυσίου του Αρεοπαγίτου είναι ένα έργο που εισάγει στον χώρο της σιωπής, που σκοπεύει το ανείπωτο. Το κείμενο του V. Losky μπορεί να θεωρηθεί ως ένα εκτενές σχόλιο στην Μυστική Θεολογία.

ΠΡΟΚΛΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ

Στοιχειώσεις Θεολογική

Εισαγωγή - Σχόλια: E.R. DODDS

Μετάφραση: ΙΓΝΑΤΙΟΣ ΣΑΚΑΛΗΣ

Το έργο αυτό αποτελεί μια συστηματική διατύπωση της μεταφυσικής του Πρόκλου και εδράζεται στην πεποίθηση ότι η πλατωνική «Θεολογία» έχει την καταγωγή της στις μυστικές διδασκαλίες των Πυθαγορείων και των Ορφικών.

Γ.Σ. KIRK

Ηράκλειτος: τα κοσμολογικά αποσπάσματα

Μετάφραση: ΝΙΚΟΣ ΓΙΑΝΝΑΔΑΚΗΣ

Ένα βιβλίο γραμμένο με βάση την παραδοχή ότι μόνο με την σχολαστική εξέταση του κάθε αποσπάσματος μπορεί κανένας να επιχειρήσει μian έγκυρη ερμηνεία της σκέψης του Ηρακλείτου.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ

Ομιλίες στην Εξαήμερο

Μετάφραση: ΙΓΝΑΝΤΙΟΣ ΣΑΚΑΛΗΣ

Το κείμενο του Μεγάλου Βασιλείου περιλαμβάνει τις βασικές γραμμές της ανατολικοορθόδοξης ερμηνευτικής σε βασικά σημεία του κειμένου της Γενέσεως.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ • ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ
ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΕΠΕ

Κάθε νέο έργο, σαν ένα νέο άστρο στο σύμπαν

Από την ίδρυσή του το 1986 έως σήμερα το «Κέντρο Σύγχρονης Μουσικής Έρευνας» (ΚΣΥΜΕ) έχοντας επιδείξει ένα πολύτιμο, όσο και πολυποίκιλο έργο στη διάδοση και τη διάσωση της μουσικής του τόπου μας, έχει αναδειχθεί σε φορέα αξιοζήλευτης πολιτιστικής δράσης. Στο ενεργητικό του περιλαμβάνονται σεμινάρια, συνέδρια στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, έξι εβδομαδιαία φεστιβάλ, συναυλίες - παρουσιάσεις Ελλήνων και ξένων συνθετών, καθώς και σημαντικός αριθμός αναθέσεων έργων σε Έλληνες (κυρίως νέους) συνθέτες.

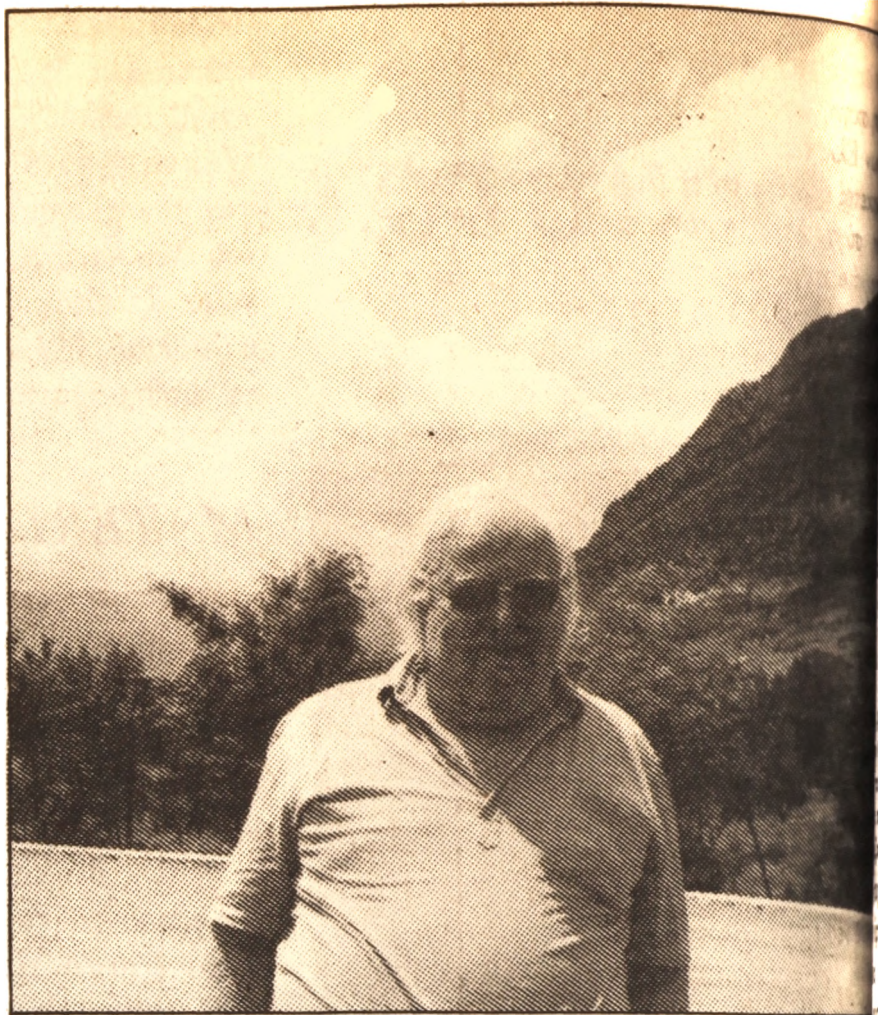
Έστω και επιγραμματικά, ο όγκος αυτός των δραστηριοτήτων του δίνει ένα πρώτο στίγμα της προσφοράς του στη μουσική ζωή του τόπου μας. Μια προσφορά που, χωρίς αυτάρεσκο στόμφο, επιχείρησε με επιτυχία και έφερε τη «σύγχρονη μουσική» (μέσα από συναυλίες) στις «άγονες» και ξεχασμένες περιοχές της Ελλάδας (Β.Δ. Ελλάδα, Τρίπολη, απομακρυσμένους δήμους κ.λπ.).

Εκτός αυτών, στις δραστηριότητές του συγκαταλέγονται ακόμα εκπαιδευτικά μουσικά προγράμματα συσχετισμένα με την πληροφορική, προγράμματα έρευνας και διάσωσης της παραδοσιακής ελληνικής μουσικής, καθώς και η υποβοήθηση της μουσικής σύνθεσης με τη διάθεση του τεχνικού του εξοπλισμού. Τον επόμενο μήνα, μάλιστα, σε συνεργασία με το «Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών» το ΚΣΥΜΕ αναλαμβάνει τη διοργάνωση ενός «συνεδρίου - φεστιβάλ μουσικής πληροφορικής» στους Δελφούς, με τη συμμετοχή παγκοσμίου ακτινοβολίας προσκεκλημένων (Ιάνης Ξενάκης, François Mâche κ.ά.) και με την παρουσίαση σημαντικού αριθμού έργων ηλεκτρονικής και ακουστικής μουσικής.

Με αφορμή αυτή την τελευταία διοργάνωση είχαμε την ευκαιρία να συναντηθούμε με το διευθυντή του ΚΣΥΜΕ, κ. Στέφανο Βασιλειάδη (συνθέτη, καθηγητή της σχολής μουσικολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών), ο οποίος μας μίλησε για το ρόλο και τις επιδιώξεις του «κέντρου».

Ξεκινήσαμε τη συζήτησή μας, αναφερόμενοι στη δημιουργία και την επεξεργασία ενός τεράστιου αρχείου σχετικού με την ελληνική μουσική, που θεμελιώνει σε νέες βάσεις το ΚΣΥΜΕ. Ο κ.

Βασιλειάδης μας είπε:

— Κατ' αρχάς, έχουμε στη διάθεσή μας ένα τεράστιο υλικό σχετικά με την ελληνική μουσική (παρτιτούρες, ηχογραφήσεις, βιβλία). Πρόκειται για τα αρχεία του Γ.Γ. Παπαϊωάννου, το δικό μου, τα αρχεία που έχει ήδη αρχίσει να αναπτύσσει το ΚΣΥΜΕ, καθώς και άλλα αυτοτελή, όπως το αρχείο Σκαλκώτα. Η μια μας φιλοδοξία είναι να αρχειοθετήσουμε όλο αυτό το υλικό με τη βοήθεια της σύγχρονης τεχνολογίας, ώστε να καταστεί εύχρηστο για τους ερευνητές.

Ο άλλος στόχος μας είναι να περισώσουμε αυτό το ηχητικό υλικό που διαθέτουμε. Τα παλιά αρχεία είναι ήδη επιβαρυνμένα από τη φθορά του χρόνου. Ενώ θεωρούμε πως οι μαγνητοταινίες έχουν ορισμένη διάρκεια ζωής περίπου 20 χρόνων, αυτή τη στιγμή υπάρχουν αρχεία ηλικίας 40 χρόνων εκτεθειμένα σε περαιτέρω φθορά που επέρχεται με ραγδαίους ρυθμούς. Κατ' αρχάς, σκοπός μας είναι το υλικό αυτό να αποκτήσει ψηφιακή μορφή, οπότε το «κακό» θα σταματήσει έως εδώ. Αφού λοιπόν κρατήσουμε αυτή την «πρωτότυπη» ψηφιακή εγγραφή ως «αρχείο», έχουμε τη δυνατότητα να προχωρήσουμε σε περαιτέρω διαδικασίες καθαρισμού, οι οποίες πολλές φορές έ-

χουν εντυπωσιακά αποτελέσματα.

● Πέρα από αυτό τον τομέα, αφορά τη «διάσωση» της μουσικής, είναι γνωστό ότι έχει αναλάβει και τη διάδοση της σύγχρονης κυρίως μουσικής στον τόπο μας.

— Έχουμε καταφέρει πραγματοποιήσουμε έναν μεγάλο αριθμό εκδηλώσεων στην Αθήνα όσο και σε άλλες «άγονες» περιοχές. Ενδιαφέρει η σύγχρονη όψη για των συνθετών και προσπαθούμε να προβάλλουμε. Τη σύγχρονη μουσική, όμως απομονωμένη, αλλά ταγμένη σε προγράμματα με κλασική ευρωπαϊκή πολλές φορές, με παραδοσιακή μουσική, θέλοντας να δείξουμε τους συσχετισμούς της, τις που υπάρχουν.

Αναζητώντας νέους λόγους

● Και η κατάσταση της σύγχρονης μουσικής στον τόπο μας:

— Τώρα πλέον, αρκετοί ασχολούνται με τη σύγχρονη μουσική. Κάποτε η μουσική ήταν τελείως αποκομμένη από το κοινό και γι' αυτό στα είχε δημιουργηθεί ο στίγος σύγχρονης μουσικής, είχε αναλάβει την υπεράσπιση. Τώρα η κατάσταση

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

*Μια ενδιαφέρουσα
δισκογραφία των
Πανεπιστημιακών
Εκδόσεων Κρήτης που
διασώζει το δημοτικό
τραγούδι από τις
«δημοτικολαϊκές»
εκδοχές του.*

Η φτηνή εκμετάλλευση που έχει υποστεί το δημοτικό τραγούδι στον τόπο μας, η παρά φύσιν σύνδεσή του με το ακαθόριστος καταγωγής «δημοτικολαϊκό» των πανηγυριών και των νυκτερινών κέντρων, καθώς και η γενικότερη αδιαφορία που επικράτησε, συνετέλεσαν αρκετά, ώστε το καθαυτό δημοτικό μας τραγούδι, χρόνια τώρα να προσπαθεί απλά να διασωθεί.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο και στη σχετικά μικρή, αξιοπρεπή και υπεύθυνη δισκογραφία που υπάρχει για το δημοτικό τραγούδι, οι «Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης» ήρθαν να προσθέσουν μια άκρως ενδιαφέρουσα έκδοση.

«Τραγούδια και σκοποί της Μακεδονίας» με την Ξανθίππη Καραθανάση.

Πρόκειται για ένα διπλό άλμπουμ που καταγράφει δείγματα από την πολύμορφη μουσική παράδοση της Μακεδονίας. Μια καταγραφή που, δείχνοντας το σεβασμό της για την παράδοση, κατορθώνει να εμφανίσει τον πλούτο του δημοτικού τραγουδιού αβίαστο και απαλλαγμένο από φτηνά κοσμήματα.

Η Ξ. Καραθανάση, γεννημένη και μεγαλωμένη στη Χαλκιδική, μέσα σε ένα περιβάλλον παραδοσιακών μουσικών, απέκτησε γρήγορα ένα μεγάλο πλήθος ακουσμάτων. Εμφανίστηκε για πρώτη φορά στο προσκήνιο στη δεκαετία του '60, σε

αναλόγου περιεχομένου εκπομπές του ραδιοφωνικού σταθμού της Θεσσαλονίκης.

Τώρα, τόσα χρόνια αργότερα, ώριμη ερμηνεύτρια και προσηλωμένη συνειδητά στο χώρο της παραδοσιακής μουσικής, με τη συμπαράσταση συνεργατών που έχουν αποδείξει το σεβασμό τους για τη μουσική αυτή, μας δίνουν μια από τις πλέον άρτιες καταγραφές δημοτικής μουσικής που έχουμε υπόψη μας.

Αφήνοντας όμως κατά μέρος το ηχητικό υλικό αυτής της έκδοσης, αξίζει να σταθούμε στο πολυσέλιδο έντυπο που τη συνοδεύει. Το οποίο πέρα από τη συνηθισμένη παράθεση των στίχων περιλαμβάνει δυο εκτενή κείμενα του Νίκου Διονυσόπουλου σχετικά με τη δημοτική μουσική και τη σχέση της Ξ. Καραθανάση με αυτήν.

Και ακόμα αναλυτικά σχόλια του Γ. Αμαργιανάκη για τη νοηματική και ιστορική κατανόηση των τραγουδιών, στοιχεία για τη μετρική των στίχων, τη ρυθμοδοσία και τους μουσικούς τρόπους στους οποίους έχουν γραφτεί αυτά τα τραγούδια.

Πρέπει επίσης να γίνει αναφορά στην καλαισθησία της έκδοσης, τη συνοδεία πολύτιμου φωτογραφικού υλικού, καθώς και τις εικονογραφήσεις.

Τέλος, κλείνοντας αυτό το σημείωμα και με την αφορμή που μας δίνεται, αξίζει να εξάρουμε τη γενικότερη προσφορά στον τομέα της παραδοσιακής μουσικής, οργανισμών όπως οι «Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης» (του οποίου αυτή είναι η τέταρτη έκδοση) αλλά και άλλων πολιτιστικών φορέων που στο μέτρο των δυνατοτήτων τους προσπαθούν να βγάλουν από την αφάνεια —των αρχείων, συνήθως— το πολύτιμο μουσικό υλικό της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

Νεκτάρης Μητρόπουλος

1. Και η ραδιοφωνία και ιστρες, ακόμα και η λυρινή παίζουν έργα σύγχρολων. Έτσι υπάρχουν φορείς που εξυπηρετούν χρονη μουσική. Ίσως καταξιωμένη, γιατί εί-ασφαλές π.χ. να παίξει ένα έργο του Γ. Χρή-πό, ό,τι να παρουσιάσει ενός άγνωστου συνθέτη. ίσως η ιδιαιτερότητά έλουμε να προβάλλουμε, λιγότερο γνωστούς ή και άσημους δημιουρ-

μάλιστα, η προώθηση νέων συνθετών είναι τα προτερήματα, εκείνα οι πλέον δύσπιστοι ίζουν στο ΚΣΥΜΕ.

συχνά και πιστεύω ότι έργο είναι σαν να γεν-να άστρο στο σύμπαν. αυτό είναι πάρα πολύ σημασίας η προβολή νθετών και του έργου σως δεν μπορούμε να πολλά, αλλά στο μέ-δυνατοτήτων μας προ-σε αρκετές αναθέσεις. Όπως για παράδειγμα, εν εποχή για έργα που θούν στο φεστιβάλ που στους Δελφούς.

ού ότι οι Έλληνες συν-ουν ένα ξεχωριστό χά-ια υπεροχή έναντι των των τους όλου του κό-χι δεν αναφέρομαι μόνο τώσεις όπως αυτή του Χρήστου, ο οποίος με μέσα δημιούργησε ένα έργο, την ίδια ώρα οι με πληθώρα μέσων ν έργα ανιαρά και βα-ωρώ λυπηρό το ότι υ-Έλληνες συνθέτες, οι ουν να πουν σημαντικά α, αλλά δεν έχουν τη τα να ακουστούν.

ήντας

καταλήψεις

χρονη όμως μουσική κίζεται από το ευρύ ύσυνόλητη.

ιστική...

τό εγώ δεν συμφωνώ. τράγματι, συμβαίνει το να μην έχει επαφή με μουσική. Θεωρώ μάλι-υπάρχει μια κακή ακατάληψη.

Όμως αυτό το ευρύ κοινό δέ-χεται σήμερα πάρα πολλά ακούσματα πολύ πρωτοποριακά, και τα αποδέχεται γιατί τα συν-δυάζει μαζί με κάποιο δρώμενο ή κάποιο άλλο άκουσμα (θέα-τρο, κινηματογράφος, ακόμα και τηλεόραση) και έτσι τα αποδέχεται τελείως φυσικά. Χω-ρίς να το συνειδητοποιεί, προ-σπαθεί να μπει στο πνεύμα αυ-τών των ακουσμάτων που κα-νονικά θα έπρεπε να τα «αφορί-σει».

Πιστεύω ότι η αληθινή μου-σική δεν έχει πρόβλημα να επι-κοινωνήσει με τον άνθρωπο, ό-ταν και αυτός ο άνθρωπος είναι ανοιχτός, απροκατάλητος. Και αυτό το έχω διαπιστώσει ε-πανειλημμένως, όπως π.χ. στο «Πολύτεχνο» των Μυκηνών, όπου χιλιάδες άνθρωποι παρα-κολούθησαν μεταξύ άλλων πολ-λά έργα του Ξενάκη χωρίς κα-μιά δυσκολία.

● Με δεδομένο τον όγκο της προσφοράς του ΚΣΥΜΕ, υπήρξε ανάλογη αναγνώριση της προσφοράς αυτής: Έχετε προβλήματα; Και τι είδους;

— Τα προβλήματα είναι οικο-νομικά, δεν υπάρχει καμιά συμ-παράσταση. Το υπουργείο Πολιτισμού δεν έχει παρακολουθή-σει την ανάπτυξη του ΚΣΥΜΕ. Πάντα το βλέπει όπως όταν αυ-τό ξεκίνησε. Όμως τώρα, όπως έχουν πολλαπλασιαστεί οι δρα-στηριότητές του, έτσι έχουν πολλαπλασιαστεί και οι ανάγ-κες του. Αυτό δεν έχει κατανοη-θεί. Το υπουργείο Πολιτισμού έχει πάρει κάποιες αποφάσεις και αυτές παραμένουν ως έ-χουν.

Ούτε η καλή δουλειά ανα-γνωρίζεται, ούτε η κακή τιμω-ρείται. Το «Κέντρο» —πέρα από κάποιους οικονομικούς ελέγ-χους από την Κοινότητα— κα-νείς αρμόδιος δεν το έχει επι-σκεφτεί για να δει και να αξιο-λογήσει τη δουλειά μας. Επιτέ-λους είναι ανάγκη να αρχίσει μια πιο σωστή αξιολόγηση των πραγμάτων. Το υπουργείο Πολιτισμού είναι ένας καλοπροαί-ρετος οργανισμός, ο οποίος ό-μως δεν έχει το θάρρος να θίξει αυτά τα κακώς κείμενα.

(Τη συνέντευξη πήρε ο Νεκτάρης Μητρόπουλος)

ΑΦΘΟΝΟΣ ΣΠΑΣΜΩΔΙΚΟΣ ΓΕΛΩΤΑΣ

Το δωδέκατο χρόνο της σταδιοδρομίας του ως ηθοποιός κι αφού άσκησε τις υποκριτικές του ικανότητες σε ποικίλα θεατρικά είδη, ο Γ. Βαλτινός εφορμά ως σκηνοθέτης με τη φαρσοκωμωδία του Ρέη Κούνεϋ, «Εκτός ελέγχου». Ακόμη ένα άλμα· τυχόν θύματα δεν ενδιαφέρουν, αφού το όλο εγχείρημα αποσπά τον αβίαστο γέλωτα του κοινού.

ΑΠΟ ΧΡΟΝΙΑ πλέον γνωρίζουμε, πως τους θερινούς μήνες δεν ευδοκίμει το σοβαρό θέατρο· το κέντρο βάρους μετατοπίζεται σταθερά προς δροσερότερους χώρους. Οι καλοκαιρινές σκηνές συγκεντρώνονται στην προνομιούχο περιοχή γύρω από τη Σχολή Ευελπίδων, όπου προσφέρουν σε ένα ευρύτερο κοινό την ιλαρότητα της φαρσοκωμωδίας και της πάντα θαλερής επιθεώρησης. Όσο για τους ελάχιστους, εναπομένοντες εντός Αθηνών, θεατρόφιλους, υπάρχει ακόμη η νησίδα της αρχαίας τραγωδίας στο άλλο άκρο, το αρχαιοπρεπές, της πρωτεύουσας. Αν και τελευταία σμικρύνεται επικίνδυνα, καθώς ηχηρά καλλιτεχνικά ονόματα φιλοδοξούν να συνδεθούν με το χώρο, ενώ οι φυσικοί διεκδικητές μάλλον ολιγωρούν ή καταναλώνονται σε μεμφίμοιρες αντιδichίες.

Αφού εξαντλήσαμε το χειμώνα τη γαλλική φάρσα των αρχών του αιώνα, κυρίως με άφθονο Φεϋντώ, φαίνεται πως

ήρθε η σειρά του βρετανικού χιούμορ. Μάλιστα στο θέατρο Σμαρούλα, προτιμήθηκε ο πολυτάλαντος Ρ. Κούνεϋ, ήδη γνωστός από τα τρία έργα του που έχουν ανεβεί τα τελευταία χρόνια. Αυτή τη φορά, επανέρχεται με το «Εκτός ελέγχου», μια πρόσφατη παραγωγή του, που τιμήθηκε και με το βραβείο Λώρενς Ολιβιέ 1991, ως η καλύτερη κωμωδία της χρονιάς.

Η υπόθεση στα έργα του Ρ. Κούνεϋ, που —με ελαφρά κακεντρέχεια, όχι όμως και τόσο άστοχα— ο αμερικανικός Τύπος χαρακτηρίζει «φαρσοκωμωδίες της κρεβατοκάμαρας», λίγο ενδιαφέρει. Σχεδόν ανύπαρκτη η πλοκή, ανακατώνει τους πάντες, για να καταρρεύσει τελικά ως εκ θαύματος, χωρίς την παραμικρή συνέπεια. Σε αυτό συμβάλλουν και οι χαρακτήρες που δεν βλέπουν, δεν ακούν και κατά κανόνα παρανοούν· μια εκδοχή ηλιθίων. Βέβαια, αυτά ακριβώς τα στοιχεία οικοδομούν τη φάρσα, μόνο που ο συγγραφέας τα χρησιμοποιεί σε υπερβάλλουσες ποσότητες, πιθανόν πιστεύοντας πως η αφθονία στα υλικά εξασφαλίζει και το απολαυστικό του εδέσματος.

Στο «Εκτός ελέγχου», για άλλη μια φορά, διακωμωδούνται οι σεξουαλικές αδυναμίες της μεσαιας τάξης, εδώ όμως η σάτιρα επεκτείνεται και στο ήθος των πολιτικών. Ένας έγγαμος υπουργός της κυβέρνησης ατακτεί με την ιδιαιτέρα του αρχηγού της Αντιπολίτευσης ή, ακριβέστερα, προσπαθεί, αφού οι περιπτώξεις συνεχώς επίκεινται και αδιάκοπα αναβάλλονται· κατ' ανάγκην συνεργός ο γραμματέας του. Εξ αρχής όλα είναι εμφανή· ο Ρ. Κούνεϋ αποφεύγει να προβληματίσει το κοινό με υπαινιγμούς και ιντριγκες, μοναδικός στόχος η θυμηδία. Ωστόσο, ταυτόχρονα, θωπεύει τις σεξουαλικές προκα-

Ο Βαλτινός και οι ηθοποιοί

ταλήψεις των πατριωτών του. Όπως τα παντελόνια ακατάπαυστα κατεβαίνουν, η ομοφυλοφιλία γελοιοποιείται μέχρι προσβολής. Σε αντίθεση, τα θηλυκά περιφέρονται ημίγυμνα προς τέρψιν, που όμως παραμένει αυστηρά στα όρια της ευπρέπειας.

Η Α. Βαρβαρέσου απέδωσε τις στιχομυθίες στη γλώσσα μας χωρίς ακρότητες, προσγειώνοντας, όσο ήταν δυνατόν, την πολιτική σάτιρα στο ελληνικό τοπίο. Όσο για τα σεξουαλικά υπονοούμενα, κυριαρχεί πνεύμα ευπρεπισμού που ουδώς βλάπτει το αποτέλεσμα. Άλλωστε η ουσία της φάρσας του Ρ. Κούνεϋ βρίσκεται στην επανάληψη και την κινητικότητα και όχι στα λεκτικά παιχνιδίσματα.

Αυτόν τον σχεδόν φρενιτιώδη παλμό, κατάφερε να συλλάβει ο Γ. Βαλτινός. Πόρτες ανοιγόμενες, άνθρωποι μπαίνουν και βγαίνουν και το παράθυρο - λαιμητόμος, το εύρημα του έργου, πέφτει κατά τακτά διαστήματα. Όπως ο ρυθμός εντείνεται, όλοι παραμένουν συντονισμένοι σε μια «εκτός ελέγχου» κατάσταση.

Ο Γ. Βαλτινός, ένας χαριτωμένος και σβέλτος υπουργός αλλά και γυναιοθήρας, βρίσκεται αδιάκοπα επί σκηνής, τραβώντας το χορό. Όμως και η υπόλοιπη ομάδα δεν υστερεί

σε φόρμα, με πρώτον τον Βούρο στο ρόλο του γραμματέα που συνήθως προτιμά να υστερεί το γυναικείο γυμνασίο· η αισθησιακή πλευρά τονίζεται αρκετά. Εκτός από τη χυμώδη και αεικίνητη διατέρα της Ρ. Λουίζδου.

Το έργο εξελίσσεται σε ένα δωμάτιο ξενοδοχείου απέναντι από τη Βουλή. Συνεπώς και ούται να είναι απρόβλεπτοι· αρκεί να εξασφαλίζεται ένας αριθμός από εισόδους και εξόδους. Όμως εκείνο το εκπληκτικό κακόγουστο ντεκόρ που επινόησε ο Γ. Ασπρούλος, μάλλον δεν ταιριάζει στην παράσταση. Σε αντίθεση με τα σκηνικά που είχε προτείνει ο ίδιος «Στο τσίρκο» πάλι του Ρ. Κούνεϋ, οι σκηνές ήταν επιταγή του έργου.

Αν αυτή η παρουσίαση ενός βραβευμένου συγγραφέα κατ' επέκταση την παράσταση μάλλον οφείλεται στις αντιδράσεις που προκάλεσε η φάρσα· γέλιο ή εκνευρισμός; ποτα ενδιάμεσο. Πάντως, δυσκολεύθουν να γελάσουν αρχίσουν να αδιαφορούν· τα κακώς κείμενα γύρω τους πως έλεγε κι εκείνος ο φιλόσοφος, μαίτρ της σάτιρας, η αδιαφορία είναι το πιο κόπο περιβάλλον του γέλωτα.

Μ. Θεοδοσιάδης

αναίρεση του στόχου

Γιάννης Ραπτόπουλος

αυτοκρατορική μνήμη του
ατος

λίο πρώτο: Ποιος είμαι κι
πού ξεκίνησαν όλα
B. Κέδρος, Αθήνα 1992

πως η κριτική γίνεται άδικη
επιχειρεί να κρίνει ένα βιβλίο
αν και ήδη πολυσέλιδο, απει-
με αγνώστου μεγέθους συνέ-
Νομιμοποιείται, όμως, να
πίσει τις ήδη υπάρχουσες ασυ-
μες που διέπουν το έργο και
οδηγούν στην αναίρεση του
αινώμενου στόχου του.

B. Ραπτόπουλος επέλεξε να
ηθεί μια «αυτοβιογραφικού
ικτήρα» ιστορία της εφηβείας,
φεύγοντας στην τεχνική της
ρομικής αφήγησης και κινού-
ς στην αμφισημία που του πα-
ί ένας κατ' επιφασιν «αιρετι-
ήρωας, ο οποίος στην εξέλιξη
στορίας αποδεικνύεται λιγό-
αιρετικός απ' ό,τι ο ίδιος ο α-
της ως προς την οργάνωση
φήγησής του. Κάθε «αυτοδι-
ική» αφήγηση επιτρέπει να α-
υθούν οι διαφορετικές οπτικές
προκύπτουν μεταξύ αφηγητή
τοποθετείται στο «τώρα»
γραφής του) και ήρωα (που
θετείται στο «τότε» της αφη-
νης ιστορίας). Ο B. P., στα
α 20 περίπου κεφάλαια του
του του, υπερθεματίζει σε αυ-
η διάκριση κάνοντάς την πε-
τερο από ορατή: ο μεν αφη-
του υιοθετεί μια διακριτική
νική απόσταση» απέναντι
οπτική του ήρωα - νεανικού
ού του και παράλληλα επικοι-
με τον υποδηλούμενο ανα-
τη του ευθέως, επιστρατεύ-
όλες τις προθετικές και φα-
λειτουργίες της γλώσσας. Ο
ωάς του, ως υποκείμενο του
ήματος, διαθέτει τη δική
πτική και «γλώσσα» που ση-
νται από το άτεχνο κι αδέξιο
που παραπέμπει (όχι και τό-
ιτυχώς) στον προφορικό λό-
πό την άλογη χρήση των ση-
στίξης, την κατάχρηση της

άνω και κάτω τελείας κ.λπ. Το
πρόβλημα όμως δημιουργείται α-
πό τη στιγμή που όλα αυτά τὰ ι-
διαίτερα χαρακτηριστικά του ή-
ρωα, η οπτική του, επιβάλλονται
πάνω στον ίδιο τον αφηγητή ο ο-
ποίος παύει σταδιακά να διαφορο-
ποιείται από τον ήρωά του, ενέχε-
ται από αυτόν και την αυτάρεσκη
ροή του λόγου του. Μια μετα-
στροφή που δεν αιτιολογείται από
κάποια θεματική αναγκαιότητα,
ενώ δημιουργεί έναν αφηγηματικό
τραγέλαφο που εκθέτει ανεπανόρ-
θωτα τον αφηγητή και παραλύει
την ιστορία. Δομή και περιεχόμε-
νο όντας πλέον σε πλήρη διάστα-
ση, ελάχιστα εξυπηρετούν αυτό το
οποίο το ίδιο το κείμενο φιλάρε-
σκα υποβάλλει ως στόχο του: την
ένταξη του στο μεταμοντέρνο!

Από την άλλη, η αφηγούμενη ι-
στορία εναλλάσσεται ξαφνικά με
κεφάλαια ολόκληρα από φιλοσο-
φίζουσες απόψεις του ήρωα επί
παντός τού επιστητού που συχνά
μοιάζουν, αν όχι ξένα σώματα στο
μύθο, οπωσδήποτε δυνάμενα να
εγκλωβιστούν σε οποιαδήποτε «ι-
στορία». Και αν αρχικά οι πλα-
τιάζουσες αυτές απόψεις, που τεί-
νουν σε μια επιδειξιμανία, μπο-
ρούσαν, ως εμβόλιμες στο κυρίως
σώμα, να δικαιολογηθούν ως αν-
τικατοπτρίζουσες τη «νεανική α-
φέλεια» του ήρωα σκιαγραφώντας
έτσι το χαρακτήρα του, από τη
στιγμή που υιοθετούνται από τον
αφηγητή μένουν μεταίωρες και ο-
δηγούν σε ένα αναίτιο «πάγωμα»
αυτής τούτης της ιστορίας, παί-
ζοντας εμφανώς με την υπομονή
τού αναγνώστη.

Ο τελευταίος αντιπροσωπεύε-
ται επάξια από ένα ενδοδιηγητικό
πρόσωπο, τον κ. Αλκιβιάδη, ο ο-
ποίος υφίσταται τις άνευ ενδομυθι-
στορηματικής αιτιολογίας επιθέ-
σεις τού αφηγητή (και όχι του ή-
ρωα), ένα πρόσωπο - ανδρείκελο
που μοιάζει να πλάστηκε μόνο και

μόνο για να εξυπηρετεί την ακατα-
νόητη μνήμη του αφηγητή. Αλλά
και τα υπόλοιπα πρόσωπα του έρ-
γου υπακούουν σε παρόμοιες «μυ-
θοπλαστικές» επιταγές, έχοντας
ως μοναδικό τους ρόλο να αιτιολο-
γούν τα καθόλα αυθαίρετα συμπε-
ράσματα τούτου του ερμαφρόδιτου
τερατουργήματος που κατέχει τη
θέση τού κεντρικού ήρωα αλλά και
δημιουργού τους. Στερούμενα, ω-
στόσο, κάθε «μυθιστορηματικής»
υπόστασης, αποκαλύπτουν τη
φτιαχτή τους ύπαρξη ακυρώνοντας
έτσι την ίδια την αφηγηματική
πρόθεση που τα δημιούργησε. Με
ανάλογο τρόπο, εξάλλου, όλοι και
όλα σ' αυτό το μυθιστόρημα υπη-
ρετούν το «τυχαίο» τόσο επιδερμι-
κά, ώστε η «θεά Τύχη», που απο-
τελεί τον κινητήριο μοχλό τής ι-
στορίας αλλά και οι απανωτές
«εκπλήξεις» που συγκλονίζουν α-
πό κοινού αφηγητή και ήρωα, μό-
νο ειρωνικό μειδίαμα μπορούν να
προκαλέσουν στον καθόλου έκ-
πληκτο πλέον αναγνώστη... Έτσι,
η φιλαρέσκεια του ήρωα μπορεί να
εμποτίζει τον αφηγητή και να με-
ταδίδεται στον ίδιο το συγγραφέα
που επιθυμεί για περισσότερη αλη-
θοφάνεια την ταύτιση μαζί του μέ-
σω αναφορών στη γραφή τού βι-
βλίου και σε εύκολους συμβολι-
σμούς ηλικίας και αριθμού των κε-
φαλαίων του (33), δεν πετυχαίνει
όμως να διοχετευθεί προς τον τε-
λικό αποδέκτη. Και ίσως γι' αυτό
να φτάνει το ότι ο Ραπτόπουλος α-
νέλαβε να λύσει με τούτο το έργο
του μια δική του, καθαρά ατομική
του υπόθεση, σε σχέση με τα πι-
στεύω και τις θέσεις του απέναντι
στη ζωή και τη λογοτεχνία, η ο-
ποία όμως εξελίχθηκε απρόβλε-
πτα σ' ένα ιδιαίτερα φιλόδοξο εγ-
χείρημα που ο συγγραφέας δεν
διαθέτει, πιθανόν ακόμα, τα εφό-
δια για να φέρει εις πέρας.

Δημήτρης Τσατσούλης

Θαλασσοπούλι, μηνιαία
αιγαιοπελαγίτικη
εφημερίδα για παιδιά και
γονείς. Μια πολύ
συμπαθητική εφημεριδούλα
που εκδίδεται στην
Ερμούπολη της Σύρου και
φιλοδοξεί να περιλάβει
στην ύλη της θέματα και
ζητήματα που απασχολούν
τα παιδιά όλων των
νησιών του Αιγαίου, ν'
ανοίξουν ένα διάλογο
μεταξύ τους, να
γράψουν. Έχω στα χέρια
μου το πρώτο τεύχος και
έκτοτε... αγνοείται η
τύχη του περιοδικού.
Ελπίζω, πάντως, το
Θαλασσοπούλι να
συνεχίζει το πέταγμά
του... (Ψάρων 22,
Ερμούπολη - Σύρος).
«Ίκαρος - Άλμα»,
κατάλογος έκθεσης
γλυπτικής του Κυριάκου
Καμπαδάκη που
οργανώθηκε από τη
Δημοτική Πινακοθήκη του
Δήμου Θεσσαλονίκης στο
Παλιό Αρχαιολογικό
Μουσείο. Με το έργο του
«Ίκαρος της Ειρήνης» ο
γλύπτης εκπροσώπησε την
πόλη της Θεσσαλονίκης
στην πρώτη Διεθνή
Συνάντηση Γλυπτών με
θέμα «Μια πέτρα για την
Ειρήνη». Εύχομαι,
εντωμεταξύ, να μην έριξαν
πέτρα...

Κρύσταλλα σιωπής
αστράφτανε στα
πεζοδρόμια μιλούσες για
τους ποιητές και για τα
έργα τους αεροβατούνε
όπως τα παιδιά έλεγες
από μακριά μια φαλμωδιά
υψωνόταν το απόβροχο
στον ουρανό ψίθυροι
απατηλοί στ' αυτιά σου
υποθάλπαν έρωτες
θαμμένους υποθάλπαν
υποδόριες μνήμες άραγες
πού θα 'μαστε όταν
νυχτώσει πάντοτε φτωχός
στα πλούτη και στα λόγια
τόσα όνειρα πώς θα τα
εξαργυρώσεις»: Κλείτος
Κύρου, περίοδος χάριτος
(εκδ. Χειρόγραφα),
Θεσσαλονίκη 1992.

Λεωνίδας Παπαδάκης, *Το πάρτυ δεν έγινε* (εκδ. Πλανόδιον), Αθήνα 1992.

«ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΟΣ ΥΠΝΟΣ: Λιωμένη Κυριακή / έσταζε μέλι- / ναυαγισμένος στην / παρέας το βυθό / παράγγειλα μισό μπουκάλι ύπνο / που χύθηκε μες στους καπνούς / και λέχιασε / το μάρμαρο του τραπεζιού / κι αισθήματα που τσούζαν.»

Μία πολύ ενδιαφέρουσα συναγωγή άρθρων του Γιώργου Βελούδη είναι η έκδοση με τίτλο *Ψηφίδες για μια θεωρία της λογοτεχνίας* (εκδ. Γνώση, Αθήνα 1992). Με τη συγκέντρωση σε ένα τόμο άρθρων που διερευνούν ζητήματα ορολογίας και μεθόδου, ο ενδιαφερόμενος για τη θεωρία της λογοτεχνίας αναγνώστης αποκτά ένα πολύτιμο βοήθημα.

Νόστος —ένα μυθιστόρημα της Δέσποινας Λαλά-Κριστ (εκδ. Κέδρος), Αθήνα 1992: «Η οργή του χρόνου σφραγίστηκε επάνω στο κορμί μου. Αυτή η ίδια η οργή άδραξε την ψυχή μου. Τίποτα πια δεν ορίζω. Ούτε ζωή ούτε θάνατο. Κουράστηκα. Έναν αιώνα βρίσκομαι εδώ κι ακόμα δεν έμαθα να ζω, αλλά να ελπίζω».

Με αυτά τα λόγια εκκίνησης καθορίζεται η οδύσσεια της ηρωίδας του μυθιστορήματος, αλλά και η περιπέτεια της γραφής αυτού του βιβλίου.

Ξακρίζοντας βιβλία ξεχωρίζω το μυθιστόρημα της Νίνας Κοκκαλίδου-Ναχμία, *Ο έρωτας των ασεβών* (εκδ. Παρατηρητής), Θεσσαλονίκη 1992, και το ποιητικό αφήγημα της Φρίντας Λιάππα, *Τα χρόνια της μεγάλης ζέστης* (εκδ. Νέα Σύνορα-Α.Α. Λιβάνη), Αθήνα 1992.

Ιστορία και ανθρώπινη ύπαρξη

JEAN MARABINI

Η καθημερινή ζωή στο

Βερολίνο του Χίτλερ

Μετάφραση: Ε. Βανδώρου

- Δ. Βανδώρος

Εκδόσεις Δ.Ν.

ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ

Αθήνα, 1992

Πίσω από τα μεγάλα γεγονότα: τους πολέμους, τις επαναστάσεις, τα ολοκαυτώματα και τους ξεριζωμούς, που σηματοδοτούν την πορεία και τους σταθμούς της ιστορίας και που αναφέρονται συνοπτικά με κάποια ημερομηνία και κάποιους εξαψήφιους ή επταψήφιους αριθμούς νεκρών ή αγνοουμένων, πίσω από όλα αυτά υπάρχει πάντα έντρομη και αλυσμένη η ανθρώπινη ύπαρξη που, φυσικά, δεν απασχολεί και δεν μπορεί να απασχολεί την ιστορία. Όμως, τα έξι εκατομμύρια των Εβραίων που χάθηκαν στα στρατόπεδα συγκεντρώσεων, η εκατόμβη της Χιροσίμα και του Ναγκασάκι, έχουν τα ισάριθμα προσωπικά δράματα. Την αναγκαστική αυτή αδιαφορία της ιστορίας επιχειρεί να αντιπαρέλθει ο *Jean Marabini* με το βιβλίο του «Η καθημερινή ζωή στο Βερολίνο την εποχή του Χίτλερ», παρακολουθώντας —παράλληλα με τα γεγονότα της ανόδου και της πτώσης του ναζισμού— τη ζωή, την ψυχολογία και τις κοινωνικές αντιδράσεις των πολιτών του Βερολίνου την περίοδο 1933-1945.

Γάλλος ιστορικός, συγγραφέας και δημοσιογράφος, ο *Jean Marabini*, εκτός από μια πολύχρονη συνεργασία με την εφημερίδα «Μόντ», έχει στο ενεργητικό του ένα παρόμοιο βιβλίο με τίτλο «Η καθημερινή ζωή στη Ρωσία την εποχή της Οκτωβριανής Επανάστασης». Κύριο χαρακτηριστικό του συγγραφέα η διεισδυτικότητα, η αξιοποίηση της λεπτομέρειας, η αντιστιχτική παρακολούθηση της ομαδικής και ατομικής περιπέτειας.

Όσο κι αν σήμερα έχει συσσωρευτεί πλούσια βιβλιογραφία γύρω από τα αίτια που χάρισαν τη δύναμη και την εξουσία στο δη-

μιουργό του Γ' Ράιχ και γύρω από τα καθήκαστα ενός εφιαλτικού πολέμου που δεν τέλειωσε ποτέ, ο αναγνώστης έχει την ευκαιρία να ανατρέξει και πάλι στις δύο σκοτεινές δεκαετίες, που όχι μόνο άλλαξαν την πορεία της ιστορίας και μια ασπαιρούσα ανθρωπότητα πλήρωσε με εκατομμύρια θύματα τα ιστορικά και κοινωνικά της πεπρωμένα, αλλά και που έφεραν στην επιφάνεια τη δυσσομία της παγκόσμιας πολιτικής υποκρισίας.

Μέσα από τις σελίδες των εννέα κεφαλαίων του βιβλίου, παράλληλα με τους πολιτικούς και στρατιωτικούς πρωταγωνιστές του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, παρελαύνουν και ο Καρλ, πρώην εργάτης σε υποδηματοποιείο και τώρα άνεργος, που εντάσσεται στα Τάγματα Εφόδου· η φράου Σουλτς, που διατηρεί πανσιόν στο Βερολίνο· περνάνε ακόμα πλήθος ανώνυμα και επώνυμα πρόσωπα, όπως ο Φριτς Λανγκ, ο Στέφαν Τσβάιχ, η Πόλα Νέγκρι, η Ζάρα Λεάντερ και η Λίλιαν Χάρβεϋ, για να δώσουν την εικόνα ζωής μιας πόλης, που ένας παρανοϊκός δεκανέας ονειρεύτηκε να κάνει πρωτεύουσα του κόσμου.

Αλλά η μεγαλύτερη, ίσως, αρετή του σημαντικού αυτού βιβλίου είναι ότι ο συγγραφέας του, με απόλυτα πειστική μέθοδο, αποκαλύπτει τη σταδιακή εξαπάτηση και παγίδευση του ίδιου του γερμανικού λαού, που ένα μέρος του φθάνει στο σημείο να αγνοεί ότι έξω από την πόλη υπάρχουν φυλακές, κολαστήρια και στρατόπεδα θανάτου· ενός λαού που τελικά θα ακολουθήσει την κοινή μοίρα της ευρωπαϊκής συμφοράς και θα δει να καταρρέει σε ερείπια όχι μόνο η όμορφη πρωτεύουσά του αλλά και ολόκληρο το εθνικοσοσιαλιστικό όνειρο. «...Η Ιστορία γράφεται πάνω σε χιλιάδες πτώματα. Ένα παιχνίδι εξαπάτησης ξεκινά, στην πλάτη, επίσης, εκατομμυρίων Γερμανών...».

Είναι η αλήθεια ότι η μεταφορά του βιβλίου στα ελληνικά απαιτεί ιστορική, κοινωνική και πολιτιστική γνώση, που φαίνεται

ότι με επάρκεια διαθέτουν οι μεταφραστές. Αν κάτι δυσκολεύει την άνετη ροή της ανάγνωσης είναι μια κάποια γλωσσική δυσκαμψία και η κατά κόρον χρησιμοποίηση λέξεων γραμμένων γερμανικά, ιδιαίτερα σε ονόματα και τοπωνύμια. Η υποσημείωση των μεταφραστών ότι και ο Γάλλος συγγραφέας κάνει το ίδιο, «για να δώσει με ζωντάνια και παραστατικότητα το κλίμα του τόπου και της εποχής» δεν πείθει, γιατί οι ίδιες λέξεις και ονομασίες, γραμμένες ελληνικά, δεν θα αφαιρούσαν τίποτα από την ατμόσφαιρα του έργου.

Τάκης Μενδράκος

ΜΟΥΖΕΛΗΣ ΝΙΚΟΣ

Μεταμαρξιστικές

Προοπτικές: για μια νέα

πολιτική οικονομία και

κοινωνιολογία

Θεμέλιο, Αθήνα 1992

σελ. 208

Με το βιβλίο αυτό ο Μουζέλης συνεχίζει τη θεωρητική του προσπάθεια επεξεργασίας εννοιολογικών εργαλείων για τη μελέτη της εξέλιξης, συγκρότησης, αναπαγωγής και μετασχηματισμού των κοινωνιών.

Πηγαίνοντας ενάντια στην κυρίαρχη τάση σήμερα της ολοκληρωτικής απόρριψης του μαρξισμού, υποστηρίζει ότι είναι καιρός πλέον να σταματήσουμε να διαχωρίζουμε τον Μάρξ από τους άλλους κλασικούς θεωρητικούς του κοινωνικού γίγνεσθαι και να αντιμετωπίσουμε το έργο του με τον ίδιο ακριβώς τρόπο που η σύγχρονη κοινωνική ανάλυση αντιμετωπίζει τα έργα του *Weber* και του *Durkheim*. Είναι καιρός, με άλλα λόγια, να σταθμίσουμε κριτικά τα εννοιολογικά εργαλεία που προσφέρει ο μαρξισμός για τη μελέτη μακρο-ιστορικών μετασχηματισμών, χρησιμοποιώντας ως κύριο κριτήριο την ευριστιμότητα τους χρησιμότητα μάλλον, παρά

συμβολή τους στη σωτηρία ή κδίκη του σύγχρονου κόσμου. Αυτή τη σκοπιά, ο συγγραφέας εξετάζει μια σειρά από τυπικά θεωρητικά αδιέξοδα που ο εξισμός αντιμετωπίζει στην α-

νάλυση χωρών του ύστερου καπιταλισμού. Επιπλέον οι αντιφάσεις της μαρξιστικής ανάλυσης και οι τρόποι αποφυγής τους δείχνονται στο πλαίσιο μιας συγκεκριμένης περίπτωσης: αυτής των μακρο-

χρόνιων εξελίξεων που οδήγησαν στην «αστική επανάσταση» του 1909 στην Ελλάδα. Πρόκειται όχι μόνο για έργο θεωρητικής παρέμβασης αλλά και επιχειρησιακής εφαρμογής.

δολογικές συμβάσεις, προθέσεις και αναιρέσεις

Χριστόφορος Μηλιώνης, κδιαμάντης και ηθογραφία ογραφίας αναίρεσεις. οσεις Σοκόλη. υπο από το περιοδικό μματα και Τέχνες», 1992.

ρχικά «εισήγηση» στο «Διεθνές Συνέδριο για τον Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη» (Σχιάθος 20-24/9/1991), συνέχεια άρθρο στο περιοδικό μματα και Τέχνες» (αρ. 5) και σχεδόν ταυτόχρονα α-ιοσιευμένη από εκδοτικό οί-η «ηθογραφίας αναίρεσεις» υσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον ην αιρετική θέση που υποστη-όταν μάλιστα ο συγγραφέας προτείνει τελειώνοντας «την οίψη του όρου ηθογραφία ων εκδόχων του (και εκδο-του)». Το συμπέρασμα αυτό λεί απόρροια της σύγχυσης ι-ιαπιστώνει ο Χ.Μ. στο σύν-οδοιπορικό που επιχειρεί ελληνική παραγωγή «ηθο-ας» τόσο ως προς το περιε-ο όσο και ως προς τη μορφή δολογικής αυτής σύμβασης. μαινοντας αρχικά την ανυ-χ ενός σταθερού κριτηρίου α χαρακτηρίζει κάποια έργα ογραφικά, υπενθυμίζει το ετο της υπάρχουσας ταξι-ης στην ελληνική γραμμα-ια.

υνοπτική αναδρομή του αρ-άφου στα μελετήματα δια-ων γραμματολόγων μας, ο-Κ. Θ. Δημαράς, ο Παν. ας, ο Λίνος Πολίτης, ο Μ. ας Στεργιόπουλος, ο Μ. αλής και ο Mario Vitti, επι-ύνει την επικρατούσα σύγ-που προκύπτει γύρω από ο, τα δυσδιάκριτα κριτήρια έλλειψη κοινής αποδοχής ηριστικών τόσο σε θεματι-και σε μορφικό επίπεδο. απιστώσεις, πάντως, μοιά-α ανταναχλούν με επιτυχία

τον προβληματισμό και του πιο αγνού αναγνώστη: πρώτον, η ει-δολογική προσέγγιση του όρου «ηθογραφία» με τους όρους «ρεαλισμός» και «νατουραλισμός» και δεύτερον ο αρνητικός αξιολογικός χαρακτηρισμός που υποδηλώνεται με τον όρο «ηθογραφία».

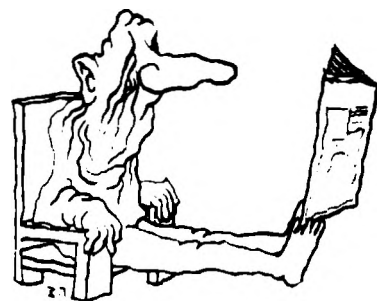
Χωρίς να πρέπει κάποιος να υιοθετήσει ασυζητητί την οριστική απόρριψη του όρου που προτείνει ο Χ.Μ., δεν μπορεί παρά να αντιμετωπίσει με σκεπτικισμό το όλο θέμα. Η ηθογραφία, ως όρος και ως λειτουργική ειδολογική ταξι-νόμηση μέρους της πεζογραφίας μας, αντικατοπτρίζει, με τα προβλήματα που δημιουργεί, τόσο μια ελλειπή ενασχόληση της θεωρητικής σκέψης με παρόμοια ζητήματα όσο και μια ανυπαρξία επεξεργασίας ικανοποιητικών κριτηρίων κατηγοριοποίησης των λογοτεχνικών ειδών, που συνήθως περιορίζονται σε «ηλικιακές γενιές» των λογοτεχνών μας που βρίθουν εξαιρέσεων. Η εμμονή στο περιεχόμενο και η παραγνώριση του ρόλου της μορφής σ' αυτές τις ταξινομήσεις είναι μια από τις βασικές αιτίες της σημειούμενης ανεπάρκειας. Συχνά, η «προθετικότητα» του συγγραφέα ως προς την ειδολογική κατάταξη του έργου του αγνοείται ή υπερεκτιμάται ενώ γνωρίζουμε πολύ καλά σήμερα ότι η δυναμική της ανάγνωσης, δηλαδή η διαφορετική αποκωδικοποίηση του έργου από τον αναγνώστη, αποτελεί εξίσου σημαντικό παράγοντα ταξινόμησης, αφού μέσω αυτής ενεργοποιούνται λαμβάνοντα αλλά υπαρκτά στοιχεία του έργου που το συνδέουν με κάποιο άλλο λογοτεχνικό είδος. Τα παραπάνω ελάχιστα, όμως, έχουν απασχολήσει τη θεωρητική σκέψη και πιστεύω ότι πολλοί συγγραφείς μας από τους παλιότερους περιμένουν να επανεκτιμηθούν με νέα κριτή-

ρια που θα αναδείξουν όχι μόνο τα φανερά ή λαμβάνοντα στοιχεία των έργων τους αλλά αυτή τούτη τη διαλεκτική και δυναμική σχέση του κάθε έργου με το λογοτεχνικό του είδος. Όπως έχει σημειώσει η Ελένη Πολίτου - Μαρμαρινού σ' ένα σημαντικότερο άρθρο της για τον Παπαδιαμάντη (στο περιοδικό «Διαβάζω», Νο 165), «η πολύ διαδεδομένη άποψη ότι τα μεγάλα έργα δεν ανήκουν σε συγκεκριμένο λογοτεχνικό είδος υποδηλώνει την πίστη ότι η σχέση ενός έργου με το λογοτεχνικό του είδος εξαντλείται στην ομοιότητα και στην αναπαραγωγή. Η επισήμανση όμως της δυναμικής, τροποποιητικής παρουσίας και λειτουργίας του είδους μέσα στο κείμενο επιτρέπει ναδειχθεί ότι τα μεγάλα έργα χαρακτηρίζονται όχι από έλλειψη ειδολογικών γνωρισμάτων αλλά αντίθετα από την εξαιρετική πολλαπλότητά τους». Παρόμοιες παρατηρήσεις δείχνουν όχι μόνον τη ρευστότητα της αξίας των κατηγοριακών ταξινομήσεων που έχουν κατά καιρούς επιχειρηθεί στα λογοτεχνικά έργα, αλλά και την ολέθρια, γι' αυτά, τοποθέτησή τους στην προκρούστεια κλίνη του είδους τους με στόχο την αξιολόγησή τους.

Ο όρος «ηθογραφία» έχει λειτουργήσει, μέχρι στιγμής, ως μια τέτοια κλίνη. Και δεν είναι ο μόνος. Ο Χριστόφορος Μηλιώνης, με την ευαισθησία όχι μόνο του θεωρητικού αλλά και του συγγραφέα, μ' αυτή τη φαινομενικά αιρετική του πρόταση δεν κάνει άλλο από το να ταραξεί τα λιμνάζοντα ύδατα. Η πρόκλησή του, κατά τη γνώμη μου, είναι πρόσκληση για μια επανεξέταση δεδομένων με βάση νέα επιστημονικά εφόδια και, κυρίως, νέες οπτικές.

Δημήτρης Τσατσούλης

Οδηγός συνοπτικός αλλά χρησιμότερος (ελλείπει άλλου) στις πρόσφατες ελληνικές εκδόσεις είναι το Δελτίο Ελληνικής Βιβλιογραφίας που εκδίδει η Πανελλήνια Ομοσπονδία Εκδοτών Βιβλιοπωλών. Έχω στα χέρια μου το 5ο τεύχος, Απρίλιος-Ιούνιος 1992. Να 'ναι καλά το αγαθό πείσμα του Κυριάκου Ντελόπουλου!

Παπαδιαμαντικά Τετράδια, ετήσια έκδοση του «Δόμου», με επιμελητή έκδοσης τον Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλο —μια συστηματική προσπάθεια για να συνεχιστεί ο γόνιμος στοχασμός και η μελέτη του έργου του Παπαδιαμάντη. Στο 1ο τεύχος (Πρωτοχρονιά 1992) συγκεντρώνονται ενδιαφέροντα δοκίμια, ένα ανθολόγιο ποιημάτων για τον Παπαδιαμάντη, αφηγηματικά κείμενα γραμμένα με τον τρόπο του Παπαδιαμάντη, καθώς και η μετάφραση από τον Παπαδιαμάντη του αφηγήματος του Μπρετ Χαρτ, «Ο αφερέγγυος». Τα καιρία σχόλια, οι χρήσιμες πληροφορίες, η θαυμάσια επιμέλεια όλων των κειμένων φανερώνουν το γνήσιο μεράκι όλων των συντελεστών αυτής της έκδοσης. Έργο φιλόπονο και γεμάτο αγάπη, που δεν περιορίζεται σε επιφωνήματα ενθουσιασμού, ούτε καταναλώνεται σε επίδειξη τεχνογνωσίας, αλλά προτρέπει στη δημιουργική μελέτη του έργου του Παπαδιαμάντη και καλλιεργεί την αυθεντική σχέση με τη λογοτεχνία. (Μαυρομιχάλη 16, 106 80 Αθήνα).

Ο χαρτοκόπτης

Η ΔΙΑΔΟΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΤΗ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Η ρευστότητα στα Βαλκάνια και οι κίνδυνοι που επιφυλάσσει συμπεριλαμβάνονται πια στους κοινούς τόπους του πολιτικού λόγου, αλλά και της κομματικής ρητορείας. Η σωτηρία όμως δεν μπορεί να επαφίεται αποκλειστικά στην κατανόηση των ελληνικών θέσεων από τους κοινοτικούς εταίρους, θέσεις ούτως ή άλλως δύσπεπτες, όπως έδειξε η πολύμηνη εξάντληση της εξωτερικής μας πολιτικής στην ονοματολογική κατοχύρωση έναντι των Σκοπίων. Μόνο που ο εγκλεισμός στο οχυρό δεν είναι πανάκεια και σε καμιά περίπτωση τελικός στόχος μιας εθνικής πολιτικής με οξυδέρκεια. Τι να κάνουμε για την ενίσχυση των δικών μας ερεισμάτων στους γειτονικούς λαούς;

Όταν πριν από μερικούς μήνες ο πρότανης του πανεπιστημίου του Αγίου Κλήμεντος επέστρεφε στη Σόφια, μετά την επίσκεψή του στο Αριστοτέλειο, ένιωθε ικανοποιημένος. Οι Έλληνες είχαν αντιληφθεί τη σημασία των πανεπιστημιακών επαφών, όχι μόνο με τα

πεπολιτισμένα έθνη της Δύσεως, είχαν συμφωνήσει τα πανεπιστήμια Θεσσαλονίκης και Σόφιας να ανταλλάξουν καθηγητές για την αμοιβαία διάδοση των δύο γλωσσών. Ύστερα από λίγο το πρόγραμμα καρατομούνταν από ελληνικής πλευράς στο βωμό της εθνικής συσπείρωσης έναντι των Σκοπίων, που εκλαμβάνονταν φαίνεται ως διακοπή των συλλήβδην ύποπτων πλέον βαλκανικών δοσοληφιών. Κλαυθυρίζουμε βέβαια για το ρυθμιστικό ρόλο που παίζει το κόμμα της τουρκικής μειονότητας στη βουλγαρική πολιτική και τη βαθμιαία διείσδυση της Τουρκίας, αλλά αγνοούμε φαίνεται ότι μια όχι ευκαταφρόνητη μερίδα της βουλγαρικής νεολαίας βλέπει την Ελλάδα σαν δίοδο προς την Ευρώπη και μαθαίνοντας ελληνικά πιστεύει ότι ξανοίγεται στο μεγάλο κόσμο. Μήπως αντί να τον κακοχρονίζουμε θα 'πρεπε να τον εξελληνίσουμε; Βουλγαριάς τον τσάρο»; Μήπως η πανεπιστημιακή μας πολιτική τουλάχιστον θα μπορούσε να γίνει πολύστροφη και επιθετική;

ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΙΕΣΤΗΡΙΟΥ: Αρχαιολόγων. Θα δημοσιευθεί στο επόμενο τεύχος. ● Ο εκδότης του ANTI

Η ΜΙΚΡΗ Κατερίνα, κόρη συναδέλφου μου, ρώτησε κάποτε με την αφέλεια των έξι χρόνων της: «Μπαμπά, εγώ έχω περάσει καρκίνο;». «Όχι, παιδάκι μου, και δεν θα περάσεις γιατί έχεις πει το νερό του Καματερού». (Ο καρκίνος, ως γνωστόν, είναι διαλυτός στο νερό του Καματερού - Συγκροτήματος. Το κοριτσάκι μεγάλωσε και, δυστυχώς, πίνει το νερό της γλώσσας που επέβαλαν οι Καματεροί του ΠΑΣΟΚ. Τώρα έμαθε πως είναι και ζώδιον καρκίνος, και παρακολουθεί το μέλλον της ανελλιπώς από την «λαϊκή» εφημερίδα του κ. Λαμπράκη.

Α. Πασιλάκης

θέλησε να δημοσιευθεί στη θέση αυτή το ακόλουθο σημείωμα:

Στο τεύχος που διαβάζετε, αυτό το 500στό τεύχος του ANTI, υπάρχει μια επανειλημμένη αναφορά στο όνομά μου, είτε σε κείμενα φίλων και συνεργατών, είτε στα σκίτσα των σκιτσογράφων. Τους ευχαριστώ όλους και καταλαβαίνω τις σκέψεις και τα αισθήματά τους. Στην περίπτωση άλλου τεύχους θα «λογόκρινα» αυτές τις αναφορές αν και ξέρω και εγώ τι ρόλο παίζει μια προσωπική συνεισφορά σε ιστορίες όπως αυτή του ANTI. Όμως, επειδή το ANTI είναι ακριβώς το άθροισμα πολλών προσωπικών συνει-

σφορών, είναι πολύ μεγάλο λάθος να αποσιωπάται ότι το τελικό τυπωμένο ποτέλεσμα είναι το αποτέλεσμα αυτής της τεράστιας κόπης και θυσίας, προσφοράς μιας μεγάλης ομάδας συνεργατών και φίλων. Και πιστεύω ότι σωστά και αν μια από τις συμβολές αυτές έλειπε, το ANTI δεν θα ήταν το ίδιο για το οποίο όλοι οι συνεργάτες αναφέρονται.

Πολλοί από τους φίλους μας είναι και αυτοί στις ακρογιάδες. Τους στέλνουμε τις ευχές μας και τους περιμένουμε να επιστρέψουν για να με και μες στα ελληνικά περιγιάλια.

Χ.Γ.

Τη μέρα που, στη Βουλή, συζητούνταν η επικύρωση από ελληνικής πλευράς της συνθήκης του Μάαστριχ, το ΚΚΕ διοργάνωσε συγκέντρωση στην Ομόνοια και πορεία στη Βουλή, εναντίον της επικύρωσης. Τον ...επαναστατικό παλμό έδινε από τα μεγάφωνα το τραγούδι του μακαρίτη Νικόλα 'Ασιμου «Τα ξεπουλήσατε στο γιουσουρούμ, για ένα κουστόμ', για ένα κουστόμ'». Αν δεν κάνουμε λάθος, ο 'Ασιμος, όσο ζούσε, ήταν για το ΚΚΕ χαφίης, «πρεζάκιας», επικίνδυνος και εντελώς άσημος. Τι έγινε ξαφνικά και, μετά θάνατον (θα τρίζουν σίγουρα τα κόκκαλά του), καθαγιάστηκε στους λειμώνες της επαναστατικής ορθοπραξίας; Μήπως «εξέπεσαν» άλλα κι άλλα μουσικά σύμβολα, που εξέφρασαν κατά καιρούς τον πούρο επαναστατισμό του κόμματος; Όπως και να 'χει, η ασέβεια είναι προκλητική. Και επειδή η ηγεσία του Περισσού φαίνεται ότι καταλαβαίνει καλά τις λαϊκές παροιμίες, αναγνωρίζει την πρακτική της στη ρήση: «Να σε κάψω Γιάννη μ', να σ' αλείψω ξύδι»;

Η ΝΕΟΤΕΡΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

ΙΣΤΟΡΙΑ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ – ΚΟΙΝΩΝΙΑ – ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

ΑΠΟ ΤΟ 1986 ΕΙΚΟΣΙ ΠΕΝΤΕ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ, ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΔΥΟ ΕΚΔΟΤΙΚΟΙ ΟΙΚΟΙ ΜΕ ΓΝΩΣΤΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΜΕΝΟ ΕΡΓΟ, ΕΝΩΝΟΥΝ ΤΙΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΤΟΥΣ ΣΕ ΜΙΑ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΧΩΡΙΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ ΣΤΗΝ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΜΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑ.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΠΟΥ ΦΙΛΟΔΟΞΕΙ ΜΕ ΓΝΩΣΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΝΑ ΚΑΝΕΙ ΓΝΩΣΤΗ ΣΕ ΟΛΟΥΣ ΤΗΝ ΑΝΑΜΦΙΣΒΗΤΗΤΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΤΗΤΑ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΤΗ ΣΥΝΕΧΙΣΗ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΔΙΑΜΕΣΟΥ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ.

ΘΕΜΑ «ΕΠΩΔΥΝΟ» ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΕΣ, ΠΟΥ, ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΑΔΙΑΜΦΙΣΒΗΤΗΤΗ ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΙΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ, ΘΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΕΙ ΚΑΙ ΘΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΕΙ ΚΑΙ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ.

Ο Α΄ ΤΟΜΟΣ ΚΑΛΥΠΤΕΙ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ.

Ο Β΄ ΤΟΜΟΣ ΑΣΧΟΛΕΙΤΑΙ ΜΕ ΟΛΑ ΟΣΑ ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ ΣΤΟΝ ΑΙΩΝΑ ΜΑΣ, ΑΠΟΔΕΙΚΝΥΟΝΤΑΣ ΠΕΡΙΤΡΑΝΑ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΘΕΣΕΩΝ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΕ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΑΡΑΧΑΡΑΞΗ.

ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΜΕ ΦΙΛΟΔΟΞΙΑ ΝΑ ΚΑΛΥΨΕΙ ΤΟ ΚΕΝΟ ΠΟΥ ΥΠΑΡΧΕΙ ΣΤΗΝ ΧΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΕΘΝΙΚΟ ΜΑΣ ΘΕΜΑ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

ΝΙΚΗΤΑΡΑ 2 & ΜΠΕΝΑΚΗ
106 78 ΑΘΗΝΑ - ΤΗΛ. 3608 173 - FAX 3609150

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ

ΑΛΕΞ. ΣΤΑΥΡΟΥ 15
546 44 ΘΕΣ/ΝΙΚΗ - ΤΗΛ. 910405 - FAX 935922

ΣΕΙΡΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΡΓΥΡΙΟΥ -
ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ - ΣΤΡΑΤΗΣ
ΤΣΙΡΚΑΣ - ΝΤΙΝΟΣ
ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
Επτά κείμενα για τον Νίκο Καββαδία
ΔΑΝΙΗΛ Ι. ΙΑΚΩΒ
Η αρχαιογνωσία του Οδυσσέα Ελύτη
Μ.Ζ. ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ
«ΑΡΙΑΔΝΗ». Μια σπουδή στον ερωτικό
Σεφέρη
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ
«Εις την οδόν των Φιλελλήνων» του
Α. Εμπειρίκου
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΙΟΡΗΣ
Ο γλωσσικός αφελληνισμός.
Πέραν του μισοξενισμού και της
υποτελείας
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ
«Ο έρωτας στα χιόνια» του Αλ.
Παπαδιαμάντη
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και
πνευματική ζωή
ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ
Ερωτικές μεταμορφώσεις· αντίδωρο
στην Μάτση Χατζηλαζάρου
ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ
Ούτως ή άλλως
ΣΟΝΙΑ ΙΛΙΝΣΚΑΓΙΑ
ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ
Από την πορεία της ελληνικής ποίησης
του 20ού αιώνα

ΣΕΙΡΑ: ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ

CHARLES KAHN

Ο Αναξίμανδρος και οι απαρχές της
ελληνικής κοσμολογίας

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ

Περί μυστικής θεολογίας

Εισαγωγή: VLADIMIR LOSKY

ΠΡΟΚΛΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ

Στοιχείωσις Θεολογική

Εισαγωγή - Σχόλια: E.R. DODDS

Γ.Σ. ΚΙΡΚ

Ηράκλειτος: τα κοσμολογικά
αποσπάσματα

ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Ομιλίες στην Εξαήμερο

ΣΕΙΡΑ: ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ

Για τον Γκράμσι. Μεταξύ Σαρτρ και
Αλτουσέρ
Παρεμβάσεις

ΠΙΕΤΡΟ ΙΝΓΚΡΑΟ

Η κρίση και ο τρίτος δρόμος

ΛΟΥΓ' ΑΛΤΟΥΣΕΡ

Στοιχεία αυτοκριτικής

ΡΑΛΦ ΜΙΛΛΙΜΠΑΝΤ

Το Κράτος στην καπιταλιστική
κοινωνία.Ανάλυση του δυτικού συστήματος
εξουσίαςΤΣ. ΛΟΥΠΟΡΙΝΙ - Ε. ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ -
Α. ΤΟΖΕΛ

Η κριτικής της πολιτικής του Μαρξ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

Φύλλα - φτερά

ΜΑΡΙΑ ΤΟΥΝΤΑ

Η δίκη του Φλωμπέρ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ

Μεροληπτική κατάθεση

ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ

Η εργασία στην ποίηση

ΑΝΟΥΣΩ ΚΟΥΣΑΘΑΝΑ - ΡΟΕ

Η Άλλη μου πατρίδα

ΓΙΩΡΓΟΣ Σ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΣ

Απολογισμός και απολογία «από του
φοβερού βήματος»

ΛΕΥΚΩΜΑΤΑ

ΚΑΤΙ ΤΟ «ΩΡΑΙΟΝ»

Μια περιήγηση στην νεοελληνική
κακογουστία

ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Τα παλιά αθηναϊκά σπίτια

ΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ

Ο Τρίτος Δρόμος

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΑΪΤΖΗΣ

Τσιγγάνικη ορχήστρα

ΜΙΛΤΟΣ ΣΚΟΥΡΑΣ

Ιστορία μιας γραμμής

ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗΣ

Το ημερολόγιο του Ανδρέα

ΔΟΚΙΜΙΑ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ

Η Αδιαχώρητη Κοινωνία

ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΗΜ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ

Πολιτικό σύστημα και πολιτική

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Θεσμοί, Ιδεολογία και Πολιτική στον
Μεσοπόλεμο

ΠΕΤΡΟΣ ΠΙΖΑΝΙΑΣ

Ο μαρξισμός της Ιστορικής
Σοσιαλδημοκρατίας

ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ

Δημοκρατική διοίκηση επιχειρήσεων

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΑΙΝ ΜΑΡΤΕΝ

Λαμπράκηδες. Ιστορία μιας γενιάς

ΠΛΟΥΤΗΣ ΣΕΡΒΑΣ

Το κυπριακό. «Στρατηγική» και
στρατηγική

ΕΛΛΗ ΣΚΟΠΕΤΕΑ

Το «Πρότυπο Βασίλειο» και η Μεγάλη
Ιδέα

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

Μια συνάντηση: Σεφέρης -
Μακρυγιάννης

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΛΙΑΠΗΣ

Ο χορός στους Κουντουριώτες

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ

Συνηγορία της παραλογοτεχνίας

ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ

Ο κόσμος του ελληνικού χορού

ΑΝΤΩΝΗΣ ΖΩΗΣ

Η αρχαιολογία στην Ελλάδα

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ο Βασιλιάς που πέθανε

ΥΓΕΙΑ • ΚΟΙΝΩΝΙΑ • ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Μελέτες για το Σύστημα Υγείας

Βιβλία που καλύπτουν
τα ενδιαφέροντα
και τους προβληματισμούς
του σύγχρονου πολίτη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ • ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΕΠΕ

ΖΑΛΟΓΓΟΥ 6 • 106 78 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ: 3645133 FAX: 3607878